Ölü Ruhlar

Yazar Hakkında

17 Mayıs 1957'de Tahranda dünya gelen Maroufi, ilk orta lise eğitimini aynı şehirde tamamladıktan sonra Tahran Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dramatoloji bölümünden mezun oldu. Çeşitli liselerde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptığı sıralarda gazetecilik ve senaristlik de yapan yazar, özellikle tiyatro alanında yazdığı piyeslerle ülkesinde adından söz ettirdi. Edebiyat çalışmalarına ünlü edebiyatçı Huşeng Gülşiri gözetiminde devam eden Maroufi'nin Güneşin Gözü Önünde adlı ilk toplu öyküleri 1980'de yayımlandı. 1990'da Gerdun adlı sanat edebiyat dergisi çıkardı. Kısa süre sonra dergi kapatıldı ve yayın yönetmeni Maroufi yargılanıp hapis cezasına çarptırıldı. 1992'de Iran Çağdaş Yazarlar Birliği Başkanlığını üstlendi. Ölü Ruhlarla dünyada adını duyurmayı başaran yazar, ülkesinde gördüğü baskı nedeniyle siyasi sığınmacı olarak Almanya'ya yerleşti. Bu ülkede çeşitli edebi aktivitelerde bulundu. Halen İngiltere'de, diasporada yaşayan Maroufi, Sadık Hidayet Sanat Edebiyat Akademisi'nin kurucusu olup bu akademinin başında bulunuyor. İngiltere'nin ünlü Cant Berlin semtindeki akademide edebiyat çalışmalarını sürdürmekte olan yazarın; Ölü Ruhlar, Ferhat'ın Naaşı, Yorgun Sene ve Feridun'un Üç Oğlu Vardı adlı başlıca roman çalışmalarının yanı sıra En iyi Son Nesil, Yasemin Kokusu, Mavilikler Adasına Gidenler, O Altmış Bin, O Altmış Kişi adlı toplu öykü ve Nereye Kadar Benimlesin, Dili Bay ve Ahu, Sarkık Anılarımız başta olmak üzere çeşitli tiyatro oyunları vardır.

Tüm yorgunluklarıma katlanan sevgili eşim ve biricik kızlarıma...

...[Kabil] dedi ki: “Seni mutlaka öldüreceğim.”

[Habil]: “Benim günahım yok, Allah sadece günahtan korunanların kurbanını kabul eder. And olsun eğer sen beni öldürmek için elini uzatırsan, ben öldürmek için sana asla elimi uzatmayacağım. Çünkü ben âlemlerin Rabbinden korkarım, beni öldürmenin günahıyla kendi günahını yüklenerek cehennemlik olmanı yeğlerim. Şüphesiz zalimlerin cezası ateştir...” dedi.

...Ve o konuşmaların ardından nefsi onu kardeşini öldürmeye çağırdı. O da nefsine uyarak kardeşini öldürdü. Böylelikle ziyana uğrayanlardan oldu.

. . . Derken Allah, ona kardeşinin na’şını nasıl gömeceğini göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. [Kabil] kendi kendine: “Şu karga kadar olup kardeşimin na’şını gömmekten aciz olan bana yazıklar olsun!” dedi. Sonra kardeşini toprağa gömdü ve yaptığına pişman oldu.

Kuran, Maide Suresi, 27/30

Birinci Muvman

Bir

Ruhsuz duman, eskiden kervansaray olan kuruyemişçiler çarşısının konik kümbetleri altından hareket ederek tarihi binanın eşiğinden dışarıya süzülüyordu. Kervansarayın sonunda oturan birkaç hamal, yağlı tenekede ağaç yakıyor ve eğer cesaret ederlerse bazen de ellerini, Üzerlerindeki battaniyenin altından çıkararak çekirdek kırıyorlardı. Hemen arkalarındaki mezara benzeyen yerde duran kişilerse kuruyemiş makinesinde ay çekirdeği kavuruyordu. Duman ve sis birbirine karışmış, kar yağışı ise o an için durmuştu.

Gömeçli sobalar dahil tüm ışıklar yanıyordu. Kervansaray uzaktan sislere boğulmuş küçük bir köyü andırıyordu. Kuruyemişçiler çarşısının orta kısmına yakın "Muteber Kuruyemişçilik'' dükkanında iki adam oturmuş, masa üzerindeki sobanın sıcaklığıyla ısınmaya çalışıyordu. Masanın arkasında "Orhan Orhani" vardı, hemen yanında ise "Bekçi Ayaz" oturuyordu.

Her Perşembe dükkana gelen Bekçi Ayaz içeride bulduğu en büyük sandalyenin üzerine oturur, ayaklarını da küçük taburenin üzerine atardı. Yaz kış demeden sürekli alnına düşen terleri silerdi. Oturmak için cüssesine uygun bir sandalye bulamayacak olsa koca bir çekirdek çuvalının üzerine adeta çökerdi. "Bu koca gövdemle şu küçücük sandalyeye nasıl sığarım canım?" derdi sürekli. İsterse, tüm o saygınlığına rağmen babayı bile rahatça iki parmağıyla kaldırıp tavandan sarkan çengellere asabilirdi. İri, tombulca bir yüzü vardı. Kafası ise yüzünün aksine biraz daha minyon görünümlüydü. Sol yanağı üzerinde çukurlaşmış duran yara onun da yüzünü diğerlerininki gibi kalıbı bozuk gösteriyordu. Dükkana her gelişinde mutlaka bir paket fıstık alırdı. Parasını almamak için her ne kadar ısrar etseler yine de minnet altına girmez, parasını öderdi. Aldığı fıstıkların içini çıkarıp yan yana gelecek şekilde masanın üzerine güzelce dizer sonra hepsini birden ağzına atardı. O zaman da Orhan yerinden kalkarak bir bardak soğuk su getirmek zorunda kalırdı.

Baba çok severdi onu. Hem şehrin en eski bekçisiydi hem de genel kültürü çok iyiydi, öyle ki bilmediği şey yoktu. Doğuyu da batıyı da avucunun içi gibi bilirdi. Çok zekiydi, işte bu yüzden baba onu sever ve onun için, "Bu adam normal biri değil" derdi. Her bayram akşamlarında ise evine en az on on iki kilo kuruyemiş yollamayı ihmal etmezdi. Haftalık ücretini de düzenli öderdi. Oysa baba öleli yıllar olmuş, haftalığını ödemek ise Orhan'a kalmıştı.

Dükkanın öte tarafında yani tezgahın arkasında iki genç çırak elleri

ceplerinde, papakları başlarında, paltolarının yakasını kaldırmış fıs fıs konuşuyorlardı. Aynen Orhan ve Ayaz gibi, birbirine sokularak sessiz ve sakince ...

Ayaz, “Arkanda aslanlar gibi ben varım” dedi.

Orhan ne yapacağını bilmiyordu. Pireleniyordu. “Yukarıya tükürüp de yüzümüzü sıvamayalım’’ sonra dedi.

“Bitir artık bu işi.”

“Peki ama bir yerden patlak verecek olsa ne yaparım o zaman?”

“Patlak vermemeli. Dikkatli olmalısın. Tedbiri elden bırakmamalısın.”

Orhan bir an düşündü, ardından bakışlarını Ayaz’dan kaçırarak, “Yusuf gibi mi?” diye sordu.

“Ne o, birileri koku mu almış? Üzerinden yıllar geçti, en ufak bir pürüz çıktı mı? Yoo, işte görüyorsun.”

“Defalarca kardeş katili dediklerini aha şu kulaklarımla duydum.”

Ayaz, “Halt etmişler!” diye bağırdı sonra hemen ses tonunu eski haline getirerek, “Bu millet var ya bu millet, Allah’ın arkasından bile konuşur oğlum bunlar” dedi.

“Ayaz’cığım! Bu seferki kör bir kuyu; sonra baş aşağı olmayalım?”

“Söyle bakayım, ben babanın dostu muydum değil miydim? Sadece bunu söyle, hı?”

“Ya tamam dediklerin doğru ama... “

“Bana babanı hatırlatıyorsun. Hergelenin önde gideniydi rahmetli.”

Orhan elini kel başında şöyle bir çektikten sonra yüzünü gömeçli sobaya biraz daha yaklaştırdı, “Ben ne hergeleyim ne de gelgeç, her işi yapacak kadar cesurum alimallah!” dedi.

“Bana bu fahişeyi ne yapayım diye sordun, ben de boşa gitsin dedim. Kötü mü etmişim? Şimdi de o salağı ne yapayım diyorsun. Onun da icabına şimdiden bakmalısın. Yarın öbür gün kızı çıkıp da buraya gelirse sen artık esnaflığı mesnaflığı unut. Bir de bakmışsın ki kumral saçlı bir kız çocuğu gelmiş, beyefendi babamın dükkanı burası mı diye sana soruyor.”

Orhan sessiz kalmıştı.

Ayaz, “Olan olmuş artık, olay buraya kadar gelmiş geleceği kadar, daha fazla oyalanmanın alemi yok. Hemen şimdi yola koyulmalısın” dedi.

Orhan, “Bu havada mı? Nereye gidebilirim bu karda kıyamette?” dedi

ve dışarıya baktı. Gökyüzü, yıllar sonra halkın ‘o kara yıl’ diye tabir edeceği yoğunlukta kar düşürmüştü yere. Halktan bazısı sığınacak yer bulmuşken bazısı da kar ve soğukla amansız mücadele ederek hayatını sürdürmeye çalışıyordu. Kar hayatı felç etmişti. Sokak ve caddelerde garip bir sessizlik hâkimdi. Su boruları donmuş, soğuktan arabalar çalışamaz hale gelmişti. Caddelerde kar kümeleri oluşmuştu. Esnaf kaldırımdaki karları temizlemişti temizlemesine fakat dün geceki yarım metreye yakın yağan kar hala yerde duruyordu. Dar sokaklardaki kar kalınlığı kapıların boyunu geçiyordu. Ahali, karın altından birbirine çıkacak şekilde açtıkları köstebek yuvasına benzer yolları kullanıyordu. Bela mı yağmıştı? Kim bilir, belki! Nice kışlar gelmiş geçmiş, nice karlar yağmıştı fakat böylesini ne gören olmuştu ne duyan. Kargalar ise şehri adeta istila etmişti. Her ağacın üzerinde kargalar vardı.

Evde de vardılar. Çitlerin ve sayvanların üzerine gönül rahatlığıyla konmuş, yer yer pervasızca kanatlanıp uçuyorlardı. Yüksek duvarları, kalın pencereleri ve çıkıntılı sekileri olan ev, soğuk ve ruhsuz kalmış, karlar altında unutulup gitmişti. Üst kattaki odaların tavanları şişmişti. Alt kattaki oda küf kokuyordu. Kimsecikler yoktu evde, ne bir ışık yanıyordu ne de birisi çıkıp damda birikmiş karları temizliyordu. Giriş kapısındaki lambanın karpuzu da kırılmıştı.

Bir zamanlar o evde un alıp hamur yapan ve mutfağın ortasındaki tandırda ekmek pişiren bir anne vardı. Sıcak ekmeğin güzel kokusuna karışan odun dumanı ocaktan dışarıya süzülürdü. Ekmekler piştiğinde ise anne altı adet ekmeği Sabir amcaya yollamak üzere bir beze sarardı. Aydın ile Orhan beş atlı faytona binerek Sabir amcanın evinin yolunu tutarlardı. Sabir amcanın eşi de ceplerini öteberilerle doldururdu tabii.

Bir zamanlar baba merdivenlerden aşağıya her inmek istediğinde yuvarlak korkuluklara tutunur ve saymaya başlardı. Yirmi, yirmi bir... Yirmi birinci korkuluğa geldiğinde başındaki papağı çıkarır, gardıroba asardı. Paltosunu ise üzerinden çıkarıp silkeledikten sonra dolaba bırakırdı. Pantolonunu ıslak mendille silerdi ama asmazdı. Sabahları giyindiğinde ütülü görünsün diye odadaki küçük döşeğin altına sererdi.

Bir de ‘Ayda’ isminde bir kız kardeş vardı. Bir mutfakta, bir kilerdeydi. Bir karton eskisi gibi büzülüp gidene kadar romatizma ağrıları çekti.

Artık o sessizliğe bürünmüş ve buz kesilmiş odalarda ceset gibi soğuk yorganın altına sıvışarak rahat uyuyacağını hayal edebilecek bir Orhan yoktu. Hayır, herkes ölmüştü. Ve bu sonuncusuydu.

“Her ne şekilde olursa olsun bu sonuncusunun da icabına bakmalı” dedi.

Ayaz, “Öyleyse ne oyalanıyorsun” diye cevap verdi.

“Nerede peki?”

“Her zaman olduğu yerde tabii, Tuzlu Göl Kahvehanesinde!” “Bu karda mı?”

“Arabistanlı değilsin ya oğlum! Erdebilli çocuk karla doğar, karla ölür. Hem belki ölmüştür ha?”

“Hayır, o yaşıyor, biliyorum.”

“Nereden biliyorsun? Koca on gün geçti. Hayatta kalmış olması imkansız!”

Orhan kendinden gayet emin, “Aydın hayatta, ölmüş olacağını hiç sanmıyorum. On beş yaşında bir kızının olduğunu daha dün öğrendim; aynı şekilde nüfus cüzdanının ellerinde olduğunu da. Eğer yaşıyorsa yarın binlerce davacımız var demektir Ayaz!” dedi.

“ Öyleyse ne duruyorsun hemen git. Arkanda aslanlar gibi ben varım. Sen hiç merak etme, en ufak bir pürüz çıkmaz. Sen bakma benim yaşlandığıma öyle. Ben hala o eski Bekçi Ayaz’ım...”

Orhan fısıltı halinde yükselen gömeçli sobanın sesine kulak kesilmiş, günün birinde mutlaka çıkıp gelecek o on beş yaşındaki kumral saçlı kız çocuğunu düşünüyordu.

Ayaz başını hafifçe öne eğerek Orhan’ın yüzüne baktı ve ona, “Kardeş, tez ol!”[1] dedi.

Orhan sessizdi. Ayaz, “Eğer rahmetli babanın yerinde olsaydım Aydın’ı ta o şairliği tuttuğu ve başında kavak yellerinin estiği yıllarda sınıra bırakırdım; ne halin varsa gör, derdim” dedi.

“Baba... baba... baba... Baba ondan korkardı.”

“Sen de korkuyorsun. “

“Hayır, ben korkmuyorum. Kıyamıyordum sadece.”

“Geçen haftadan gitseydin şimdiye hiçbir sıkıntın kalmamıştı. Erkek dediğin gözü kara olmalı oğlum. Ya Allah dedi mi sonunu getirmeli. Nefes dedi mi çekmeli. Aksi halde ölür, ölü muamelesi görür.” Papağını başına giyindi ve ayağa kalktı. Paltosunun düğmelerini aşağıdan yukarıya doğru özenle ilikledi. Karşısında oturanı azarlarcasına, “Ne yapıyorsun?” diye sordu. Orhan kendine gelmişti. Başını kaldırarak, “Gidiyorum” dedi. Ayaz ayağını yere vurarak, “Aynen benim gibi, kalk git” dedi ve gitti.

Haftalığını almayı unuttu. Belki de istemedi. Orhan’ın aklı karman çorman olmuştu. Öyle anlarda insanı garip bir yalnızlık sarar zaten,

sabahlar durmadan; hayretler içerisinde, ne istediğini ve ne yapacağını bilmeden. Aynen bir dağ gibi; ama o hal içerisinde durulabilir mi?

Orhan, kısa bir süre sonra, tamı tamına öğleden sonra saat ikide her gün yaptığı gibi günlük satış listesini her ne kadar o günün hesabını kapatmak istese de genel satış defterine geçiremedi. Kasaya giren banknotları zihin karışıklığıyla saydı ve pantolonun cebine indirdi. Satış ve müşteri defterlerini tezgahta duran abaküs hesabının yanına indirdi. Masanın çekmecesine koyarak kilitlemeyi unutmuştu. Oysa papağını unutmamıştı. Asla unutmazdı zaten. Yaz kış başında olurdu papağı. Dükkanda olduğu saatlerde masanın üzerine koyar, çıkacağı sırada da alırdı. Aldı ve başına geçirdi. Paltosunun düğmelerini ilikledi. Göz ucuyla dükkanı kolaçan etti ve çıraklara son bir iş vermeden, “Gidebilirsiniz çocuklar” diye seslendi.

Çıraklar sefer taslarını alıp çıksınlar diye bekledi. Bir an içeriden bir şey alması veya içeride bir şey yapması gerektiğini düşündü. Fakat her ne kadar etrafına bakındıysa ve hatırlamaya çalıştıysa da ne yapacağı aklına gelmedi. Gömeçli sobanın havasını aldıktan sonra dükkandan dışarı çıktı. Dükkan kapısını aşağıdan ve yukarıdan kilitledi. Etrafa göz gezdirdikten sonra kervansarayın eşiğine doğru yürümeye başladı. Cebinden beş Tümenlik kağıt para çıkararak kervansarayın ortasındaki basamaklarda oturan dilenci Marta’nın avucuna tutuşturdu. Parayı verirken, “Ne o Marta, it gibi titriyorsun, hayırdır, üşüyor musun?” diye alay edercesine sormayı ise unutmamıştı.

Yaşlı kadın, “Evet, hava çok soğudu” dedi ve elini peçesinin altına götürdü. “Allah bereket versin!”

Orhan geri döndü. Kervansarayın sonunda ateş yakmış hamalları gördü. Her tarafı duman sarmıştı. Kemerin altında duran fıstık ve çekirdek balyalarına işaret ederek İsmail’e seslendi: “Lan dangalak ateşperestler, eninde sonunda yakacaksınız oğlum siz bu kervansarayı; çok mu ısınmak istiyorsunuz, hı?!” Cevap filan beklemeden kirişlerin altındaki kokuşmuş ay çekirdeklerine baktı, çuvallara şöyle bir el gezdirdi. İsmail’e bakmaksızın; “Dükkana dikkat et, tamam mı?” dedi ve sol taraftaki kemerin altında birbiri üzerine istiflenmiş fıstık balyalarının olduğu yere ilerledi. Balyalar, bugün yarın küçük müşterilere gönderilecek, bayrama kadar da paraları gelecekti. Fıstık çuvalları üzerinde de el gezdirdi ve tekrar kervansarayın sonuna baktı. Şapkalarını yüzlerine doğru çekmiş hamallar Orhan’a baş selamı verdiler. Hepsinin gözleri sapsarı kesilmişti ve yorgun görünüyorlardı. Ağır adımlarla kervansarayın orta koridorundan dışarı doğru yürüdü. Derken birinin “Orhan Bey selam” dediğini duydu. Dönüp bakmak istemedi, sadece “aleyküm” demekle yetindi. Her kim olursa olsun, dedi kendi kendine...

Ne selam vereni tanıyordu ne de tanınmak istiyordu. Değersiz kişilerdi hepsi de, selamları da kendileri gibi olurdu. Tıpkı soğuk yeller gibi, adamın kulağının önünden vızıldayarak gelip geçerlerdi o kadar. Baba, “Yeller papağının içene girecek olsa savurur ha, ona göre, dikkat etmelisin!” derdi.

O zamanlar her şey güzeldi. Baba sağken düşüncelere dalmaksızın evin mehtaplı ortamında uyumak iyi oluyordu. Gökyüzü geceleri bile masmaviydi. Renkli rüyalar görebiliyordu. Gece yarılarına kadar anne ve Ayda’nın mutfakta bulaşık yıkarken çıkardıkları gürültü işitiliyor,

Aydın ise herkes uyusun da gönül rahatlığıyla kalkıp kitabını açıp okusun diye yatakta sağa sola dönüyordu. Kimi zaman kitapları yediğini düşündüğüm bile olmuştu; fakat sonunda kitaplar onu yemişti.

Gözkapaklarının açılıp kapanırken çıkardığı ses, düşüncelerinin sesiyle birleşince ta salonun sonundaki diğer odadan işitiliyordu. Kediler bahçenin yüksek duvarı üzerinde miyavlıyorlardı.

Baba, “Ne okuyorsun Aydın?” diye sordu.

Kesinlikle ders okuyor olmalıydı ki, “Ders okuyorum baba” diye cevap verdi.

“Oku bakalım oku, ne olacaksan!”

Caddeye varmış sayılırdı. Postallarındaki kardan, ayaklarını yere vurarak kurtulmaya çalıştı. Su kanallarındaki çürük portakallar döne döne suya batıyordu. Su hızla akıyordu ve gök kara bulutlarla kaplıydı. Durdu ve kuruyemişçiler çarşısının sonuna baktı Orhan. Kararsızdı. Ne yapacağını bilmiyordu. Dükkan işleri, öğleden sonraki müşteriler, tüm bunlar yetmezmiş gibi birde ‘Sucu’nun’ on gündür ortalıklarda olmayışı... Hepsi rahatsız ediyordu onu. Sabahtan gidip gitmemeye karar verememişti. Hatta dün geceden beri. Kalabilir miydi? Geceleri o buz kütlesi koca eve ayak basar basmaz duvarların yıllanmış hemdemi oluyor ve sessiz kalıyordu. Çam oluyor bahçenin ortasında duruyor, kapı oluyor açık kalıyordu. ‘Yusuf’ gibi aynen, kendi benliğine saplanıyor, hayretler içeresinde kalan gözleriyle de bir parça ceset oluyordu. Aydın evde hapsedildiğinde veya zincire vurulduğunda, “Sucu nerelerdesin sen yine?” demem yeterli oluyordu. Uzun paltosunu giyinmiş, atkısını boynuna dolamış, babanın eski papağını başına almış ve tıpkı bir alev topu gibi o koca delikten içeri süzülerek var olduğunu en küçük sessizlikle dahi olsa ilan ediyordu.

“Zincire vurma beni Orhan” dedi.

Ben de, “Orhan değil lan, ağabey’’ dedim ve çaktım suratına silleyi. Başındaki papağı yere düştü. Rahmetlinin eski papağını görünce yumuşadım. Bazen tokatlamak istiyorum onu bazen de yukarıdaki

eyvanın korkuluklarına zincirlemeyi. Fakat o eski papağın altındaki güler yüzü beni bundan alıkoyuyor. Ne yaparsın işte? Anne; “Sende duygu, merhamet denen bir şey yok” dedi. Ben ise “var” dedim. Gerçekten de var. “Eğer sen olsaydın anne, senin de canına tak ederdi. Bir daha havuzunun suyu yemyeşil olmuş, avlusu çam kozalaklarıyla dolmuş, soğuk havanın, odalarının tozlu pencerelerinin ardında durarak içeriye giremediği, mutfak ocağının olur olmaz şeyler altında kaldığı bir eve adımını atmazdın. O bahçedeki su deposu içerisinde donup kalan kedi yavrusu var ya iki aydan beridir artık kucağa da geliyor. Bundan böyle, ‘Birisi gelip de şu hayvancağızı aşağıya indirsin’ diyecek durumda değilsin işte. Kimsede sobayı yakacak güç kalmadı. Duvarın kiremitleri tek tek düşüyor. Ev soğuk almış sanki. Kimse ortalığı süpürmüyor, misafir filan gelmiyor. Evin damında ölüm laleleri açmış. Boş kalmış odalar daha büyük görünüyor artık. Ayak seslerinin yankısı adamın beynine çekiç gibi iniyor. Nefes alış verişler zıngırdıyor. Hem artık öksürecek cesaretin bile kalmadı. Sanki beyninde dolanıyor insanın ve onu çember içine alıyor, değil mi? Tüm o hercümerçten geriye sadece çam ağacı üzerinde duran kargalar kaldı. Şimdi daha yaşlı ve daha bir semirmişler. Tek yaptıkları dallar üzerinde sürekli yer değiştirerek o kulağı tırmalayan sesleriyle, ‘Kar! Kar’ diye bağırmak sadece.”

Kaldırımlardaki kurumuş ağaçlara baktı: Kar, dalları alabildiğince bükmüştü ve ikinci kez yağdığında kesinlikle onları kıracaktı. İnsanlar da ağaç gibiydiler. Ağır bir kar kütlesi sürekli omzunda olurdu insanın ve diğer bahara kadar ağırlığını hissettirirdi onda. Kötü olanı ise insanın sadece bir kez ölmesiydi. Ve bu bir kereliğe mahsus ölüm ne de amansız trajedi sayılırdı onun için!

Elini paltosunun cebine götürdü. Dün geceden cebine koyduğu ipin düğümlü kısmını parmaklarıyla hissetti. Kalbinin derinliklerinden gelen huzurla kalabalığa daldı. Şekerlemecilerin bulunduğu dört yola geldiğinde gümüş kaplamalı koyun saatini cebinden çıkardı ve saatin kaç olduğunu anlamadan sadece eğreti bir bakış attı. Kapağını kapadı ve cebine geri koydu. Anne, “Aydın günden güne eriyor zavallı, bir şeyler yapmalıyız” diyordu. Hatta bir keresinde, “O Ermeni kız nerelerde şimdi? Belki de onun yüzünden bu hale geldi” demişti. Ben de, “Hayır anne, sadece kendini iyi hissetmiyor, yoruldu bunca zamandır. Onu Viladere’ye götüreceğim, sen hiç merak etme. Temiz hava alırız. İkimize de iyi gelir” dedim.

Dürüstkar Saatçilik’in önünden geçerken birden aklına bir an durup vitrine bakmak geldi. Belki hayatında binlerce kez geçmişti buradan ama bu sefer içinden Dürüstkar Efendinin yaptığı yuvarlak büyük saate daha dikkatli bakmak gelmişti. Kestane ağacından yapılma bir saatti. Akrep ve yelkovanı gürgendendi. Resimli, yuvarlak şeffaf camlarla

süslü yarı eğik bir saatti. Her zaman vitrinle arasında en az on, on iki tane masa saati olurdu. Dürüstkar Efendinin yıllar önce kendi elleriyle yapmış olduğu çok güzel bir saatti; fakat otuz yıldan fazla bir süredir durmuştu veya Dürüstkar .Efendinin kalbi bir an için durduğunda ... Belki de saat durduğunda kalp de artık atmaz olmuştu. Kısacası her iki olay da aynı anda yaşanmıştı; ama tek farkla. Şöyle ki; Dürüstkar Efendinin kalbi tekrar çalışmış, çıkrık gibi işlemeye devam etmişti. Oysa saat öyle bir durmuştu ki tüm o maharet ve ustalığına rağmen Dürüstkar Efendi dahi onu tekrar çalıştıramamıştı. İbreler saat beş buçukta adeta kilitlenmişlerdi. 1947 yılının sıcak bir yaz gününde öğleden sonra saat tam beş buçukta... O günden bugüne bir daha da dönmemişti ibreler. Dürüstkar Efendi ise şimdi oturmuş o duran saati bir gün çalıştıracağını düşünerek elinde tuttuğu kol saatinin ayarlarıyla oynuyordu. Ardından hoş bir ahenkle öten guguklu saat, herkese, kişinin ne yapmak isterse başarabileceğini ispatlıyor gibiydi. Yeter ki doğa muhalefet etmesin! Bunları baba, Orhan’a söylemişti, o da başkalarına söylüyordu. Dürüstkar Efendi ise ancak saat çalıştığı zaman tek arzusu olmaksızın dükkanında yere yığılıp yer değişimi için ölüme teslim olabilecekti. Otuz yıldır şehir halkına bunu da söylemişti.

Baba, ‘‘Al sana büyük bir bedbahtlık daha’’ diyordu.

Anne: “Artık o divane hakkında tek kelime duymak istemiyorum!”

Gençlik yetilerim öylesine batmış ki artık pek çok şeye dayanamıyorum. Evin kapısını açar açmaz canlı bildiğim adamların hepsi o kıpır kıpır şamatalarıyla kaçmaya başlıyor. Ürperten bir sessizlik bedenimi sarıyor ve beni merdivenlerden yukarıya doğru çekerek, ahı gitmiş vahı kalmış tahta sedirin üzerinde duran ölü gibi çürük yorganın altında yatırıyor. İsınana kadar ise vakit gece yarısını buluyor. Yorgun ve hayallerle...

Öğleden sonraları dükkandan döndüğümde annemin odasına mutlaka uğrardım. Bir deri bir kemik kalmış, son nefeslerini çekiyordu. Hani burnunu sıksan işi biterdi. Üç kapısı olan alt kattaki odası sarımsak ve küf kokuyordu. Aynen tüberkülozlu birinin nefesi gibi. Sürekli çay içtiği bardak ve bardak atlığı da aynı kokuyu verirdi. Nasıl yudumlardı o çayları bilmiyorum? Yanı başında oturunca göz göze gelmemeye çalışırdım hep. “Merhaba anne” dedim. Ellerini avuçlarıma aldım ve hiçbir şey hissetmeksizin öylece okşadım ellerini.

Annenin gözleri kaybedilmişliğin son haddiyle tavana takılmıştı, yaşlı ağaç gövdesindeki kırlangıç yuvaları gibi. “Aydın... Aydın’ım nerede?” dedi.

Gözlerimi kapadım, halının gül desenlerine belki de hiçbir şeye bakmadan sadece gözlerimi açıp kapadım. Ben de onun Orhan’ı

sayılırdım. Ama sayılmazdım. Elden bir şey gelmiyordu. Sonunda olmamayı kabul etmiştim. “Buralardadır anne” dedim.

Aniden başını çevirdi ve ellerini avuçlarımdan çekti. Kemik gibi olmuş beyaz elleri yatağın kenarında asılı gibi duruyordu. “Öyleyse onu hemen buraya getir! Anlıyor musun? Eğer sahip çıkamıyorsan getir karşımda zincirle onu” dedi.

“Nerede bulurum onu” dedim.

Kalkıp oturdu. Her geçen saniye taze güç almış gibi gösteriyordu kendini. Enteresandı. Bilmediğim bir yerde gücünü stok etmişti sanki. “Sen insafsızsın” diye bağırdı. Gözyaşları solgun yüzüne doğru akmaya başladı. “Kime çektin sen böyle! Nerede Aydınım” dedi. Sesi, kumaşın yırtılırken çıkarttığı ses gibiydi.

“Sen sinirlenme anne. Yeter ki kızma. Bu akşam bulur getiririm onu ben, söz veriyorum” dedim.

“Bana bak! Aydın şu an nerede?” diye sordu tekrar.

Enuşirvan Okulu’nun arkasındaydı oysa. On iki, on üç yaşlarında çocuklar bal arılarını kovalıyor, o da durmuş onları izliyordu. Ağzının suyu akıyordu. “Ne arıyorsun burada gulyabani?” dedim. “Öylesine gelmiştim” dedi. “Halt etmişsin. Bir daha görmeyeyim. Düş önüme” dedim.

Anne öfkeli ve endişeliydi. Kemik gibi kalmıştı, titriyordu. Ceketimin kolunu çekerek, “Nerededir? Sağır mısın? Duymuyor musun?” dedi.

“Oraya buraya gitmiştir, nerede olacak. Ya okulun arkasında ya o kahvede ya da Ahevan Parkı’ndadır” dedim.

Onca ağlayıştan sonra bir nebze de olsa sakinleşmişti; fakat sesi henüz titrek geliyordu:

“Çocuk mu ki? Yirmi dokuz yaşında koca adam!” “Kardeşimin kötülüğünü mü istiyorum! Yoo! Niçin her olan bitenden beni sorumlu tutuyorsun?” dedim.

Yatağına uzandı ve beyaz nevresimi göğüslerinin üzerine kadar çekti.

Nevresimi, avuçları içinde boğazımı sıkıyormuşçasına tutuyordu. “Başına ne getirdin bilmiyorum ama sana kardeşine sahip çıkmanı emrediyorum. Zaten senden bir beklentisi de yok. Bir lokma ekmeğe kanaat ediyor yavrucak’’ dedi.

‘‘Anne ne olursun söyleme, böyle konuşma’’ dedim ve ağladım.

“Öyleyse sat bir yeri veya kendi payından ver ona. Al bir yerlere götür onu

Ceketin cebinden babanın vasiyetini çıkarıp yüksek sesle okumak istedim; ama olur muydu bilmiyorum? “Anne söz veriyorum sana, alıp Tahran’a veya yurtdışına götüreceğim onu. Parasız bırakmayacağım. Yalnız izin ver, işler biraz yoluna girsin de öyle. Söz veriyorum... “ dedim.

Baba vasiyetnamesine; varisler hayatta oldukça hiçbiri, mülkiyetin tamamını veya bir kısmını yabancıya satamaz diye resmen eklemede bulunmuştu. Peki, kalan miras neydi? Kuruyemişçiler çarşısında mevcut bir dükkanın altıda biri, Şeyh Sefiyeddin Erdebili Caddesi Lord Sokağı No: 3 adresinde dört yüz seksen metrekarelik iki kadı bir ev ve Serdab’ın kuzeyinde bin iki yüz kırk metre kare genişliğinde verimli bir bahçe. Ayrıca sesi çıkmasın, kendisine herhangi bir itirazı olmasın diye kayısı bahçesini de anneye bırakmıştı.

Anne elindeki mendili gözlerinin üzerine koydu. Nemli yanaklarını sildikten sonra, “Sadece ortalıkta kalıp da perişan olmasını istemiyorum” dedi.

“Anne ne olursun böyle konuşma.”

“Ben öldükten sonra ne gelir başına Allah bilir?”

Hıçkırıklara boğulmuştu. Kalktım, eline bir bardak su tutuşturdum. İçebilmesi için yardım ettim. Bir yudum aldıktan sonra sırtını yatağın üzerindeki yastığa dayadı. Sessizliği adamı öldürüyordu. Bakıyor, gözlerini kapatıp açıyordu. O esnada insan gitsin mi kalsın mı ne yapacağını bilmiyordu. Fakat son günlerinde öncelere oranla huysuz ve asabi değildi artık. O büyük felaketin üzerinden tam bir yıl geçmişti, unutmuş sayılırdı. Hem alışmıştı artık. Ne feryat edecek hançeresi kalmıştı ne de durup bağıracak sinesi:

“Ne yaptın ona? Şerefsiz!”

“Ne yapabilirim ki anne? Ona ne kinim var ki benim?” dedim.

Feryat figan ediyor, göğsünü yumrukluyordu. Yanakları ve göz çukurları yaşla doluydu. “Allah belanı versin!” diyordu.

“Ne telin ediyorsun anne” dedim.

“Nasıl etmeyeyim. Gavur seni. Rahat yüzü göreceğini mi sanıyorsun sen? Sen...”

Derken matem havası giderek soğudu ve tüm o gailelerini unuttu. Bir gün Aydınla beraber kervansaraydan eve dönmüştük; bizlere nefis, harika bir dolma yapmıştı. Yemeğimizi yemiş sayılırdık. Astara yolculuğumu anlatıyordum: “Bir kez de Aydın’la beraber gidip Astara’nın o yemyeşil sığ ormanlarını görürsek fena olmaz hani. Duvarlardan sarkan ağaç çileklerini, dibi görünen o masmavi denizi

görmek harika olur. Hem orada doksan yaşında bir kız var ki eğer Aydın onu ikna edebilirse, evlenmeye de hazır” dedim. Sonra Aydın bir ceset gibi yere yığılıp bir seksen uzandı. Onu alt kata götürmemiz için anne bizlere yardım etmişti.

“Aydın oğlum, önceki odana, Orhan’ın yanına gitmek ister misin?” diye sordu.

“Yine ne dümenler çeviriyorsunuz” diye cevap verdi Aydın.

Yatağına uzattık onu. Basamakları çıkarken, “Keşke bir daha hiç uyanmasa, onu böyle görmek istemiyorum artık, tüm o vakar, o kişilik, o sevecenliğe ne oldu böyle Allah’ım?” dedi anne ve başladı ağlamaya yine. Korkuluklara tutunarak yukarı attı kendini.

“Anne boş yere harap ediyorsun kendini? Acı mı çekiyor sanıyorsun? İnan ki dünyanın en bahtiyar insanı o, ne gamı kederi ne de zihnini meşgul eden düşünceleri var, ne kokar ne bulaşır, rahat mı rahat!” dedim.

İki basamak önümdeydi, güler gülmez dönüp suratıma öyle bir sille indirdi ki gözlerimin önünde kıvılcımlar çaktı. “Kime gülüyorsun lan, şerefsiz?” dedi.

Sesi babanın dişli sesi gibi sert ve soğuktu. Bir anda duvarların çatladığını ve çatlakların çatır çatır tavana doğru ilerlediğini düşündüm.

Çatlaklık çocukluk döneminden başlamıştı. Ayda’nın ölümünden sonra hayatımız, kimsenin önünü alamadığı veya almak istemediği ölüm şarampolünde yuvarlanan koca bir çığ kütlesine dönüşmüştü. Bu yaramaz ve salak kardeşi omzuma alıp faytonlara bindirerek oraya buraya götürmek de benim kaderimdi sanki. Oysa kendini o kadar gözü tok gösteriyordu ki sadece ben değil, baba bile elinden elaman etmişti.

Demir kamyonun bile içini dışına getiriyordu. Duvarlardan aşağıya inmiyor, herkesi alaya alıyordu. Anne ve babaya ise bir türlü anlatamıyordum, bu çocuğun önünü alın, diye. . . İşte o yüzden başımı defalarca duvarlara vurmuştum. Birisi çıkıp da yardımıma gelsin diye çok ağlamıştım... Bir gün duvara dayadığım bisikletimi almış havuzun etrafında turluyordu. Görenin başını döndürecek kadar hızlı dönüyordu. Haşere ilacı içmiş gibi. Ne günah işlemiştim de baba ona bisiklet almıyordu? Büyük salondan bağırdım: “İn bisikletimden!” Kahkahalarla daha hızlı dönmeye başladı. Avluya çıktım. Çökerek bir köşeye, bayılana kadar ağlayıp başımı duvarlara vurdum. Baba salonda karpuz yemekle meşguldü. Başımı yerlere çarpmayana kadar yerinden kımıldamadı. Başımdan kanlar aktıktan sonra aşağıya indi ve Aydın’ı enselediği gibi o kadar dövdü ki üç gün boyunca başını çeviremedi. Anne bir taraftan bana bir taraftan da babaya beddua

ediyordu. Ne sevgisi varsa hepsini Aydın'a vermiş, tüm benliğini ona adamış şefkatli bir anne. Bir kez olsun "Orhan'ım, yavrum" demedi bana.

Gündüzleri Pervane Fabrikası'nın etrafında düşüp kalkalım diye bizi evden kapı dışarı ediyorlardı. Bizler de etrafı tel örgülerle çevrili büyük bir dere yatağında bulunan fabrikanın sokağına giderdik. İki kanadı ahşap kapısı rüzgarla gidip rüzgarla geliyordu. Tozu dumanı bol, yokuş aşağı olan bu yol fabrikanın ana binası önüne kadar uzanıyordu.

Her zamanki gibi durduk orada ve sokağın başından aşağıya baktık. Fabrika hur hur ediyor, baş döndürücü hızla pervane üretiyordu. Çevrede birbiri üzerine gelişigüzel atılmış kırık kanatlara bakıyorduk.

"Gidelim mi?" diye sordum ona.

"Hadi kim önce varırsa" dedi.

Ve koştuk. Yokuş aşağı yoldan salıverdik kendimizi. Elimizdeki çantalar ağırdı ve ne tarafa savrulacak olsa bizi kendiyle beraber o tarafa çekiyordu. Fabrikanın sesi o kadar çoktu ki insanın bağırası geliyordu. Birbirimizi duymuyorduk, çok terlemiştim ve hızla koşmaya devam ediyordum; ama bir türlü Aydın'a yetişemiyordum. Ayaklarımın birbirine dolanacağını bildiğim halde kendimi bıraktım. Ansızın baş aşağı yuvarlandım. "Ferman Efendi" küçük pencereli odasından çıkıp dışarı geldi. Ayakta durarak bana baktı, yüzüm kan revan içinde kalmıştı. Gözyaşları da cabası tabii. Ayaklarım ağrıyordu. Bedenime uyku sirayet etmişti sanki. Sevinçli ve memnun bir halde, atıl pervanelerin kırmızı renkli güzelim kanatlarıyla oynayan Aydın'ı zar zor görebiliyordum...

Baba kemerle onu dövüyordu. Anne yüzümdeki yaraları sarıyordu.

"Ne zamana kadar haylazlık? Niye bu kadar uğursuzsun sen?" diyor ve dövüyordu.

Anne o gece burnumdan akan kanı durduramamıştı. Baba Aydın'ın kulağını sıkarak, "Burnunu kırmışsın görüyor musun? Bak..." diyordu.

Aydın, "Ben kırmadım. Yalan yere beni suçluyorsunuz işte" diye cevap verdi.

Baba kulağını sıkmayı bıraktı, aynı kulağın üzerine tokadı indirdi.

Aydın, "Burnu kırıldığı için içim parçalanıyor ama benim bunda ne suçum var?" dedi.

Diğer gün baba eve doktor getirdi. Fakat bir faydası olmadı. Şu anda kırk yaşındayım, hâlâ burnumun bir tarafı diğer tarafından iki kat büyük görünüyor.

Koyun saatini çıkardı, bakıp tekrar yerine koydu. Gidip gitmemeye henüz karar verememişti. Geceye kalmaktan korkuyordu. Adet edindiği üzere paltonun yakasını kaldırıp iki tarafını birbirine yaklaştırdı, düğmelerini iliklemeksizin olduğu yerde bıraktı sonra. Elini paltonun cebine götürdü. Cebinde duran kalın ipliğin düğüm kısmını hissetti tekrar. Yüzüne sıcak bir heyecan yayılmıştı. Atardamarlarında safi bir özgüven duygusu akmaya başladı. Hayır, mutlaka bu işi bitirmeliydi. O zaman katil diyecekler adına. "Kardeş katili" diyen kimdi! Hı? Yersiz töhmetleri özledim anne, neredesin? Günahlarımı üstlenip yükümü hafiflet anne! Ama Tanrı'ya yeminler olsun ki yararına olacaktır. O öleli yıllar olmuş zaten. Ya Göl Kahvehanesi'nde veya tuzlu çöldeydi. Ne fark eder ki her yerde ölüm kokmuyor muydu? Geçmişlerinde tükenmiş kuru bir heykel gibi. İkinci savaşın ödevini henüz unutmamıştı.

Etrafına baktı. Herkes kendi işindeydi. Yaşlı bir kadın karşıdan karşıya geçmek istiyordu ama geçemiyordu. Genç bir çocuk elinde kömür parçalarıyla koca kardan adama göz yapmaya çalışıyordu. Bazıları başlarına naylon geçirmişti. Kara çarşaflı bir kadın geçiyordu yakınlardan, başına düşen karlar Demavendin[2] zirvesini andırıyordu. Etraf köylerden geldiği her halinden belliydi. Orhan ise almış başını yürüyordu. Görünmez bir güç onu şehir dışına, Tuz Gölü Kahvehanesi'ne doğru çekiyordu. Öylesine yavaş ve düşünceli adımlar atıyordu ki gören de işsiz güçsüz bir adam vücudunun yağları erisin diye karda yürüyüş yapıyor sanırdı.

Kendime hakim olamadım. Her zaman olduğu gibi bir derdi daha sineye çekemezdim. Bağırdım. "Sen ne anlarsın aptal herif? On iki yıldır bu kahrolası yerde dişini canına takan benim" dedim.

"Ben burada başçavuşun beygiri miyim ki sana kalkıp hizmet edeyim?" dedi.

"Sen değil, senin gibi on tanesi benim dediğimi yapmak zorunda tabii, marangoz parçası!" dedim.

Yine her zamanki gibi işaret parmağını sallayarak, "Bana bak! Ne yazık ki mecburum, ne yazık ki bu kahrolası işi bırakıp da marangoz olamıyorum. Vicdanım..." dedi.

"Olmayan şeyden söz etme lütfen!" dedim.

Pes etti. Gözlerini yumdu ve sandalyeye oturdu. Hangi damarına basacağımı iyi biliyordum. Onun için, "Baba senin nasıl bir yaratık olduğunu iyi biliyordu, boşuna adını 'soysuz' koymamıştı!" dedim.

"Eğer bu hakaretlerle vazgeçeceğimi sanıyorsan yanılıyorsun. Babanın vasiyeti gereği burada olmak durumundayım, anlıyor musun? Ne payımı satarım ne de başkasının payını alacak kadar param var!" dedi.

“Benimle alay mı ediyorsun sen? Şimdi gösteririm sana!” dedim ve ayağa kalktım. Vurup bir tarafını kırmak istiyordum. Tam o sırada İsmail girdi içeriye. Kapıyı çekerek, “Yine birbirinizin canına mı düştünüz siz ikiniz yahu?” dedi.

Geçip masaya oturdum. İsmail, “Orhan Abi, ne de olsa sizden büyük hani!” dedi.

Öfkeyle masaya vurdum ve “Eşek bile benden büyük ama eşek eşekliğini yapar, kimse de ona ses etmez” dedim.

İsmail, “İki kardeş arasında olur mu böyle şeyler canım?” dedi.

“E... Böyle kardeşliğin içine” dedim. Bu lafın üzerine Aydın dükkandan çıkıp gitti. Aslında ona acıyordum. Fakat ona iznim olmadan mal almaması gerektiğini başka türlü anlatamazdım. Kırk çuval fıstık almıştı. Eğer birkaç gün sabretseydi aynı malın kilosunu beş, yedi ya da on Tümen daha ucuza alacaktım. Havalar gittikçe ısınıyordu, yazın ortalarına doğru mal alması gereken bendim. Oysa o bir türlü bunları anlamak istemiyordu.

Aynı gece bu sefer de anneyle curcunamız vardı. Anne, “İyi pekâlâ, hesap kitabınızı çıkarırsınız, ne ederse paylaşırsınız. İki terazi, iki masa... İki ayrı dükkânmış gibi davranırsınız siz de olur biter” demişti.

Sesimi çıkarmadım. Sabaha kadar uyumadım. Bu işin üstesinden nasıl gelirim diye düşündüm durdum. Anne hiçbir çıkış yolu bırakmamıştı ki! Yarı yarı diyordu, her şey yarı yarı... Öyle olsa hâlim ne olur benim hı? Hâlimi soran olur muydu? Bütün müşterilerim on iki yıldır bu işle uğraştığımı bildikleri hâlde doğruca gidip ondan yani müstakbel ağabeyimden alışveriş yaparlardı. Neden? Yaşça ondan küçük olduğum için beni onun çırağı sanacaklardı da ondan. Daha kötüsü de onu görür görmez su olup eriyen o alçak kanlardı. Şalvar ve çarşaflarıyla gelirlerdi dükkana, onu görünce de Allah’ı, peygamberi unuturlardı. Başlarlardı cilve yapmaya:

“Aaa, sizin gibi birinin henüz evlenmemiş olması biraz tuhaf değil mi?”

Oysa koltuğunun altında ne taşıdığını bilmiyorlardı.

“Ermeni kızıyla ne işin var senin?” dedim.

“Seni ilgilendirmez. Sen karışma” dedi.

Kasvetli bir ikindi vaktiydi. Mezarlığa gittim. Babanın mezarının başında oturup ağladım. “Baba” dedim, “beni neyden, onu neyden var ettin Allah aşkına! Kadınlar neden bana değil de ona bakıyorlar? Neden beni görünce somurtmaya başlıyorlar? Neden dünyanın en güzel kızı kardeşime aşık oluyor da bana değil? Hamurumuz bir. Değil

mi?”

Babadan ses seda çıkmıyordu. Hani öksürmek istese dahi öksüremez türden bir sessizlik olur ya işte onun gibi bir şey. Ağaç dallarında kargalar vardı. Hızlı esen rüzgar gözlerimin içine toz dolduruyordu.

“Nikahı nasıl kıyacaksın? Ermeni ile nikah mı olurmuş? Müslüman!” dedim.

“Sen karışma, seni ilgilendirmez” dedi. Kızın çantasına fıstık doldurdu. Ağzını kapattıktan sonra, “Artık gitmelisin Surme” dedi. Ben ise o yalvarırcasına bakan sarı gözleri gördükçe su olup eriyor, ölüp ölüp diriliyordum. Geceleri uyuyamıyordum. Bir damla uyku haram olmuştu bana. “Tanrıya and olsun birader, öldüreceğim seni” diyordum içimden...

Bir süre sonra anne tekrar, “Aydın’ım nerede?” diye soruyordu. Genelde güzel dikilmiş fiyakalı takım elbise giyip kravat takan, sinekkaydı tıraşı olup seyrek bıyıklarıyla dolaşan kişiyi kastediyordu. Anne onun bu halinden adeta vecde geliyor ve tebessüm ederek, “Maşallah, bin bir kere maşallah! Görenin gözü gönlü açılır!” diyordu. Şimdiyse kalkmış, ‘‘Aydın’ım nerede?” diye soruyor. Sen neden bilmiyorsun nerede olduğunu? Ya Göl Kahvehanesi’ndeydi ya da Ehevan Parkı’nın harabe duvarlarının arkasında... Bazen hamallarla beraber kervansarayın sonunda bir ateş tenekesinin başında çekirdek kırıyordu veya onlar kırıyor o da ikinci savaşın haberlerini naklediyordu.

Anne, “Her neredeyse git bul onu” dedi.

Fakat bu kez isteyen anne değildi. O artık şehrin kadim mezarlığında, babanın hemen yanı başında, toprak ve kar yığınları altında uyuyordu.

Cadde soğuk ve kirliydi. Sis ve pelte gibi olmuş duman şehir üzerinde adeta deviniyordu. Orhan bir an dönüp arkasına baktı. Tüm o duman, kuruyemişçiler çarşısı olan kervansaraydan hareket ediyor, havada depreşip gidiyor gibiydi. Bir an gidip onlara, alaz alaz yanan ateşi söndürmelerini veya bir şekilde kontrol etmelerini söylemeyi düşündü. Kıştır?

Kış olsun. Buralar sürekli kış. İşlerini görecek bir soba alsınlar veya boru taktırsınlar. Parasını o verir. Ama düşüncesinden vazgeçti. Yoluna devam etti. Kaldırımda yürümeye devam ederek şehirden uzaklaştı. Artık ne kimsenin omuz çarpması, ne el arabalarının ayağına dolanması, ne de bir çocuğun elinden çıkacak kartopunun ensesinde patlama tehlikesi vardı. Sürekli başı önündeydi, bedeni ise ağır, bu yüzden kartopları ister istemez boynunun arkasına isabet ediyordu.

İki katı kar yağmıştı ve daha da yağacağa benziyordu. Bir araba veya fayton durur da biner umuduyla kendini caddeye atıverdi. Ama o aman vermeyen kar hayatı felç etmişti. Görünürlerde kendini en yakın yere ulaştıracak ne bir araba, ne bir fayton, ne bir bisiklet ne de başka bir vasıta vardı. Zincir takmış ağır ağır hareket eden bir devriye cipi karlarla kaplı yoldan geçti ve geride yılan şeklinde iki benzer iz bıraktı. Şimdi ne yapacaktı? Kahvehane arabayla yarım saatlik mesafedeydi. Ama bu karda kıyamette yürüyerek oraya gitmeye kalksa karanlık basar hatta saat gece yarısını bulurdu. En iyisi kendi karanlığında kalmasıydı. Hem orada daha az acı çekiyordu. Kimse bir şeylerden şüphelenmiyordu. Peki, dönebilir miydi? Kalsa ne olurdu? Hayır. Zamanında ulaşırdı. Varsayalım ki geceye kaldı. Ya kurtlar parçalardı onu veya parçalamazdı. Canı cehenneme, ne olursa olsun! Şeyh Sefi Caddesi'nin sonuna gelmiş sayılırdı. Sola döndü ve yoluna devam etti. Annenin pas bağlamış soğuk sesi, nefes darlığına katlanarak aldığı her solukta kulağından eksik olmuyordu. O kaçığı bulmazsa ne olurdu? Hayır, mutlaka bulacaktı. Hem de o kahvehanede. "Bulacağım onu anne, söz veriyorum." Bu kez kendi kendine söz vermişti ve bu sonuncusuydu.

Şehirden uzaklaştıkça kafasındaki kargaşalar daha da artıyordu. Karda koşan herhangi biri olmaksızın veya yüzükoyun uzanan yaşlı bir adam... Artık hamallar bile teneke içinde ateş yakmıyordu. Karşısında hiçbir canlı türünün geçmeye cesaret edemediği geniş ve beyaz bir vadi duruyordu. Göğün bir tarafı koyu maviydi, şehrin son ağacının kuruyan dalları üzerine konmuş bir karga "kar, kar" ötüyordu.

Yakasının iki tarafını yukarı kaldırmış, yaşlı bir tosbağa gibi karlarla dolu boş araziye adımını attı. Her zamanki gibi ağır adımlarla ilerledi. Seri ve süratli değil, alışkın olduğu üzere yavaş hareket ediyordu ve yolu iyi biliyordu. Çünkü defalarca bu yoldan gelmiş ve onu Göl Kahvesinde bulmuştu. "Ne arıyorsun burada gulyabani?" dedim.

"İyi de bizim de bir canımız var hani. Gezmeye dolaşmaya ihtiyacımız var, bir yerde oturup iki bardak çay içemeyecek miyiz yani?" dedi.

"Kes sesini. Yürü, çayını kervansarayda içersin" dedim.

Elindeki gazeteyi sardı ve cebine koydu.

"Çayı da içmeye değer bir yerde içmeli ama" diye cevap verdi.

"Cenazeni yıkarlar inşallah! Anamı ağlattın benim!"

Hava güneşliydi, karşıki tepede koyunlar otluyordu ve uzaktan kentin gürültüsü duyuluyordu. Arabaya binmesi için elimle işaret ettim. "Hayır, binmiyorum" dedi. "Ne demek binmiyorum?" dedim.

"Dadaş, gel biraz gezelim. Arabada fenalaşıyorum, ne dediğimi

bilmiyorum” dedi.

“Cehennemin dibine kadar fenalaşıyorsan” dedim ve indirdim tokadı suratına. Başka çarem yoktu. Bir şekilde onu korkutmam gerekiyordu. Öyle bir anda bırakılır mıydı? Kahveci Abbas, “Koskoca adam, ne de olsa büyüğündür, yapma” dedi ama fayda etmedi ve ben ikinci silleyi de indirdim suratına. Arabanın arka koltuklarına uzanıverdi. Titreyen elleri ve köpüren ağzıyla kervansarayın önünde indirdim onu. Gözlerinin siyahlığı kaybolmuştu. Kervansarayın girişinde yere uzattım onu. Hamallardan birisi, sanırım İsmail, çuvaldızla düştüğü yere yani bedeninin etrafına çizgi çizdi. “Bu da ne diye?” sordum kendisine.

“Hastalığı yerde kalsın bir daha da yerden kalkmasın diye böyle yapıyorum” dedi.

“Ha, şu benim mantar gibi. .. “

Boğazımda çıkan mantarı hatırladım. Beş riyallık sikke büyüklüğünde kuru bir mantardı. Etrafını mavi kalemle çizdim. İki üç gün sonra kuruyup gitti ve bir daha da çıkmadı.

Hamallardan biri Aydının yüzüne su döküyordu, diğeri de bacakları üzerine çömelmişti. Başına soğuk su döktükten sonra uykudan uyanmış gibi kalkıp oturdu. Pantolonun arkasından eski bir gazete parçası çıkarıp okumaya başladı:

“...Diğer gün şehzadeye; hasretinizden Aybegüm’ün yüzü sapsarı kesilmiş, ölüm kuşunun avlusuna konmasından endişe ediyoruz, gelin de ateşten gömlek giyenlerin halini görün, şeklinde haber getirdiler. Şehzade, ne yapmam gerektiğini narenciyeden sorun, dedi. Sordular. Narenciye açıldı ve o sütbeyaz baldırlı, kızıl örtülü sevgilinin gemisi şehzadenin limanına çengel attı. Gönlünü şehzade çaldı ve Aybegüm; buldum, işte buldum, dedi. Su akar yatağını bulurmuş. Bu mülk o sütbeyaz baldırlıya yaraşır ki artık benim padişahlığımın da sonuna geldik... “

Bir de baktım ki hamallar alttan alta bana gülüyor. Sanki onca saçmalığı ben söylüyormuşum gibi.

“Tamam, tamam yeter fazla uzatma. Kalk git de içeride çekirdek kır” dedim.

“Eee, çekirdek, çekirdek, ne zamana kadar çekirdek? Dadaş, gece gündüz neden yirmi dört saattir?” dedi. Ağzından henüz salya akıyordu, üzeri de hâlâ ıslaktı. Pantolonunun paçasını kaldırdı ve başka bir gazete çıkardı sonra kalkıp kervansaraya gitti. Sırtımı yere getirmiş gibi yol yürüyordu ve ben gece gündüzün neden yirmi dört saat olduğunu bilmiyordum. O ise hep bu tür şeylere kafa yoruyor ve üzerinde sürekli kâğıt parçaları ile gazete bulunduruyordu. Kemerinin

arkasında da. Gazeteleri baştan sona okuyor, en ince ayrıntısına kadar savaşla ilgili haberleri aktarıyordu:

“Verdikleri sayıya bakılırsa ölü ve yaralı binlerce Alman askeri var, ordu bozguna uğratılmış. Gözlemciler Almanya’da bir tek kişinin sağ kaldığını düşünüyorlar. O da Hitler. Fakat bunun asparagas haber olduğu her hâlinden belli. Sevgilisi de yaşıyor.”

Gazete satırlarını sessizce, sadece gözleriyle takip ediyordu; gayet ciddi bir edayla. Bilmeyen de okuyor sanırdı. Oysa söylediği her şey ezberdi; herhangi bir gayret sarf etmeksizin, zahmetsiz, mesaisiz. Alemin esrarında helezon gibi sağırca ve duraklayarak dönüyordu. Gece gündüzü bir kâse yoğurt çorbasıyla geçiriyordu. “Sucu! Çorban soğudu, gel iç sonra devam edersin okumaya” diyenlere, “Yahu bir durun. Daha başlıklardayız, asıl metne gelmedik bile” diye cevap veriyordu.

Orhan dizlerine kadar karlara batıyordu. Paltosunun ucu karda sürünüyordu. Ne garip bir yalnızlık! Baba, insanın kendi odasındayken yalnız kaldığını sanıyordu. Oysa yalnızlığın sadece kalabalıkta hissedilebileceğini bilmiyordu.

“Baba, ben yıllarca zahmet çektim. Herkesi aynı keseye koyma. Fıstık çuvallarını aha şu omuzlarımla kırk basamak aşağılara indirdim” dedim.

“Sizin kötülüğünüzü istemiyorum” dedi.

Aydın liseyi bitirip diplomasını alınca anne, “Orhan, gel kardeşinin mezuniyet tatlısından ye” dedi.

“Gece gündüz bir elimiz tatlıda bir elimiz yemişte, hem sanki çok mu marifet yani liseyi bitirmek’’ dedim.

“Marifet değilse sen niye bitirmedin?” dedi.

Doğru bitirememiştim ve annenin sorusuna verebilecek cevabım yoktu. Baba, “Orhan sekizinci sınıfa kadar okudu, okuma yazmayı biliyor, yeter ona, ne yapacak fazlasını” dedi. Evet, okuma yazmayı iyi biliyorum.

O yıl, kargaların yılıydı. Allah’ın karakargaları şehre tebelleş olmuştular. Anne günde üç dört kalıp sabun buluyordu. “Haram valla, hangi bedbahtın olduğunu nereden bilelim, belli değil ki” diyordu.

Baba, “İşte buna göğün ziyafeti diyorlar, yıka babam yıka, yıka babam yıka... “ diyordu.

İpteki beyaz çarşaflar tertemiz olmuş, kandil gibi parlıyordu. O donuk mavi renkler beyaz çarşaflar üzerinde sallanıp duruyordu. Eğer güneş olduğu gibi onları kurutmazsa yağmur suyuyla mutlaka yok olup

gideceklerdi. Fakat çarşaflarımız her zaman için bembeyazdı. Üzerlerinde birkaç mavi çizgi görünüyordu ama... Aydın pencerenin kenarında uyuyordu. Şamdanlıklarını da pencerenin kenarına koymuştu. Her zaman olduğu gibi bardağın altında kalan suyu saksılara döküyordu.

“Ben neden pencerenin kenarında uyumuyormuşum?” dedim. Anne, “Sen oradan da göğü görebiliyorsun da ondan” dedi. Evet görüyordum. Kargalar kanat çırpıyor, çam ağacından çınar ağacına konuyorlardı. Odamızdan çıkan duman yuvalarına kadar yükseliyordu. İşte o zaman “kar, kar” ötmeye başlıyorlardı.

Şehirden iyice uzaklaştıktan sonra daha bir endişelenmeye başladı. Bir an, “Dönsem mi acaba? Ama yoo” diye söylendi kendi kendine.

Yeniden yağmaya başlayan kar yerdeki eskilerini örtüyordu. Arkasına baktı. Şehir soğuk ve siste kaybolmuştu. İçi harf, ses, sessizlik, ölü ve diriyle dolu olmasına rağmen konuşamayan eski bir gazete gibiydi... Orhan’ın asla fırsat bulup da okuyamadığı bir gazete gibi. Onu düşünecek zaman değildi, şimdi daha bir iştiyakla onu arıyordu. Bu nem kapmış eksik bilgisiyle gasilhaneye benzer bir ev, yatacak bir yer ve kaçık bir kardeş arıyor, mezarlıkta uyuyan sevdiklerini düşünüyordu. Ne bir eş, ne çoluk çocuk, ne aşk, ne de onu teneşire uzatacak birisi var... Cebinde tuttuğu elleri soğuktan veryansın ediyordu, ayak tabanları ise soğuğu hissetmeyecek kadar uyuşmuştu. Başındaki papağını çıkardı, elini saçsız başının orta kısmında tuttu. Başının sıcaklığında soğuk dalgalar devindi. Bir an durdu. Etrafa iyice baktı. Görünürlerde beyaz tepeciklerden başka bir şey yoktu. Artık daha fazla yalnızdı. O anda Aydının tüm o kısa zaman sürelerinin kıymetini daha iyi anlıyordu. Enteresan geliyordu ona, son on gündür Aydın’ın boşluğunu daha fazla hissetmişti. Kaçık Aydın! Zararsızdı; ama artık gereğinden fazla yormuştu onu. Bulacağı zaman ona ne yapacağını bilmiyordu ama onu görmek istiyordu. Belki de onun kervansarayda olması zaman geçirmek için iyi bir vesileydi, kim bilir? Geceleri üst kattaki odada uyuduğumda bir başkasının da alt katta uyuduğunu biliyordum. Okuryazar, kültürlü ama boş ve manasız bir adamın...

“Parayı ortadan bölen adam bence delidir” dedi. Bir zamanlar koskoca bir adam olduğunu hatırlamıyordu. Forsluydu, saygın kişiliği vardı. Binlerce göz üzerindeydi. Oysa o Ermeni kahvecinin kızı için acınacak hale gelmiş, kendini heder etmişti. Aralarında nasıl bir ilişki vardı bilmiyorum ama her öğleden sonrası “Soren Kahvecisi” önünde kuyruk sallamaya çıkardı.

“Onu çok mu istiyorsun?” dedim. “Kimi?” dedi.

“Müslüman et, al onu. Et ki nikah caiz olsun oğlum. Hem Ermenilerin

çok tutucu olduğunu söylüyorlar, doğru mu?" dedim.

Aşk elinden biçare olduğunu sonraları öğrendim. İkindiüstü gelip kitap okumakla vakit dolduruyordu. Geceleri ise ikiye üçe kadar ya yazıyor ya okuyordu. Babanın her şeyden haberi vardı.

"Baba" dedim, "ya alırsa onu, ya evlenirse onunla?"

"Alsın, Ayda gibi o da iki dünyasını beş paralık etsin. Zaten ikizler. Belli olmuyor mu?"

Ermeni kızlarının çok tutucu ve muhafazakar olduğunu biliyordum ama Aydın'ın günün birinde karnını buruna getireceğinden de emindim. Fakat sesimi çıkarmadım, ona da tahammül ettim. Tıraş oluyor, saçlarını tarıyor, parfüm sürünüyor, fiyakalı elbiseler giyiniyor ve kravat takıp gidiyordu.

Baba, "Medeniyet kuyruğu" diyordu.

Şimdi ise hepsini unutmuştu Aydın. Dişleri dökülmüş, rengi solmuş elbiseyle kervansarayın bir köşesinde oturuyordu. Olsa bir türlü olmazsa bin türlüydü artık. Millet arkasından bin türlü laf ediyordu.

Hayır, böyle olsun istemiyordu. Bir ölüm haberini getirseler, yüz akıyla kefenleyip defneder, yedinci ve kırkıncı günlerinde hatim indirtir, ölüm yıl dönümlerinde de mevlit okuturdu. Şehirdeki tanıdık tanımadık herkese yemek yedirirdi. Taziye çadırının girişinde bekler, eline aldığı mendille yüzünü kapatır, zarı zarı ağlardı. Herkes onun Aydın'ı ne kadar sevdiğini görsün diye gözünden yaş eksik etmezdi.

Ne yapmalıydı? Adımlarını atmaya başladı. Dizlerine kadar kara battı. Ayağı burkulmuş katır gibi olduğu yere saplandı. Ne de olsa genç değildi artık. Çifte atacak güç kalmamıştı ayaklarında. Kırkını doldurmuştu ama ellisinde görünüyordu. Bir ev, kuruyemişçiler çarşısında bir dükkan ve bir kayısı bahçesi; o kadar.

Baba, "Kişi zengin olduğunda, yaşı ne olursa olsun fark etmez yaşlandığını hisseder" diyordu.

"Öleceğini hisseder baba" dedim.

İmdi öyle bir kar yağmıştı ki sadece onu değil, tüm şehri sekteye uğratmıştı. Sokaklar çamur ve kar doluydu. Kanallardan su akıyordu, kuruyemişçiler çarşısı ise ölüm sessizliğine gömülmüştü, şehir kar altın da ölmüştü sanki.

Kervansaraydaki hamallar teneke içerisinde yaktıkları ateşin etrafında oturmuş çekirdek kırıyorlardı. İslak kuru, yanan ağaçların dumanı tüm binayı sarmıştı. Sucu elinde gazete bir şeyler okuyordu. Başındaki papağın kulakçıklarını indirmiş çenesinin altında duran bağcıklarını düğümlemeye çalışıyordu. O uzun boyu, Tatar suratına

benzeyen zayıf yüzü ve o güzelim siyah gözleriyle hamalların etrafında fır dönüyordu.

Eşim, ‘‘Aydın nerede?” diye sordu.

Baba hayattayken Aydın kahverengi takım elbisesini giyer, bıyıklarının ucunu kıvırır, eline de iki kitap alırdı. “Baba, malınızda servetinizde gözüm yok, ben gidiyorum.” “Dönmek için yalvaracaksın!” dedi baba.

Her ikisi de birbirinden kuru kafalı, birbirinden inatçıydı. Baba onu özellikle ahlaki yönlerden köşeye sıkıştırmaya çalışıyordu.

‘‘Aydın, namazını neden kazaya bıraktın?” dedi.

“Geç uyudum, onun için kalkamadım” dedi.

“Neden babacığım, neden geç uyudun?”

“Ders okuyordum da ondan”

Baba birdenbire kükredi, “Namazı bu zırva işlerine feda mı ediyorsun?” dedi. Soğuk bir kırbaç gibiydi sesi.

“Bugün cuma gecesi, kalkın da abdest alıp namaz kılın, Kuran’dan da bir süre okuyun” dedi.

Hemen tuvalete koştum. Güzelce abdest aldım. Babanın yukarı kattaki odasında uzun uzun namaz kıldım. Baba, “O soysuz nereye gitti?” diye sordu. Anne, “Odasındadır” dedi.

Baba öfkelenmiş, sinirinden yerinde duramıyordu. Odada volta atıyordu ha bire.

“Ne yapıyor odada mesela?” diye sordu.

“Mutlaka namaz kılıyordur” dedi anne.

“Başını yesin namazı. Burada niye kılmıyor da odasına gidiyor?”

“Aydın öyle göstermelik şeylerden hoşlanmaz.”

“Öyle mi! Ben de namazdan hoşlanmaz sanıyordum” dedim söze atılarak.

Anne, “Sana ne?” diye çıkıştı.

Öyle bir ‘sana ne!’ deyişi vardı ki o güne kadar Azericeyi öylesine güzel telaffuz eden birine rastlamamıştım. Baba güldü ve sonra namaza durdu. Anne, “Ne de olsa senin büyüğün. Ağabeyine karşı daha saygılı olmalısın!” dedi. Galeyana gelmişti. Zayıf ama sinirli bir kadındı. Babanın namaza durmuş olsa bile her şeye kulak kestiğini, en ince ayrıntısına kadar her şeye baktığını gayet iyi biliyordu. “Baban buradayken sana söz düşmez tamam mı?” dedi.

Sonra odamıza gittim. Aydın yüzükoyun yatakta uzanmış “Petr Goryev??” okuyordu. Baba asla odamıza gelmezdi ama ne hikmetse o gece geldi. Kapıyı birkaç kez çaldıktan sonra içeri girdi.

“Ne okuyorsun?” diye sordu Aydın’a.

Aydın uzandığı yerden doğruldu. Kitap elindeydi. Eli göğsünün üzerinde çakı gibi dikildi babanın karşısında. Ellerinin titrediğini açıkça görebiliyordum. Baba, “Sana ne okuyorsun diye sordum” dedi. Bakışlarını sivrileştirerek olduğu yerden odaya şöyle bir göz attı.

Aydın, “Petr Goryev’’ okuyorum diye cevap verdi.

“Kim bu Petr Goryev?”

Aydının parmağı henüz kitabın arasında duruyordu. Diğer parmakları ise titriyordu.

“Yaşlı bir adamın hayatı.”

“Kim bu adam?”

“Baba Goryev.”

Bu arada ben güldüm, baba bana dönerek, “Kes sesini lan!” dedi sonra tekrar Aydın’a dönerek, “Bu filan baba ne iş yapar?” dedi. “Vermichell yapar.” “Ne yapar ne yapar?”

“Şehriye yapar”

“Peki, sen ne yaparsın?”

Aydın sessiz kaldı. Baba odayı süzüyordu hâlâ. Küçük bir cüssesi vardı ve kocaman yuvarlak gözlükleri ile alnındaki iri çizgileri gören yerinde donar kalırdı. Aydın onun için “çok cakalıdır” derdi sürekli.

“Gören, balta kesmez buza döner valla! Hem neden ondan bu kadar korktuğumu bilmiyorum. Sen korkmuyor musun Orhan?” diye sorardı.

“Yoo, baba babadır, neden korkacakmışım?” dedim.

Bunları bana şehrin bittiği, kadınların çamaşır yıkadığı bir yerde beraber gezerken söylemişti.

“Şimdiye kadar güldüğünü gördün mü hiç?” diye sordu.

“Gece gündüz odasında taklitler yaparak gülüyor” dedim.

“Aslında seviyorum onu; ama korkuyorum da!” dedi. Başımızın üstünde uçan kırlangıçlara baktı. O küçücük güzel kuşların insanın anasını nasıl ağlattığını çok iyi biliyordu. Kadınlar çamaşırları yıkayıp gittikten sonra biz de şehrin yolunu tuttuk. Kadınlar yıkanan giysileri başlarının üzerinde tutuyordu. Biz de onları dikizliyorduk.

Baba kitaplıkta duran kitaplara şöyle bir göz gezdirdi ve birdenbire,

“Köpek Yavrusu mu?! Hâlâ bu tür saçmalıklar mı okuyorsun?” dedi ve kitabı kitaplıktan aldığı gibi ortadan ikiye ayırdı. Sonra başladı parçalamaya. Oda kâğıt parçalarıyla doldu. Sayfaları tek tek yırtıp sağa sola savuruyor, hızını alamıyor olsa gerek bağırıp çağırıyordu. “Böyle düzmece sahte şeyler istemiyorum evimde” dedi ve odadan çıkacağı zaman Aydın’ın artık üst dudaklarını iyice örten bıyıklarına bakarak, “Bu bıyıklarla nereyi parçalamayı düşünüyorsun?” diye sordu.

Aydın’ın gözlerinin, kapaklarının altında hareket ettiğini açıkça görebiliyordum. Her zaman yaptığım gibi parmak uçlarımla yere vuruyordum onları izlerken. Baba güzel bir ritim tutturmuş parmaklarıma bakarak kükredi: “Yeter artık kes şunu sen de!”

Aynı gece Aydın’nın odasını ayırdı. “Hemen şimdi, itiraz filan da istemiyorum!” dedi.

Anne, “Neden ama?” diye sordu.

“Bozuk meyveyi sağlamından ayıracaksın ki diğerini de bozmasın” diye cevap verdi.

Anne istemeden de olsa bodrum katını süpürmek zorunda kaldı. Bir yandan süpürüyor bir yandan da, “Gece olması iyi değil bey, uğursuzluk getirir sonra’’ diye söyleniyordu.

“Söylenip durma be kadın, işini yap sen” dedi baba.

Aynı gece anne yere bir kilim serdi ve yatağını getirip bıraktık kilimin üstüne. Odası bahçe seviyesinden yedi basamak aşağıdaydı. Karanlık ve rutubetliydi. Sirke ve rutubet kokuyordu.

Baba, “İnsan fırsatları iyi değerlendirmelidir” derdi sürekli. Onun için aynı gece hiç vakit kaybetmeden yatağımı pencerenin kenarına götürdüm ve göğün maviliklerine daldım. Yıldızların sayısı artmıştı sanki ve sobadan yükselen dumanlar havada gökkuşağı gibi şekiller alıyordu. Belli ki diğer gün Allah’ın karakargaları dallara konacak ve “kar, kar” diye öteceklerdi yine.

O gece rüyamda ağaçları altından bir bahçe gördüm. Sokağımız genişlemişti ve Pervane Fabrikası dere yatağından çıkmış, yukarılarda bir yere taşınmıştı. Üzeri de kırmızı renkli çatıyla kaplanmıştı. Ayrıca okula gidiyordum. Sonra birdenbire öldüğümü gördüm.

Sabah uyanır uyanmaz rüyayı anneye anlattım. “Çok yaşayacaksın, uzun bir hayatın olacak yavrum” dedi.

Boş araziye iki katı kar yağmıştı. Adımını her atmasıyla kara saplanıyordu. Altta kalmış önceki karlar kaya gibi sertti. Soğuktan ayaklarının çıplak olduğunu sanıyordu. Zehir zemberek sancıları bedeninin derinliklerinde hissediyordu. Onun için hafif adımlarla

yürümeye çalıştı. Oysaki sabahtan Aydını aramıştı şehirde. Ulus Parkına, eski mezarlığa, her yere bakmış, adım atmadık yer bırakmamıştı. Buna rağmen yorgunluk hissetmiyordu, sadece ayağındaki soğuk acı veriyordu o kadar. Olduğu yerde bağırdı; “Sucuuuu!” Sesi yankılanmamış, karlar arasında kaybolup gitmişti. Yoluna devam etti.

Bir gün baba Aydın’ın kitaplarından birkaç tanesini beraberinde dükkâna getirmişti. Vakitsiz zamansız kitapların sayfalarını karıştırıyor, okusa bile bir şey anlamıyordu. Bekçi Ayaz gelene kadar kitapları dükkanda tuttu.

“Ne o Cabir, ne oldu da böyle tutuşmuşsun?” dedi Bekçi Ayaz dükkâna gelir gelmez.

“Seninle önemli bir işim vardı da ondan” dedi baba ve sonra çıkarıp kitapları kendisine gösterdi. “Bir baksana bunlara.”

Bekçi Ayaz kitapları eline aldı; önce kapaklarını okudu sonra da her üçünün ağırlığını eliyle şöyle bir tarttı.

“Nereden buldun bunları?” dedi bir gözünü kırparak.

Hiç sorma.

“Bakalım neler yazılmış” dedi soma ağır aksak yüksek sesle kitapların ismini okudu:

“Odisye, Odyssia...”

Babaya baktı ve tekrar “Neredeydi?” diye sordu ve sonra diğer kitabın kapağını okudu:

“Epi. ..kür, Epinekür, Bahçesi.” Üçüncüsünü okumadı.

“Kimin bunlar?” diye sordu.

Baba, “Aydın’ın” dedi.

“Senin Aydın mı?”

“Evet, benim Aydın’ın” dedi baba endişeyle. “Vay, vay, vay!”

“Adam olsun dedik ama olmadı” dedi sonra avuçlarını birbirine sıvadı ve “Epikür Bahçesi neresi oluyor Ayaz?” diye sordu baba.

“Tüm talihsizliğimiz de burada ya!”

“Nerede?”

“Zaman kötü azizim’’ dedi Ayaz sonra bir an sustu. Ardından yüzünü babaya yaklaştırarak, “Komünistlerin yeşil bahçesini ve gençleri o bahçeyle kandırdıklarını duydun mu?” diye sordu. Kitapları eline aldığı büyük kese kâğıdının içine koydu ve bu sefer fıstık yemeksizin yaban

bir öfkeyle dışarı attı kendini. Çıkarken kitapları imha edeceğini ve her ne şekilde olursa olsun Aydın'a dikkat etmemiz gerektiğini söyledi.

Baba, "Allah seni başımızdan eksik etmesin Ayaz!" dedi.

Bir ara dönerek başını salladı ve "Eğer boynumu vursalar bil ki arkadaşlığımızın hatırına gittim kardeş!" dedi.

"Sen olmazsan ne yapardık bilmiyorum?" dedi baba gülerek. Sonra masanın başına geçti; birkaç dakika oturduktan sonra, "Orhan kalk gidiyoruz" dedi.

"Nereye?" diye sordum.

"Eve uğrayıp döneceğiz" dedi.

Çıraklara gerekli talimatları verdikten ve dikkatli olmalarını söyledikten sonra papağını başına giydi ve ikimiz beraber evin yolunu tuttuk. O güne kadar o saatte eve gittiği görülmemişti. Saat henüz sabahın onuydu ve koşar adımlarla eve yürüyorduk. Neden böyle hızla eve gitmek . İstediğini kestiremiyordum, evde ne yapacağını da bilmiyordum. Kapıdan içeriye adımımızı atar atmaz Ayda'ya, "Aydın nerede?" diye sordu.

Ayda'da renk diye bir şey kalmadı. Titrek dudakları ve kısık bir ses tonuyla, "Bilmiyorum" dedi Ayda. Eliyle onu kenara itti ve bodruma inen basamakların önünde durarak, "Orhan" diye seslendi. Hemen yanına koştum. "Ne kadar kitap, defter ve zırvalık varsa hepsini dışarı getir" dedi.

Aşağıya indim. Kitaplıkta, sedirin altında ve pencerenin kenarında bulduğum ne kadar kitap, defter ve not varsa hepsini yukarı çıkardım. Kitapları kucaklıyor, yukarıda havuzun kenarında duran babanın işaret ettiği yere döküyordum. Mutfak penceresinin arkasından ne yaptığımıza bakan Ayda hiçbir şey yapamadan çaresizlik içinde öylece ağlıyordu. Anne, öfkeden ateş topuna dönmüş babanın karşısına çıkmaya cesaret bile edememişti. Ama sanırım bir yerlerden izliyordu bizi.

"Hepsi bu mu?" diye sordu baba; ben de, "Evet hepsi bu kadardı" dedim.

O kitapların üzerine benzin döktü, ben de kibriti çaktım. Nasıl da alev aldılar hemen ve sayfalar nasıl yuvarlanıyordu ama! Taş kalpli sadist bir adamın ateşte yandığı gibi yanıyorlardı. Alevler yükselip iniyor, . sarı oluyor, kahverengiye dönüşüyor sonra da kararıp gidiyordu. Baba alevlere dikkatle bakıyordu. Birdenbire, "Baba Goryev!" dedi "Orhan, bu Baba Goryev değil mi?" diye sordu bana.

Yepyeni bir Petr Goryev kitabının kor alevler içinde yandığını gören

ben, “Evet o, ta kendisi” dedim.

“Ben bunu yırtmamış mıydım daha önce?”

“Demek ki yenisini almış” dedim.

“İyi alsın bakalım, ben de yakarım böyle işte!”

Ateşin iyice sönmesini bekledik sonra külleri bir güzel temizleyip dükkâna geri döndük. Fakat avlunun kare şeklindeki karoları üzerinde kocaman kara bir leke kalmıştı. Küreğin sırtıyla siyah renkli bir canlıyı ezmişsin gibi. Ayda hâlâ pencerelerin arkasında duruyordu. Akşama Aydın eve geldiğinde ne olacak, merak ediyordum doğrusu. Baba, “Olan oldu, biten bitti” dedi . ..

Aydın akşam eve döndüğünde havuzun kenarındaki kara lekeyi görünce bir süre orada durdu ardından ürkek ve titrek bir hâlde bodrum katına yaklaştı ve diğer akşamların aksine o gün akşam yemeği için yukarıya gelmedi. Yukarıdan onu izliyordum. Odasına gitti ve hemen ışıkları söndürdü ve sanırım uyudu. O akşam kimse Aydın’ın sofrada olmasını istemiyordu zaten.

Uzaktan yeşil renkli tuz gölünü gördü ve kalbi heyecanla atmaya başladı. Bu sefer Aydın’ı görünce nasıl olacağını bilmiyordu. Görüşmenin heyecanıyla ayaklarında hissettiği dondurucu soğuk kendisini iyice yoruyordu. Birkaç adım attıktan sonra karların altında bir ölü gibi yatan sönük göle baktı. Gölün kenarındaki taştan oyulmuş bank da karlar altındaydı. Aydın’sız.

“Bu balıkçıl kuşların kanat çırpıp sahile gelmelerini ne kadar da istiyorum” diyordu.

“Hangi sahile” dedim.

“Şu su kuşlarını görüyor musun?” diye sordu. Taş bankın üzerinde oturmuş gökyüzüne bakıyordu. “Hangi kuş?” dedim.

“Gerdanında siyah çizgi olan barış kuşudur” dedi. Yüzünde gerilmiş bir tebessümle gökyüzündeki çizgiye bakıyordu.

Hâlim yoktu. Öte yandan dükkânı Allah’a emanet etmiş gelmiştim.

“İyi hadi kalk gidelim” dedim.

“Tüm duygularıyla kanat çırpıyor, görüyor musun Orhan?” dedi. Usandırıyordu beni, önünü almazsan akşama kadar düş kuracaktı. “Yeter artık kes, hayvan!” dedim.

Yüzü asıldı. Dönüp bana baktı ve “Ben insanım ama” dedi.

“Doğru insansın, doğru söylüyorsun ama hadi kalk yeter” dedim.

Bir anda yüzünü çevirdi ve göle bakarak, “İçimden sana suya

atlayalım mı demek geliyor” diye söylendi.

“Güneş batmak üzere, karanlık çökmeden dönmemiz gerekiyor” dedim.

O sırada babanın hayatta olduğu ve öğleden sonraları gamsız tasasız o tuzlu sularda yüzdüğümüz yılları hatırladım. Aydın, “Baksana Orhan ne bir haşere, ne de başka bir yaratık, bu su ne kadar artık varsa hepsini kıyıya vuruyor. Baksana o tarafa, suyun üzerine, ne kadar yosun, yaprak ve artık varsa hepsi küçücük bir dalgayla dışarı akıyor” dedi. Suya dalıp çıkıyor, bir yandan da konuşuyordu. O düz siyah saçları alnına dökülmüştü, suda attığı o enerjik kulaçlarla her defasında yüz metreden fazla gidip geliyordu. Su acı ve tuzluydu, peyderpey suyun üzerine tükürüyorduk.

“Üşüyorum, nerdeyse güneş batacak” dedim. Eve dönelim istiyordum fakat Aydın yüzmeye doymuyordu. Gölün kalbine doğru durmadan kulaçlarını atıyordu.

Başını çevirdi. Gölün hemen karşısında duran kerpiç kahvehane görünüyordu. ‘Aydın kesinlikle orada olabilir’ diye düşündü. Şimdi elinde gazete ve notlarıyla Markiz’e oturmuştur. Dişleri tamamen çürümüş muhtemelen, kelimeleri dahi zor telaffuz ediyordur eminim. İt gibi benden korkuyor, koyun gibi her dediğimi yapıyor nasıl olsa.

Kahvehanenin buğulanmış camları önünde durdum. Sonbahardı. Ateşli bir soğuk geliyordu. Baktım Aydın, dört ayaklı eski bir markize oturmuş gazete okuyor. Ciddi ve kendinden gayet emin bir tavırla okuyordu ve işaret parmağını havada sallıyordu. Önünde ise boş bir çay bardağı duruyordu. Kapıyı açtığımda irkildi.

“Burada ne arıyorsun, tıfıl” dedim.

“Haberleri sunmaya geldim baba” dedi.

Elleri ile yüzünün derisinin titrediğini açıkça görüyordum. Güldüm ve “Ben baba değil Orhan’ım” dedim.

“Beni kandıramazsın baba’’ dedi.

“Hayırdır, neden buraya geldin?” dedim.

“Fena halde canım sıkılıyordu. Ayda’yı özlemiştim, görmek istedim. Sohrab’ının başına ne geldi bilmiyorum. Canım çok sıkılıyordu baba’’ dedi ve gözlerini kısarak, “Ayda’nın kendini yakmış olabileceğine inanmıyor musun?” diye sordu.

“Öyle her şeyi ulu orta yerde konuşma. Kalk gidelim, hem buraya da gelmemeliydin” dedim.

Kahveci Abbas, “Orhan bey, gelmek istediğinde çıkıp gelsin, ne diye

çocuğa mani oluyorsun?" dedi.

"İyi de tüm cefasını sonradan ben çekmek zorunda kalıyorum. Ona kalsa dönmez, işte böyle. Her gelişinde almak için onu buraya gelmek zorunda kalan benim" dedim.

"Şimdi nereye gidiyoruz?" diye sordu Aydın.

"Anne, Aydın'ım nerede diye tutturmuş. Kalk yola düş, gidiyoruz. İyi olmadığını biliyorsun, neden daha fazla sıkıyorsun kadını? Bana neden sıkıntı yaratıyorsun?" dedim.

"Nihayet bu deyyuslar, halkımızın ulusal egemenliğini kazanmasına izin vermediler. Anlıyor musun dadaş? Anlıyor musun?" dedi.

"Evet, anlıyorum. Kalk gidelim" dedim ve gittik. O zamanlar sadece otuz yaşındaydı ama şakaklarının etrafı bembeyaz olmuştu. Anne, "Tuhaf değil mi? Bu yaşta biraz anormal değil mi?" diyordu.

Dışarısı alev topuydu ve şehre ulaşana kadar o kadar çok konuşuyordu ki ben bunca şeyi nasıl öğrenmiş diye şaşırıyordum. Olağanüstü bir hafızası vardı, güzel öyküler biliyordu. "Dadaş, bu karlı havada çok keklik olduğunu söylüyorlar. Beraberinde bir çuval getirseydin senin için yüz tane yakalardım" diyordu.

"Ne karı, kar mı var? Kışa daha çok var" dedim.

"Tabii ki var. Sen görmüyorsun. Hem de bir sürü. O tepede" dedi.

"Tamam, olsun, ne yapacaksın onlarla?" dedim.

"Bilmiyorum" diye cevap verdi ve durup güneş batarken eflatuni renge bürünen tepeleri izledi. İyice canımı sıkmaya başlamıştı, hem artık açlıktan karnım zil çalıyordu.

"Uzatma artık, yürü, bak yoksa bir vururum..." dedim. Tek kelime dahi etmedi. Küçücük bir çocuk gibi arkamdan gelmeye başladı. Kahvehane kerpiç ve halsiz haliyle arkamızda kalmıştı.

Hava kör karanlıktı. Kahvede ısınırım umuduyla avundu. Oraya doğru yürüdü, avuçlarını birbirine ovuşturdu, ayaklarını yere vurdu, kollarını ise bağlamak istedi ama tüm bu çabalar boşunaydı. Oysa kendini kahveye atarak sıcak semaverin yanı başında oturup şekerleri yanında iki bardak sıcak çay içebilirdi. Sıcacık yudumlanmış çaydan oldukça haz da alabilirdi ve tüm o soğuk ve yorgunluğu unutabilirdi. Adımını atmasıyla batması bir oluyordu. Kahve kapısının arkasında durdu. Kısık bir sesle, "Enteresan!" diye söylendi. Camlar kırıktı ve kar, kahvehanenin yarısına kadar yükselmişti. Ne semaver vardı ne divan kanepe. Hatta yaşama dair hiçbir iz yoktu. Hiçbir şey yoktu. Kahvehane, akbabaların duvar ve atık kokularını alarak üzerinde yuva yaptıkları terk edilmiş bir gasilhaneyi andırıyordu. Duvarlar isten çizik

çizik görünüyordu. Kahvehanenin sonundaki sekinin üzeri baca kurumundan tavana kadar uzanan kara bir lekeye dönüşmüştü. Tavanın sol tarafı nerdeyse çökmüş gibiydi. Semaverin altındaki seki, başında koca bir canlının kemiklerini taşıyor gibi görünüyordu ve sanki yırtıcı hayvanlar, kemikten arta kalanları kapabilmek için bir üst sekide bekliyordu. Belki de kış mevsiminde bir kurt, semaverin başında duran bu hayvanı yavrularının aç gözlerinden kaçırmış ve mutlak bir huzurla üst sekide durarak kemiklerini kemirmişti. Onun için şimdi böylesine törpülenmiş görünüyorlardı.

Etrafına şöyle bir bakındı. Hayır. Civarda leş yiyen hayvanlardan eser yoktu. Başını çevirdi. Peki, öyleyse bunca yolu neden gelmişti? Şimdi ne yapacaktı? Birden bir ses işitti. Sese kulak verdi. Bir şeyler hareket ediyordu. Pürdikkat kesildi. Gelen ses bir hayvan sesiydi. Korka korka, ağır adımlarla kahvehanenin etrafını gezdi. Böylelikle bir atın sesini açıkça işitebiliyordu artık. Tavlanın kapısı cılız bir sesle açıldı, çelimsiz yaşlı adam başında yün şapkasıyla kapının eşiğinde belirdi; eski bir resim tablosu gibi. Orhan gayri ihtiyari başındaki papağı çıkararak elleri arasında sıktı. Ruha benzer bir şeyin ayaklarından yukarıya doğru çıktığını, bedenini sardıktan sonra başından çıkıp gittiğini hissetti. Boğazı düğümlendi, dizlerinin bağı çözüldü, gözleri dondu kaldı. Ve kaldı ta ki yaşlı adam hareket edene kadar. O an kalbinin hızla attığını hissetti.

“Sen kimsin?” diye sordu.

Yaşlı adam: “Bu kar herkesi gafil avlar” dedi.

Orhan ön tarafa doğru bir adım atarak, “Öyleyse adam dokuz canlı olmalı” dedi ve yaşlı adamı baştan aşağı süzdü. Paltosu kısaydı. Ayağında dizlerine kadar sardığı bağcıklı yünlü bir çizme vardı.

Yaşlı adam, “Gördüğün gibi biz geriye kalanlardanız” dedi ve kendini kenara çekti.

Orhan tavlaya girdi. Kapının hemen önünde ayaklarını yere vurdu. Postal ve paltosundaki karlar düştü. “Ateş, ateş yakmadın mı?” diye sordu yaşlı adama. Her tarafa bakışlarını dikti. Karanlıktı ve gübre kokuyordu.

“Yakmadın mı?” diye sordu tekrar.

Yaşlı adam afal afal ona bakıyordu. “Neyle?” diye sordu.

Orhan titriyordu. Ayakları sızlıyordu ve nem, üzerindeki giysilerinin altına kadar sızmıştı. Düşüncelerini güçlükle toplamaya çalışıyordu. “Burası kahvehaneydi, değil mi?” diye sordu.

Yaşlı adam bir eyerin üzerine oturarak, “Bilmiyorum” dedi.

“Evet, burası kahvehaneydi. Fakat Abbas hastalandıktan sonra buranın da fatihasını okudular. Kiracı kimdi?” Etrafına baktı. Tavlanın sonunda yan yana durmuş, başları yem torbasının içinde bir at ile bir eşek gördü. Yaşlı adam oturmak için eşeklerden birinin eyerini almıştı ve üst üstte sigara yakıyordu.

“Şehre mi gidiyorsun?” diye sordu Orhan.

“Hayır” dedi yaşlı adam kısık sesiyle.

“Peki, nereye gidiyorsun?”

“Ramespi’ye gidiyorum.”

“Hemen şimdi gitmiyorsun sanırım?”

“Yoo şimdi çıkarsam geceye kalırım, bekleyecek, gün ışıyınca yola çıkacağım.”

Orhan sustu, sesini çıkarmadı. Yalnız kalmak istemiyordu. Yaşlı adamın düşüncesini değiştirmesinden korkuyordu.

“Bu mevsimde kurtlar acımasız olurlar” dedi.

Yaşlı adam parmakları arasında tuttuğu izmaritle bir sigara daha yaktı.

“Kurtlar her mevsimde acımasızdırlar, yukarıdaki mezrada güpegündüz üç koca adamı parçalayıp yemişler” dedi. Ayağa kalktı ve diğer eşeğin eyerini de alarak karşısına gelecek şekilde yere bıraktı. O ana kadar gidip gelen ve ayaklarını yere vuran Orhan, oturup dışarıyı izledi. Soğuk ve beyazdı. Ellerini birbirine ovuşturdu, postallarının bağcıklarını çözdü, ayaklarını çıkararak çoraplarını çekti ve elleriyle ayaklarını sardı.

“Ben Orhan’ım” dedi.

Yaşlı adam, “Orhan mı? Hangi Orhan?” diye sordu. “Sucu’nun kardeşi.”

Yaşlı adam yüzüne daha dikkatle baktı ve “Şu kardeş katili mi?” dedi.

Orhan sırtında keskin bir şeyin soğukluğunu hissetti. Fakat ne inkar ne de feryat figan etmenin yararı olacaktı. Başını salladı. Ardından soğuk bir “Ahh!” çekti ve eliyle parmak uçlarını sıktı. “Evet şimdiyse çekirdek satıyorum” dedi.

“Çekirdek mi?”

“Evet çekirdek. Çerez. Burası çok soğuk.” Parmak boğumları çözülüyordu sanki.

Yaşlı adam, “Pantolonunu çıkarıp ayaklarını içine koyabilirsin” dedi.

“Yo yo, öyle soğuk alırım, zatürree olurum.” Sızı vücudunun tüm kemiklerinde dolaşıyordu.

“Çayın yok mu?” diye sordu yaşlı adama.

Yaşlı adam cevap vermeksizin sigarasını içmeye devam etti. Orhan, “Ateş yakabileceğimiz bir şey yok mu?” diye sordu tekrar.

Yaşlı adam önceki gibi cevap vermiyordu. Başka bir sigara yaktı ve öncekini yere atıp ayağıyla üzerine bastı.

“Şu Sucu’nun elinden illallah ettim artık. Tanıyor musun?” dedi Orhan.

“Zincire vursana onu.”

Ne ayaklarını ısıtabiliyordu ne de kemiklerine kadar sızmış sızıyı bir nebze olsun azaltabiliyordu. Yakınırcasına, “Esiri olalı nerdeyse on dört yılı buluyor. Zincire vuruluyor mu ki? Çocuk değil ya, kırk iki yaşında koca adam” dedi.

‘‘At bir odaya, koy önüne ekmeğini suyunu, tamam.”

“Bulursam öyle yapacağım bu sefer... Fakat bizim bu deli, kuş gibidir. Kafeste ölüyor, dışarıda olsa uçup gidiyor. Hem öyle zincire vurulacak kadar da deli değildir, zararsızdır. Ama öyle ya işte bize çektirmek için dünyaya gelmiş sanki.”

Konuşmak istiyordu fakat yaşlı adamın kendisini dinleyip dinlemediğini bilmiyordu. Aşağılanmış hissediyordu kendini.

Bir süre alışmıştık. Her ikimiz de. Her defasında canı sıkılsa dışarı çıkıyor, iki üç gün ortalıklarda görünmüyordu. “Nerdeydin tıfıl?” diye soruyordum.

“Ziyarete gitmiştim.”

“Bize ne getirdin oradan” dedim.

“Doğru dürüst bir şey satılmıyor ki orada. Ay çekirdeği ile küçük acı kaysı satıyorlar o kadar” dedi.

“İyi öyleyse kervansaraya git hadi. Öyle zırt pırt etrafta da dolanıp itibarımızı beş paralık etme” dedim.

“Dadaş, Abbas’ın iki bardak çayını içmek adama iyi geliyor. Bunu anlayabilir misin?” dedi ve ceplerine çekirdek doldurup vurdu gitti. Varlığı benim için bir anlam ifade etmiyordu ama yokluğu dayanılacak gibi değildi. Geceleri o bodrum katta uyuduğunda, ben yukardaydım, yalnız - ve bir başıma ama onun var olduğunu biliyordum. Birinin var olduğunu biliyordum. Birinin aşağıda özellikle de babanın yağmur yemiş ceketi ile annenin solunum yetersizliğinin kokusunu veren bir

evde nefes aldığını biliyordum. Ayda'nın da kokusu vardı tabii ki ve ben iki üç gün boyunca tüm o kokulara tahammül ediyor ve geleceğini biliyordum.

"Neredeydin tıfıl?" diye soruyordum, hem de yüzümü ekşiterek soruyordum.

"Moskova'ya gitmiştim."

"Ne var ne yok Moskova'da" dedim.

"Bir baştan bir başa savaş vardı. O buz kütlesi ülkede alevleri yükselen ateş vardı sadece" dedi.

"Sen de savaşıyor muydun?" dedim.

Dükkânın önünden geçenlere dalmış bakıyordu. Kimisi ağır ağır kimisiyse aceleyle geçip gidiyordu. "Bu kadar adam nereden kaşık buluyor sence?" dedi.

"Hay, hay efendim, savaştan ne haber? Kaç kişiyi öldürdün, kaçını yaraladın?" dedim.

"Esir bir kadın getirdim kendimle ama o da fahişe çıktı. Adı Marta. Güzel bir kadın, fena değil. Zannedersem Yugoslav asıllı" dedi.

"Sen hangi taraftandın?" dedim.

"Benim işim bitmiş, kime ne hayrım olabilir ki dadaş?" dedi. Gergindi.

İkisi de sessiz sedasız dışarıya bakıyordu. Birini veya birilerini bekliyormuş gibiydi ikisi de. Orhan, "Sen üşümüyor musun?" diye sordu.

Yaşlı adam, "Dayanmaya çalışıyorum" dedikten sonra bir an sustu ardından, "Buraya neyle geldin?" diye sordu Orhan'a.

"Yürüyerek. Sigaran var mı?"

Gözlerinden. damla damla soğuk akıyor ve yanakları üzerinde yuvarlanıyordu. Birden canı sigara çekti. "Fazla sigaran var mı?" diye sordu tekrar.

Yaşlı adam sigara kutusunu açıp Orhan'a uzattı. "Titremeni engeller" dedi ve o kar altı gibi karanlıkta Orhan kutudaki sigaralardan birini alsın diye bekledi. Kibriti çaktığında daha çok yüzüne baktı ve ayaklarının kızardığını gördü. "Sadece Sucu için mi geldin buraya?" diye sordu.

Ayaklarının sızısından inleyen Orhan başını salladı. Ve yaşlı adama kardeşini ne kadar çok sevdiğini anlatmak için daha bir istekli göründü. Fakat gönlünde fırtınalar kopuyordu. Bu yolu sıcak soğuk demeden defalarca kat etmişti. Aydın'ı geri döndürmek için defalarca tehlikeye atmıştı kendini; ama bu sefer gayet ciddiydi, kesin karar almıştı. Her ne

pahasına olursa olsun bu işi bitirmek istiyordu. Dumanı öfkeyle dışarıya verdi. Nasıl bir sigara içtiğini bilmiyordu. Tadı kötüydü. Ayağa kalkarak tavlanın kapısını kapattı ve kapının kırık çerçevesinden kuru bayıra baktı. “Kaldık galiba” dedi. Yaşlı adam sessizdi. Kuru bayır, kusursuz karanlık ve kardı. Kalabileceğini hiç düşünmemişti.

“Peki, nereye gitmiş olabilir bu ağabey?” dedi. Yaşlı adam hala sessizdi.

Baba, “Nereye gitmişse gitmiş, çok da önemli değil” diyordu.

“Elimde değil ki, ben ne yapabilirim; anne, gece gündüz Aydın’ım nerede diye sorup duruyor. Geri getirmeye çalışıyor onu. İki de bir de uğrayıp duruyor ona” dedim ben de.

“Halt etmiş, kimden izin aldı da geri getiriyor?” dedi.

Evden gideli bir yıl olmuştu. Ramespi köyünün yukarısında, nehrin yakınındaki kereste atölyesinde çalışıyordu. Zayıflamış, solmuştu. Adamakıllı yemek yemiyordu ama artık yalnız yaşamayı tercih etmiş ve bir daha da baba ocağına dönmek istememişti. O ateş olayından sonra incinmişti. Sanki yanan kitapları değil de kendisiydi. Ve yanmıştı. O babaya kızgındı, baba doğaya ...

Olaydan hemen sonraki gün ‘Doğu Güneşi’ gazetesi, “Dün saat on iki buçukta güneş ışıklarında beliren ani eksiklik, herkeste; karanlık bir elin güneşin yüzünü örttüğü sanısını uyandırdı” diye yazmıştı. Ve bizler bu cümleyi ezberlemiştik.

O gün güneş tamamen tutuldu ve akşam oldu. Baba henüz öğle yemeğini yememişti, saatine baktı, saatin ibreleri yerli yerindeydi ama yanlış gördüğünü sanıyordu. Şaşırarak sordu. “Orhan akşam mı oldu ne?”

Ne olduğunu anlamamıştım. “Ya Ebulfezl![3]“ dedim ve odadan dışarıya koştum. Hava gitgide karanlıklara gömülüyordu ve aynı anda Lord Pervane Fabrikası’nın mesai saatinin dolduğunu bildiren siren sesi çaldı. “Kesinlikle akşam olmuş” dedim kendi kendime; çünkü Pervane Fabrikası savaşın en sıcak günlerinde dahi çalışmaktan geri kalmamıştı. Hatta yirminin Şehriverinden[4] sonraki günlerde yani halkın bir parça kara ekmek için yekdiğerinin karnını deştiği günlerde dahi fabrika işine devam etmişti. Ama şimdiyse iş saatinin dolduğunu bildiriyordu. Dışarıdan kalabalığın sesi duyuluyordu bazılarıysa damlarda deviniyordu.

Baba avluya, anneyle bitişik duran bizlerin yanına geldi, bizler ise elimizi duaya kaldıracağımız yerde gözümüzü güneşe diktik. Anne ağlıyordu. İki de bir Abadan’da yaşayan Ayda için endişeleniyor ve onu bahane ederek ağlıyordu.

Güneş, etrafı siyah renkli tozlarla örtünmüş kanlı bir çanağa dönüşmüştü. O gün ilk kez babanın endamında korkuyu gördüm. Her taraf karanlığa gömülmüştü. Sokaktan ürperten sesler işitiliyordu.

Anne mahzun mahzun dua ediyor ve o hazin sesiyle ağlıyordu. Bense pürdikkat kesilmiş, o bir anda yıldızlara boğulan gökyüzüne dalmıştım.

O .vakte dek gökyüzünde hiç bu kadar yıldızı bir arada görmemiştim. “Ya Ebulfezl!” dedim.

Baba duasını yarıda keserek, “Başımıza belalar yağıyor. Bunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?” dedi ve avuçlarının içini gösterip, tutarak bir hâlde, “Bizler cinayet işledik, cinayet!” diye söylendi.

Anne, “Estağfurullah!” dedi.

Baba, “İşte bu da işlemiş olduğumuz amellerin sonucu. Bizim ve çocuklarımızın. Allah’ım ne olursun isteme. Ne olursun isteme Allah’ım!” dedi.

Bir süre sonra caddede kopan gürültü kesildi ve şehir, ahalisi yıllardır ölmüş gibi karanlık ve sessizliğe gömüldü. Sanki orası asla şehir olmamıştı. Gaz lambasını yakarak duvardaki rafın üzerine koydu. Hiç birimiz odadan dışarıya çıkmaya cesaret edemiyorduk. Anne, “Ya Aydın ne olacak?!” diye sordu.

“Ne olacaksa olsun, nerdeyse orada kalsın” dedi baba.

Anne endişeliydi, yanık yemek kokusu evin dört tarafını sardığında dizlerini döverek, “Vay başıma gelenler” dedi ve doğruca mutfağa koştu ve baba elinde fenerle arkasından gitti. Mutfak kapısının önünde : durarak, “Bu işlediğimiz amellerin sonucu. Ne yaptık bizler böyle?” dedi. Ellerinin titrediğini ve yüzünün gözyaşlarıyla sırılsıklam olduğunu gördüm. Elindeki feneri aldım. “öyle bir yerde yaşıyoruz ki aha şu ayaklarımız altında yığınla sapık kitap var. Oğlumuz ne kadar Allahsız kitap varsa hepsini toplamış bodruma yığmış. Şair de olmuş beyefendi. Bir eline saz alıp çalmadığı kaldı. Aşıklar gibi veya çingene düğününe koşanlar! Ama öyle kolay elimden kurtulacağını sanıyorsa yanılıyor” dedi ve gömleğinin kollarını sıvayarak, “Hemen ayet namazını[5] kılmamız gerekiyor” diye uyardı.

Odaya geri döndük ve ayet namazını kıldık.

Karanlık tam bir buçuk saat sürdü. Bizler de bir buçuk saat boyunca titredik durduk. Derken hava alacakaranlık oldu. Aynen güneşin doğmasına yakın şafak vakti veya batışından sonraki kızıllık gibi. Güneş karanlıkları yırttı ve gün aydınlandı. Baba bir baş işaretiyle arkasından gelmemi söyledi. Avluya çıktık. Anne üst katın balkonundan bize bakıyordu. O da en az benim kadar şaşkın

görünüyordu. Birden bağırdı:

“Ne o? Neden dükkâna gitmiyorsunuz siz? Fıs fıs konuşmalar, hayırdır, yine ne yapacaksınız?”

Baba cevap vermedi. Anne de balkon kapısından içeri girdi. Yanık kokusuna boğulmuş evde bir şeylerle uğraşmayı tercih etti. Baba, “Odada ne kadar halı kilim, ne kadar elbise varsa hepsini çıkar, dök dışarı” dedi.

Halıyı sarıp dışarı çıkardım. Aydın’ın elbiselerini eyvanın bir köşesine yığdım ve karyolayı da çekip dışarı çıkarmak istedim ki baba, “Yalım yalız bir ateş lazım şimdi” dedi; ama aşağıda nelerin olduğunu görmemişti. O önceki kitap yakma olayından sonra raflar, basamaklar ve odanın her tarafı tekrar kitap ve defterle dolmuştu. Aydın şiirler yazıyordu artık ve pek çok şairle de tanışmıştı. Baba, “Benzin dök” dedi.

Benzin tenekesini alıp aşağıya indim, her tarafa benzin döktüm, karyolayı çekip dışarı çıkarmak istedim ama baba izin vermedi. “Çak kibriti” dedi ve ben de çaktım.

Anne dışarı geldiğinde her şey için çok geç olmuştu. Bodrum katının kapı ve penceresinden alevler yükseliyordu. Ürperten sesler arasında yanan bir şeyler vardı. Anne bir şeyler yapmak istiyordu fakat sadece elleri hareket edebiliyordu, dili ise tutulmuştu.

Baba, “Bu yanan şeytanın ruhudur” dedi.

Gerçi yanan şey şeytanın ruhu olsaydı o kadar ses ve duman çıkmazdı ondan. Alevlerin ısısı havuzun diğer tarafına kadar vuruyordu ve duman göklere yükseliyordu. Bazı komşular evin kapısını çalmış, yükselen dumanların sebebini sormuştu.

Baba, “Yok bir şey domates kaynatıyoruz” dedi.

Aydın bu manzarayı görse anında kalbi durur, diye düşünmüştüm fakat hiç de öyle olmadı. Akşama doğru eve geldi. Ev kahır sessizliğine bürünmüştü. Sanki evde biri ölmüştü de herkes ölüm sebebini birbirinden gizliyordu. Aydın elinde tuttuğu paketlenmiş kitabı merdivene bıraktı ve havuzun kenarına giderek elini yıkamak istedi. Bir iki adım attıktan sonra bodrumun ürperten siyahlığını gördü. Her taraf yanık kokuyordu. Üçümüz de durmuş yukarıdan bakıyorduk. Aydın odasına doğru gitti, basamakların önüne gelince dizlerinin bağı çözüldü. Elleri ayakları titremeye başladı, öyle ki epilepsiye benzer bir şey tüm vücudunu sarmıştı, ardından tek kelime etmeden hatta kimseye görünmeden çıkıp gitti.

Baba sessiz kalmıştı. Olayın buraya geleceğini tahmin etmemişti. Odanın içinde volta atıyor, düşünüyordu. Anne, “İstediğin bu muydu?”

diye sordu ağlayarak.

Baba, “İstediğim neydi? Ne olmuş ki? Onun menfaati için yaptık bunu. Görüyorsun, zaman kötü, bir hiç uğruna gençleri yakalayıp içeriye atıyorlar” dedi ve o gece baba öyle bir ishal olmuştu ki ne kadar ! güç, kuvvet ve yiğitliği varsa hepsini yitirmişti. Ne oturabiliyor ne bir yerde durabiliyor ne de uyuyabiliyordu. Ardı ardına tuvalete gidiyor, çıktığında ise odanın içinde turluyordu.

Anne, “İstediğin bu muydu?” diye sordu hep.

Baba, “Dur bakalım, birkaç gün geçsin, açlık bastırınca nasıl da dönüyormuş” dedi.

Anne, “Ya bu akşam onu bulur getirirsiniz ya da yarın ben buradan gidiyorum” dedi.

Baba, “Benim çocuğum değil mi? Benim yüreğim yanmıyor mu sanıyorsun? İzin verirsen adam etmek istiyorum onu” dedi.

Aydın bu son olayla o kadar yıkılmış ve o kadar incinmişti ki birkaç gün sonra babayla beraber yanına gittiğimizde saklandığı yerden çıkmamıştı. Anne, babaya ısrarla onu geri getirmesini hatırlatıp duruyordu. O zaman da benle baba Ramespi’ye doğru yola koyulmak zorunda kalıyorduk. Kereste atölyesi, altından nehir sularının aktığı, üzerindeyse işçilerin çalıştığı bir geçitteydi. Günün birinde Aydın tam da kalın bir ağaç gövdesini keserken baba eski gurunu ayaklar altına alarak karşısına dikildi ve “Geçmişi unut artık Aydın” dedi.

Aydın başını kaldırmaksızın, “Unut beni baba” dedi.

Ve geri döndük. Baba baştan aşağı öfke, kin ve gurur olmuştu. O günden sonra Aydın’ın adını zata mahsus şekilde dillendiriyordu. Orada çalışalı belki de bir yıl olmuştu. Anne kendisini sorup duruyordu ve ben ara sıra ona uğruyordum. Fakat hiçbir şey kabul etmiyordu. Kendisine yiyecek giyecek götürüyorduk, geri gönderiyordu, kitap götürüyorduk onları da geri gönderiyordu. Annenin elini bile reddediyordu. İsrar ettiğimizde ise, “Tüm diplomalarım, kitaplarım, şiirlerim hepsi. ..” diyor ve ağlıyordu.

Neşe ve mutluluk nedir gitgide unutmuştu. Sanki yanan kendisiydi. Üstü başı berbat bir haldeydi. Siyah sade ayakkabısının iki taraftan yırtıldığını görmüştüm. Henüz o uzun palto ve yumuşak keçeden yapılma siyah pantolonuyla duruyordu. Bir ayağını kütüğün üzerine koyarak testereyle kesim yapıyordu. Testereyi öyle hiddetli çekiyordu ki ağaçtan dumanlar yükseliyor, iki tarafa düşüyordu. Mendille alnına düşen terleri siliyor sonra da bir diğer ağaca yöneliyordu. İşini bitirsin diye beklerdim onu sonra beraber tuz gölüne doğru giderdik. Siyah ayakkabısı yırtıldığı için zorla yol yürüyordu. “Aydın” dedim, “çalıştığın

yerden maaş almıyor musun?" Birden heyecanlandı, sandı ki ondan borç isteyeceğim. "Var, ister misin?" dedi ve ellerini cebine götürerek para çıkarmak istedi. "Öyleyse neden kendine bir çift ayakkabı almıyorsun?" diye sordum.

Ayakkabılarına baktı. "Şu anda yerde kar filan yok, yeni bir tane almayı düşünmüyor değilim aslında, bir sonbahar gelsin de ..." dedi. Tepenin üzerinden hem tuz gölüne hem de o çorak vadiye bakıyordu. "Bu tuz gölünü çok seviyorum" dedi.

O tarafta göl titreşip dalgalanıyordu. Yerdeki toprak ve tuz donmuştu. Her mevsimde dalgalar değişmiş görünüyordu onda. "Denize çok benziyor" dedi.

"Evet" dedim. Göle yakın tepeler üzerindeydik, rüzgâr hafifçe esiyordu. Göl aşağıda durağan duruyordu. Sazlığı ise her taraftan görülebiliyordu. Gölün bir tarafında, tepe ile göl mesafesince, ucu sivri yapraklarıyla uzun sazlıklar duruyordu. Aydın dikkatini toplamış gözlerinde ışıkla bakıyordu: "Birleşmiş Milletler binası gibi" dedi.

"Neresi?" dedim.

Eliyle karşı tarafı gösterdi.

"Neden?" diye sordum.

"Bu sazlık bana Birleşmiş Milletlerin bayraklarını hatırlatıyor" dedi.

Baba, "Bu gölün kıymetini iyi bilin çünkü yıllar sonra koca bir tuz çölüne dönüşecek burası, kullanılamayan acı tuzlu bir bataklığa ..." derdi. Henüz bıyıklarımız bile terlememişti o zaman. Ben kırmızı kovayı Aydın da yeşilini alırdı. Bir keresinde baba da arkamızdan geldi. Göle vardığımızda baba üzerindekileri çıkarıp suya atlardı. Suyun içinde daha yaşlı gösteriyordu. Bizler de elbiselerimizi çıkarır ve başlardık kulaç atmaya. Güneş sımsıcak çarpardı yüzümüze, su ise tuzlu ve acı olurdu. Sürüler hâlindeki çavuşkuşları suyun üzerinden uçup giderdi. Baba kollarını iki yana açardı; suyun içindeyken bir tek saçlı kafası görünürdü o kadar. "Ön taraflara gidin de biraz kara balçık çıkarın" derdi bize.

Ruslar, gölün altındaki kara balçıkları pompalarla çıkarıyor, tankerlerle götürüyorlardı. "Romatizmanın en iyi ilacı aha şu balçıktır" derdi baba. Eliyle vücudunu ovduktan sonra sudan çıkar, güneşin karşısına geçerek uzanırdı. O bol kıllı ama çıta gibi bacaklarını üst üste atar ve dirsekleri üzerine dayanarak etrafı seyrederdi. Bir keresinde, "Hadi, henüz üşümemişken biraz balçık getirin" dedi.

Aydın nefesini tuttu, ağzını açarak daldı suya. Yerini baloncuklar doldurdu. Sonra birdenbire suyun dibinden çıkıverdi. Kovanın yarısı balçıkla dolmuştu. "Tut" dedi ve arkasını dönerek tekrar suya daldı.

Kovayı elinden aldım, babanın yanına gittim. Başını yere koymuş bekliyordu. Ve dönüp baktım. Aydın hâlâ suyun altından gidiyordu. Baba, “Aferin oğul, sür sür, iyi sür” dedi.

Hafif bir rüzgar esiyordu ve gölün o yanındaki sazlık dansa durmuştu. Balçıkları avuç avuç alıp babanın vücuduna sürüyordum. Ayaklardan başladım. “Şöyle iyi bir masaj yap da görelim” dedi. Kapkara olmuştu. Öyle ki heykelini asfalttan yapmışlardı sanki. Üzerindeki balçık kurusun diye olduğu yerde depreşmeden öylece durdu. Bizlerse sadece ayaklarımıza sürüyorduk ve kurumasını bekliyorduk sonra da suya atlayıp yıkanıyorduk.

Baba, “Biraz da Yusuf için alın” dedi.

O düşmenin ardından sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar durmadan yiyen ve hemen ardından yediğini çıkaran tüketilmez bir et parçasına dönüşmüştü Yusuf. Aşağıdaki odanın bir köşesine düşmüş, cansız bir cenaze gibi konuşmaksızın, hareket etmeksizin dalgın gözlerini kapıya dikiyor ve sürekli bir şey geğiriyordu. Oda sürekli mundar kokuyordu ve anne devamlı avluda çarşaflarını yıkıyordu.

Ayda, “Ona avluda bir oda yaparsanız hepimiz rahat ederiz” diyordu fakat kimsenin dinlediği yoktu.

Baba susuzluğunu bastırmak için salatalık yiyordu. Güzel bir yaz mevsimiydi ve güneş hararetle çarpıyordu. Vücudundaki balçık kurumuş, karnının üzerinde koca karıncalar devinmeye başlamıştı. Yerinden doğruldu ve suya girerek yıkandı. “İşte buna ilaç derler” şeklinde kendi kendine söylendi. Bütün vücudu kıpkırmızı olmuştu. “Şimdi de su ihtiyacımızı giderelim” diyerek tekrar salatalığı ısırdı.

Orhan, yaşlı adamdan ikinci bir sigara aldığını ve ilk sigaranın ateşiyle ikincisini yaktığını hatırlamıyordu. Derin derin çekiyordu dumanı içine. El ve ayak kemiklerinde dayanılmaz bir acı vardı. “Şimdi ne yapacağım?” diye sordu ve etrafına baktı. O karanlıkta bir şeylerden yeknesak ses geliyordu. Aynen annenin karyolasının üzerindeki rafta duran üç yıldızlı saat gibi. “Bu ses nereden geliyor?” diye sordu.

Yaşlı adam, “Su damlıyor” deyip yukarıyı gösterdi. Orhan tavlanın tavanına baktı ve sessiz kaldı. Yaşlı adam, “Üzülme, bulursun inşallah!” dedi. Orhan sessizdi. Yaşlı adam, “Kaçmış, öyle mi?” diye sordu. Orhan başını önüne eğmişti ve onu dinlemek istemiyordu.

“Baba’’ dedim, “Aydın kimden kaçıyor?”

“İstersen sen de kaç git. Hepiniz defolup gidin” dedi.

“Hayır, kaçmak istemiyorum. Ben Ayda’ya da Aydın’a da benzemem. Bugün tatil, arkadaşlarla göle yüzmeye gitmek istiyorduk’’ dedim.

“Dükkânın hesaplarını kim çıkaracak peki?” dedi.

Anne, “Bırak gitsin, bak görüyorsun, o uzun dilli Ayda ya da Aydın’a benzemiyor çocuk, ne diye bununla da uğraşıyorsun?” dedi. “Hepsi aynı bunların’’ dedi.

Anne, babanın ağızlığını alıp odadaki rafın üzerine bıraktı. “Her neyse bu sana çekmiş; sen öyle otur gece gündüz paso tütün iç!” diye söylendi ve ellerini beline götürerek yukarıdaki holün ortasında acayip bir öfkeyle, “Ee gitsene daha ne bekliyorsun?” dedi.

Kontrplaktan yapılma dolmuş denen bir odayla gittik. Halk o kara yılı henüz hatırlar; kırk kişiydik, arkadaşlardan bazısı askerdi. Şarkı türkü söylüyor, güle oynaya gidiyorduk. Bayrak türküsünün ardından da “Geceydi, çöldü, kıştı” adlı ezgiyi okuduk. Şehrin son caddelerine gelmiş sayılırdık ki bir ev ateşler içinde cayır cayır yanıyordu. Duman ve alevler pencerelerden dışarıya taşıyordu. Şoför durdu ve hepimiz aşağıya indik. Ev sahibi kır saçlı, yaşlı bir adamdı. Bir yandan iki eliyle başına vuruyor bir yanda da bağırıp çağırıyordu. Evin önünde oturup kalkıyor, bazen de sağa sola koşturuyordu sonra tekrar geri dönüyor evinden yükselen alevlere bakıp önceki gibi başına vuruyordu. Sonradan öğrendik ki çoluk çocuğu yokmuş ama kendini yiyip bitiriyordu. Uzaktan yakından çekilmiş toplam sekiz adet hortumdan eve su boşalıyordu. Sokak baştan aşağı krom olmuştu. Ateş, evden geriye hiçbir eser bırakmayacak kadar hızla yanmıştı ve evin tavanı çöktükten sonra anca sönebilmişti.

O önceki ateş de öyleydi. Azıcık dahi söndürememiştiler. Çarşının hemen sağında alev alev yanan deli ateş, dumandan kara bir kolon olmuş göğe yükseliyordu. Tüm şehir hayretler içinde yükselen dumanları izliyor ve hiçbir şekilde müdahalede bulunamıyordu. Elektrikler kesilmişti ve çarşının gece bekçileri havaya ateş ederek yardım istiyorlardı. Kimileri bağrışarak sağa sola koşturuyordu. Diğer gecelerin aksine o gece caddenin kenarındaki su kanalları boştu. Cadde boyunca ardı ardına sıralanmış adamlar ellerinde fenerlerle çarşıya akın ediyordu. Baba korkuyordu. Titriyordu. Benim ve Aydın’ın elini sıkıca tutmuş dua üstüne dua ediyordu. Sıcak rüzgar, ateşi kuruyemişçiler çarşısına değil, çarşının sağına doğru götürüyordu. Ateş; adi, haysiyetsiz olmuş çıkmıştı. Yeni meydanın köşesinde durmuş diğerleri gibi yangını sadece izliyorduk. O zamanlar belediyenin yangını söndürebilecek itfaiyesi filan yoktu ve sıcak rüzgar ateşi, o tarafa doğru götürüyordu.

O gece çarşı sabaha kadar yandı ve yangın diğer günün akşamına kadar devam etti. Şekerleme ve tatlıcılar çarşısı ile çarşının sağında bulunan iki tane şeker atölyesi komple yanmıştı. Duvarlar yıkılıp beraberinde de birilerini kara toprağa oturttuğunda, ateşte kendi

kendine sönmüştü. Fakat şehrin semalarında üç gün boyunca simsiyah duman bulutu durmuştu ve o kadar ağırdı ki rüzgar bile onu yerinden kımıldatamıyordu. Diğer gün tadı bir yağmur yağdı. Halk zayi olmasın diye leğen, kase ne bulduysa doldurdu. Olayın ne olduğunu anlayana kadar yağmur kesilmişti. Saçımız, başımız ve üzerimizdeki giysiler yapış yapış olmuştu. Elimizi neye atsak neye dokunsak yapışıp kalıyordu. Baba parmağını ağzına götürerek emdi ve "Şerbet" dedi.

Uzun bir zaman kiremitlerden su yerine şerbet akıyordu. Ben, "İlla da su isterim'' diyordum.

Susuzluktan dilim damağım kurumuştu. O şerbetli suları ne kadar içsem susuzluğum gitmiyordu. Baba, "Şerbet iç işte, nereden su bulacağız şimdi sana" dedi.

"Bir yerlerden bulun işte" dedim.

"Ne diyorsun sen, su mu kaldı ki? Milletin sidiği bile şerbetli akıyor artık" dedi.

Sonra o tatlı şerbetli günler bitti. Ayda kendini yaktı, baba öldü, Aydın da avare oldu çıktı. Geriye bir ben bir de beyaz çarşafın altında horlayarak uyuyan anne kalmıştık. Durmadan horluyordu mübarek, astımı da vardı. Gece yarıları bir şeyleri eğeliyorlar sanırdım. Aydın başını duvarlara dayıyordu; boğaz ve şakağındaki damarlar hızla atıyor, gözlerinin altındaki kaslar hareket ediyordu.

Anne, "Söyle yavrum, söyle kim seni bu hale getirdi?" diye sordu.

Aydın, "Savaş ateşi Moskova'nın soğuğunda söndü" şeklinde cevap verdi.

Doğru söylüyordu. Tüm ateşler; alev, duman ve sönüp giden kayıplarla kendi kendine sönüyordu fakat onların hepsi viranelerde sönüyordu. Halk henüz dün gibi hatırlar; biz kırk kişiydik, arkadaşlardan bazısı askerdi. Ateş söndükten sonra gövdesi ve koltukları kontrplaktan yapılmış dolmuşa bindik, o engebeli toprak yolda içimizi dışımıza çıkarmak istercesine sarsıyordu bizi dolmuş. Arabamız yola devam ettiğinde kırmızı renkli itfaiye arabalarının sirenler çalarak geldiğini gördüm. Fakat artık çok geç olmuştu, evden geriye bir yığın toprak kalmıştı.

Yola devam ettik; şarkılar söyleyerek, alkışlayarak. Bayrak türküsünü tekrar ettik. Alışılmış üzere gölün kenarında sıraya durduk. Ben "üç" der demez hep beraber kayalıklardan suya atladık. Elbiselerle. Sazlıklara kadar yüzüp geri döndük. Su serindi ve hafif bir rüzgar esiyordu. Sonra doğu tarafından bize doğru gelen o küçük tekneyi gördük. Kimsecikler yoktu teknede. Bir tek dümenin arkasında beyaz kirli fanilasıyla duran bir adam vardı. Tüm dikkati bizde ve pat pat

çalışan teknenin motorundaydı. Kıyıya vardığında, “Binmez misiniz?” diye sordu.

Hep birden, “Hurra” dedik ve her taraftan teknenin ahşap gövdesine asıldık. Boya ve alkol kokuyor, her sarsıntıda kırç kırç ediyordu.

Öyle ki kalasları birbirinden ayrılacak sanmıştık. Göle bir teknenin getirilmesi bizleri mutlu etmişti. Her hafta göle gelmek için karar aldık. Hurra! Fakat kimse o ana kadar tekneyi görmüş değildi ve sahibini de tanıyan yoktu. Kimdi, nereden gelmişti kimse bilmiyordu. Nispeten yaşlı biriydi, hem gülüyor hem endişeli görünüyordu; ilk kez direksiyon başına geçen kişiler gibi. “Dört çocuğum var. Hayat masraflıdır” dedi ve gülüyordu. Ağzı kulaklarının arkasına varacak kadar gülüyordu. Sudan çıkıp tekneye bindiğimizde tekne pat pat çalıştı ve sahilden ayrıldı. Adam, “Her gün gelin, olur mu?” dedi.

“Her gün geliriz, gaz ver, gaz ver” dedim. Ömrümde ilk defa tekneye biniyordum, üzerimdeki giysiler sırılsıklam olmuştu. Ha bire sallanıyordu, gölün ortasına geldiğimizde teknenin batıyor olduğunu hissettim. Arkadaşlar bağrışarak kapıya doğru yığıştılar ve tekne motor kısmından suya batarak ters döndü. Bir dağ gibi başımızın üzerinde çadır kurmuş sayılırdı artık ve tersine batıyordu. Suyun altından bağırıyorduk ardından tekrar yukarı çıkıyorduk. Teknenin ağır gövdesi başımıza çarpıyordu, onun için tekrar suya dalmak zorunda kalıyorduk. Başımı kaldırıp yukarıya baktım, karanlıktı. Hemen oradan uzaklaşmalıydım. Suyun altını kollarımla iki yana ayırdım ve çamura saplanmamak için uzaklaşmaya çalıştım. İşık görünce kendimi hemen yukarıya çektim. Suyun altında beline kadar çamura saplanmış tekne sahibini gördüm. Yerinden fırlamış gözlerle bağırmak istiyordu. Parmaklarıyla dört işareti yapıyordu ve ben tekneyi dört bin Tümene aldığını anlamıştım. İçimden, “Canın sağ olsun!” dedim ve cumbalak yukarı çıkmaya çalıştım. Fakat birisi pantolonumun paçasını sıkıca çekiyordu. Aşağıya baktım. Pantolonumun paçasına yapışan Avanak Cemşit’ti. Askerdi. Ağzına su kaçıyordu, omuzlarına kadar çamura saplanmıştı. Sapsarı omuzları ışıl ışıl parlıyordu. O paçamı çekiyor bense takla atmaya çalışıyordum. Birden aklıma belimdeki kemeri açmak geldi. Kemeri açmakla kurtulmuştum.

O zaman yirmi yaşlarındaydım. Mor renkli tayfa şortuyla eve döndüm. Berbat bir gündü ve gölün o tuzlu ve acı tadını üzün bir süre boğazımda hissediyordum. Ahali hâlâ hatırlar o olayı; biz kırk kişiydik. Avanak Cemşit’in annesi, “Sağ kaldın ama asla hayır görmeyeceksin’’ dedi.

Dolmuş şoförü, “Orhan’a göz değmiş, kadrini bilin çocuğun” diyordu.

Anne, “Gel nazarını alalım” dedi ve su yüzü görmemiş kumaş

parçasını ayakuçlarımdan yukarıya, başıma doğru, oradan da ayak topuklarıma kadar üzerimde gezdirdi sonra da kumaşı ikiye böldü ve ihtiyacı olan birilerine verdi. Kötü bir dönemdi. Şehrin her sokağında taziye vardı. Astara'dan gelen dalgıçlar üç gün boyunca gölün dibindeki çamurları didik didik etti. Teknenin parçalanmış iskeletini sudan çıkardılar ama diğerlerinden eser bulunamadı.

Yaşlı adam, elini Orhan'ın alnına götürerek, ''Ateşin mi var?" diye sordu. "Biraz sıcak ama ateşin yok. Ona dikkat et" dedi. İki sigara yaktı ve birini Orhan'ın eline tutuşturdu. "Sabaha kadar donmazsak eğer asla ölmeyiz" dedi.

"Evet."

"Niye öyle geç vakitte yola çıktın. Geceye kalacağını bilmiyor muydun?" dedi.

Birbirlerini göremiyordular. Sadece havada dönen ve bazen de alazlanarak tüten iki sigara ateşi vardı o kadar. Orhan, "Sucu evde olmadığında yalnızlıktan adamın ölesi geliyor" dedi.

"Daha önce adını hiç duymamıştım. Kardeş katili!" dedi yaşlı adam.

Orhan ses etmedi. Yaşlı adamın çenesi yeni yeni açılmaya başlamıştı. "Kardeşini sen mi öldürdün?" diye sordu.

Orhan, "Millet bir laflar ediyor işte" dedi ve söylediklerini daha fazla duymak istemedi. Sigarasını henüz yarıdayken yere attı ve üzerine basarak söndürdü sonra da başını dizlerinin arasına aldı.

Daha sonraları düşündükçe o uzun, zayıf askerin kendisine Avanak Cemşit dediğimiz kişi olduğunu hatırlıyordum. Pantolonumun paçasından tutmuş beni de kendiyle beraber çekmek istiyordu. Arkadaşımdı ama neden öyle yapmak istemişti bilmiyorum? Dükkanın kapalı olduğu bir tatil günü öğleden sonra Ehevan Parkına gittik. Kapısı olmayan devasa bir parktı ve devlet birkaç yıl sonra oraya da üşüşmüştü. Yeni ağaçlar ektirdi, eski çam ve çınar ağaçlarını ise kökünden söktürdü. Yerlere çimen ektirdi, içerisine çocuk parkı yaptırdı, ışıklandırmasını da tamamladıktan sonra sıra adını değiştirmeye gelmişti onu da Ulus Parkı diye değiştirmişti.

Fakat burası, Ehevan Parkı olarak kalmaya devam etmişti. Yıkık duvarları, çalınmış briketleri ve dağ gibi olmuş çöp yığınları arasındaki sinek ve sivrisinekleriyle ... Henüz on dört yaşını doldurmamıştık. Parkın duvarlarını mesken edinmiştik, dondurmacıları, düdükçüleri gezerdik. Akşama yakın karga sürüleri çöplere dadanırdı, biz ise gezmeye devam ederdik. Ayakkabımın topuklarını yerlere sürterdim. Her taraf toz toprak olsun isterdim. Aydın, "Ne o kurt mu var sende, neden yerinde durmuyorsun?" dedi. Aydın'a aldırış etmeden

topuklarımı yerlere sürterek toz toprak kaldırmaya devam ettim. Derken yerden kapkara olmuş bir sikke çıktı. Ayağımla vurup fırlattım. Hareket etti, yuvarlandı yuvarlandı ve ilerideki söğüt ağacının gölgesinde durdu. Cemşit hemen koşup yerden aldı sikkeyi. Hep birden güldük.

"İsteyen var mı?" diye sordu.

İsteyen yoktu aramızda, henüz kapkara bir sikkeye muhtaç olacak kadar parasız kalmamıştık.

Cemşit, "Jeton olabilir" dedi.

"Neden cebine koymuyorsun?" dedim.

"Bu pestili çıkmış paralardan evimizde bir sürü var, kimse elini bile sürmüyor" dedi.

"Bizim evimizde bunlardan bir sürü yok ama Allah bereketini eksiltmesin babamın cebi var ya o yetiyor çok şükür!" dedim. Aydın bize bakıp gülüyordu. Benim yüzsüzlüğüm hoşuna gidiyordu. Sürekli, "Bu yüzü pekliliğin hoşuma gidiyor" derdi.

Cemşit, "Ne kadar da paralı olursanız olun bizim kadar olamazsınız" dedi ve parayı havaya fırlattı. Avuçlarımı açıp yakaladım parayı. O sırada bir tenekeden daha kalın olduğunu fark ettim. Suyu devamlı akan fıskiyenin önüne tutup yıkadım. Ne ettiysem temizlenmiyordu. Yere sürttüm sonra tekrar suyun önüne tuttum.

Cemşit, "Bizim koskocaman üç tane bahçemiz var. Bir baştan diğer başına gitmek bir gününü alıyor" dedi. Ben sikkeyle uğraşıyordum. Altının parlak sarısını gördüm. İşıl ışıl parlıyordu. Üzerinde Pehlevice yazılar vardı. Aydınla Cemşit görmesin diye iki parmağımın arasına aldım sikkeyi.

Aydın, ''Altın mı yoksa o?" diye sordu.

Cemşit, "Benimdi" dedi atılarak. Çok uzun boyluydu. Aynı zamanda oldukça zayıf. Eğik bir burnu vardı, dudakları ise her an "u" diyecek gibi duruyordu. Ona Avanak Cemşit derdik hepimiz. Zürafa gibi öne doğru eğilerek, "Yerden ilk ben aldım" dedi.

''Almasaydın" dedim.

"Benim ama" dedi.

"Nereden senin oluyor, seninki donunun içinde" dedim.

"Ben buldum."

"Bulmasaydın."

Yaka yakaya geldik. Kemik torbası gibiydi, neresine vursam elim

ağrıyordu. “Para için kavga mı edilir, yarı yarı yapın bitsin gitsin” dedi Aydın.

“Nedenmiş o? Şeyimi bile vermem ona’’ dedim. Sonra eve döndük. Akşam olduğunda Cemşit’i gördüm. Pervane Fabrikası’nın yakınlarında dolaşıyor, bizim evi arıyordu. Ne arıyorsun buralarda lan avanak!” dedim.

“Sikkeyi istemeye gelmiştim” dedi. “Neden sana verecekmişim?” diye sordum.

“Biliyorsun, maddi durumumuz pek iyi değil bizim, babam birkaç yıl önce öldü, annem ise çikolata fabrikasında çalışıyor” dedi.

“Bahçelerinizden birini satsanıza” dedim.

“Bahçemiz yok ki bizim” dedi.

Elim suratına yetişmiyordu, karnının üstüne indirdim yumruğu. Hafif eğilince bu sefer de ver Allah’ım yüzüne. Gözlerinde şimşekler çaktı, başladı ağlamaya. “Ne vuruyorsun!” dedi.

“Ulan it yavrusu, niye yalan söyledin öyleyse?” dedim.

Sonraları sürekli gelir, beraber gezer tozardık. Hem artık sikkeyi filan da sormaz olmuştu. Yıllar sonra askere gitti. Ve o tatil günü göle gittiğimizde o da bizimleydi. Yarışmada kırk kişinin içinden sonuncu oldu ve o döküntü teknenin içindeyken illa da yukarıdaki bölmeye çıkmaya çalışıyordu; Astara’dan gelen dalgıçlar bulamamışlardı onu.

Cemşit tek arkadaşımdı. Amcası İzzet’in taziyesine on yedi kişiden başka kimse gelmemişti. Ben ise on sekizincileriydim. İçeriye girdikten birkaç dakika sonra taziye merasiminin kapanış duasını okudular, hem başka kimse de gelmemişti zaten.

“Akrabalarınız neden gelmemiş peki” dedim.

“Kimimiz kimsemiz yok, aha gördüklerin hepsi bu kadar” dedi.

“Peki ya komşularınız?” dedim. Tam o sırada bir de baktım Aydın. Bensiz gelmişti taziyeye.

“Hışt Cemşit, bak Aydın da gelmiş” dedim.

“Evet” dedi.

“Neden kendi mahallenizdeki camide taziye yapmadınız?” diye sordum.

“Hem büyüktü hem de pahalı, burası daha tenha bir yer” dedi.

Avanak Cemşit’in amcası, cadde sokak dolaşan bir seyyar satıcıydı. Tekerlekli tablası vardı. Kışları kaynatılmış şalgam ve bakla, yazları ise

taze meyve satardı. Birçok kez görmüştüm onu. Her ne vakit Cemşit'le bir yerlere gitsek önce İzzet amcaya uğrar, yanında bir şeyler atıştırır sonra giderdik. Bizden para almazdı.

"Amcan vasiyet yazmamış mı?" dedim.

"Vasiyet mi? Alttan altta güldü. "Kapıya dayanacak kadar borçlu kaldığı kimseler yok sanırım" dedi. "Peki, malını mülkünü kime bağışladı?" dedim.

"Kimseye filan bağışladığı yok. Küçük bir tabla kimin ne işine yarar ki? Oğlu büyüyene kadar aradan on yıl geçer, o zamana kadar da karın yağmurun altında kalan tekerler pastırma olur çıkar" dedi.

Yaşlı adam yerinden bıktı ve tavlanın kapısını açarak gözlerini gökyüzüne dikti. İçeriye taze soğuk aktı. Sivri ve keskin. Orhan, "Kapat, kapat" dedi, yaşlı adam hızla kapıyı kapattı ve "Hala geliyor mu?" dedi.

Orhan'ın uykusu geliyordu. "Nasıl uyuyacağız?" diye sordu.

"Ben gün aydınlana kadar bekleyeceğim, güneş çıktıktan sonra da yola çıkacağım" dedi yaşlı adam. Kibrit yaktı ve etrafa baktı. Tekrar kibrit yaktı ve tavlanın üst kısmına doğru tuttu ve ''Aha, burada uyuyabilirsin" dedi.

Orhan hayvan pisliklerinin arasından geçti. O dondurucu soğuğun ortasında nispeten sıcak bir hava esiyordu. "Kibrit yakar mısın?" dedi ve yaşlı adam da yaktı. Orhan tavlaya baktı, küçük çakıl taşlarıyla doluydu. "Burada mı?" dedi.

"Evet, burada uyu, korkma" diye cevap verdi yaşlı adam.

Üst kata çıktı ve ortada oturdu. Ayaklarını uzattı. "Battaniyeye benzer bir şeyler yok mu üzerimize örtecek?" dedi. Karanlıkta etrafını görmeye çalışıyordu. Yaşlı adam, kuru bir ses tonuyla güldü. Orhan ayaklarını toplamıştı. "Üzerime ne örteceğim?" dedi.

Yaşlı adam, "Valla istersen iki tane eyer var" dedi.

Orhan ellerini yakasının arasına koydu ve titredi.

''Alacaklıların olduğu taraftan mı gidiyorsun?" dedim.

Yüzünü diğer tarafta tutacak olsa görmeyeceklerini sanıyordu. "Merhaba Orhan" dedi.

Askere gitmişti. Başını sıfıra vurmuştular, gözleri çökmüştü. Bekçi Ayaz, "Cemşit askere gitmiş, artık o da yavaş yavaş adam oluyor" diyordu.

Fena biri değildi aslında. Nereden geldi ve nasıl oldu da bir anda

sessiz sedasız dünyadan göçüp gitti bilmiyorum. Hem neden arkadaşımdı? O uzun boyuyla evin önünde beni her beklediğinde o bitmek tükenmek bilmeyen sabrına şaşıyordum doğrusu. Bir ayağını duvara dayıyordu ve dışarı çıkana kadar öylece beni bekliyordu. “Gelmemi istiyorsan biraz bekleyeceksin, banyo yapmam lazım” diyordum.

Başını kaşıyor, dudaklarını büzüyordu. “Banyo mu? Yapmazsan olmaz mı?”

“Bir haftadır yapmıyorum, olmaz.”

“Ne kadar sürer?”

“Bir saat, belki de iki.”

“Tamam, ben beklerim ama ne olursun biraz çabuk ol.”

Ve Cemşit o sıcacık buharlı banyoya girdiğimde gevşeyerek vakit öldürdüğümü, tüm bedenim kızarana kadar yıkandığımı, terlediğimi, baştan aşağıya taslar dolusu sular döküdüğümü, çıktığımda ise aynı vaziyette yani bir ayağı duvarda beni neden beklediğini bilmiyordu; belki de biliyordu ama önemsemiyordu.

Çıktıktan sonra “Hadi avanak Marta’ya gidelim” dedim.

Karların sessizliğini dinledi. Ne olacağını bilmiyordu ve sonunda Aydın’ı bulabilecek miydi yoksa bulamayacak mıydı onu da bilmiyordu. Hayatta olduğundan emindi ve emin olduğuna göre sonuna kadar gitmeliydi ve onu mutlaka bularak hesabını görmeliydi sonra da Aydın belası olmaksızın talihsizliğine kavuşmalıydı. Boğmadan, kanını dökmeden, dövmeden, karlar üzerinde kendi hâline bırakmadan rahatlıkla bir yerlere bağlayabileceğini biliyordu onu. Şu kapının kasasına bile bağlayabilirdi. Kayalıklardan göl ortasına da atabilirdi; böylelikle ruhu rahmet deryasına daha çabuk dalabilirdi. Çünkü baba, “Ölünün yeri ne kadar serin olursa azabı da o kadar az olur” derdi.

Ve Ayda’nın mezarına su döktük. Annenin elinde bir şişe gül suyu vardı, ben de etraf gül suyu koksun diye bekliyordum. Aydın, “Çekmemesi gereken ne varsa hepsini çekti ama artık çok geç” dedi. Mezarın başında durmuş gökyüzüne bakıyordu. O gün lacivert takım elbisesi üzerindeydi. Boynunda, yakasının altından ceket düğmelerinin bittiği yere kadar uzaman zarif bir şal duruyordu. Baba bir şeyler okuyordu, başını kaldırıp gözlerinin altından ona baktı. Sonra kulağıma eğilerek yavaşça, “Baksana şu salağa hele!” dedi. Ben de, “İyi de sana ne” dedim içimden. Baba başını sallayarak, “Öğleden sonra saat dörtte Ermenistan’a gitmek istiyor sanki” dedi. Aydın hiç istifini bozmadan gökyüzüne bakıyordu; bir paraşütçünün ağır ağır düştüğü anı kaçırmak istemezcesine.

Çocukken kıyafetlerimiz aynıydı; aynı renk, aynı model. Anne, iki tane kurabiye elimize tutuşturuyor, “Hadi gidin oyun oynayın” diyordu. Bir yerlere gittiğimizde el ele tutuşmayı öğrenmiştik. Bazen anne bizi düğme, incik boncuk ya da dantel almaya yollardı bazen de Lord Pervane Fabrikası’na giderdik. Fabrikanın yokuş aşağı yolunda Aydın ile el ele tutuşur aşağıya doğru koşardık. Aşağıdaki fabrika ise durmadan hur hur çalışıyordu. Sarı renkli tek tip kıyafetler içindeki işçiler durmadan pervane ambalajlıyor veya fabrikanın önünde duran küçük yük arabalarına buz yüklüyorlardı. Ben okudukça okula da beraber gittik. Diğer çocuklardan daha afacandık ve ben yırtık, haylaz çocukları bir bir ona gösterirdim; o da onları alır, duvar dibine çeker, birkaç tane okkalı indirirdi yüzlerine. “Hareketlerine dikkat et, unutma ki Orhan benim kardeşimdir” derdi. İlk kızamık çıkardığımda beni omuzlarına almış, okuldan eve kadar taşımıştı. Tabii hayat her zaman aynı değildi. İyi günlerimiz de oldu, kötü günlerimiz de ve büyüdükçe daha kötü olduk.

Aydın, “Bu memlekette otuzuna varmadan yıpranıp gidiyoruz. Sen bir şekilde, ben bir şekilde, Ayda’da farklı bir şekilde” diyordu.

“Dükkanın tüm belgeleri benim adıma olmalıdır kardeşim” dedim.

“Sorun değil, senin adına olsun ne önemi var ki” dedi.

“Ortağın rıza beyanının noterde yapılması gerekiyor ama bizler ortak değiliz ki kardeş” dedim ve tüm belgeleri kendi adıma çıkarttım. Bekçi Ayaz, “On adım öndesin, şimdi. ..” dedi.

Anne, “İyi halt yedin, babanın mezardaki kemikleri sızlıyordur şimdi. Ne var ne yok hepsi yarı yarıya olacak” dedi.

Ne kadar senet, belge varsa hepsini düşünmeksizin bırakmak zorunda kaldım. Gece odamın penceresinden gökyüzünü izlerken Aydının aşağıdaki bodrum kattan gelen düşüncesinin sesini işittim ve gözümü açıp kapayıncaya kadar bir de baktım elinde kocaman bir bıçakla kan kırmızısı karpuzumu kesmeye çalışıyor. Işığın altındayken açıkça görmüştüm onu. Fıstık balyalarını kırk basamak aşağı ve yukarı taşımış olduğumu hatırladım birden. İnsafsızlıktı. O zamanlar Aydın aylak aylak dolaşıyor, okul okuyordu. Dükkanın tüm işlerini omuzlayan ise bendim. Baba, “Eşek çalışır, kısraksa yer” diyordu. Hayır, insafsızlıktı. Onca zahmet, onca yıl. .. ‘‘Anne” dedim. “Ben okuyamaz mıydım sanki?”

“Az mı söyledim oku diye, okusaydın!” dedi.

Hayat acıydı. Zehir, zıkkım gibi. Geceleri ateşler içinde kıvranıyor gündüzleriyse çile çekiyordum. “Tanrım adaletine ne oldu? O da mı yarı yarıya yoksa?” diyordum ve odamda yanan sobadan çıkan dumanın kargaları aramaya çıktığını pencereden izliyordum. Duman,

kargaların çöplüğe konmaksızın “kar, kar” ötsünler diye çam ağacının kalbine nüfuz ediyordu.

Artık hayatta olduğundan şüphem yok. Hastalanmaz da o. Fakat dişleri komple çürümüştür, eminim. Öyle ekmek, ceviz türü şeyler de yiyemiyordur. Diğer yemeklere de ağzını sürmez. Daha çok çorba içer. Dıştan, şasesi kaymış yaşlı adamlara benzer ama yerinde duramaz. Sabahın köründen gece yarılarına kadar uyanıktır, ne aradığını da biliyorsam Arap’ım.

Baba, “Ne arıyorsun sen?” diye sordu.

Aydın, “Kendimi” dedi.

Önceleri halüsinasyondan bir ikizi olduğunu ve ona acı çektirdiğini düşünüyordum. Cin çarpmış olabileceği de aklıma gelmiyor değildi tabii. Fakat hiçbiri değildi. Sadece kendine acı veriyordu ve battıkça batıyordu. Her şeyi tersti. Aşkı dahi adam gibi yaşamayı bilmiyordu. Adı Surme olan kızıl saçlı Ermeni kızın aşkından eriyordu. Yıllarca bir kereste atölyesinde çalıştı. Kazandığının hepsini kitaba verdi ve daima da kendini şair sandı.

“Ne arıyorsun sen?” diye sordu baba.

O da, “Kendimi” dedi.

Kendimi arayayım derken deliliğe saplanan bir adamdan bundan daha fazlası beklenmezdi zaten. Ne etrafına zarar veren ne de kendisine tahammül edilebilen bir deli. Kervansarayın sonundaki hamallarla gününü akşam ederdi. Karanlık çöktükten sonraysa eve gitmek için arkama düşerdi. Gördüğü herkese selam verir veya sorular sorardı ya da ahşap elektrik direklerini sayardı.

“Görüyor musun kardeş iki haftadır kar tıkıştırıp duruyor” dedi. Kervansarayın küçük tavan havalandırmasından gökyüzüne baktı ve “O kadar çok tıkıştırmış ki halkın yüzüne bakacak yüzü kalmamış. İşini artık geceleri yapıyor, herkes uykudayken” dedi.

Kar eşi görülmemiş şekilde yağmıştı. Aha beni de kendiyle beraber avare eden şu kahrolası kar işte! Gündüzleri hava bulutluydu, geceleri ise sabaha kadar aralıksız yağıyordu.

“Haksız mıyım kardeş?” dedi.

Güldüm ve “Sen serbestsin. İçinden geldiği gibi konuş” dedim.

Dükkâna geldi. Avuçlarına çekirdek doldurarak cebine koydu ve fıstık çuvalının üzerine oturdu.

“Dadaş! Para ver de hamama gideyim” dedi.

Kapının önünde durmuştum; çıraklardan birine, ona iki bin Tümenlik

banknot vermesini söyledim. Aydın, “Dadaş! Söyle biraz fazla versin, çay da içeceğim” dedi.

“Burada çay var, gelir burada içersin” dedim.

“Çayı, Göl Kahvehanesi’nde içeceksin dadaş!” dedi ve gelip yanımda durdu. Yorgun görünüyordu. Sesi inliyor gibi geliyordu kulağa. “Dadaş, zannedersem artık pılı pırtıyı toplamanın zamanı geldi, bozukluğun haddi hesabı kalmadı” dedi.

“Nereye hayırlısıyla?” dedim.

“Zabil’e belki de Kabil’e” dedi.

“Hayırlısıyla inşallah, hediyemizi unutma ha!” dedim ve nereden bilebilirdim gidip bir daha dönmeyeceğini.

Viladere’den döndükten sonra fenalaştı.

Anne, “Parmağını sok, belki çıkarırsın” dedi ve orta parmağını boğazının sonuna kadar götürdü. Fakat bir türlü çıkaramıyordu.

Anne, “Ne yedin de böyle oldun?” diye sordu.

“Herkesin yediklerini yedik; kebap, ayran, yoğurt filan işte” dedim.

“Sana bir şey olmadı mı?” diye sordu anne.

“Yoo” dedim.

“Peki, Aydın neden böyle oldu?” dedi.

“Bilmiyorum” dedim.

“Kalk doktora götür onu” dedi.

Durumu çok kötüydü. Normal zehirlenmeden daha kötü. Naydanof’a götürdüm. Bekleme salonunda oturduk. “Başım bakırcılar çarşısına dönmüş” diyordu.

Kliniğin üst katından sıcak sarımsak kokusu geliyordu. “Sıramız gelene kadar biraz daha sabret” dedim.

“Midemde çamaşır yıkıyorlar sanki” dedi.

“Birkaç gün dinlenmen lazım” dedim. El ve ayaklarım sebepsiz yere titriyordu, bedenimin her tarafı tarifi imkânsız bir ağırlığı taşıyordu ve kalbim hızla atıyordu. “Sinirlerin gerilmiş” dedim.

“Ayaklarımın içinden elektrik kablosu geçiyor sanki” dedi.

İçimden, “İşin bitik o zaman” dedim. Başını elleri arasına almış sağa sola depreşiyordu. Öne arkaya gidip geliyordu. Bitaptı. O gün sabahtan yorgun ve kederli görünüyordu zaten. Sıramız geldiğinde içeri girdik. Doktor Naydanof bayağı kilo almıştı. Benim şimdiki hâlim gibiydi.

Kahverengi ahşap masanın başında oturuyordu. Profesör sakalı ve alnına kazınmış bir yığın çizikle, “Hasta hanginiz?” diye sordu.

Elimle Aydın’ı gösterip oturdum.

“Neyi var?” dedi doktor.

“Başı bakırcılar çarşısına dönmüş, midesinde çamaşır yıkıyorlar, ayaklarının içinden de elektrik kabloları geçiyor” dedim.

“Öyleyse tımarhaneye götür daha iyi” dedi doktor. Muayene etti ve reçete yazdı. Geri döndük. Yol boyunca ne dediysem o yine kendi bildiğini okudu.

“Başımın üzerindeki ışığı söndürür müsün?” dedi.

‘Ateşin mi var?” dedim.

Dudak altından bir şeyler fısıldıyor ve başını sallıyordu. Gözlerini zorla açıyor, koca adımlarla yürüyordu. Ellerini sıkıyordu, yoluysa çıkaramıyordu. “Deprem” dedi.

“Nerede?” dedim.

“Yeni yeni anladım, eğer bir memlekette savaş olursa deprem yakın demektir. Şimdi soracaksın neden diye? Gayet açık, yarın öbür gün şehrin korktuğu başına gelirse anlarsın o zaman” dedi.

Bazen şiir okuyor, o güne kadar kendisinden duymadığım şeyler söylüyordu.

Anne, “Bıngıldağına ne vurdun çocuğun?” dedi.

“Ben mi?” dedim ve istemeden de olsa Purhan kadının evine gittim ve onu da beraberimde getirdim. Fakat yine anneyi bir türlü suçsuz olduğuma inandıramamıştım. Purhan kadın, “Verilecek sadakanız varmış, bundan daha fazla bir şey de söyleyemem, söyleyecek olsam soyunuz sopunuz dağılır gider” dedi:

Anne perişandı. Perişan. Perişan. Yerinde duramıyordu, elinden de bir şey gelmiyordu.

“Belki başka biri” dedi.

Purhan kadın, “Şu hâline bile şükredin!” dedi.

“Anne kendisinden sorsana! Yani sence birisi bıngıldağına mı vurmuş?” dedim.

“Öyle görünüyor ki kendisi yapmış” dedi Purhan kadın.

Anne “Bilmiyorum” dedi ve ağladı. Merdivenlerden aşağı iniyor, yukarı çıkıyordu. Pencereyi açıp kapatıyordu. Ne yapacağını bilmiyordu. Aydın’ı yatırdık. Benim yatağa. Uyumadı. Aşağıya

götürdük, o hangar gibi odasına. Fakat orada da ayağa kalkıyor, odanın içinde volta atıyordu.

Anne, “Başka bir doktora götür” dedi.

Doktor Şuşanik, “Ne zamandan beridir bu böyle?” diye sordu.

“Birkaç gündür normal değildi zaten, bugün ise ibre tavana vurdu” dedim.

Anne, “Nereye gittiniz, ne yediniz?” diye sordu.

“Viladere’ye gittik, kebap yiyip döndük” dedim.

Doktor, “Zehirlenme olamaz, sanırım ani bir travma geçiriyor” dedi ve tahlil için kan örneği istedi.

Aydın’ın dilinin bağı çözülmüştü. Dudakları hızla hareket ediyordu ve anlamadığımız şeyler söylüyordu. Bir an desen susmuyordu. Allah’tan Doktor Şuşanik sakinleştirici iğne yaptı da uyuttu. Anne sıcak su, tuz ve .hardal karışımından elde ettiği bir tür sıvıyla durmadan ayaklarını yıkıyor ve gözyaşı döküyordu. Ateşi var sanıyordu. Yatırın önündeki basamaklarda durmuştum. Anne nefret dolu gözlerle bana öyle bir bakmıştı ki yıkılmış gitmiştim.

“Nihayet yaptın yapacağını” dedi. Başını Aydın’ın uyuduğu karyolanın kenarına yaslayarak hıçkırıklarla ağladı. Ama keşke yaşasaydı da neler çektiğimi görseydi. Benim bu mahlukun elinden çaresiz kaldığımı ve bu çaresizlik yüzünden de onu yukarıdaki salonun basamak korkuluklarına zincirlediğimi görseydi herhâlde oturup ağlardı hâlime.

İkinci Muvman

İki

Baba, dükkânın diğer yarısını ortağından satın aldığı gün çok sevinçliydi. Büyük oğlu Yusuf’a bir dolma kalem verdi. Kalem mürekkep akıtıyordu, Yusuf’un elleri masmavi oldu. Mürekkep, halının üzerine de damladı ve anne halıyı yıkamak zorunda kaldı. Baba, “Ne sakar adamsın be!” dedi.

Yusuf saf, sade biriydi. İsteyen rahatlıkla kandırabilirdi onu. Küçücük bir yalanla başını havuzdaki suda kaybettirebilirdiler mesela. Aşırı duygusaldı. Ne itiraz edecek güçte ne de belalara tahammül edebilecek yapıdaydı. Ağlamak için bir köşe seçerdi kendine daima ve saatlerce aynı şeyle uğraşmaktan sıkılmazdı; sessiz sedasız kendi hâlinde. Şeker hastaları gibiydi ama günde bir kez dahi küçük

abdestini yapmaz, ağrı nedir bilmezdi. Rengi benzi solmuş, üzgün görünürdü. Gözleri ayırt edebilecek güce sahip değildi. Kendisine seslendiklerinde sesin geldiği yöne döner, iyice baktıktan sonra, “Efendim?” derdi.

“Efendim, efendim, elinin körü efendim! Bir burnuna sürmediğin kalmıştı mürekkebi!” dedi baba babalanarak.

“Efendim?”

Baba, başkalarının kavanoz dipli gözlük camlarını çalmasın, işini görsün diye Aydın’a Alman malı bir mercek almıştı. Hem de o biçim bir mercek? Ondan bir ay önce de büyükbaba, altı yıl aradan sonra ilk kez çocuklarıyla beraber Urumiye’den Erdebil’e Cabir ile Sabir’ini görmeye gelmişti. Sabir, belediye de yazıcı olmuştu, baba ise o bitirim inadıyla üzüm bağından kalan hisselerini satarak gece gündüz çalıştığı burada yani kuruyemişçiler çarşısında bir dükkan satın almıştı.

Büyükbabanın gözlük camı Aydın’ın okul çantasında bulunduğunda artık çok geç olmuştu çünkü büyükbaba tek camlı gözlüğüyle Urumiye’ye dönmüştü bile. Ve Erdebil’e son gelişi olmuştu bu. Baba, “Gönül hoşluğuyla ayrılmadı buradan’’ diyordu onun için.

Büyükbaba oldukça enteresan biriydi ve hakkında enteresan şeyler anlatılıyordu. Baba onun çok inatçı birisi olduğunu düşünürdü hep. Ta kırk yıl önce Kaçar Hükümetine taş satmış ama parasını alamadan Kaçar Şah’ ı ölmüş, yerine diğeri gelmiş. Parasını almak için yeni şahın sarayına gitmiş fakat ona geçmiş dönemin tüm defterleri kapandı demişler. İşte bu yüzden olacak ki o günden sonra tam 39 yıl boyunca şikâyetini her tarafa bildirmiş, Tahran’lara Tebriz’lere kadar gitmiş fakat herhangi bir sonuç alamamış. Hem de önemsenmeyecek miktarda bir para için. 33 Tümen 2 Kıran parasını almak için ne kadar resmî idare varsa hepsinin yolunu aşındırmış. Dilekçe üzerine dilekçe, şikâyet üzerine şikâyet yazmış fakat yine de sonuç alamamış. Rıza Şah döneminde imdadına koşsunlar diye uzunca bir dilekçe daha yazmış fakat dilekçesini değerlendirme yerine yırtıp atmayı yeğlemişler. Ama o usanmadan tekrar yazmış. Uluslararası savaş döneminde dahi belki birileri yardımıma koşar umuduyla mektuplar yazmış, şikâyetlerini belirtmiş ve önüne gelene içini dökmüş. Erdebil’e en son gelişinde ne kadar resmî evrak, dilekçe ve dosya varsa hepsi beraberindeki kahverengi çantadaydı. Nereye gitse onları da beraberinde çekip götürüyor, durmadan 33 Tümen 2 Kıran parasından söz ediyordu. Baba kendisine 33 Tümen 2 Kıran verip bu işin daha fazla uzamamasını istemiş ama büyükbaba ısrarla, “Ben bugüne kadar kimseden bedava bir şey almadım, sadece hakkımı istiyorum o kadar” demiş. Birkaç gün Cabir’inin evinde kaldıktan sonra Urumiye’ye döndü. İki yıl sonra, son demlerine yakın bir zamanda yani yüzü kıbleye dönük

bir hâldeyken kendisine toprak yedirmeye[6] çalıştıkları anda çocuklarına, “Kimsenin hakkınızı yemesine izin vermeyin. Anlıyor musunuz? Bu size yegâne vasiyetimdir” dedi.

Baba, “Eminim son nefeslerini çekerken dahi gözlüğünü düşünmüştür” diyordu ve ağlayarak, “Gönül hoşluğuyla ayrılmadı buradan” dedi onun için.

Aydın okuldan döndükten sonra baba, “Ulan it oğlu it, babamın gözlük camına ne yapacaksın hı?” dedi. Aydın’ın, gözlük camının bulunduğundan haberi yoktu. Yemin billâh ederek camdan haberi olmadığını söyledi. “Benimle mi tartışıyorsun sen?” dedi baba ve onu avluya sürükleyerek kalın bir iple çam ağacının gövdesine bağladı ve çocuğu kayışıyla o kadar dövdü ki dövmekten kendisi yoruldu, nefes nefese kaldı. Fakat dövmenin hiçbir yararı olmamıştı çünkü Aydın henüz inkâr etmeye devam ediyor, hiçbir şey kabul etmiyordu. O kabul etmedikçe baba daha da öfkeleniyor, daha çok dövüyordu. O zamanlar Yusuf henüz dokuz yaşındaydı ve yukarıdaki salonun merdiven başında durmuş avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Baba, “Senin ne zırlıyorsun lan, it oğlu it!” dedi.

Anne, nefes darlığına aldırış etmeden sevgili çocuğunu kocasının elinden almak için gelene kadar baba kemerle vücudunu mosmor etmiş bırakmıştı. Kaşlarını çatarak doğruca gidip babanın karşısında dikildi ve sertçe elindeki kayışı çekerek, “Ne hakla dövüyorsun çocuğumu?” diye bağırdı. Baba, “Benim de çocuğum olduğu hakkıyla” dedi.

Anne başka laf etmedi. Ağlayarak Aydın’ın ellerini bağlı olduğu ağaçtan kurtardı ve onu alıp götürdü. Diğer gün Aydın ayağı ve sırtı ağrıdığı için okula gidemedi. Evde kalarak anneye sıkıntı verdi sadece.

Baba dükkânın yarı hisselerini ortağından satın aldığı gün sevinçten uçacaktı nerdeyse. O zamanlar beş yaşında olan Orhan’a on iki tekerlekli, kasasız, oyuncak bir kamyon almıştı. İp bağlayarak avluda arkasından çekerken “tak, tak, tak” ses veriyordu bu demir kamyon. Aydın ise Orhan yatsın veya dalgınlığına gelen bir an olsun da bu demirden kamyona bir bakayım neresinden ses geliyor diye geceleri fırsat kolluyordu. Demir kamyonun içini dışına getiriyor sonra açtığı parçaları geri takıyordu fakat sesin nereden geldiğini bir türlü anlayamıyordu.

Birkaç gün sonra ağaç, tahta makara, tel ve biraz da Yusuf’un mürekkebinden kullanarak bir araba yaptı. Fakat arabasının ne sesi vardı ne de tekerlekleri dönüyordu. Bu yüzden yeni baştan Orhan’ın kamyonunu açıp baktı tekrar eski hâline getirdi fakat yine hiçbir şey anlamadı. Beş yıl sonra tasarımını bitirmişti: Lord Pervane

Fabrikası'ndan getirdiği demir, ağaç parçaları, yağ tenekesi ve başka hurdalıklarla Orhan'ın kamyonuna benzer bir kamyon yapabilmişti. Ses veriyor, hareket ediyor ve ön lambaları yanıyordu fakat bu tasarı, Orhan'ın kamyonunun tarumar edilmesiyle başarıya ulaşabilmişti.

Baba, "Lan sıpa oğlu sıpa! Ben sana mercek almamış mıydım lan? Ne işin vardı Orhan'ın arabasıyla senin?" dedi.

Baba, sevincini nasıl göstersin, bilmiyordu o gün. Hedefsiz gidip geliyor, alt kattan üst kata çıkıyor, koridora, misafir odasına ve diğer taraftaki odaya girip çıkıyordu. Ardından istemeksizin gidip pencereyi açıyor ve yukarıdan yandaki komşuya selam verip hâl hatırını soruyordu. Alttaki odaya dönüyor ve anneye, "Eğer çocuklarım adam olurlarsa sonradan kervansarayın yanındaki dükkânı da alabilir ve ikisini birleştirebiliriz ..." diyordu. Fakat kimsenin onu dinlediği yoktu.

Ayda'ya da Amerika yapımı, plastik, oyuncak bir bebek almıştı. Karnına her basışında çığlık atıyordu. Ayda bebeği elinden düşürmüyor, sürekli kucağında tutuyordu. Ayda'nın şefkatli kolları arasındayken bebeğin sesi soluğu çıkmıyordu. Şişman, zenci bir kadındı, sıktığında kaşlarını çatıyor, çığlık atıyordu. Çığlık çığlığa ağlaşan kadınların sesine benzer tiz bir çığlık. Aydın babadan yediği o okkalı dayağın ardından uğraş olsun, vakit dolsun diye Ayda'nın bebeğini üst kattaki odaya götürüp dudakları arasındaki pipeyi dişleriyle çekip çıkardı ve sesin küçük basit bir düğmeden çıktığını anladı. Pipeyi dişleri arasına aldı ve üfürdü. Mutluluktan uçacak gibi olmuştu. Neşeliydi, hem de çok. Tekrar tekrar üfledi. Ayda art arda avludan gelen bebeğinin sesini duydu, pencereden dışarıya baktığında Aydın'ı bebeğinin sesini taklit ediyorken gördü. Avluya indi ve Aydın'a daha dikkatli baktı fakat bir şey anlayamadı. Önden bile bakmasına rağmen bir şey çıkaramadı. Aydın, "Karnıma bassana'' dedi.

Karnına basmasıyla Aydın çığlık attı. Aynen oyuncak bebek gibi. Sonra Ayda bebeğinin yanına gitti ve ne kadar ağladıysa da kimseye sözünü dinletemedi. O yüzden kendi işini kendisi halletmeliydi. Yusuf'un dolma kalemini eline almış kurcalarken arkadan gizlice yaklaşarak kulağını ısırdı. Aydın, "Yandım, anam!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı.

Ayda, "Bebeğimin pipesini ver" dedi.

Aydın o gece ağır bir dayaktan daha kurtulmuştu çünkü baba Ayda için kimsenin günahını boynuna almayı istemezdi. Ona göre tüm kız çocukları ev işleri öğrenmeliydi, nitekim evlendikten sonra gerçek bebekleri olacaktı. Şimdiden çocuk bakmayı bilmeleri gerekiyordu tabii. Sonraki gün cumaydı. Aydın vaktini mercek, kâğıt ve güneşle geçiriyordu. Komşu çocuklarını etrafında toplamış kibrit veya çakmak

çakmaksızın kitap ve defterlerini yakıyordu. Defter ve kitaplarını hatırladıklarında ise her şey için çok geç olmuştu ve alevler o sonbaharın rüzgârlı havasında tutuştukça tutuşuyordu.

Aydın uslanacak bir çocuk değildi. Şeytanın dürttüğü yaramaz mı yaramaz biriydi. Diğerlerinin anasını ağlatacak kadar yaramaz. Asla yerinde duramıyordu. Gece gündüz bir şeylerin peşindeydi. Aynen Ayda gibi o da kafasının dikine giderdi. Gece en son uyuyan o, sabahın ilk ışıklarıyla çakı gibi duran da oydu. Anne; harçlıklarla, oyuncaklarla, öteberilerle ve sahip olduğu diğer imkânlarla el bebek gül bebek büyütüyordu onu, baba ise o piç kurusuyla nasıl baş edeceğini şaşırmıştı. Onun anarşist huyuna teslim olmuştu. Ders filan çalıştığı yoktu ama hep de pekiyi getirerek babayı daha da şaşırtıyordu. Fakat buna rağmen baba dayak atmaktan başka şey bilmezdi, işte onun içindi ki çocuğunu kontrol edemiyordu. Ve en sonunda bu yedi yaşındaki çocukla baş edemeyeceğini anladı. Huzur istiyordu baba, dükkândan eve yorgun dönüyordu ve döndüğünde de yanında uslu, tadı bir çocuk görüp onu sevmek, öpüp koklamak ve onunla vakit geçirmek istiyordu. Orhan'ı diğerlerinden daha fazla seviyordu. Tatlı dilliydi, Yusuf gibi sakindi, anne babasının sözünü dinlerdi. Babanın bir dediğini iki etmezdi. Baba kendi elleriyle ona yedirirdi, geceleri de dizinde uyuturdu. O uğursuz Aydın ve Ayda ikizlerinin aksine söz dinlerdi. Baba fıstıkları ağzında ufaltıp Orhan'ına verirdi. Bu her ikisi için de âdet hâline gelmişti.

Yusuf da önceki yıllarda olduğu gibi ağızda dövülmüş fıstık yemek istiyordu fakat geçmişini küçük Orhan'da görmeyi kabul etmişti. Curcunasız, sessiz sedasız bir köşe seçer, başını önüne eğerdi ve uykusu gelene kadar olduğu yerden kalkmazdı. Kimi anlarda bir köşede oturur, büyüklerin neler yaptığını izlerdi, küçüklerin yaramazlıklarına ise sesini çıkartmazdı. Yakasını çekip içine bir bardak su dökseler sesi çıkmazdı. Kesinlikle böyle olunmalı, diye düşünüyordu. Her şeye rağmen yine de tüm neşesi ikizlerdi. Onları seviyordu, elindekini onlarla paylaşıyordu, sevgilerini kazanmak için onlara yakınlık gösteriyordu ama bir türlü bunda başarılı olamıyordu. Onlarsa el ele tutuşarak avlunun bir köşesine gidiyor ve. çam kozalaklarını öylesine ustaca yan yana diziyorlardı ki kimi zaman efsanevi yaşlı bir kale şekli beliriyordu o kozalaklardan.

Baba, “Yusuf'la Orhan bana çekmişler” diyordu.

Yıllar sonra, boğazına kadar yorganın altına girdiği soğuk bir kış gecesinde Aydın hakkında, “Ama bu kime çekmiş bilmiyorum, ne kadar düşünüyorsam da sülalemizde, akrabalarımızda yok böyle birisi yok; ne tipi, ne huyu suyu ...” dedi tasalanarak baba.

Anne, “Sen ektin ben de doğurdum” dedi.

"Keşke ekmeseydim de sen de doğurmasaydın" diye cevap verdi.

Gözlerini yarı kapatarak, masum yüz ifadesi ve hüzünlü bir ses tonuyla, "Sanki bizim çocuğumuz değil bu, ne para alıyor ne de paraya ihtiyacı oluyor, kimseyi taktığı filan da yok" dedi baba.

Yıllar sonra Aydın da bu aileye ait olmadığını zoraki de olsa düşünecekti. O deli dolu çocukluk dönemini unutmuştu artık, hem yeni bir şey yaşadığı da yoktu zaten. Sanki daha önce dünyada yaşamıştı da şimdi ikincisini tecrübe ediyordu. Yüz olarak da ailede hiç kimseye benzemediğini düşünüyordu. Ayda ile benzerlikleri de zamanla yok olup gitmişti. On yedisinde öyle bir zayıflayıp boy attı ki tüm o sevecenliği yerini buruk ve ezik bir yüze bıraktı. Babanın gözleri küçük mavi ve nispeten kirpiksiz sayılırdı. Anne, Aydın'ın Tatar gözlerine benzesin diye gözlerine bir tas sürme çekse bile yine de gözleri ne Aydın'ınkine ne de Moğollarınki benzerdi. Baba, kuru üzüm gibi cılız çelimsiz kalmıştı; sesinin aksine. Kalın sesini duyan, o sesin o çelimsiz bedeninden mi yoksa başka bir yerden mi çıktığını karıştırırdı. Soğuk bir ses; emniyet memurların sesi gibi otoriter...

Büyükbaba en son geldiğinde, "Kendimi bildim bileli Cabir aynı Cabir, sesi de aynı ses! Sesi var kendisi yok!" demişti.

Anne ise saman çöpü gibi zayıf, zarif ve nazikti. Güzel, uzun siyah saçları vardı. Örgülerini açtığında dalga dalga olurdu saçları. Aydın ise geniş omuzlu, uzun boyluydu; birbirine yapışık sayılan kaşları, ince gözleri, alnına düşen düz saçlarıyla Ayda'dan farklı olduğunu gösteriyordu.

Baba, "Şu keratalara bak, gittikçe daha fena oluyorlar" dedi.

Anne, "Evet, biliyorsun çocuklar ..." dedi.

Baba, "Bu çocuk eceliyle ölmeyecek, başına bir bela getirecek'' dedi.

Anne, "Allah göstermesin!" dedi ve hafifçe yerinden doğrularak hayret dolu gözlerle, "Bu ne söz bey? Aydın benim bir tanem. Hepsi bir yana o bir yana'' dedi. Gece gündüz kendisine kurban olurdu; düşüncesine, uykusuna, haylazlıklarına hatta ağlayışına. "Kadife seslidir benim yavrum" derdi.

Baba, Orhan'ı kucağına aldı. Yumruğu sıkılmış, açılmayan elini herkese gösterdi. Elleri özellikle uykuda böyle olurdu. Baba, "Şu ellere bakın, bu eller var ya bu eller sermaye biriktirecek ve hayatımı avuçları arasına alacak. İşte benim oğlum, Orhan" dedi.

Aydın bu sözlere aldırış etmiyordu. Daha sonraları, gece karanlığında gözleri kargaları aradığı bir sırada çam ağacındaki kargaların asla elinden kurtulamadıklarını hatırladı. Ok ve yayıyla canlarına okuyordu. Ayda ise ona buna göz dikmesini ve kardeşler

arasında paylaşılan sevgiden azıcık da olsa almamasını öğrenmişti.

Ayda, Aydın'ın ikiziydi. Ne eksik ne fazla. Güler yüzlü, yaramaz, haylaz. Uzaktan annenin ya da babanın başını görmesi evi başlarına geçirmesi için yeterliydi. Kardeşlerine dudak ısırtıp boyun eğdiriyordu. Bunlardan ziyade alabildiğince güzeldi. İşte baba da bundan endişeleniyordu zaten. Kızının ağırbaşlı, metin, sağır, cahil hatta geri kalmasını istiyordu. Fakat babanın beklentilerinin aksine bazen cilveleriyle bazen de şımarıklığıyla ve yapmacık hareketleriyle dilediğini kazanabiliyordu. Gece gündüz dükkân işleriyle meşgul olan baba ansızın evdeki değişimlerin farkına varmıştı; çocuklar özellikle de Ayda hızla ergenlik çağına giriyordu. Çok çabuk büyüyorlardı. Aynen her yıl ömrüne bir yıl daha eklenen kendi hayatı kadar hızlı. Ama Ayda daha hızlı boy atıyor ve attıkça da güzelliği ortaya çıkıyordu.

Baba o asi ve haylaz huyunu zamanla kırıyor, ruhsal heyecanının karşısında dikilerek onu uysal, itaatkâr bir kız olmaya zorluyordu. Fakat tek başına onunla baş edemiyordu. Anneden yardım alıyordu ve ondan Ayda'yı mutfakta eğitmesini istiyordu. Eğer ona dikiş nakış öğreteceksen mutfakta öğretmelisin demişti. Hatta makrome türü el becerilerini bile mutfakta öğretmeliydi ona. Ayda ise mutfak veya kilerden nem kapıyor, zamanla ürkütücü yalnızlığa alışmaya çalışıyordu. Ne bir sınıf arkadaşı vardı ne de dışarı çıkabiliyordu, evlerine de gelen yoktu zaten. Gitgide kardeşlerinden ayrı düştü ve ailenin diğer efradında rastlanmadık garip bir huy edindi. Gece gündüz kesinlikle dönmesi gereken ama kendisinin içinde yer almadığı işleyişe alışmıştı. Sessizliği huy edinmişti ve o kadar gözlerden ırak kalmıştı ki diğerleri onu unutmuşlardı. Dünyaya yalnız kalmak için gelmişti sanki. On bir yaşında yersiz sebepsiz romatizma ağrıları başlamıştı ve Doktor Şuşanik ayda en az bir adet yüksek dozlu penisilin vurdurmasını tembihlemişti. O günden sonra ayda bir kez Aydın ile beraber Doktor Şuşanik'in özel kliniğine gider, teslim olur gibi sedyede uzandıktan sonra aksayarak eve geri dönerdi. Mutfakta bir başına yemek yerdi, bulaşıkları bir başına yıkardı, yemekleri bir başına pişirir ve bir başına da uyurdu. Cüzzamlı bir yabancı gibiydi evde. Kimse de "Ayda nerede?" diye sormazdı, Aydın dışında. Baba, "Sana ne, nerede olduğu" diye bağırarak çıkışırdı ona. Sonraları çilekeş, serinkanlı, üzgün ve yıkılmış kız hâliyle baba ocağından doğruca koca evine gitti. Gitti ama...

Üç

Eylülün ilk haftası baba, annenin ısrarı üzerine Yusuf ile Aydın'ı okula kaydetmek için dükkâna gitmedi. Anne, illa da tutturmuş ilk kayıt

olanlar benim çocuklarım olsun, isimleri yoklama listesinin başında gelsin diyordu. Baba, “Ya kadın senin yaptığın da iş mi yahu?” dedi.

Anne, “Peki sen gitmezsen çocukların kaydını kim yapacak?” dedi ve çabucak çocukları giydirdi. Saçlarını taradı ve ıslak mendille yüzlerini silerek, “Her çocuğun babası yılda en az bir kez çocuğunun okuluna uğrar. Tamam, işin var; biz de zaten her gün git demiyoruz, senede bir kez gidiver bari” diye söylendi.

Baba takım elbisesini giyinmişti ama bir şeylerle uğraştığında söylenmekten hoşlanıyordu. Her zamanki gibi papağının ucunu sertçe avuçlarına vurarak öfkeyle, “Ben de olmasam ...” dedi ve papağını başına geçirip merdivenlerden aşağıya inerken, “Kaçıncı sınıfa kaydedilecek bunlar?” diye sordu.

Bazıları sokaktan caddeye doğru hızla yürüyordu. Dükkânlar henüz kapalıydı. Uskur Fabrikası diğer günlerin aksine o gün ve o saatte çalışmıyordu. Öyle ki sabah mesaisi henüz başlamamış gibi görünüyordu.

Baba, hiçbir şey söylemeksizin çocukların elini daha sıkı tutmak gerektiğini hissetti. Uskur Fabrikasının önünden geçerken bir an durup aşağıdaki dere yatağına baktı. Fabrikanın etrafındaki tel örgülere yakın bir yerde durdu ve çocukları arkasında tutarak, “Bu kadar adam nereye gidiyor böyle?” dedi ve çocukların anlayamayacağı tarzda kendi kendine bir şeyler söylendi.

Fabrika çalışanları, ellerinde kazma, kürek ve demir çubuklarla kavak ağaçlarının hemen yanındaki üstü kırmızı renkli verandayla kaplı büyük salondan dışarıya çıkıyor, hızla yokuş aşağı yoldan caddeye doğru yürüyorlardı. Fabrikadan çıt çıkmıyordu. Şehir ise babanın dediği gibi Nemrut kavminin gündelik yaşamlarını bırakarak bozkırlara akın ettikleri günü andırıyordu.

Caddede ise ellerinde sopalar, omuzlarında kürekler bir sürü adam... Bazısı da silahlı. Çökmüş ve genzi yanmış yüzler ve donuklaşmış gözlerle Şeyh Sefıyeddin Caddesi’nden geçtiler, Şah Meydanı’nı döndüler ve Şah İsmail Caddesi’nde sessizce yürümeye devam ettiler. Dış cephesi tuğlalarla örülmüş, bahçesindeki aslanağzı ve yıldızsı çiçeklerle, etrafındaki demir parmaklıklarla daha çok özel bir hastaneyi andıran emniyet binası önünde durdular ve hep birden durdukları yerde oturdular. Kalabalık sessiz bağrışlar içerisindeydi ve sayıları o kadar fazlaydı ki baba meydanın öte tarafına taşmış kalabalığın sonunu göremiyordu. Kuru bir rüzgâr esiyor, toz toprağı kendiyle beraber yukarılara çekiyordu. Baba çocukların elinden tutup kalabalığı izlemekle yetiniyordu. Yerde oturan adamlar ile henüz gelmekte olanların bir eli rüzgâr kasketlerini uçurmasın diye başlarında

duruyordu. Diğer elleri ise boş değildi. Baba, “Rüzgâr kasketinin altına girecek olsa havaya uçurur” diyebilmişti ancak ve Aydınla Yusuf’un elini biraz daha sıkıp ne olacağını görmek için beklemişti.

Bir eli koltuğunun altında ahşap direğe yaslanmış bir adama sordu:

“Ne iş?”

Adam hiçbir şey demeden yanından uzaklaşıp gitti. Baba, “Eğer kendimizi eve atamazsak bunlarla beraber biz de gideriz” dedi fakat o kadar adamın orada ne aradığını öğrenemedi. Tenha sokakları tercih ediyordu, çocukları ise arkasından âdeta sürüklüyordu. Daha önceleri birçok işsiz genci Tahran veya diğer şehirler arası. yol ve tünel yapımında çalıştırmaya götürdüklerini görmüştü. İşçileri, sabahın erken saatlerinde ve akşama doğru ‘‘Ali Kapı” meydanında bekliyor görmüştü ama bu sefer neden emniyet önünde toplanmıştılar onu anlayamamıştı. Hem neden bazıları tüfek taşıyordu? Ve niçin bu kadar sessizdiler? Belki de Erdebil’in bu kadar adam çıkarabileceğini o ana kadar görmediği için şaşırmıştı. Yaşlı bir adama tekrar sordu: “Ne iş?”

“Hiç.”

Asık suratlı yaşlı adam öyle bir bakıyordu ki baba başını öne eğmek zorunda kaldı ve artık kimseye soru sormadı. Doğruca caddenin yolunu tutup hızla yürüdü. Derken o iri gövdesi ve yanakları üzerine yayılmış bıyıklarıyla Bekçi Ayaz’ı gördü. Uzaktan, “Evet o, ta kendisi” dedi.

Aydın, “Kim?” diye sordu.

“Konuşma, yürü.”

Merdivenlerde durarak gözünü kalabalığa dikmiş Bekçi Ayaz’a doğru sevinçle yürümeye başladı. Birkaç basamak çıkıp yüzünü öpmek istedi ama Ayaz hafifçe geri çekilerek bıyıklarını salladı. Sonra sessizce, “Durumlar karışık, beni tanımıyormuş gibi yap” dedi ve o sevgi dolu gözlerini her zamanki gibi kırptı. Öyle ki bıyıkları bahçe solucanı gibi depreşti.

Baba karşıdaki binaya bakar gibi yaparak Ayaz’a, “Ne iş?” diye sessizce sordu.

“İyilik, güzellik.”

“Kazanıyor muyuz? Yeniliyor muyuz?”

Bekçi Ayaz o kocaman elleriyle kalabalığı yararak, “Alman, Rus, zıkkımın kökü, şerefsizler!” Babaya baktı, baba ise sadece, “Ne yapmalıyız Ayaz’cığım?” diye sorabilmişti.

“Kendinize dikkat edin yeter.”

“Benim yerim rahat, Ayaz!” dedi baba.

Evinin duvarları o kadar yüksek ve sağlamdı ki bina köşeli kemerleriyle kocaman bir kaleyi andırıyor, hiçbir hırsıza yol vermeyecek kadar ihtişamlı görünüyordu. Mimar, elindeki son imkânları zorlamış hatta pencerelerini bile genelin aksine biraz yukarıda tasarlamıştı, denizlikleri ise tutulamayacak şekilde dizayn etmişti. Aynı zamanda Lord Pervane Fabrikasının evinin hemen karşısında olması onu rahatlatan diğer sebeplerden biriydi. Şehrin altı üstüne gelse bile Lord sokağına bir şey olmayacağını iyi biliyordu. Yine de, “Tez ol” demekte gecikmedi.

Kalabalığın sessiz bağrışları, yavaş yavaş yükselen fısıldanmalar, sert esen rüzgâr ve günlerdir hissedilen kuşkulu duygular fiyatları artırmıştı. Resmi daireler ve dükkânlar kapalı kalmaya devam etmiş, açlık baş göstermişti. Uzunca kuyruklar, itiş kakışlar hatta cinayet bile halkı kepenkleri inmiş fırınların önünde beklemekten alıkoyamıyordu.

Günlük hayatta çocukları ve kadınları aşan işler oluyordu ve sadece baba, gece yarısı ekmek sırasına girip diğer gün öğlen vakti elinde bir veya iki ekmekle eve dönebiliyordu. Rus uçakları ardı ardına saldırıyor, paraşütçüler ise yukarılardan tüy gibi iniyordular. İnsanlar havaya bakıp bağrışıyorlardı: “Ayroplan! Ayroplan!”

Babanın, okul yardım derneği tarafından 1 O Tümen kayıt parası alınıyor diye keyfi kaçmıştı. Meydana varmadan yolunu çevirmiş ve çocukları Enüşirvan Okulu’na kaydetmişti. Şimdi ise çabucak eve dönmek ve kapıyı arkasından iyice sürgülemek istiyordu. İki de bir dönüp Aydın’a, “Yürü hadi, bakma öyle suratıma!” diyordu.

Yusuf un ayağı ardı ardına yere sürtüyordu. Ne yapsın, Rus uçak filosunun şehir semalarında tatbik uçuşu yaptığını ilk kez görüyordu. Baba ürkmüş çocukları ardı sıra çekiştiriyordu, onlar da babanın hızına yetişmek zorundaydılar tabii. Aslında durup izlemek istemiyor değillerdi, zaten baba da bu yüzden soğuk terler döküyordu ya.

O gün öğleden sonra eli silahlı birçok Erdebilli saldırının önünü alamamıştı. Ordu teslim olmuş ve Ruslar şehri istila etmişti. Birçok noktaya barikatlar kurmuştular. Şehir gitgide tam bir tatil gününe dönmüştü. Emniyet binası düşmüş, Azerbaycan Eyaleti’nin en büyük kışlası “Narin Kale” kuşatılmıştı ve gruplar hâlindeki Rus paraşütçüler gecenin bir yarısında oraya inmiştiler.

Baba, “Her ne şekilde olursa olsun elimizdekileri sınırlı kullanmalıyız” dedi.

Herkesi bir odada toplamıştı. İki de bir ne olup bittiğini görebilmek için pencerenin kenarına gidip geliyordu. Kedi yavrusu gibi yerinde durmayıp kapılara, pencerelere tırmanan Aydın’ı birkaç kez pencerenin

kenarından uzaklaştırdı, odada birkaç adım gidip geldi, sonunda, “Her ne şekilde olursa olsun, bir gün mutlaka bitecek, böyle sürecek değil ya! Cehennemin dibine kadar yolu var ama her hâlükârda bitecek” dedi.

Şehrin dışından belirli aralıklarla yapılan tek atış kurşun sesleri duyuluyordu. Bazen de daha uzaktan duyulan sağır sesler. Orhan ve Ayda korkudan bir an annenin eteğinden ayrılmıyordular. Aydın ise Yusuf’u omuzlarına basarak pencereye çıkıp dışarıyı izlemek ve gördüklerini anlatmak için eğilmeye ikna etmişti. Sonra da Yusuf’un elinden tutarak onu da yukarıya çekti. Pencereden dışarıya bakarken üç paraşütçünün gökyüzünden ağır ağır aşağıya doğru indiğini, rüzgarın ise onlarla oynadığını gördüler.

Baba, “Korkarım ki bedbaht olup kalacağız buralarda’’ dedi.

Yusuf, paraşütçüleri izlemeye dalmıştı. Sıfır numaraya vurulmuş saçlar ve kıpırdamak bilmeyen gözlerle paraşütçülere bakıyordu, göz kapaklarını kapatacak olursa bir daha asla onları göremeyeceğini düşünür gibi. Dili tutulmuştu ve dudaklarının kenarından ağzının suyu akıyordu. Aydın ise paraşütçülerin; kaç kişi olduklarını, şu anda tam olarak nerede bulunduklarını, rüzgârın onları ne yöne savurduğunu anbean anneye haber veriyordu. Ve tüm bunlar şansa bağlıydı, belli olmaz, bakarsın paraşütçülerden birisi çam ağacının üzerine veya havuzun ortasına da düşebilirdi. Baba ise ansızın Ayda’yı hatırlamış ve onun için daha güvenli bir yer düşünmüştü.

Anne, “Baksana gökten insan yağıyor, bu bedbahtlık değil de nedir?” dedi.

Aydın, “Bedbahtlıktan başka bir şey değil ama yine de çok güzel valla!” dedi.

Baba, “Onca şehrin içinden Erdebil’i mi gördü bunların gözü? Bu da bizim şansımız! Anasını satayım!” dedi.

Aydın, “Eğer içlerinden birisi çamın üzerine düşerse dallarda takılır kalır” dedi.

Anne, “Bu Allahsızlar ne istiyor bizden bey?” dedi.

Aydın, “İlk gün yemek filan yok, bırakırız biraz dallarda asılı kalsın da aklı başına gelsin” dedi.

Ayda, “Yukarıdaki pencereden üzerine su dökeriz” dedi.

Aydın, “Ağacın altında da ateş yakarız” dedi ve neşeyle avuçlarını birbirine sürterek güldü.

Ayda, “Sonraki gün yemek veririz” dedi.

Yusuf, “Hayır hiçbir şey vermeyin, bir an önce ölüp gitsin daha iyi” dedi.

Aydın, “Hayır, her gün ölmeyecek kadar yemek vermeliyiz, onunla görülecek çok işimiz olacak’’ dedi.

Ayda, “Evet, elimize uzun bir sırık alır, o yana bu yana sallarız onu, o da gitsin gelsin öylece” dedi.

Yusuf, “Peki öyleyse yemek verebilirsiniz. Fakat çok dövmeyin adamı” dedi.

Aydın, “İki tane daha yere doğru geliyor, onların da paraşütleri diğerlerinki gibi mavi galiba, rüzgâr sağa sola savuruyor onları” dedi.

Dışarıdan askerlerin yürüyüş sesleri geliyordu. Anne, “Ahir zaman dedikleri bu olsa gerek” dedi ve gaz lambasının fitilini yukarıya doğru kaldırdı ki akşam yemeği için sofrayı sersin.

Baba, “Hayır, hayır, bu olsa olsa Almanların işidir. İyi bırak alsınlar bakalım; ne fark eder ki ha bu şah, ha o padişah ... İki lokma ekmek arayan, başını taş yastığa bile olsa koymak isteyen bizler için ne farkı var Hitler’in, Rozolet’in veya Şah’ın. Eşek yine aynı eşek, değişen sadece eyeri. O anası ağlayacası Stalin Ruslar için altın mı yumurtladı ki? Yoo! Sadece analarını ağlatmış, şimdi de takas ettiklerini geri veriyor gördüğünüz gibi. Yemin ederim eğer ben Hitler’in sekreteri olsaydım savaşın sonucunu çoktan değiştirmiştim” dedi. Sırtını Rusya’ya dönerek elleriyle tüm dünyayı Moskova’ya çekmek istedi. “Rusya’nın yolu buradan geçer, öyleyse köprü olmalıyız; Hindistan, Çin pek bir şey yapamaz, bir saatte her yeri alırız. Bırak alsın. Ne olsa da yine de bizim şu durumumuzdan daha iyidir ya!” dedi. Bakışları Ayda ve diğer çocuklara takılınca bir an sustu. Başını salladı ve içten bir ah çekerek, “Ben İranlıyım, memleketim için üzülüyor ve endişeleniyorum ama gel gör ki ne ellere kaldık. Vatanımızı işgal ederek bizi içinde bulunduğumuz buhrandan kurtaracaklarına pek inanmışız baksana!” dedi.

Silah sesleri arttığında Aydın pencereden aşağıya atladı ve dışarı çıkmaya yeltendi ama baba suratına iki tane okkalı indirerek çıkmasına mani oldu.

O gece paraşütçüler tüm aile efradının rüyalarını süslemişti. Herkes kendini yeşil veya mavi bir paraşüte asılı gökten yere doğru iniyor görmüştü. Döne döne ama özgürce. İnsana içi boşalıyor veya uçurumdan aşağıya itilmiş gibi geliyordu. Baba o gece tam dört kez uykudan uyandı, her defasında da biraz su içtikten sonra sırasıyla akşam ve yatsı namazlarını kıldı ama sabah namazı kazaya kalmıştı. Paraşütçülerin rüyası herkesi canından bezdirmişti, o yüzden ardı ardına uykudan kalkmış, bir yudum su içtikten sonra rüyanın devamını

görmek için tekrar uyumuştu.

Diğer günün sabahı çatışmalar devam ettiği için baba dükkâna gidemedi. Evde kaldı ve kendi kendine söylendi durdu. Bir yandan boş oturmak canını sıkmıştı, öte yandan kahrından ölüyordu. Bir şeylere sataşmak için bahane arıyordu. Ayda'nın kulağını iki kez çekti, Yusuf'un suratına kendi deyimiyle bir tane okkalı indirdi, üç kere de kemerle Aydın'ın sadece biraz canını yaktı.

"Ben dört tane çocukla baş edemiyorum, bu salak kalkmış koca dünyayı idare edecek!" dedi.

Anne, "Eee, ne yapalım peki?" dedi.

Baba, "Memleketin içine edip bıraktılar. Ne bir haber ne bir radyo, ne halt edeceğiz şimdi?" dedi.

Uçaklar tekrar saldırıya geçti ve paraşütçüler gruplar halinde aşağıya atladı. Baba pencereden dışarıya baktı ve, "Bu iş bitti artık" dedi.

Yusuf o okkalı tokan yedikten sonra yukarıdaki taraçaya çıkmış paraşütçüleri izliyordu. Aydın ise her yerdeydi, süratle haber getiriyordu. Pencereden her tarafa bakıyor, evin dışında olan bitenleri eksiksiz tek tek haber veriyordu. "Radyo, radyo çalışıyor" dedi.

Baba radyoyu eline aldığında Rusların İran'ın kuzeyini komple işgal ettiklerini duydu. Direkt kuruyemişçiler çarşısına gitti, dükkânın kapı sına ikinci kilidi taktı. İşte o zaman ekmek durumunun iyi olmadığını anladı. Dükkânlar kapalıydı. Bazıları kepenk kilitlerini kırıyor, gündüz ortasında herkesin gözü önünde mağazaları yağmalıyordu, bazıları bazılarını dövüyordu. Emniyet tüm işlevini yitirmişti. Ne kadar bekçi, polis ve zaptiye varsa boş boş oturuyordu. Emniyet çalışanları, hırsızlık ve haksız kazanç suçlamasıyla "Ali Kapı" semtindeki işçilerden dayak yemiştiler. Baba, bu saatten sonra artık ekmek sırasında geceyi gündüze gündüzü de geceye kavuşturması gerektiğini işte böyle bir ortamda anladı. Şehir eşkıya (d)olmuştu.

Sonraki günlerde baba ekmek sırasında dururken gözleri inanılmayacak bir hadiseye şahit oluyordu. Bekçi Ayaz üzerinde sivil kıyafetleriyle motorlu bisikletine binmiş caddeden geçiyordu. Sivil kıyafetler içinde ne kadar da şişman görünüyordu. Baba hızla sıradan çıkıp kendini Ayaz'ın yanına attı. Arkadan yakasına yapıştı ve bisikletin heybelerini tuttu. Koşar adımlarla, "Ayaz, Ayaz, ocağına düştüm Ayaz, şu durumuza bir el atıver" dedi.

Neye uğradığını şaşıran Ayaz, bisikletten indi ve yüzünün en ücra yerine gerilen somurtkan bir ifadeyle, "Benimle görünmemen lazım, gece eve gelirim, git şimdi" dedi.

Gecenin sonunda, karanlığın son noktada olduğu bir sırada Ayaz

kendini bahçeye atarak, “Fazla vaktim yok. Cabir. Durumumuz hiç iyi değil. Hırsızlık, yağma almış başını gidiyor, Ruslar da bizi sevmiyor, onun için sivil kıyafetlerle dolaşıyoruz. Unutma; caddede, sokakta görürsen beni tanımıyorsun ona göre” dedi bir nefeste.

Baba, “Ocağına düşmüşüm Ayaz, ne oluyor?” dedi.

Ayaz, “Kargakanat” dedi.

Baba, “Hitler mi?” diye sordu. Sonra da Ayaz’ın kinayeli konuşmasını anlamışçasına, “Demek kargakanat he!” diyerek başını salladı.

Ayaz, “Evet, şimdi de Hitler bastırıyor. Bu yandan Ruslar, yarın öbür gün de Almanlar... “ dedi.

Baba, “Sen hangi kargayı diyorsun?” diye sordu.

Aydın, “Şah gitti!” dedi, merdivenlerde eğilmiş, karanlıklar içinde baba ile Ayaz’ı izliyordu.

Baba, “Sen ne arıyorsun orada lan, eşek sıpası?” dedi. Ayaz güldü. Gülmekten nerdeyse göbeği düşecekti. “Söyle Cabir, söyle, ne söyleyeceksen söyle” dedi. Baba, “Ekmek” dedi.

Ayaz, “Günde dört tane yeter mi?” diye sordu.

Baba, “Sen olmasan biz ne yapardık Ayaz” dedi.

Ayaz kapıdan dışarı çıkacağı sırada dönüp, “Dostluğumuza ver bunu da Cabir” dedi ve kapıyı arkasından kapattı.

Ayaz’ın yufka yürekliliğinden ve o harikulade dostluğundan etkilendiği için babanın gözleri dolmuştu. Belki de bıktığı için ağlıyordu. Niçin ağladığını o da bilmiyordu. Gözyaşları yanaklarına aktı. Duygusal ve direnci az biriydi. O güne kadar böylesine zorluk çekmemişti.

Diğer gün annenin başı dayanılmayacak derece ağrımıştı. Baba ne ! kadar limon suyu ve tuz yedirdiyse de fayda etmedi. O haliyle yemek yapamıyordu. Başını elleri arasına alıyor, öylece gidip geliyordu.

Baba, “Ya bir yerde otur ya da git uyu” dedi.

Anne, “Dayanılacak gibi değil, ne uyuyabiliyorum ne de oturabiliyorum” dedi.

Baba, “Öyleyse giyinip Purhan kadına gidelim, çarşafını al çıkalım” dedi.

Anne, “Çocuklar ne olacak peki? “dedi.

Baba, “Çocuklar mı? Evde otursunlar işte, kapılar kapalı zaten” dedi.

Anne, “Hayır onları yalnız bırakamayız” dedi.

Baba, “Tamam öyleyse bu iki ateş parçasını beraberimizde

götürürüz, diğer ikisi de evde kalsın” dedi.

Korkak adımlarla yola çıktılar. Purhan kadının evi Lord sokağının sonundaydı; iki dönemeçten sonra, fidanlıkların orada. Kapıyı ne kadar vurdularsa da kimse açmıyordu. Kapı aralığından içeriye bakan Aydın, “İçerdeler ama niçin açmıyorlar, Purhan teyze de orada. Üzerinde de kırmızı elbiseleri var. Ama açmıyor kapıyı” dedi.

Anne biraz daha öne çıkarak kapı aralığından seslendi. Kapı açıldı. Annenin yüzünde güller açtı. Bahçede oturdular, Purhan kadın içeri geçmeleri için ne kadar ısrar ettiyse de anne yanaşmadı. Çocuklar evde yalnız, merak ediyorum, diyordu.

Purhan kadın sapına ip bağlanmış büyük tahta bir kaşık getirdi. İpi elinde tuttu. Salavat çekti ve “Cabir bey, hadi başla” dedi.

Baba, “Sabir” dedi.

Purhan kadın, “Sabir, Sabir, Sabir” dedi. Tahta kaşık elleri arasında dönüyordu.

Baba, “Ocak Ali” dedi.

“Ocak Ali, Ocak Ali, Ocak Ali.”

“Süleyman.”

Her isim söylendiğinde de diğer elinde tuttuğu tespihi baştan sona hızla çekiyordu.

“Süleyman, Süleyman, Süleyman.”

“Fatma.”

Purhan kadın dizleri üzerine oturmuştu, iğneden iplik geçiriyormuş gibi ciddi bir edayla elindeki kaşığı çeviriyordu.

“Fatma, Fatma, Fatma.”

Baba, “Ölenlerimizden başka kim var? Ha, Solmaz var bir de!” dedi. Purhan kadın, “Solmaz” dedi.

Kaşık birdenbire durdu. Purhan kadın, “Solmaz” dedi ve anneye bakarak, “Görüyor musun? Yine kız kardeşin, Allah rahmet etsin, sadaka verin adına, bekliyor. Allah rahmet eylesin, yemiş ve hurma dağıtın, belirli aralıklarla hayrına bir şeyler verin” dedi.

Anne, “Tamam, hadi gidelim” dedi.

Purhan kadın mutfağa giderek biraz köz getirdi, avucundaki tütsüyü közün üzerine serpti. Her taraf duman olmuştu. Baba salavat çekti, ‘‘Allah ölmüşlerine rahmet etsin” dedi ve eline bir beşlik tutuşturdu.

Eve geri döndüklerinde ise alışveriş yapabilecek açık dükkân

bulamadılar. Anne her ne şekilde olursa olsun bir şeyler alıp hayrına dağıtmak istiyordu. Fakat baba, "İyi de devran devran, değil ki görüyorsun! Nereden alacağız istediklerini, her taraf kapalı işte" dedi.

"Ben senden bir şey istemedim ki bey. Ölünün ruhu azap çekiyor işte. Allah'ın hoşuna gider mi bu, sen söyle?" dedi anne.

Aydın, "Solmaz kimdi?" diye sordu.

Anne, "Kız kardeşimdi, gencecik öldü zavallı" dedi.

Ayda, "Nasıl gencecik öldü?" diye sordu ve uzaktan gelen kurşun sesiyle bir anda dikleşti.

Anne, Ayda'nın başını okşadı ve şefkatle gözlerinin içine bakarak, "Hasta oldu yavrum" dedi.

Rus askerlerinin yanından geçerken ses etmiyorlardı ve adımları kendiliğinden hızlanmaya başlıyordu. Omuz omuza vermiş, çapraz tuttukları tüfekleri göğüslerine yapıştırmış askerler yoldan geçenleri baştan aşağı süzüyor, dikkat ve şüpheyle bakıyorlardı. Aydın askerlere bakarak yüzüyle bir şeylerin taklidini çıkarıyor ve askerleri güldürüyordu. Babanın ödü bokuna karışmıştı. Eve kavuşana kadar ölmüş ölmüş dirilmişti.

Açlık, hırsızlık, kavga dövüş, açgözlülük, mavi gözlü askerlerin tecavüzleri ve genç kızların evden kaçması şehre musallat olmuş ve bu durum savaşın bitiminden sonra kendini iyice göstermişti. Birkaç evli kadına tecavüz edilmişti. Güvenlik diye bir şey kalmamıştı. "Pir Mader'' mahallesinde genç bir kız kayıptı. Birkaç genç kız da Rus askerleri genç kızlara tecavüz ediyor bahanesiyle sırra kadem basmıştılar. Bu kızlardan birisi yıllar sonra ismini değiştirerek Tahran'daki gazinoların birinde dansözlük yaparken görünmüştü. Yirmi sekiz yaşındaydı, babası halı tüccarıydı, gerçek adı da Ziba'ydı. Babanın pirelenip şüphe kurduna dönüşmesi bu olaydan çok öncesine dayanıyordu.

Anneye, "Keşke Ayda'yı hiç doğurmasaydın" dedi.

Anne ellerini birbirine ovuşturdu, üşüyordu.

"Eee, ne yapalım şimdi?" dedi.

Baba, "Kim kapıyı çalarsa çalsın, açmayın" dedi.

Fakat iş işten geçmişti. Tozlu topraklı bir günün öğleden sonrası kapıyı öylesine dövüyorlardı ki Ayda'yı merdiven altında gizlemek zorunda kaldı.

Kapıyı açar açmaz iki Rus askeri içeri daldı. Birisi uzun boylu, zayıf, çirkin diğeri ise bit kadar küçük kumral bir şeydi. Rusça bir şeyler

söylüyorlardı, baba ne dediklerini anlamıyordu ama birilerinin peşinde oldukları belliydi. Baba, “Ne arıyorsunuz ulan, dinsiz imansızlar” dedi. Ne yapacağını bilmiyordu. Ne olduğunu anlamamıştı. Aileden birine kötülük verecekler sanıyordu. Bayağı korkmuştu. “Neler oluyor?” diye sordu.

Askerler Azerice bilmiyordu. Odaları aramak istediler. Aydın’ı görür görmez babaya gösterdiler ve onu alıp götürmek istediler. Baba, “Oğlum o benim, benim, benim, Aydın” dedi.

Askerler kolundan tutmuş götürüyorlardı Aydın’ı. Aydın’ın elinde ise borudan yapılmış siyah saplı bir kürek vardı. Askerler peşlerinden çekiştiriyordu onu. Tam o sırada avluya dört asker daha girdi ve ev halkını salonun köşesinde topladılar. Namlular babaya dönüktü.

Aydın’ın gözleri sevinçten parlıyordu. Askerlerin ne dediğini anlamaya çalışıyordu. Oysa anne ağlıyor, babanın ise elleri titriyordu.

“Ne yapmış ki bu el kadar çocuk?” diye sordu.

Zayıf çirkin olan asker ayakları üzerine çöktü ve Aydın’ı omuzlarından tutarak hızla dürtmeye başladı. Rusça bir şeyler söylüyordu. Aydın elindeki küreği ona göstererek, “Kürek!” dedi.

Baba, “Yoksa sen bir şeyler mi yaptın lan?” diye sordu.

Aydın, “Bu küreğin sapıyla tak. . . tak yaptım” diye cevap verdi ve küreği tüfek biçiminde askerlere doğru tuttu.

Askerler hep birden gülmeye başladılar. Kahkahalarla gülüyordular. Öyle ki gülmekten gözleri yaşarmıştı. İçlerinden birisi, “Niyyeti Palligoni. ..” deyip evden dışarı çıktı. Hâlâ gülmeye devam eden komutanları, : “Haroşni iznaniya” dedi ve ona yünlü bir papak verdi. Onun olmasını istemişti. Fakat yıllar sonra yani duyu yetilerini yitirdiğinde yünlü papağı babanın eski papağından ayırt edemiyordu. Orhan onu başına giyiyor, paltosunun düğmelerini ilikledikten sonra dükkana gidiyordu.

Rus askerler evden çıktıktan sonra baba, Aydın’ı kulağından tutarak avluya götürmek istemişti ki tekrar kapı çalındı. Kulağını bıraktı, “Yine ne oldu?” dedi ve korka korka kapıyı açtı. Kapıdaki Bekçi Ayaz’dı.

Baba, “Merhaba Ayaz! Nerelerdesin Allah aşkına?” dedi.

Ayaz kalabalığın arasından geçiyormuş gibi omuzlarını sallayarak avluya girdi ve kapıyı kapattı. “Haberleri vermek için geldim. Bir gazete buldum, senin de haberin olsun istedim” dedi.

Baba, “Nereden buldun gazeteyi?” diye sordu.

“Orasını sorma, bir yerden buldum işte” dedi ve merdivenlere oturdu.

Baba yukarıdaki odaya çıkalım dediyse de oralı olmadı. “Merkezdeki dükkânlar birkaç gündür açık, burada da yarından itibaren herkes dükkânını açmak zorunda. Evet ya, şehir sütliman olmuş, ölüler gibi solmuş gitmiş. Her gün kervansaraya uğruyor, gizliden gizliye ne var ne yok bakıyorum. Ya ne bileyim bakarsın birileri kepenk kapısı, kilit filan kırmıştır hani. .. Biliyorsun senden başka kimsemiz yok burada” dedi.

Baba, “Dostluğunun son haddini de ispatlamış oldun Ayaz, hele bir oku da görelim ne yazmış” dedi.

Ayaz sırılsıklam terlemişti. Gömleğinin altında sakladığı gazeteyi yakasından çıkararak babanın önünde tuttu. Aydın görmek için öne doğru koştu. Ayaz, “Git orada otur. Ben okuyacağım, siz de dinleyin” dedi.

Ayda beyaz çarşafının kenarını dişleriyle tutmuştu. Anneyle beraber mutfağın kapısında duruyordular. Ayaz tam okumaya başlayacakken baba piposunu yaktı ve Ayaz’ın karşısına geçerek, “Oku hele, oku” dedi.

Ayaz, “Memleketin altını üstüne getiriyorlar. Ahir zaman bu olsa gerek. Burayı dinle, bak İran nasıl gafil avlanmış. Yurdun pek çok bölgesinden üzücü haberler gelmeye devam ediyor. En son gelen haberlerde ingiliz Donanma Birliklerinin Hürremsehr açıklarında konuşlandığı ve limanı topa tuttuktan sonra saldırıya geçtikleri bildiriliyor. Saldırıda pek çok deniz subayının da hayatını kaybettiği söyleniyor’” dedi.

Babanın ağzı bir karış açık kalmıştı. Ayaz birkaç saniye yüzüne baktı ve “Görüyor musun Cabir? Bizim ne askeri gücümüz var ki! Üflesen hava olup gidecek hepsi. Bir de duymuşsun Bekçi Ayaz da tahtalıköyü boylamış” dedi.

Baba, “Allah göstermesin, bu ne söz Ayaz?” dedi.

Ayaz, “O azamet ve büyüklüğüyle Rıza Şah’a bile diz çökerttiler ya! Şimdi okuyacağım gör bak” dedi ve okumaya devam etti: “Aynı şekilde gelen haberlerde Tuğamiral Bayındır’ın çatışmalarda öldüğü, Hint ve İngiliz birliklerinin Hüremşehr’i kuşattığı söyleniyor. Ahvaz’ın havadan bombalanmaya başladığı da gelen haberler arasında. Aynı saatlerde ülkenin kuzeyi, Azerbaycan -burayı söylüyor bak- ve sınır bölgeleri düşman saldırısından etkilenmiş deniliyor. Özellikle askeri birlikleri hedef alan Rus ve İngiliz orduları güney, kuzey ve kuzeybatı olmak üzere üç cepheden saldırı başlatmış durumdalar. Askeri ve milis

güçlerle yaşanan çatışmalar yoğun şekilde sürüyor. Halk panik halindeyken yabancı güçler de hızla ülkenin iç kesimlerine doğru ilerlemekteler. Birçok kişi şehirleri terk etmeye başlamış deniliyor, ardı ardına başkente ulaşan haberler Şah'ı endişelendirmektedir. Rus birliklerinin komutanı Mr. Osmirnof-iki kere gördüm onu ben- ile İngiliz kumandan Mr. Bolard'ı görüşmeye davet eden Şah, dün sabah saat sekiz dolaylarında Sadabat Sarayında iki ülkenin siyasi temsilcilerini kabul ederek bir dizi görüşmelerde bulundu. Bir saat süren görüşmelerden sonuç alınamadı.

İçeriği gizli tutulan görüşmelerde Şah'ın, her iki devletten de siyasi ve askeri amaçlarını resmen bildirmelerini istediği, bu görüşmede müttefiklere her türlü kolaylığı sağlayacağına dair güvence verdiği, askeri levazımın temini için de müttefiklere yardım edeceğini belirtmiş olabileceği tahmin ediliyor. Şah, ülkedeki Alman askerlerinin sayısını azaltacağını garanti etmiş. .. Kamuoyunda Şahın düşman karşısında pasif kaldığı yönünde bir kanaat oluşmuş. Görüyor musun, Cabir? Onca azamet ve büyüklüğüyle Şah, kalkmış adamlara ısrar etmiş ... Müttefikler tarafından birkaç ay öncesinden yazılmış o insanın kanını donduran İran senaryosu, hayata geçirilmek isteniyor. Şah'ı asıl endişelendiren, müttefiklerin asla anlaşmaya yanaşmayacakları ve hedefe ulaşana kadar geri çekilmeyecekleri olsa gerek. Aslında Şah nihai hedefin kendisi olduğunu gayet iyi biliyor. Perde arkasında yapılan görüşmelerde alınan kararlarla tahtan indirilecek olan kendisiydi. Bu yüzden ne şekilde olursa olsun kendisiyle anlaşmayacaklarını biliyordu... "

Ayaz, "İyi de açıkça deselerdi ya mübarekler! Kendisi gitmedi mi? Gitti. O zaman da gidebilirdi, ne diye saldırdılar ki?" dedi ve okumaya devam etti: "Sonraki gün tahttan inmeyi kabul eden Şah, bakanlarıyla gerçekleştirdiği Sadabat'taki kabine toplantısında yaptığı konuşmada aynen şöyle diyor: "Arkadaşlar! Bu saldırıların şahsımı hedef aldığını biliyorum, ülkenin daha fazla zarar görmemesi ve daha fazla kan dökülmemesi için tahttan inmeyi ve veliahdın yerime geçmesini öneriyor ve bu konuda görüşlerinizi almak istiyorum. Birkaç dakika görüş alışverişinde de bulunabilirsiniz..."

Şah toplantı odasından çıktıktan sonra bakanlar görüş alışverişinde bulundu. Şahın konuşması bakanları duygulandırmış, - kimi bakanlar gözyaşlarını tutamamışlardı. Şahın tahtan inmesini kabul etmeyen bakanlar, istifa ederseniz ülke daha da karışır ve şimdikinden daha fazla zarar görürüz, şeklinde görüş bildirdiler.

Bu olaydan sonra müttefiklerin Şah'a baskısı daha da arttı ve 16 Eylül sabahı bir gün öncesinden Winston Churcill emriyle Rus birlikleri Tahrana doğru harekete geçtiler. Şah'a Rus birliklerinin Kereç'ten

Tahrana doğru harekete geçtikleri bildirildi. Bu birliklerin Tahrana neden geldiklerini bilen Şahın başkentten ayrılmak ve tahtı bırakmaktan başka seçeneği kalmamıştı. Fûruğı[7] ile görüşen Şah, "İlk günden hedefin ben olduğunu biliyordum ama hükümet kabinesi tahttan inmemi uygun görmedi. Bugün ise gördüğün gibi Churcill 'Silahlar konuşmaya başlayınca kanunun dili tutulur' diyor."

Fûruği, 16 Eylül günü saat on bir buçukta meclis kürsüsüne çıkarak, "Son yaşanan gelişmelere binaen söylemeliyim ki..."

Baba, "Siyaset yani kahpelik! Bunu bana sen söylemiştin Ayaz" dedi.

Hıçkırıklara boğulan Ayaz arka cebinden çıkardığı mendille yüzünü tutmuştu, öyle acılı ağlıyordu ki babayı bile ağlatmıştı. Bir müddet sonra vedalaşmadan çıkıp gitti. Ev ölüm sessizliğine büründü.

Hâlâ yere bakmakta olan baba derin bir nefes alarak başını kaldırdı ve "Tüm bunlar haksız yere kan dökülsün diye yaşanıyor" dedi.

Aydın, "Hayır, onun için değil. Ülkeyi fethetmek için" dedi. Baba, "Yavrucuğum, sen mi daha iyi anlıyorsun yoksa ben mi hı?" dedi.

Aydın, "Eğer kan dökmek içinse niçin savaşıyorlar öyleyse? İlla da kan dökmek istiyorlarsa sülüklerden yararlansınlar" dedi.

Baba, "Evet, senin gibi sabahtan canıma üşüşmüş bir sülükten mesela" dedi.

Anne, "Hadi akşam oluyor, içeriye girelim, bakalım bu gece ne olacak" dedi.

Her gece olduğu gibi hep beraber büyük odaya geçtiler. Anne gaz lambalarını yaktı. Kollarını sıvamakta olan baba, "Hadi çocuklar, takılın peşime, benim gibi abdest alın. Bu akşam namaz kılmanızı istiyorum" dedi.

Ayda, "Ben tek başıma kılarım'' dedi.

Baba, "Nedenmiş o?" dedi ve Ayda'nın kulağını hafifçe çekti. "Aydın namazda beni güldürüyor da ondan."

"Gülme, mecbur musun gülmeye? Çok gevezelik yapar da yerinde durmazsa dışarı atarım, defolup gitsin'' dedi ve ayak topuğuyla Aydın'ın başına vurdu.

Yusuf, "Nereye atarsın?" diye sordu.

"Sokağın ortasına'' dedi baba.

Yusuf, ''Ama orada Ruslar yok mu? Onlar ne olacak?" dedi. Baba cevap verdi: "Bu sahtekar için kafayı yormaya değmez."

Dört

Bir gün Lord Pervane Fabrikası'ndaki işçilerin aylıklarında kesinti olmuştu. Haber hızla şehirde yayılmıştı. İşçiler endişeli v e yorgun görünüyordular ve cumartesiden itibaren iş bırakma kararı almıştılar. Kimisi daha önce iş bırakmıştı. Büyük patron Lord, yardımcısı işçilerin maaşında kesinti yapmış diye fabrikanın kapanma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu duymuştu.

Hiç zaman kaybetmeden fabrikanın bahçesinde ateşli bir konuşma yaptı ve tüm işçilerin gözü önünde yardımcısını azarladı. Bununla da yetinmedi, hakaretler yağdırdı. Sonra Ruslara inat, fabrikanın bahçesinde işçilere özel ekmek çıkaracak fırın açmaları için emir verdi. İki güne kadar gerekli unu bulacağına dair de söz verdi ve sözünü tuttu.

İşçiler, dışarıya bakan pencereleri olan küçük bir odadan, küçük büyük onca vatandaşın aç gözleri önünde sıraya girmeksizin sıcak ekmek alıyor, oradan da eve götürüyorlardı. Kimse unun nereden geldiğini bilmiyordu. Ha bire un geliyordu fabrikaya. Bazıları unun Türkiye'den getirildiğini söylüyordu. Kimisi ise devlet malı diyordu. Oysa Bekçi Ayaz babaya, unları Nemin yolunda bir Rus kamyonundan indirirlerken gördüğünü söyledi. Kısacası, işçiler her sabah şen şakrak işlerinin başına gidiyor, önceki günlere oranla iki katı daha fazla iş çıkarıyorlardı. Mesai saatinden sonra da ellerinde sıcak ekmeklerle eve dönüyorlardı.

Üretim hacmi ikiye katlanmıştı. O güne kadar ingiliz şirketine ait Lord Pervane Fabrikası'nda çalışmayı kendine yedirememiş Erdebilliler bir anda fabrikaya üşüşmüş, çalışma başvurusunda bulunmuşlardı. İşçi bulmakta zorlanan fabrikada çalışmaya başvuranların sayısı yarım gün içerisinde dolup taşmıştı. Büyük patron Lord'un beş senedir başaramadığı şey, beş saatte gerçekleşmişti.

Ve artık fabrika, Rusların ve halkın hayret dolu bakışları arasında harıl harıl işlemeye başlamıştı. Her gün yükleme için yokuşlu yoldan fabrikanın önüne çekilen küçük James kamyonlar, içeride birilerinin ölümüne çalıştığını dışarıya yansıtıyordu. İşçiler parçaları birleştiriyor, fabrika tıkır tıkır işliyordu; öncesinden daha hararetle. İşçilerin un istihkakı iki katı artmıştı ve fabrika haricinde Lord ekmekleri dudak uçuklatacak fiyatlarla satılmaya başlanmıştı. Elden ele dolaştıktan sonra bayatlamış hâli, normal fiyatının otuz kat üzerinde ulaşıyordu babanın eline. Güzel, kaliteli ekmekti. Beyaz, kepeksiz ve kokusuz. Baba değer diyordu. Fiyatının çok üstünde edeceğine dair yemin bile etti.

Paraşütçüler şehre inmeye devam ediyordu. Şehri ölüm sessizliği

kaplamıştı. Çıt desen çıkmıyordu; şehrin dışından belirli aralıklarla yapılan tek atış kurşun sesleri ve bazen de daha uzaktan duyulan sağır sesler dışında.

Yusuf her gün üst kattaki taraçadan paraşütçüleri izliyor, saatlerce orada kalıyordu. Ne susuyor ne yemek istiyor ne de bir yere gidiyordu. Gece gündüz taraçadaydı. Bir gün kendi uçmak istemişti. Uçmak için pek zorlanmayacaktı. Babanın odasına gitti. Büyük siyah şemsiyesini aldı, iplerle kendini ona bağladı. Damın kenarında durdu ve uçmaya başladı. Ardından Cabir Orhani'nin evinin önünde bir gürültüdür koptu. Anne gözlerine inanamıyordu, ne yapacağını şaşırmıştı. Kalabalık Lord Pervane Fabrikası'nın öte yanına kadar uzanıyordu.

Tüm olay bundan ibaretti ki anne yıllar sonra çocuklarına, ağabeylerinin uçmak istediği için bu hâle geldiğini söyleyecekti. İnsanla hayvan arası bir şey olmuştu. Yarı ölü yarı diriydi. Bir parça et hâlini almıştı.

Eline geçirdiğini yutan bir yaratık. Aydın hariç diğer kardeşler sağır ağabeylerinin hâlini düşündükçe tüm o savaşın ve o saldırıların ailelerini hedef aldığını ve özellikle de Yusuf'un türünü değiştirmeyi amaçladığını düşünüyordular.

Onu soyut ve silik düşüncelerine bağlamıştı Aydın. Yusuf'un ya gece gündüz uyuduğunu ya da bir köşeye çekilerek gökyüzünü izlediğini hayal edip duruyordu. Şemsiyeyle uçmadan önce bir kez de profesyonel yüzücüleri taklit etmek istemiş ve üst kattaki taraçadan balıklama havuza atlamıştı, baba da onu dışarı atmak istemişti. Ama bu sonrakinde dışarı atılacak gibi de değildi. Ağır idrar ve dışkı kokuları arasında aşağıdaki odanın döşeği üzerine düşmüştü ve koku haricinde tüm duyu yetilerini yitirmişti. Gözlerini kırpmadan karşısındakine özellikle de eline bakıyordu.

Bir ayağı kalça kısmından kırılmıştı, diğeri ise diz kısmından. Karın kısmına batan kemik öylesine kaynamıştı ki döşeğin iki tarafında eli büyüklüğünde çıkıntı duruyordu; ördek ayağı kadar.

Savaş ve ateşten gömlek giyildiği yıllardı, Yusuf'un birbirine geçmiş vücudunu eve getirdiler, baba yukarıdaki merdivenlerin başında durarak, "Mezara götür onu, mezara'' diye bağırdı.

Anne, "Ne diye götürecekmişim?" diye cevap verdi.

Baba, "Yaşıyor mu ki de?" dedi.

Anne, "Maalesef!" dedi.

Fakat Yusuf ne ah vah ediyor, ne bir tepki veriyordu. Sokakta bulduğu çamura bulaşmış elmayı yemekle meşguldü. O günden itibaren aşağıdaki odayı verdiler ona. Hangi kapıyı çaldılarsa bir doktor

bulamadılar. Baba, ‘‘Ağrısı filan yok şu an, biraz geçsin hele, şimdilik uyusun da savaştan sonra ne yapacağımızı düşünürüz” diyordu.

Anne onu uyutacağı sırada, “Cabir baksana çocuğun ayağı gittikçe küçülüyor sanki” dedi.

Baba, “Sanmıyorum Hanım, sana öyle geliyor” dedi.

Birkaç gün geçtikten sonra Yusuf artık insani özelliğini tamamen kaybetmiş ve kelimenin tam anlamıyla bulduğunu yutan zararsız bir hay vana dönüşmüştü. Ne soğuk alıyor, ne hastalanıyor, ne de en ufak bir ses veriyordu. Odanın bir köşesine saplanmış kalmıştı, aynen nehrin ortasında duran ama hiçbir akıntının yerinden oynatamadığı koca bir kaya parçası gibi.

Fabrikanın patronu Lord Bey bizzat ziyaretine gelerek geçmiş olsun dileklerinde bulundu. Babaya, değerli komşumuz, aziz hemşerimiz diye hitap ediyordu. Her gün eve beş tane ekmek getirmelerini söylemişti işçilerine. Ferman Bey de her öğleden sonrası eve beş tane ekmek getiriyordu.

Anne içine ekmek ufalttığı et suyundan günde üç öğün içiriyordu ona. Kaşık kaşık yediriyordu yemeğini, elini yüzünü yıkıyor, altına leğen koyuyor ve çarşaflarını değiştiriyordu. Çok kötü koktuğu için odasında sürekli ödağacının yeşil renkli yongalarını yakardılar. Yusuf’un adı gitgide kardeş ve evlat kütüğünden silindi ve zararlı koca bir kumanya deposuna dönüştü.

Doktor Naydanof, “Bu saatten sonra yapabileceğimiz bir şey yok” demişti onun için.

Yıllar sonra Aydın, çocukluğuna her geri döndüğünde her şey Yusuf’un olayıyla başladı, diyordu. Evin ilk çocuğunun diğerlerinin cezasını da yüklendiğini çok iyi biliyordu, aynı şekilde varislerin tüm mallara sahip olmak için daha yoğun emek sarf edeceğini de. Bunlar daha sonra tabirini açıkça gördüğü rüyalardı tabii.

Bir gün Aydın kızarmış suratı, terlemiş bedeniyle sokağın başındaki musluktan su içti ve doğruca avluya koştu. Baba salkım söğüdü altındaki divanda oturmuş kavun dilimliyordu. Bir an ona, “Neredeydin?” diye sorma fırsatı buldu.

Aydın nefes nefese,- “Sokaktaydım’’ dedi. Ardından tuvalete doğru koşmak istedi ancak baba öyle bir nara attı ki Aydın olduğu yerde çakıldı kaldı.

“Bu sokak eşekleriyle mi oynuyorsun? Anne babalarını tanıyor musun peki?”

“Hayır.” İki büklüm olmuştu.

“Avluda oyna ama sakın pencere filan kırayım deme. Git hadi.”

Avlunun köşesindeki tuvalete koştu. Kalbi hızla çarpıyor, göğüs kafesi şişip şişip iniyordu. Cam kırmadan nasıl oynayabilirim diye düşündü. Tuvaletin küçük kuyusu başında durmuştu ve kalbi hızla çarpmaya devam ediyordu. Biraz sakinleştikten sonra tuvaletin kapısını çekmediğini hatırladı. Babayı kapının ağzında durmuş, öfkeyle kendisine bakıyor gördü.

“Lan eşek sıpası, ayakta mı işiyon lan sen?”

Aydın faka basılmıştı. İşemenin verdiği rahatlık sırasında birdenbire sırtında bir sızıdır hissetti. Çabucak pantolonu yukarı çekti ve olduğu yerde durdu.

“Çık öne gel” dedi baba.

Aydın öne çıktı. Baba kulağından tutup divanın ağzına kadar götürdü onu.

“Sen it misin lan, söyle bakalım?” dedi.

Aydın başını önüne eğdi ve baba, “Defol git, gözüme görünme” demeyene kadar da başını kaldırmadı.

Dört kırmızı balık sıcaktan olsa gerek havuzda ölmüştüler. O anda sırtının ağrıdığını ve dizlerinin titrediğini hissetti. Acı ve ateşler içerisinde kıvranırken balıkların sıcaktan ölmediğini anladı ama neden öldüklerini bilmiyordu. Üç gün idrarını yapamadı. Anne de ha bire ağzına karpuz tıkıyordu.

Aydın gitgide dizginlerini koparan hırçın bir at gibi oluyordu, babanın elinden bile kaçıyordu. Asi ve yabani. Bodruma tıkıyordular ama orada öyle kalıyordu ki aşağıya inip rica etmeyene kadar dışarı çıkmıyordu. Ezbere kitap okuyor, kompozisyon yazıyordu. Harçlığını kestiklerindeyse Serçeşme Meydanı’ndaki yoğurtçuda çalıştı. Süt kazanlarını dolduruyor ve günde bir Kıran kazanıyordu. Kazandığıyla da kitap, defter, kâğıt, kalem alıyordu. Böyle yaptıkça da baba daha fazla kızıyordu tabii. Ona kıyafet alınmıyordu. Eskilerle gününü geçiriyordu. Hiçbir şeyde gözü yoktu, düşündüğü tek şey; çekirdek satmaktan ve babanın tekdüze hayatına katlanmaktan nefret ettiğiydi. Yaşıtlarının hoşlandığı birçok şeyden o hoşlanmıyordu. Hatta genç kızları dans ederken görse canı sıkılırdı ve neden sıkıldığını da bilmezdi. Baba ise Aydın’ın eve karşı tümden muhalif olduğunu sanıyordu. Sanma ne kelime, gerçekten inanıyor hatta bu hususta yemin bile ediyordu. Bu yüzden sürekli ayağına dolanıp usandırmaya çalışıyordu onu.

O küçük cüssesi ve dökülmeye yüz tutmuş ensesindeki seyrek saçlarıyla Aydın’ı omuzlarına alıp gölün serin sularında yüzdürdüğü de

olmuştu. Korkmuştu Aydın ama ayakları suya battığında soğuk ve hoş serinlik güldürüyordu onu. Babanın kulaklarını iki eliyle çekiyor ve "Cabirrrrrrrr" diye bağırıyordu.

Anne güneşlenmek için uzanmış, ayaklarını da üst üste atmıştı. Sahilin sıcak kumsalında çekirdek çitliyordu.

"Cabir değil, oğlum. Baba, baba'' dedi.

"Baba'' dedi ve Ayda'ya baktı.

Baba omuzlarından indirip kucağına aldı onu. Gözlerini öptü ve boynunun altını da. Fakat bıyıkları Aydın'ın yüzüne batıyordu. Son bir kez daha suya batırıp çıkardı ve gölün sıcak kumsalına bıraktı onu.

"Şimdi biraz güneşlen bakalım" dedi.

Anne hemen çarşafı üzerine sardı ve kucağına alıp hafifçe sıkarak, "Baba seni çok seviyor, bak görüyor musun?" dedi.

Aydın, "Yoooo" dedi.

Anne, Orhan'ın başında bekleyen ve tebessüm ederek hasret dolu bakışlarla baba ve Aydın'ı izleyen Ayda'nın başını okşadı. "Ayda'yı da çok seviyor."

Aydın'ı elleriyle kuruttu, dizlerinin üzerine oturttu, dün akşam yemeğinden kalan kebaptan ağzına bir lokma koyduktan sonra çabucak elbiselerini giydirdi.

Güneş ışıkları altındaki yeşil mavi göl daha büyük görünüyordu. Şehir etraftaki küçük tepeciklerin ardından görünmüyordu ama sesi duyuluyordu. Yusuf gölün öbür yanında, sazlıkların arkasında ok ve yayıyla kuşların canına düşmüştü.

Anne, "Lokmayı neden ağzında tutuyorsun anneciğim, yesene" dedi.

Aydın'ın tüm dikkati Yusuf'taydı, sazlıklar bayağı ilginç geliyordu ona. Sonraları o kocaman odada bu hatıraları düşünürken babayı yüzü nü sabunla gölde yıkarken görüyordu. Öyle ki babayı uzun zamandan beridir yüzünü yıkıyormuş gibi görüyordu. Gözlerini yummaksızın.

"Cabir gözlerin neden yanmıyor?" diye sordu.

''Allah gözlerimin yanmasını istemiyor da ondan" dedi baba.

"Ya benimkiler niye yanıyor peki?" diye sordu Aydın.

Anne, güneşin etrafa ışık saçtığı o keyifli yaz sıcağında oturmuş ışığa ve karşısındaki güzel manzaraya aldırış etmeden düşünüyordu. On beş yıl önce, hiçbir baba çocuklarını onun kadar sevmiyor, bunun sevgisi ölesiye, sadece biraz kuralcıdır o kadar diyordu anne.

O sırada Aydın tekrar suya girip babanın omuzları üzerinde oturmak istedi. Omuzlarında eda işve yapıp çığlık atmak istedi tekrar fakat anne, “Yoo artık yeter!” dedi. Baba yaptığı yüz şekilleriyle Aydın’ı güldürüp olduğu yerden avucuna su alarak üzerine savurdu. “Bay bay” dedi ve daldı suya. Aydın çıkmasını bekledi ama baba sudan çıkmadı. “Cabir!” diye seslendi. Yüksek bir yerde durup suya daha dikkatle baktı. “Baba!” dedi ve Ayda’ya baktı. O da heyecanlanmıştı ve başından kaymaması için küçük çarşafının köşesini dişleriyle tutuyordu.

Anne gülerek, “Oh, oh, oh, baba nerdeymiş?” dedi.

Aydın ağlamaya başladı. “Babaaaa!”

O sırada baba sudan çıktı ve nefesini birden dışarı verdi. Güldü ve Aydın’a su savurdu. Aydın güldü ve anne yanağındaki gözyaşlarını sildi. Sonraları, hepsini düzenli ve eksiksiz bir şekilde gözünün önüne getirdiği o günün, çocukluk döneminin ilk izlerini canlandıran bir anı olduğunu düşünüyordu. Sanki her şey o gün başlamıştı. Baba güler yüzüyle suyun içinde durmuş yüzünü sabunluyor ve kayboluyordu. Fakat baba öyle değildi, işini her şeyden çok seven kuru, sert bir adamdı. Asık suratlıydı ve Aydın hayatı boyunca ona korkarak selam vermişti. Son ana kadar dahi babadan korkuyordu, garip bir korkuydu. Sonradan yirmi dört yaşına geldiğinde babanın ne kadar gururlu olduğunu anladı. Onun için sudan yeni çıkan ve beyaz havluyla kurunmakta olan babaya hayretle bakıyordu. Anne çay döktü onun için. Olduğu yerde ayaküstü çayını içti ve bir süre yere uzanarak güneşlendi. Öte taraftan bir inek sürüsü başlarının üzerindeki tepecikten geçip gitti, toz toprak birbirine karışmıştı. Anne yüzüne toz gelmesin diye babanın papağıyla Orhan’ın yüzünü örttü ama Orhan uykudan uyanarak ağlamaya başladı ve papağı geriye itti.

Hafifçe esen rüzgâr göl sularını sazlıkların gövdesine vuruyordu. Dalgaların her geri gelişiyle Orhan gülüyordu. Öte tarafta Yusuf kuş avlıyordu. Ayda bir yandan çarşafının köşesini çiğniyor, öte yandan da gülüyordu. Baba Yusuf a, “Pasaklı savsak’’ diyordu.

İkizler, Aydın ile Ayda el ele tutuşmuş gölün üzerinde şekilden şekle girerek gelen kuş sürüsüne bakıyordular. Şehirden sadece yüksek bir duman görünüyordu. Bir inek sürüsü daha geçti yanlarından. Baba yedikleri kavunun kabuklarını sürünün en büyüğü görünen siyah ineğin önüne attı ve inek kabukları yesin diye başında bekledi.

Güneş bir tarafa doğru eğilmeye başlayınca baba, “Dönüyoruz” dedi. Eve döndüler. Çünkü rüzgâr da esiyordu.

Beş

Anne zayıf kuru bir şeydi. Aynısından ikizlerde de görünen bir çift iri siyah gözleri vardı. İki baştan ileri çıkmış elmacıkları bazen kırmızıya çalıyordu ve bazen de gözlerine sürme çekiyor ve çekilen sürmeyi biraz uzatıyordu. Moğol kadınlarına benziyordu. İki tane dişi altındı. Güldüğü zamanlarda ağzında bir sıra üst beyaz diş görünüyor, ön tarafta yapışık duran altın dişler iki taraftan parlıyordu. Endişeli olduğu sıralarda alnında gerilen karışık çizgilerle çok şey bilen ama belli etmeyen, hayatın acısını çekmiş kadınlara benziyordu.

“Babanın sizi sevmediğini ve size düşman olduğunu sanıyorsanız yanılıyorsunuz” dedi.

“Ne demek istediğini biliyorum ama onun beni sevdiğini, benimle mutlu olacağını hiç sanmıyorum” diye cevap verdi.

Aydın, rüzgârın salladığı çam ağacının dallarına baktı. Kozalaklar yeşil yeşil yere düşüyordu.

Anne merdiven kenarında her an arkaya düşecek şekilde oturmuştu veya rüzgârın savurup düşüreceği şekilde. “Okuldan gelir gelmez doğruca yukarıya çıkıyor, ders okuyorum diyorsun, ders kitaplarının dışın da kitap okuduğunu bilmez miyim ben, iyi, bundan böyle babaya da yardım edebilirsin” dedi.

Fakat Aydın oralı olmuyordu. Elinden şiir kitaplarını düşürmez, ezbere birçok şiir bilirdi. “Bu evi yaşamak için güvenli bulmuyorum” dedi ve güldü, anneyi de gülmeye zorladı. Anne, “Görüyorsun değil mi kardeşin iki yıldır dükkânda durmadan çalışıyor, hem para kazanıyor hem de sevip sayılıyor, itibarı artmış, senden de daha mutlu, daha hayat dolu şimdi. Sen ise çilekeş olmuş çıkmışsın. Belki bilmiyorsun ama öylesin. Çocukken ateş parçasıydın, evi başımıza yıkardın. Hatırlamıyorsun değil mi? Bir an desen susmazdın. Haşarının tekiydin şimdi ise...” dedi ve sustu. İki taraftan da görünen örülü uzun saçlarını öne atıyordu. Örgüleri açıp örüyordu. Sürekli ilk üç boğumunu açar, tekrar örerdi. Bakmaksızın. Örer eliyle düğümlerdi.

“Babana yardım et dememin nedeni, başkalarının henüz kardeş olduğunuzu görmeleri içindir. Kaç kişisiniz ki? Bir sensin, bir de Orhan. Ayda nasıl olsa evlenip gidecek. Tabii biri çıkıp bu hastalığıyla ona talip olursa. Yusuf da görüyorsun zaten, kimsenin insan demeye dili varmıyor. Fakat ikinizin payı eşittir. Hem sen daha büyüksün. Hakkın zayi olsun istemem” dedi.

“Tamam, gidiyorum ama geçici bir süreliğine, o da senin hatırına” dedi Aydın.

Sonraki günden itibaren Aydın her ikindi vakti dükkana gidiyor, karanlık çöktükten sonra da baba ve Orhan'la birlikte eve dönüyordu. Dükkânda müşterilere bakıyor, günlük satışları hesaplıyor, yerleri yıkıyor, camları temizliyor, çekirdek ve fıstık çuvallarını dolduruyor, yemişlerin çeşit ve fiyatını yazarak çuvalların üzerine koyuyordu. İşine öyle istekle asılmıştı ki iki ay içerisinde her şeyi öğrenmişti ve günlük satış defterini genel satış defterine geçirecek, abaküs hesabı ile toptan satış yapacak kadar ilerlemişti.

Baba sürekli gözaltından ona bakar, bazen de dolaylı yoldan ona hayatın işte bu olduğunu anlatmaya çalışırdı. Fakat Orhan bazı şeylere katlanamıyordu. Zahmet çekiyordu, kıskanıyordu ve Aydın'ın önceki gibi dersleriyle uğraşmasını istiyordu.

Bir gece Orhan, "Ne vakit oturup derslerine bakıyorsun sen?" diye sordu.

Aydın, "Hiçbir vakit. Ders filan okumuyorum, sadece sınıfta dinlediklerimle yetiniyorum" dedi.

O sıralar savaş sona ermişti ermesine fakat şehir henüz pek güvenli değildi. Partililer Lord Pervane Fabrikası'na dadanmış, ne kadar cam varsa hepsini aşağı indirmiştiler. Patron Lord yaptığı iki konuşma arasında, saygıdeğer beyefendiler memleketin sanayisini geliştirmemizi, ülkenin saygınlığının artmasını istemiyor ve eğer bu şekilde devam edecek olur da güvenlik güçleri gerekli önlemleri almazsa fabrikayı kapatıp İngiltere'ye döneceğini belirtmişti. Büyük bir fabrikanın kapanması ve onca işçinin işini kaybetmesi özellikle de ülkenin kalkınmaya başladığı yıllarda devleti telaşlandırmıştı, bu yüzden gerekli önlemler hiç zaman kaybedilmeden hemen alındı. Şehri beyazlara gömen karlı bir sabah, pos bıyıklı iki partiliyi işçi merkezi denilen Ali Kapı Meydanı'nda darağacına astılar, böylelikle anarşi sona ermiş oldu. Babaya haberi Bekçi Ayaz ulaştırmıştı. Gecenin sonlarıydı ve kar yağmaya devam ediyordu. Babanın dükkanı kapatmak istediği bir andı, kepenkleri indiriyordu.

"Ayaz, perşembe akşamını unuttun galiba?" diye sordu.

Ayaz şapkasını masanın üzerine fırlatarak, "Hiç sorma!" dedi ve koca çekirdek çuvalının üzerine oturdu.

Baba, "Durumlar nasıl?" diye sordu.

"Berbat!"

Orhan ile Aydın bir an önce eve gitmek için babanın hesap defterlerini çekmeceye koymasını ve paraları saymasını bekliyordular. Ayaz'ı ürkmüş ve korkuyor görüyordular. İkisi de yeni haberler geleceğini tahmin ediyordu. Ayaz'ın yüzünden okumuşlardı bunu.

Baba iki kilo fıstık, iki kilo da çekirdek vererek haberleri eksiksiz dinlenmeye hazırlanıyordu. Yüzünü Ayaz'a yaklaştırarak, "Anlat bakalım Ayaz ne oldu?" dedi.

"Pos bıyıklıların fitnesi yatıştı" dedi Ayaz.

"Hadi ya!"

"Evet" dedi ve arkaya dönerek çarşının iç kısımlarına baktı, sonra, "Kendine de çocuklara da dikkat et, partililer her an yeni eylem yapabilirler" dedi.

"Biliyorsun biz ... Bizi sen daha iyi bilirsin dedi baba. "Partililere ait kitap veya bildiri türü şeyler yok değil mi yanınızda." ''Asla, öyle şey mi olur canım!"

"Bak, gece yarısı dükkâna ya da eve bildiri filan atabilirler veya okulda çocuklara verebilirler" dedi ve Orhan ile Aydın'a baktı. "Bakın çocuklar, babanız yıllardır şeref ve haysiyetiyle çalışıyor, sakın ola da … Aha şu bıyığıma yemin ederim ... Dünya hâlidir, siz siz olun, dikkat edin tamam mı?"

"Küçüğü okula gitmiyor zaten, yalnız büyüğü gidiyor ona da laf dinletemiyoruz ki!" dedi baba.

Ayaz kaşlarını çattı ve o her zamankinden iki karış fazla açtığı ağzıyla Aydın'a, "Ne anlıyorsun bu okuldan? Hı? İşin mi yok senin? Nereye kadar gidecek bu? Nihayetinde ne olacaksın?" diye çıkıştı ve babaya, "Dışarı getir onu" dedi.

Baba, "Ben de öyle diyorum ama dinleyen kim. Bu karman çorman olmuş ortamda hangi taraf doğru hangi taraf yanlış, nereden bilelim ..." dedi.

Ayaz, babanın sözlerini eliyle kesti. "Şu kalaycı hikâyesini duymuşsundur sanırım, hani şu gündüzleri kılıçla birbirinin canına düşüp, geceleri de aynı sofraya üşüşen, aynı tabağı kaşıklayan kaypak herifleri... Bak bunlardan bugün emniyetin içinde bile var ama ben ne yapıyorum? Ben Bekçi Ayaz tarafsız kalıyor, her iki tarafı da idare ediyorum oğlum..,"

"Helal olsun valla sana!" dedi baba ve Ayaz'ın dediklerini doğrular gibi Aydın'a baktı.

O saatten sonra gözü sürekli Aydın'ın üzerindeydi. Kitaplarını karıştırıyor, her gün dikkatli olması gerektiğini salık veriyordu ona. Okula gitmemesi için elinden geleni yapıyordu. Büyük çocuğun babasının yolundan gitmesi gerektiğine inananlardandı.

O gece omzundaki gocuğuyla odanın içinde dolandı durdu. Çok komik görünüyordu, durmadan gidip geliyordu. Yürüyordu.

“Bak kulağını aç ve beni iyi dinle, yıllar sonra kafana vurup şimdi anladım diyeceğin şeyi ben sana şimdiden söyleyeyim, hayat şaklabanlık değil oğlum, okul okumakla nereye varacağını sanıyorsun? Otuz yıl okuduktan sonra ne kadar maaş alacağını biliyor musun?” işaret parmağını Aydın’ın yüzü önünde tutmuş sallıyordu. “Hı? Ne kadar alacağını biliyor musun?” Aydın sessiz sessiz dinlerken o, “Yüz Tümen mi? Bin Tümen mi? Şah’tan daha fazla alacak değilsin ya! Ben şimdiden sana bu parayı veriyorum ama tek şartla; kitaplara, derslere çizgiyi çeker, adam olursan” diyebilmek için can atıyordu.

Anne, “Evet oğlum” dedi. Orhan ve babanın çoraplarını üst kattaki koridorun lavabosunda yıkıyordu.

“Ya ne ısrar ediyorsunuz? Ne isterse onu yapsın, zorla yaptıracak değilsiniz ya!” dedi Orhan.

“Sana ne oluyor!” diye cevap verdi hemen Ayda.

Anne, “Doğru söylüyor, sen işine bak” dedi. Baba konuşmaya başlayınca anne de habire çitiliyordu. Elinde olmadan habire aynı yeri çitiliyordu. “İyi düşün Aydın” dedi.

Baba omzundaki gocukla özellikle de o kürkten yapılma koltuğa kurulduğunda müthiş görünüyordu. Ağzından babaca gurur ve güç dökülüyordu.

“Bunca sene niçin çalıştım ben? Niçin? Tabii ki sizin için; haysiyet ve şerefime kaymamak, çıkarıma çomak sokmamak şartıyla sizin için çalıştım. Adama parası değerinde değer verirler oğlum. Başkasına muhtaç olmadığı için değer verirler. Bu zatında olan yeteneğinle yarından tezi yok esnaf olmanı istiyorum. Anlıyor musun Aydın? Esnaf olacaksın, esnaf’!” dedi ve kalkıp odasına gitti.

Aydın direkt babanın yüzüne bakamamıştı. Konuşulanları duyacak şekilde merdivenlerde oturmuştu. Utanıyor mu yoksa korkuyor muydu, bilmiyordu. O gözlerde ve o gözlüklerde görünmeyen bir güç vardı ve bu güç her zaman yalnızca arkasını döndüğünde bakmasına izin veriyordu onun. Baba gittikten sonra söylenmesi gerektiği çok şey olduğunu anımsadı Aydın. Babanın o kadar katı olmasını istemiyordu, Orhan’la yetinebilirdi mesela ama babanın gidişiyle o loş koridora öyle bir sessizlik çöktü ki Aydın duvarda asılı saatin durduğunu, kendisinin de saatin pandülü gibi gidip geldiğini düşündü.

Anne de boyuna çorabın aynı yerini çitiliyordu. Sanki yaşam kendi etrafında dönüyordu ve su borusu boyunca ağır ağır duyulan yeknesak bir ses bu dolanmaya katkıda bulunuyordu. Su soğuktu, annenin elleriyse kıpkırmızı; çocukken üzerine giydirip onunla dışarı çıkardıkları kırmızı renkli parka gibi.

Parkasını hatırlayan Aydın'ın içi bir tuhaf oldu. Artık üzerine olmayan kırmızı renkli güzel dikilmiş hoş bir parkaydı. Keçeden yapılmıştı. Dört tane cebi ve omuzları üzerine düşen bir de kapüşonu vardı.

"Ne kadar güzel bir parka, değil mi anne?" demişti.

Yağmur yağdığında veya havalar soğumaya başlayınca giydirirlerdi ona. Hayatındaki en güzel kıyafetiydi. Bazen uyurken görebileceği bir yere asıp seyretmek istiyordu onu. Babanın içerisinde gurura kapıldığı gocuk kadar o da onla huzur buluyordu.

Baba ilkokula kaydını yaptırdığı gün, artık bunu giymemelisin, dedi Aydın'a ve o da ağladı.

Baba, "Oğlum kırmızıyı kızlar giyer ama" dedi.

Aydın tekrar ağladı ve parkaya sıkıca sarıldı. Baba elinden çekerek, ''Anlıyor musun?" dedi.

Cevap vermedi. en yüzü kızarmış, "Giymek istiyorsan söyle" diyen babaya baktı.

Aydın başıyla, evet, dedi.

"Öyleyse ben de seni okula yazdırmıyorum" dedi baba.

Aydın ağladı. Bir ayağı okulun girişindeki basamaklarda duran baba çocuğu ikna etmeye çalışıyordu.

"Eğer kayıt olmayı istiyorsan bunu giymeyeceksin, anlaştık mı?" dedi.

"Tamam, sadece evde giyerim ben de" dedi.

Baba Enuşirvan okuluna kaydını yaptırdı. Ve bir daha da o parkayı görmedi. Ama kırmızı renkliydi ve sıcacıktı. Şu an annenin elleri gibi soğuk değildi. Sobanın üzerine tutsa kesinlikle kemikleri. çatlardı ve o zaman da karşıki duvara bakıp dişlerini sıkmak zorunda kalırdı. Belki de çocukların babası neden bu kadar asabi ve dediğim dediktir diye düşünüyordu. Ölseler bile dediğinden vazgeçmeyecek kadar.

"Baban seni düşünüyor oğlum. Maşallah her işten anladığını söylüyor, bu yeteneğe bu zekaya yazık oluyor diyor. Onun için senin yakınında olmanı istiyor. Kötülük mü ediyor sana, yoo!" dedi anne.

"Biliyorum anne" diye cevap verdi Aydın.

"Öyleyse neden..." dedi ve tekrar sessizlik geldi, aynen Ayda'nın sessizliği gibi bir sessizlik.

Başını öne eğmişti. Koyu siyah saçları tüm yüzünü örtmüştü. Bir kez olsun başını kaldırıp da kimseye bakmamıştı. Orhan'ın yüzüne daldığı an hariç. Siyah saçlarını kendisiyle yaşam arasına saatlerce sığdırmak isteyen hemcinsi kadar sıkıntısı vardı artık.

Akşam yemeğinde, “İlla da inat edeceksin yani, ben de varım diyeceksin değil mi? Sanıyorsun ki tüm dünya sensin, kendini dünya sanan karınca gibi. Duydun değil mi; hani suya kapılmış giderken dünyayı sel aldı diyen karınca var ya, işte aynen onun gibisin. Ama bana karşı değil. Ben kül yutmam” dedi baba.

“Düşünceleriniz sizin için değerli olabilir” dedi Aydın.

‘Allah, Allah, öyle mi? Baksana çocuğun seni kabul etmiyor” dedi ve anneye dönerek burun kıvırdı. “Adamın içinden kalkıp havasını almak geliyor da!”

“Ya ne diye bu kadar birbirinize dalaşıyorsunuz” dedi anne.

“Olur, pekala bende anlayacağı dille konuşurum” dedi baba.

Aydın’a döndü fakat ayak uçlarına bakıyordu. “Bak oğul! Yarından itibaren okula gitmiyorsun. Dükkana geliyorsun o kadar” dedi.

“Ben okumak istiyorum baba” dedi Aydın.

“İstemezsen ne olur?”

“Ölürüm.”

“Öl!”

Odanın havası buz kesildi.

Baba yenilmişti. Delikanlıyla baş edemiyor, ne yapacağını bilmiyordu. Kevgirle tabağına pilav aldı. “Hıı, ölecekmiş!’’ dedi ve bir kevgir daha aldı. “Cehenneme kadar yolun var!” Birkaç kaşık türlü aldı. Bir kaşık yoğurt yedi. “Bana kurban olmuşsun çok mu?” dedi ve yemeğe başladı.

Birkaç dakika geçti. Kimseden ses çıkmıyordu. Fakat baba, “Sevgili oğlunu görüyor musun? Bak ölüyormuş” dedi, birkaç kaşık daha yedikten sonra. “Cehenneme kadar yolun yar, el kadar çocuk babaya cevap veriyor yahu!” dedi ve aniden kükredi. “Ben ne diyorsam baş üstüne diyeceksin tamam mı? Ama ben dedim diye esnaf olmak istemiyorsun değil mi? Ne o, bizden ne gördün de esnaf olmam diyorsun?”

“Size karşı olduğum için değil, ben okumak istiyorum sadece o kadar.”

“Beyefendimiz istemeseler ne olur?”

“Ölürüm!”

Baba sinirlenmişti. Elindeki kaşığı fırlatıp ayağı üzerine dikildi; aynı gocuk ve aynı ayaklarla. “Görüyor musun? Edepsizliği görüyor musun?

Ayda içeri geldi, herkese şöyle bir baktıktan sonra annenin yanında oturdu. Elleri ıslaktı, parmaklarının derisi yaşlanmıştı. Anne, “Yemeğini ye” dedi ve bir süre ellerine baktıktan sonra, “Doktor Şuşanik suda fazla tutmamanı söylememiş miydi? Yemeğini ye!” dedi.

Ayda, “İştahım yok” dedi.

Baba bağırarak, “Cehennemin dibine kadar, iştahın yoksa yiyemiyorsan al başına dök yemeği” dedi. “Kızcağızdan ne istiyorsun şimdi sen?” dedi anne. Baba pencereden dışarıya bakıyordu. Yorgundu. İştahı kaçmıştı.

“İnsana çekmemişler ki bunlar, her biri ayrı bir ucube, şuna bak sofrasına bir aslan sütü getirmediğimiz kaldı yemiyorum diyor, yemiyorsan zıkkımın kökünü ye, git çek işte böyle sen de” dedi.

Ayda sessizce kalkıp odadan çıktı.

“Eğer okul okuyacaksan bir daha adımını dükkâna atayım deme sakın!”

Anne, “Öğleden sonraları...” dedi.

Baba coştu. “Gerek yok, gerek yok. Bundan sonra dükkâna gelemeyecek. Kimsenin yardımına ihtiyacım yok benim. Dükkân da Orhan’a kalır o zaman.”

Orhan iştahla yemeğini kaşıkladı. Baba, “Ayaz’ın dediği gibi iki insanla konuşmak olmaz; okuyan ve okumayan!”

İşte tam o esnada Aydın babaya el sürmek istemişti. Sadece parmaklarla bile olsa babanın yüzüne veya eline yaklaşmak istiyordu. Yıllardır dokunmamıştı ona. Hatta yanından bile geçme fırsatı bulamamıştı. O ufacık endamı, kumral saçları, kurumuş dudakları, çatık kaşlarıyla arkasındaki yastığa gururla öyle bir yaslanmıştı ki kimse yerinden kıpırdamaya cüret edemiyordu. Sadece gözaltından ona bakabiliyordu o da sadece gocuğunun bir köşesini görebilecek kadar. Aydın ise elini babanın omuzlarına atarak yanında nasıl durulabileceğini hayal ediyordu.

Altı

Haziran ayıydı. Sıcak bir cuma gününün öğleden sonrasıydı. O güne kadar Erdebil’de eşine rastlanmamış siyah renkli bir Mercedes, Lord Pervane Fabrikası’ndan babanın evine doğru tozu dumanı birbirine katarak hızla döndü. Süratle geliyordu, komşular tozdan dumandan ve hızdan neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Mercedes evin önünde durunca komşuların hayreti ikiye katlandı. Çünkü o zamana kadar hiçbir yabancı Cabir Orhani’nin evine gelmemişti, gelmişse bile bu model bir arabayla gelmemişti. Uzun farları, ön tamponu ve aynaları

parlıyordu. Siyah renkli ön kaportası ışıl ışıldı. Kaportanın önünde duran yıldız şeklindeki Mercedes arması göz kamaştıracak derecede yaldızlıydı. Komşular; çocuklu kadınlar, hamile kadınlar, çocuklar, kızlar ve hatta kör bir adam hepsi dışarı çıkmış arabayı görmeye gelmiştiler. Kime geldiğini merak ediyordular.

Baba, salkım söğüdü altındaki divanda oturmuş karpuz dilimliyordu. Aydın üst kattaki odada kitap okuyordu. Orhan ise tam o sırada çorapları iyi yıkamıyor diye Ayda'yı tokatladı. Bulaşık yıkamakta olan anne birden dönerek elindeki kaseyi sertçe yere atarak, "Şerefsiz seni, ne diye kıza vuruyorsun" dedi. Baba bağırdı. "Ne kırdınız? Ne oluyor, hey size söylüyorum." O esnada kapı çalındı.

Yukarı odada kitap okuyan Aydın elindeki kitabı bir an kapattı ve sese kulak verdi ardından tekrar okumaya devam etti. Suç ve Ceza'yı okuyordu. Ayda ağlıyordu. Baba elinde bir dilim karpuz, ağzında da bir parça öylece kaldı. Orhan, "Kim olabilir acaba?" diye sordu kendi kendine.

Anne dehşete düşmüş bir hâlde mutfaktan koşar adımlarla çıktı ve düğümlenmiş ses tonuyla, ''Azrail seni!" dedi.

Baba kendisi açtı kapıyı. Direksiyonun başındaki adam aldırış etmeksizin ve başını pencereden uzatmaksızın, "Affedersiniz, Orhani Bey'in evi hangisi acaba biliyor musunuz?" diye sordu.

"Burası, hayırdır?" dedi. Giriş kapısından geriye doğru bir basamak indi ve endişelendi.

Direksiyonun başındaki adam arabayı istop etti, pencereleri kapattı ve arka koltuktan deri çantasını alarak gayet sakin ve kendinden emin bir edayla arabadan inerek kapıları kapattı. Artık rüzgarın saçlarını dağıtmakta olduğu gözlerine toz kaçan ırgatlara benziyordu. Komşular ve birkaç dakika önce sokaktan geçmekte olanlar, yabancı adamın babayla tokalaşıp içeriye girdiğini balta kesmez buza dönmüş şekilde ve gözlerini kırpmaksızın hayretle izliyorlardı. Baba eve yabancı bir erkeğin girdiğini belli etmek ve kadınların başı açık, adamın karşısına çıkmamalarını salık vermek için henüz koridordayken seslenme gereği hissetti. Adam dikkatle eve bakıyordu. Belediyeden gönderilmiş memur gibiydi veya evi satın alma gibi bir niyeti vardı. Elinde çantası kapılara, duvarlara bakıyordu. "Vay canına, son model alçı işlemeleri, Rus tarzı hem de. Fakat Orhani Bey, "Ev komple İngiliz mimarisiyle yapılmış, baksanıza yüksek dolaplar, dikdörtgen pencereler, hepsi İngiliz mimarisi bunların" dedi. Adam odanın içine göz gezdirdi ve daha samimi şekilde, "Gerçekten kutlarım, zevkinize hayran kaldım. Bu kemerli duvarlar ne güzel bir zevkinizin olduğunu göstermeye yeter" dedi. Odadan gelen kötü kokulardan yüzünü ekşitti. "Şurada oturan kişi

yakınınız mı?” diye sordu.

“Oğlum ama gördüğünüz gibi bu durumda. On, on iki yıl önce Rus saldırıları sırasında...”

“Demek siz de yaralandınız?” dedi yabancı adam ve kusmakta olan Yusuf’a baktı.

“Ben değil ama oğlum şemsiyemi alıp Rus Paraşütçüler gibi uçmak isteyince bu hale geldi, gördüğünüz gibi” dedi.

“Demek öyle ha!” dedi. Odadan dışarı çıktı ve kapıyı kapattı. “Anlıyorum sizi, her neyse, siz de savaştan nasibinizi almışsınız demek, burada bu halde yatan sizin çocuğunuz... “ dedi.

Adam davet edilmeden içeriye girmiş ve halihazırda da yukarıya çıkıyordu, baba bu duruma oldukça şaşırmıştı. Ama yine de saygıda kusur etmedi ve “Buyurun lütfen, buyurun” demekte gecikmedi.

Yabancı adam merdivenlerin ilk basamağında durarak, “Abadani’yim[8]“ dedi.

Baba, “Nereli anlamadım?” diye sordu. “Tahranlıyım. Adım Enuşirvan Abadani” dedi ve ikinci kez babayla tokalaştı. Bu defa daha güçlü tokalaştılar.

Baba, “Hoş geldiniz!” dedi ve yukarıdaki odanın yolunu gösterdi. Abadani’nin üzerinde lacivert takım elbise vardı. Fitilli ince bir kravat takmıştı. Sakal hatları normalin altındaydı. Uzun boyluydu, ince cetvel bıyıkları vardı. Pencerelere baktıktan sonra doğruca gidip babanın kürkten yapılma koltuğunun yanına oturdu.

Bir an önce kim olduğunu, nereden geldiğini, ne istediğini öğrenmek isteyen baba alacaklılar gibi Abadani’nin karşısına geçerek dizlerinin üzerine oturdu.

“Evet, konu neydi?” diye sordu.

Abadani, “Bu kadar çabuk mu yani?” dedi ve güldü.

“Nasıl rahatsanız.”

“Doğrusunu söylemek gerekirse nereden başlayacağımı ben de bilmiyorum. Fakat önemli değil, nitekim bir yerlerden başlamak gerekiyor sanırım. Biliyorsunuz? Kız kardeşim iki yıl önce bu mahallede oturuyordu, komşu sayılırdınız. Adresinizi ondan aldım” dedi.

“Evet.”

Abadani devam etti: “Üç dört sene önce Amerika’daydım. Tahsilimi tamamlamak için orada bulunuyordum. Şimdiyse temelli dönüş yaptım.

Artık bir yuva kurmanın, iş güç sahibi olmanın zamanı geldi sanırım. Kız kardeşim bana İran'ın en güzel, en iffetli kızının sizin evinizde olduğunu söylemişti."

Baba birden oklava yutmuş gibi dikildi ama ses etmedi, başını öne eğdi. Abadani, "Kızınız Ayda Hanım'la konuşmak istiyordum" dedi.

Baba olduğu yerde irkilmişti. O ana kadar değil kızıyla görüşmek, ismini bile anmaya kimse cüret edememişti oysa. "Nasıl yani? Siz kim oluyorsunuz da' kızımla görüşmek istiyorsunuz ..." dedi. Kıpkırmızı kesilmişti ve elleri titriyordu.

Abadani, "Arz ettiğim gibi efendim, bendeniz Abadani'yim'' dedi.

Baba yerinden kalktı. Ne yapacağını bilmiyordu. Öfkeliydi. "Olabilirsiniz ama..." dedi.

Abadani tatlı bir dille, "Yanlış anlaşılmasın efendim, kötü bir amacım yok benim, kızınızla evlenmek istiyorum, onun için ..." dedi.

Baba oturdu. Başını önüne eğerek, "Ama biliyorsunuz beyefendi böyle olmaz" dedi. Üslubu taş gibiydi, yüzünde ise Erdebil'in kışı gibi güleç bir ifade vardı. "Biliyorsunuz her şehrin kendine göre ..."

Abadani, "Biliyorum, gelenek görenekler dikkate alınmalıdır ama ben açık sözlü biriyim. Onun için huzurunuza böyle bir başıma geldim. Ve sizden sadece bir ricam var o kadar" dedi.

"Buyurun ricanızı söyleyin!"

Abadani, "Eğer mümkünse uzaktan da olsa Ayda Hanım'ı bir kez görebilir miyim?" dedi.

Baba ok gibi yerinden fırlayarak, 'Asla olmaz" dedi ve odadan çıktı. Odadan çıktığında anneyle Ayda'yı yukarıdaki koridorda gözleri fal taşı gibi açık, renkleri kaçmış konuşulanlara kulak kabartırken gördü. İkisinin de elinden tutarak hızla aşağıya çekti. Mutfağa girmiş, kapıyı kapatmıştılar. Neden izinsiz yukarıya geldiklerini sordu ve eşine, şimdi ne yapacağım, dedi. Sonra Ayda'yı patlıcan ile diğer basılan turşu ve sirkelerin kıvamına gelip gelmediğini, küflenip küflenmediklerini kontrol etmesi için bodruma gönderdi. Eşi, bu adam kaç yaşında, nereli ve neden bu kadar arsız, diye sordu fakat baba bilmiyordu. Elinde bir tepsi dilimlenmiş kan kırmızısı karpuzla yukarıya çıktı. Bir de baktı ki Abadani Beyefendi pipo yakmış içiyor.

"Karpuz yemez misiniz? Buyurun karpuz yiyelim" dedi.

Abadani bağdaş kurup oturmuş, yüzünden eksik etmediği güleç ifadeyle havadan sudan konuşuyordu. İnsan baba olmayana kadar anne babasının kıymetini anlayamaz. Memleket hızla değişiyor ama Amerika'ya yetişmesine daha çok var. O otomobiller, o kocaman

binalar, o devasa köprüler, Niyegara şelalesi, pazısı kuvvetli siyahlar, kölelik, petrol, aşk, yaşam ve ölüm. Ve bu ülkede adamın köleleri olsa ulaşamayacağı şey kalmaz, dedi ve kışları Erdebil'in hava sıcaklığının neden sürekli sıfırın altında olduğunu sordu. Halk neden sade bir dört duvara razı olup daha güzel yerlerde yaşamak istemiyordu.

Baba sorulan soruları cevapsız bırakmak istemezcesine birkaç kelimelik cevaplar veriyor ve gözlüğüyle oyalanıyordu. Abadani, "Mühendisim, yol yapım ve inşaat alanlarında faaliyet gösteren özel bir şirkette çalışıyorum" dedi. Bir dilim karpuz yedi, ardından, "Günyüzü görmemiş kızınızla evlenmek istiyorum. Romatizmalarının olduğunu biliyorum, gerekirse tedavi de ettirmek istiyorum onu" demek için babanın sessizliğinden yararlandı.

"Lütfen, bu konu hakkında daha fazla konuşmayın. Karpuzunuzu yiyin ve geldiğiniz gibi de çıkıp gidin" dedi baba.

Abadani bir dilim daha karpuz yedikten sonra kalktı. "Rahatsızlık verdim galiba?" dedi.

Baba, "Bu tür konular sandığınız kadar basit değil. Ayakkabı almıyorsunuz ya!" dedi.

Abadani, "Bir iki aya kadar tekrar uğrayacağım eğer fikriniz değişirse..." dedi ve elini babaya uzatarak, "Bu ailenin ferdi olmak benim için büyük bir şeref olacaktır" dedi ve gitti.

Arabasına bineceği sırada alt katın penceresinden gözlerini kırpmaksızın kendisine bakan siyah gözlü ve siyah saçlı bir kız gördü. Abadani'nin kalbi attı. Ayda'nın ki de.

Bir ay sonra tekrar geldi. Ayda'yı görmeden geri döndü. Ve bu gidip gelmeler dört ay sürdü. Her gelişinde Ayda'ya hediyeler getiriyordu. Bazen kumaş, bazen elbise, bazen ayakkabı. Bir keresinde de yılana benzer kıvrımlı altın bir kolye getirmişti. Bir gün baba Abadani'ye, "Eğer evimize böyle gelip gitmeye devam edersen seni karakola şikâyet ederim'' dedi. "Önemli değil" dedi Abadani. Çok çok altı ay yatıp çıkacak sonra gelip gitmelere tekrar kaldığı yerden devam edecekti. Baba bıkmıştı. Ne yapsa Abadani'nin önünü alamıyordu. Saatlerce oturup anneyle konuşuyordu ama en ufak bir sonuca varamıyordu. "Kesinlikle olmaz" diyordu. "Boynuna Avrupa usulü bağı geçirmiş geri zekâlı, arabasına kanacağımı sanıyor" diyordu.

"Kızın kısmetiyle oynama bey, ne yani turşusunu mu kurucan?" dedi anne.

"Ben son sözümü söyledim Hanım. Cenazesini bile vermem bu herife.

Ayda ise abayı yakmıştı Abadani'ye. Gizliden gizliye seviyordu onu

ama tek laf bile edemiyordu. Evde çürümüş gitmişti. Hayatını sağır dilsiz özürlüler gibi sürdürüyordu. Yıkıyor, pişiriyor, süpürüyor ve bazen de eğer canı sıkılacak olsa ağır ağır bir şeyler mırıldanıyordu. Fakat her şeyden önce dizlerindeki romatizmalar zayıf ve hâlsiz bırakmıştı onu.

Bir öğlen vakti terziden dönerken enteresan bir olay yaşandı. O gün ezkaza bakışları Pervane Fabrikası'na ilişmişti ve keşke kız olmasaydım da hayatımda bir kez sadece bir kez fabrikanın yokuş aşağı yolundan aşağıya salıverseydim kendimi ve üzeri frank şapkasına benzer kırmızı renkli çatıyla kapanmış fabrikanın bekleme salonu önünde dursam, bağırsam, işçilerin hepsini kaçırtsam ve çabucak eve geri dönseydim diye düşünmüştü. Ama utancından yüzü kızarmıştı, kendine has onurlu adımlarıyla yoluna devam etti. O sırada arkasından bir arabanın yavaşça geldiğini fark etti. Başını çevirip baktı. Abadani'ydi. Bedeninden bir parçanın uçup gittiğini ve kalbinin ortasına konduğunu sandı. Kalbi atmaya başladı, yüzü kıpkırmızı kesildi. Araba geçip gitsin diye kenara çekildi ama Abadani arabadan iniyordu. Ayda koşmaya başladı. Ölüm den kaçar gibi koşuyordu. Zikzak çiziyor, bazen de sendeliyordu.

Abadani arabasına binerek gaz verdi ve Ayda'dan daha önde durdu. Arabadan indi Ayda'nın yolunu kapadı. "Sadece küçük bir şey soracağım" dedi. Ayda'nın utangaç bakışları altında eriyip gitmişti.

Ayda titriyordu, yüreği göğsünden fırlayacak gibiydi. Yüzünü hatta tüm bedenini hızla hareket eden bir ateş topu sarmıştı. Dili damağına yapışmıştı. Her ne kadar bakışlarını çalmak istediyse de fayda etmedi. Tekrar gözleri Abadani'nin gözlerine takılmıştı. O ise donmuş kalmıştı. Ayda'nın omzunu siyah çarşafının üzerinden biraz da çekinerek tuttu ve 'Ayda Hanım benim, tanımadınız mı? iyi misiniz?" diye sordu.

Ayda yerin dibine girmeye dünden razıydı. Bir yerlerde kaybolmak istiyordu. Dünyanın bitiş düdüğü o an çalınsın istiyordu. Tüm korkusu babanın bir yerlerden çıkıp onları görmesiydi. "Hayır, dokunma bana" dedi ve çığlık attı.

Abadani, "Niyetim size kötülük etmek değil" dedi.

Ayda ağladı. Bakışlarını etrafta gezdirirken gözü evlerine takıldı ve koşmaya başladı. Rüzgar onu almış fabrikanın sonuna götürüyordu sanki. Yol çok daha uzun görünüyordu gözlerine. Fabrikanın sesi ise sert bir cismin üzerine yeni baştan inen çekiç sesi gibi geliyordu. Tam eve gireceği sıradaydı ki Abadani'nin, "Geleceğim... Olurum... Gidiyorum ... Göremeyeceğim... " dediğini işitti.

O gece Ayda'da bir gariplik vardı, tüm kemikleri çığlık atıyordu. Ağrı, ağrı, ağrı. Doktor Şuşanik'i eve getirdiler. İğne yaptılar ama gece yarısı

ateşi yükseldi ve sayıklamaya başladı. Anne aşağıdaki büyük odaya yatırdı onu, üzerine de beyaz yorgan ve battaniye attı. Baba küçük kafası, seyrek saçı, odun gibi kalın gözlüğü ve çatılmış kaşlarıyla odaya geldi. Karyolanın yanında oturdu. Ayda'nın bileğini tuttu. Ateşi var mı ona bakıyordu. Ayda çığlık attı. "Dokunma bana!"

Baba korkudan irkildi, hafiften geri çekildi. Ayda'nın suratına bir tane indirmemek için kendini zor tuttu. Anne yüzünü nemli mendille serinlettikten sonra Ayda babanın huzurunda yatıyor olduğunu gördü. ı. Yerinden doğrularak hafif eğik şekilde dizleri üzerine oturmaya çalıştı. "Akrep mi soktu da öyle bağırıyorsun?" dedi ve başında durdu, elini alnına götürdü. "Biraz sirke yedir sabaha hiçbir şeyi kalmaz" deyip odasına gitti.

"Niçin babandan korkuyorsun, babadan korkulur mu kızım?" dedi anne ve yatağına uzattı onu, sonra da Ayda'nın yenilecek kadar tadı olduğu çocukluk günlerini hatırladı. Yüzünü öptü. Battaniyeyi omuzlarına kadar çekti ve Aydın odaya girdiğinde, "Kardeşinin durumunu sormuyor musun?" dedi.

Aydın, "Olur mu? Geldiğimde uyuyordu" dedi.

Anne, "İyi, ben babanıza yemek hazırlamaya çıkıyorum" dedi.

Aydın karyolanın yanında yere oturdu, bir süre gözlerini yummuş olan Ayda'ya baktı.

"Ayda'' diye seslendi.

Gözlerini açtı, ikizini karşısında görünce gülümsedi. Dudakları morarmıştı.

"Bugün her zamankinden daha güzelsin" dedi Aydın.

Ayda gülümsedi ve başını hafifçe çevirdi. O güne kadar kimse ona böyle söylememişti. Aydınla konuşmayı öyle istiyordu ki! Çok iyi bir insandı. Elini saçlarına götürdü ve, "Şaka yapma'' dedi.

"İnan ki şaka yapmıyorum. Gözlerin kapalıyken, gözleri kapalı bir melek gibiydin" dedi Aydın.

"Peki ya şimdi?"

"Şimdi de gözleri açık bir melek gibi güzelsin."

Ayda gülümsedi. Aydın, "Uzun zamandan beridir seninle konuşmak istiyordum. Biliyorsun; ben, baba veya Orhan gibi değilim. Sen de onlar gibi olmamalısın. Hem artık çok büyüdün. Her şeye kendin karar vermelisin. Sadece kendin. Hiçbir şeyden korkma. Bugün seni fabrikanın önünde ağlıyorken gördüm. Hem neden o kadar korkmuştun? Keşke arabasına binip konuşsaydın onunla. Abadani seni

çok seviyor bundan eminim. Buradan çıkarıp götürmek istiyor seni. Fakat senin onu sevip ‘ sevmediğini bilmiyorum? Ne olursa olsun sakın korkma! Olacak olur çar-u naçar, gerek gönlünü ferah tut gerekse dar, demişler.”

Sonra sessiz kaldı ve bir mühlet o da öylece sessizdi. Ayda acıdan dudaklarını ısırdı ama yine de güldü. Ateşler içerisinde inlerken, “Ağabeyim benim” dedi ve sonra yavaşça gözlerini yumdu. Biraz geçtikten sonra da uyudu.

Rüyasında diğer bütün meleklerden güzel bir melek gördü. Kendisiydi. Kayalık bir yerde kalmıştı ve kimsecikler yoktu orada. Kayalıkların üzerinden su damlıyordu, hava ise alabildiğince serindi.

Yedi

Ayda, Ayda, Ayda. Aile içerisinde en az hatırlanan kişi. Aydın bile yıllar sonra ne kadar düşünecek olsa bu kızcağızın çocukluğundan bir şey hatırlamayacaktı. Ne bir söz ne itiş kakış ne de huzur. Evin mahzeninde nem çekmişti yıllarca, ardından babanın dediği gibi gayet rahat defolup gitmişti bu evden.

Düğünü, babanın hazır bulunmadığı soğuk bir sonbahar gününe denk gelmişti. Cadde ve sokaklara düşmüş kar, az biraz buzlanmıştı. Yağmur ardı ardına çatılara ve camlara çarpıyordu. Baba tam bir hafta dükkanı kapalı tutarak Tebriz’e gitti. “Oto Cam” firmasından gidiş dönüş bileti aldı ve dediği gibi de yaptı. Anne her ne kadar, “Gitme, sensiz olmaz” dediyse de vazgeçmedi ve “Onlar cehennem olup buradan gidene kadar ben dönmem” dedi. Küçük çantasına seccade, mefatih[9], bir takım iç çamaşır ve bir de havlu koydu, içerisinde gülünç bir hal aldığı kalın siyah paltosunu giyindi, yeni örülmüş papağını başına geçirdi ve Abadani ile yakınlarının Tahrandan geleceği günün sabahı çıkıp gitti. Anne çıkarken başının üzerinde Kur’an ve ayna tutarak, “Keşke kalsaydın bey” dedi.

“O namus hırsızını sevmiyorum, nefret ediyorum ondan” dedi ve garaja gitmek için kapının önünde bekleyen çift atlı faytona bindi. Atlar arabayı daha hızlı çekmek için nallarını yere sürüyordular. Fayton tam hareket edecekken başını çıkarıp, “Çok da cıvıtıp bizi ele güne rezil etmeyesiniz ha, mümkün olduğu kadar sessiz” dedi. Atlar hareket ettiler ve babayı götürdüler. Anne de arkasından su döktü.

Ayda tarifi imkansız aşkla gelinliğini dikiyordu. Giyindiği zaman zayıflığı pek belli olmasın, Abadani ile aynı görünsünler diye kol, yaka ve bel kısmına bol bol pile payı verdiği uzun beyaz elbise elinde duruyordu. Modelini Enuşirvan Abadani’nin üç kız kardeşi veriyor, Ayda da dikiyordu. Komşulardan ve dikiş kursundaki sınıf

arkadaşlarından iki üç kişi de kendisine yardım ediyordu.

Anne, Orhan ve “Nimtaç” güçlükle Yusuf’u aşağıdaki küçük odaya götürdüler ve büyük odayı temizlediler. Pencereleri açıp odayı havalandırdılar, kiraladıkları Polonya sandalyelerini odanın dört yanına dizdiler. Aydın tüm vaktini süslemelere ayırdı. Renkli kağıtlar ile küçük bayrakları evin her tarafına astı ve sokağı, ortasına astığı renkli lambalarla yalın halinden çıkardı.

Abadani’nin yakınları da vardı, üç kız kardeşi de yardım ediyordu. Gazete parçalarıyla sildikleri camlar ışıl ışıl olmuştu. Nikah sofrasını üst katta hazırlamıştılar; büyük bir ayna, aynanın önünde güzel, tezyinli Mısır Kuran’ı, iki adet altılı Çekoslovakya şamdanlığı, güzel pişirilmiş ve süslendirilmiş bir adet taş fırın ekmeği, yedi renkli küçük bir tabak, , altın sarısı sepetler içerisinde ceviz ve badem. Sofra o kadar güzel dizilmişti ki anne kendini tutamadı, sevinçten ağladı.

Su gibi para harcıyordular: “İçecekler, mezeler, meyveler, tatlılar, güller, çiçekler.”

O ise koşuyor, arabasına biniyor ve ne dedilerse iki katını alıp geliyordu. Ama yine de tüm o koşuşturmaların düğüne filan benzediği yoktu. Donuk ve ruhsuzdu. Basbayağıydı. Çünkü baba, ‘Ailemize yaraşır bir düğün olsun. Sessiz sedasız. Erkekler aşağıda, kadınlar yukarıda. Çeyiz götürmek isterlerse aha bu da size para, ne almak istiyorsanız alın; ama beni dinlerseniz parayı onlara verin ne dilerlerse Tahran’dan alsınlar” demişti.

Düğün gecesi konuklar güle eğlene vakit geçiriyor, daha genç olanlar ise yaptıkları esprilerle geceye renk katmaya çalışıyor ve gerçek bir düğün havası olsun istiyorlardı. Sabir amca babanın evde olmadığını bildiği için düğüne gelmiş ve beraberinde de geldiklerinden beri portakal ve tatlılara dadanmış üç kişilik çalgıcı orkestrası getirmişti. Çocuklar bağrışıyor, sağa sola koşuşuyordular. Arada bir kırılan tabak sesleri ve o sağır edici patırtı gürültü Sabir amcayı çalgıcıların programlarını icra etmeleri için işaret vermeye zorlamıştı.

Çalgıcıların grup şefi. yaşlı, ufak tefek bir şeydi. Derbeder olmuş bir yüzü vardı. Akordeonunu akort etmeye dalmıştı, öyle görünüyordu ki bozuktu. Yine de baş işaretiyle iki balabancıya hazır olmalarını söyledi ve her üçü birden çalmaya başladılar. Müzikle birlikte başlamaz havaya hâkim oldular. Aslında acıklı ama görünürde neşeli birkaç parça çaldılar.

Şarkıların ritmi hızlı ve neşeliydi. Gençler oyun alanı açmak istediler. Ama o neşeli kalabalığın arasında birileri endişeliydi. Derken anne hızla mutfaktan çıkarak Sabir amcanın yanına geldi ve oyun halayı olmaması için rica etti. Eğer babanın kulağına gidecek olsa kıyametleri

koparırdı. Fakat Sabir amcanın babayı dinlemek gibi bir lüksü olamazdı, ortamı oyun havalarına boğmak istiyordu.

Anne, “Sabir ne olursun yeter artık!” dediyse de Sabir amca dinlemedi. Anne ceketinin bir köşesinden tutarak Sabir amcaya yalvardı. Sabir amca bir anda kendine geldi ve artık kesmelerini söyledi.

Düğün havası önceki gibi taziye merasimine dönüşmüştü. Fakat konuklar bir süre sonra espri, kahkaha ve masa üzerinde tuttukları bilek güreşleriyle Sabir amcanın yardımına tekrar koştular. Etraftaki sobaların ısısından yüzünde güller açmıştı ve iki de bir de dönüp anneye, “Bak görüyor musun? Milleti zapt edemezsin ki herkes bir şekilde eğlenmek istiyor. Millet buraya eğlenmek için geldi” diyordu.

Orhan üst kattaki pencerenin kenarında oturmuştu ve krem rengi takımın içinde her zamankinden daha şişman ve daha kısa görünüyordu. Anne mutfaktan çıkmıyordu. Damadın kız kardeşleri ile komşu kızlarının eline habire çay, meyve, tatlı veriyor ve masalara bırakmalarını istiyordu. Aydın nikâhın kıyılacağı odanın girişindeydi ve Ayda’ya bakıyordu; dudakları kırmızıya boyanmıştı, gözleri iri ve siyahtı. Gözü Aydın’a her iliştiğinde utanıyor, kendini yalnız ve yabancı hissediyordu. Aydın ise rüya gördüğünü sanıyor ve kendini kuş gibi hafif hissediyordu.

Abadani’nin üzerinde siyah takım elbise vardı, altına da fitilli beyaz bir gömlek giyinmiş, kırmızıya yakın bir de kravat takmıştı. Avrupalı prenslere benzemişti. Aynen Aydın’ın yabancı dergilerde gördüğü prenslere. Şimdi güzel yemekler pişiren, bulaşıkları tertemiz yıkayan, dünyadan hiçbir beklentisi olmayan ve bazen de Baba ve Orhan’dan dayak yiyen güzel gelinin elini tutmuştu.

Abadani, nikâh kıyılır kıyılmaz öne çıktı ve Aydın’a elini uzatarak, “Ayda resmen benim nikâhlı eşim oldu ve artık dünyanın en güzel kadını benim diyebilirim” dedi ve güldü. Aydın’ın yanaklarından öperek teşekkür etti. Aydın da kız kardeşinin yüzünü öptü ve tebrik etti. Yüzünü öperken de çaktırmadan Ayda’nın kulağına eğildi.

“Git buradan Ayda git ve bir daha da adımını bu cehenneme atma” dedi. Ayda irkilmişti, titriyordu ama rengini pek belli etmemeye çalıştı. Etrafa yapmacık gülücükler fırlatıyordu ve eli damadın kolunda gidip sandalyesine oturdu. Birkaç komşu kızı ortada Azeri dansı yapmaya başladı. Odayı o derece işgal etmiştiler ki Ayda, Aydın’ı göremez olmuştu.

Aydın sessizce merdivenlerden aşağıya indi, kapının dışına kadar. Giriş kapısının karpuz lambası altındaki taş sekide oturup yağmurun sesine kulak verdi. Galiba hoş geldiniz, şeref verdiniz demek içindi;

âdet olduğu üzere. Babasının yerine büyük oğlu. Fakat doğrusunu söylemek gerekirse o yularını koparmış kalabalıktan pek de hoşlanmıyordu. Daha ziyade bir kız dans ederse onun canı sıkılıyordu. Taş sekiye oturdu. Ve tanıdık tanımadık gelen tüm konuklara güldü, başını salladı ve hoş geldiniz dedi. Kapının önünde Bekçi Ayaz duracaktı ama niçin gelmediğini bilen yoktu.

Yağmur, rüzgâr sonra da birdenbire ürküten şimşek ve ardından sokağa çekilmiş buzlu toplar içindeki lambaları arka arkaya delik deşik , eden dolu. Elektrik kabloları fırtınaya yakalanmış tekne gibi sallanıyordu. Sokak şimdi nispeten karanlık sayılırdı. Misafirlerin gürültüsü azalmıştı çünkü akşam yemeğindeydiler. O karanlıkta birden hüzünlü . bir ses duyuluyordu. Aydın birilerinin ağladığını düşündü. Sese doğru gitti. Üzerindekiler ıslanmıştı. Aklına bin türlü şey geliyordu. Sokağın ortasında, tam Lord Pervane Fabrikası'nın karşısında terk edilmiş karanlık bir ev vardı ve o karanlık yerden aşık sazının nağmeleriyle birlikte yükselen hüzünlü bir ses geliyordu. Aydın evin avlusuna girdi ve eski evin kerpiç girişinde durdu. Ses, Aman Aman türküsünü öylesine hoş okuyordu ki Ağlamamak için kendini zor tuttu.

Zirvelerini sis kaplamış dağları görüyon mu?

Oku yaya salan avcıyı?

Bu vatanın dört yanında can diyen,

Tatlı tatlı can veren yiğitlere canım feda,

Gonca bülbülün yâdına düştü

Gönlü yandı, muradına tutuldu

Yüreği deniz kadar geniş güvercinim, lütfeyle!

Şair dedim, ama üstadın hayatına bak,

Bilen asla emanet ata binmez.[10]

Gelin ile damat üç gün daha evde kaldılar ve sonra bir Cuma sabahı komşuların, "Hakkını helal et, hakkını helal et" lafları, tütsü dumanları ile kapı önünde kendileri için kurban ettikleri kanlar arasından çıkıp gittiler. Ayda, Aydın'a okul bittikten sonra yanına gelmesini, kendisini yalnız bırakmamasını söyledi. Bir gün önce Tebriz'den dönen babanın henüz siniri geçmemişti ve yukarıdaki dağınık odada kalmayı yeğlemiş, aşağı inmemişti. Abadani yanına giderek, "Doğrusu o mutlu günümüzde yanımızda olmanızı dilerdik babacığım" dedi.

"Bana baba deme" dedi. Yüzü asık konuşuyordu.

"Bana darılmanızı istemem babacığım" dedi Abadani.

Baba koridordaki pencerenin kenarına gitti. Abadani ve Ayda'ya

sırtını dönmüş durdu ve titrek bir sesle, “Namusumuzu beş paralık ettiniz” dedi.

“Büyüğümüzsünüz böyle konuşmayın lütfen! Kırgın ayrılmayalım birbirimizden” dedi Abadani.

Baba, “Bir şeyi bir kere söylerim ben. Bundan böyle sizinle işim yok” dedi.

Anne yüzünü tırmalayarak öne atıldı. “Cabir!”

“Ağabeyimden çekinmiyorum sizden mi çekineceğim?” dedi baba.

Anne: “Yeter artık Cabir.”

Abadani: “Ne de olsa Ayda sizin kızınız, birtakım beklentileri var sizden, yeterince ihmal etmişsiniz zaten onu.”

Baba: “Elimizden geleni yaptık onun için.”

Abadani: ‘‘Ama kıymetini bilmediniz baba.”

Baba: “Bu saatten sonra yüzüme bakabilir mi?”

Abadani, “Niye, kötü bir şey mi yaptı, sayın babam!” dedi. Sinirlenmişti.

Baba, “Kötü ne kelime!” dedi ve Abadani’den daha fazla sinirlenmişti ama üslubunu değiştirerek geniş yüreklilikle, “Bana karşı gelmesinin sebebi sizsiniz. O öyle bir kız değildi. O kadar gelip gittiniz ve kadınları razı ettiniz ki artık yapacak pek şey kalmadı. . . Her neyse kendi seçmiş kendi. ..” dedi. Kelimeleri yuttu, ağlıyormuş gibi, “Güle güle” dedi ve odasına girdi.

Sekiz

Lord Pervane Fabrikası’nın müdürü ve patronu Lord Bey öldüğünde bile fabrika ardı arkası kesilmeden hur hur etmeye, mesai başını ve bitişini ilan eden sirenlerini çalmaya bağlı kaldı. İşçiler dere yatağındaki fabrikanın geniş toprak bahçesinde sıraya girdiler. Her işçi, tabutu götürecekleri zaman üzerine atmak için elinde kırmızı karanfil tutuyordu. Tabutun üzerindeki İran ve İngiltere bayraklarını birbirine düğümlemişlerdi. Lord beyin fotoğrafını da tabutun önüne asmıştılar.

Baba saygısızlık olmasın diye o gün dükkanı açmadı. Aydın ve Orhan ile birlikte fabrikanın yokuş aşağı yolundan aşağıya indi. Cenaze törenine sivil ve askeri birçok kişi katılmıştı. Erkekler şapka ve papaklarını önlerinde tutuyorlardı, kadınlar ise fabrikanın üstünden ve tel örgülerin arkasından tören alanını seyrediyorlardı. Cabir Orhani’nin evinin önünde izdiham bekliyordu. Üniforma ve tören kıyafetleriyle

merasimde hazır bulunan emniyet güçlerinden bazıları saygı duruşunda bulunurken bazıları da etraf güvenliğini sağlamak için devriye geziyordu.

Ön safta Ayaz'ın yanında duran baba, onun baş işaretiyle, sevgili ve değerli komşusunun tabutu üzerine kırmızı karanfil bırakarak saygıda bulundu. İşçiler de ellerindeki karanfilleri fırlatmaya başladılar. Lord beyin vasiyeti üzerine iş bırakmamış işçiler, içlerinden bazılarını cenazeyi şehrin emektar mezarlığına götürmek için seçtiler.

Gök mavisi kıyafetler giyinmiş özel güvenlik grubunun kolları üzerinde duran tabutun parlak siyah kenarları vardı. Bir grup işçi hep beraber, "La İlahe İllallah!" diye bağırmaya başlamıştı ki bir astsubay dönüp eliyle susmalarını söyledi. Ordu bando takımı cenaze marşını çalmaya başladı. Kalabalık buz gibi bir sessizliğe boğulmuştu.

Lord Bey bir İngiliz'di ama bülbül gibi Azerice konuşurdu. Christmas ve kurban bayramlarında siyah uzun frakı, file yakalı beyaz gömleğiyle fabrikanın önünde durur, mahallenin tüm çocuklarına hediye paketleri dağıtırdı: İçerisinde İngilizce harflerin çeşitli motiflerle yazıldığı kalınca bir kitap, bir paket çikolata, tavus tüyünden yapılma yaka rozeti ve üzerine fabrikanın amblemi vurulmuş ödev defteri.

Lord Beyefendi bazen mahallede görünürdü komşularla özellikle de batı komşusu babayla araları iyiydi. Dünden bugünden konuşurlardı. Ülkesinden söz ederdi. Baba fıstık ikram ederdi kendisine, o da yerdi, en sonunda da pervanelerinden söz ederdi. Baba Lord Bey' in karşısında harika bir dinleyici kesilirdi. Ona saygıda kusur etmezdi. İşte bu yüzden Lord Bey de fabrikanın kuruluş yıl dönümünde kendisine saygın komşu ve değerli hemşeri unvanıyla madalya vermişti. Fabrikanın kuruluş yıl dönümü etkinlikleri her sene belediye salonunda yapılırdı. Tanıdık iş adamları, değerli hemşeriler, şehrin önde gelenleri, hepsi orada hazır bulunurlardı. Meyve, akşam yemeği ve tatlı yerlerdi. Sanatsal programlar izlerdiler. Lord Bey' in konuşması sırasında da alkışlamaktan avuçları şişerdi. Konuşmanın sonunda da Lord Bey seçilmiş üç kişiye iftihar madalyası verirdi.

Salon dolup taşardı. Dev projektörler, floranslar ve sıra lambalar içeriyi gün gibi aydınlatırdı. Kolonların birine İngiliz diğerine İran bayrağı asarlardı. Her masanın etrafında dört sandalye olurdu ve üzerinde bir vazo, vazonun içinde de biri mavi biri kırmızı ya da turuncu ve beyaz gül. Gülleri Lord Bey yurtdışından getirtiyor diyorlardı. Ama neyle getirildiklerini ve nasıl böyle terütaze kaldıklarını ise çıkaramıyorlardı. İki dakika önce dalından koparılmış gibi görünüyorlardı.

Konuşmanın yapıldığı bölüm konfeti ve çiçeklerden görünmüyordu.

Sağ tarafta bir kürsü vardı ve kürsünün ön tarafına Iran Şahı'nın fotoğrafı asılmıştı. Programın başından sonuna kadar kalabalık birbiriyle konuşuyor, atıştırıyor, içiyor, alkışlıyor ve eğleniyordu. Yabancı marka içkiler, kahve, çay, dondurma ve meyve sularının hepsinde Lord arması vardı. Baba sadece çay içiyor ve Ayaz'la konuşuyordu. Ayaz da babaya olan saygısından o gece ağzına içki sürmemişti.

Lord Bey siyah uzun frakı, file yakalı beyaz gömleği ve başındaki siyah uzun fötrüyle kürsünün arkasındaki yerini aldı. İzdiham alkışlıyordu. O da yüzünün her kıvrımına gerdiği gülücüklerle kürsü gerisinden başını sallıyordu. Eliyle sessiz olmalarını söylüyor ve konuşmaya başlıyordu:

"Değerli vatandaşlar ve sözlerimi dinleme zahmetinde bulunan siz değerli konuklar, davetimi kabul edip gelme zahmetinde bulundunuz ve bendenizi minnettar ettiniz. Ülkenin kaderini değiştirmek için değil miydi? Beni teşvik eden sizler olmazdınız mı? Ben ülkemden niye el çektim sanıyorsunuz? Bir kez kendinize soruverin bakalım şu Mister Lord ne arıyor burada diye? Neden gece gündüz durmadan çalışıyor? İran'ı Lord pervanelerinin koruması altına aldım ..."

Lord Bey konuşmanın ardından değerli vatandaşları kürsüye davet ederdi. Pos bıyıklıların fitnesine son verememiş emniyet müdürü, son teknoloji olanaklarından yararlanan çiftçi, şehir kızlarının yarısından fazlasına dikiş nakış öğretmiş terzi hanım, Erdebil çarşısında çıkan o büyük yangından sonra her türlü maddi yardımı cömertçe geri çevirmiş ve sadece yaşlı bir kadının kendisine emanet bıraktığı 200 küsur Tümenin kadına ödenmesini kabul etmiş örnek bir vatandaş, şehrin emniyet ve asayişini sağlamakta azami dikkat göstermiş, olaylara diğer iş arkadaşlarından daha reel bakmış bir bekçi ve küçük, zayıf, cılız, yuvarlak kalın gözlükleri, kahverengi papağı, açık kestane renkli sakallarıyla şehrin çekirdeklerini satmada başarılı ticaret hayatına imza atmış Cabir Orhani; değerli komşu, kıymetli hemşeri ve şerefli esnaf. Kalabalık kendisini alkışlamış, Bekçi Ayaz boynuna gül halkası asmıştı, Lord Beyefendi ise elini sıkmıştı.

Lord Bey'in cenaze töreni işçileri ve mahalle sakinlerini derinden etkilemiş olmakla beraber yeni reklamlara da vesile olmuştu. İşçi temsilcileri o gün cenazeyi gömdükten sonra kendi istekleriyle akşam saat yediye kadar çalışmış ve pervane üretmiştiler. Küçük yük kamyonları yükledikleri pervaneleri arka arkaya yokuş aşağı yoldan yukarı çıkarıp götürdüler. Fakat o gün üretilen pervaneler öncekilere göre farklıydı. O gün üretilen pervanelere yapıştırılan etiketlerde, "Haklan rahmetine kavuşmuş Lord Bey'i saygıyla anıyoruz" yazıyordu.

Savaştan ve özellikle de Lord beyin ölümünden sonra genel olarak

şehirdeki bütün evler ilaçlandı. Halk iyi bir ilaçlamayla zararlı haşerelerden kurtulmaya karar vermişti. “Baykot” adlı Amerikan kimyevi ilaç firması, temsilcisini şehre göndererek buradaki reklam çalışmalarını başlattı. Halk ilaç satın almak için adeta hücum etti. İlaçlar kısa sürede tükenmişti ve yeni alımlar için isim yazdırmak gerekiyordu. İlaçları ağzı kapalı bir litrelik kutularda, yanında da pompasıyla birlikte satıyordular. İlaçların üzerinde elindeki koca sineklikle zararlı fareleri öldürerek evinin penceresinden dışarı atan genç kumral saçlı bir kızın gravürlü resmi vardı. Önemli olan reklamdı: “Savaştan sonra ancak etrafınızı ilaçlayarak hayatta kalabilirsiniz.”

Birkaç ay sonra Baykot firması şehrin bir köşesinde fabrikasını kurdu. İşçi ve memur alımı için duyurularda bulundu. İşler gitgide ilerledi. İlaç ve ilaçlama, şehri etrafıyla birlikte doyurmaya yetti. Bakkal ve manavlarda Baykot satılıyordu. Bankalar firmanın reklamını camlarına yapıştırıyordular. İlaç firması artık oyuncak üretmeye de karar vermişti: Balon, bebek, top, kukla, hayvan, zihinsel gelişmeyi hızlandıran oyun takımları ve küçük uğraşlı oyuncaklar ve binlerce oyuncak figür.

Fabrika mümkün olan en büyük balonu fil şeklinde üretti ve şehrin semalarında havalandırdı. Bıyıkları çok kalın yapıldığı için boynu kırılacak gibi duran bir kedi üretmişti. Yüzü insan yüzüne benziyordu. Gözünde de gözlük vardı sanki. Düğmesine bastıklarında odanın ortasında uçmaya başlayan bir pervane, güneşte veya aşırı sıcakta işeyen bir molla da üretmiştiler. Ayrıca bir kitap ama bu kitap öyle sıradan kitaplara benzemiyordu. Açınca içinden küçük bir penis fırlıyor adamın suratına çarpıyordu.

Bu şirket zamanla şehrin en iyi ay çekirdeği müşterisi oldu. O müşteri olduktan sonra da babanın işleri açıldı. İleriki yıllarda tarım ve hayvancılık sektörüne de başlayan şirket otomotiv, matbaa, banka, boya, petrol ve elektrik sanayinde de söz sahibi oldu. Her sektör yeni bir şirket demekti. Her yeni şirket Baykot Holding’in kanatları altında çalışmaya başlıyordu. İlaçlama yapan işçiler binayı önce iyice dezenfekte ediyor sonra kullanıma açıyorlardı.

Baba da evi ilaçladı. Bir gün tüm aileyi alıp şehir dışına götürdü. Çadır kiraladı ve geceyi şehir dışında geçirdiler. İlaç o kadar güçlüydü ki o ana kadar iki kadın, bir kız ve bir yaşlı adamın canını almıştı. Kullanma talimatında ilaçlamanın yapıldığı yere yirmi dört saat süreyle gerilmemesi gerekir diye yazıyordu.

Oradayken anne her zamanki gibi bir anda Yusuf’u hatırladı. Evde unutmuştular onu. Babadan eve gidip onu da getirmesini istedi. Baba da rahatsızdı. Yusuf için ağlıyordu. İlaçlamayı yapan işçiler koyu renkli maskelerle evin her tarafını; kiremitlerin arasını, kapı aralarını, dolaptaki delikleri ve duvardaki çatlakları ilaçladıktan sonra artık ne

yapabilirlerdi ki?

O gece oturup sabaha kadar Yusuf'a ağladılar. Diğer gün eve döndüklerinde hepsi Yusuf'un kurumuş veya şişmiş cesediyle karşılaşacağını biliyordu. Baba korkak ve titrek adımlarla aşağıdaki küçük odanın kapısını açtı: Yusuf put gibi olduğu yerde oturuyordu. Fakat oda farklıydı. Ortada birkaç fare, bir kedi, yüzlerce hamamböceği, sinek, sivrisinek ve tahtakurusu leşi vardı. Koşup odanın penceresini açtı ve Yusuf'a yöneldi, Yusuf'un henüz yaşadığını ve ağzında bir şeyler gevelediğini taş kesilerek öğrendi.

Anne yerdekilerden alıp yediğinden emindi.

Dokuz

Ayda gittikten sonra baba en küçük şeye bile bahane bulur olmuştu. Küçücük şeyler için dahi kızılca kıyamet koparıyordu. Yemekleri beğenmiyor, iştahsız ve halsiz olduğunu söylüyordu. Durmadan tersliyordu herkesi. Dükkandan gelir gelmez doğruca odasına çıkıyordu. Akşam yemeğini yedikten sonra namazını kılıyor, birilerine sataşıyor ve abasını omzuna alarak sokağa çıkıyordu. Bir süre sokak lambasının altında yürüdükten sonra odasına dönüp uyuyordu. O gecelerde baba ilginç bir şeyle karşılaşmıştı. Bekçi Ayaz her akşam saat yedide motorlu bisikletiyle kuzeye doğru gidiyor ve tam saat on da eve geri dönüyordu. Ayaz'ın bu durumu babayı iyice meraklandırmıştı. Birkaç kez Ayaza nereye gittiğini de sormuş, Ayaz hava almaya çıktığını söylemişti. Baba tek dayanağı olan bu adamın Lord Bey tarafından şehrin en iyi bekçisi seçildiğine tamamen inanmaya başlamıştı. Onun için bir dediğini iki etmiyor, ne derse gözü kapalı kabul ediyordu. Her işte onun görüşüne başvuruyor ve iş bitene kadar da onun dediğinin dışına çıkmıyordu.

Gittikçe çekilmez olmuştu. Biriyle tartışırken, "Yürü git işine be! Ayaz'ın dediği gibi iki insanla konuşmak olmaz; okuyan ve okumayan!" diyordu.

Aydın onca tartışmanın kendi yüzünden çıktığını sanıyordu. Çünkü dükkana gitmek ve onun gibi saygı değer bir esnaf olmak istemiyordu. Yazmak istiyordu; okumak, şiirleri ve kitapları arasında boğulmak istiyordu. Odasını değiştirdiklerinde ve o bodrum katında sürgün hayatı yaşamaya mahkûm edildiğinde itiraz bile etmedi. Açıkça başına kakmalarına izin vermişti. Babanın kendisine "salak", "soysuz" demesine bile ses çıkarmamıştı. Havuzun yanında kitaplarını yaktıklarında yazmaya daha çok heveslendi ve yakılanların hepsini yeniden kazanmam 1 gerekiyor diye karar aldı.

Aydın, babayı suratı asık görmeye alışmıştı. Bazen yanından

geçerken babanın kendisini görmediğini veya görmemezlikten geldiğini açıkça görebiliyordu. Ama anne bezmişti artık, dayanamıyordu. İtiraz ediyor ve daima ikizler hususunda babayla tartışıyordu:

‘‘Aha Ayda orada, Aydın burada. Oğlun değil mi senin? Niye hezeyan ediyorsun?” Baba aynı babaydı: “Adam olsun istiyorum.”

Anne, ‘‘Ağzına geleni söylüyorsun çocuğa sonra da esnaf olmasını, kitaplarını bırakıp emrin altına girmesini istiyorsun ondan, öyle mi? Baksana diğeri de senden öğrenmiş olsa gerek boyundan büyük laflar ediyor... “

“Kim?”

“Orhan.” Bir an sustu sonra devam etti. “Diyemez efendim, diyemez” dedi.

“Ne diyor ki?” diye sordu baba.

“Dün dönmüş çocuğa soysuz diyordu. Adını söylemiyor çocuğun; iki de bir budala, salak gibi laflar ediyor çocuğa. Her ne öğretmişsen onu söylüyor işte!” dedi ve ağladı.

Baba güldü. “Doğru söylüyor, soysuzsa biz ne yapalım yani.’“

“Hayır efendim, çocuğumla böyle konuşamaz.”

“Benim de çocuğum değil mi?”

“Dünya malı için, iki kuruş servet için kendinizi rezil edip bıraktınız.”

“Gözün çıksın emi karı nasıl da savunuyorsun onu.”

Anne sesini yükseltti. “Senin gözün çıksın be adam, yapmasaydın öyleyse” dedi ve yüzüne okkalı bir tane yedi. Birkaç dakika sonra üzerine siyah çarşafını almış ağlamaklı gözlerle Aydının yanına indi. Henüz merdivenlerin başındayken, “Aydın” diye seslendi.

Bodrum katındaki odasından başını çıkarıp merdivenlere bakan Aydın, ‘Anne” diye cevap verdi. Anneyi hiç o halde görmemişti.

“Üzerini giyin gel gidiyoruz” dedi. Sesinde öfke ve acı vardı.

“Nereye?”

Hızla uzun paltosunu giyinerek koşar adımlarla merdivenlerden yukarıya çıktı. Anne dış kapıda bekliyordu. Aydın’ı görür görmez ondan önce hareket etti. Araya mesafe koymak istemişti. Göz göze gelmek istememişti onunla. Ekim ayı, bir cuma gününün öğleden sonrasıydı. Caddeler tenhaydı. Arada bir esen rüzgar caddenin tozunu alıyordu ve o anda insan gözünü kapatmak zorunda kalıyordu. Dükkanlar kapalıydı. Meydanın köşesinde turlayan işsiz güçsüz birkaç genç dışında etrafta kimsecikler yoktu. Yürüyerek Şeyh Sefiyeddin

Caddesi'ni geçtiler ve Kuruyemişçiler Çarşısı önünden geçip tekrar gittiler. Birkaç fayton Şah Meydanında arka arkaya durmuş bekliyordu.

"Nereye gidiyoruz böyle alelacele anne?" diye sordu Aydın.

"Cehenneme gidilen yere gidiyoruz, mezarlığa" dedi ve en önde duran beyaz renkli faytona doğru yürüdü. "Bin" dedi. Kendisi de bindikten sonra tavana vurdu.

Faytoncu, "Nereye?" diye sordu.

"Mezarlığa" dedi anne.

"Hangi mezarlığa?"

"Eski mezarlığa."

Üzerinde lacivert üniforma, şapka, omuzdan asılan beyaz renkli kılıç kayışı bulunan yaşlı faytoncu yerine geçip "Hey" diye hareket etti. Fayton sağa sola savrularak yola koyuldu. Ehevan Parkı'nı geçti, Ser Çeşme Meydanı'na doğru döndü. Pir Mader Mahallesi'nde bazı dükkanlar açıktı. Anne, "Unutma da biraz şeker, lokum filan alalım" dedi. Bir bakkalın önünde faytoncuya, "Durur musunuz, bir şeyler alacağız da" dedi. Kendisi indi. Leblebi alıp döndü ve Fayton mezarlığa doğru yoluna devam etti.

Orada, anne babasının mezarı başında oturdu. Başını mezara dayadı ve ağladı. Aydın o zamana kadar annenin böyle ağladığına şahit olmamıştı.

Mezarlık kalabalıktı. Bölük bölük olmuş birileri mezarların üzerine eğilmiştiler. Çocuklar koşuyordu, rüzgar ise tozu toprağı birbirine katıyor, ağaçlar arasına girerek uluyordu. Ön taraflarda leblebi, hurma ve lokum filan satılıyordu. Aydın gidip bir kilo hurma aldı ve önünden geçen herkese ikram etti. Döndüğünde anneyi yaban sessizliği içerisinde buldu. Gözlerini uzaklara dikmişti. Yüzünün resmi çizilen bir kadın gibi hiçbir şeye bakmadan ve gözlerini kırpmaksızın uzaklara dalmıştı. Belki de düşüncelerine; ağır sisle kaplı sönük bir halle.

Aydın, eğreti iç rahatlığıyla ellerini cebine götürmüştü ve annenin yanı başında yürüyordu.

"Dönmeyecek miyiz?" diye sordu.

Anne, "Olur mu'' dedi ve ayağı kalktı. Derin bir nefes aldı. Başını öne eğdi ve konuştu. Artık dayanamadığını söyledi. Yirmi beş yıl sonra babanın kendisine el kaldırdığını ve ölmüşlerine küfrettiğini söyledi. Eli kolu bağlı olduğunu, başka çaresinin olmadığını dillendirdi.

Aydın, "Yirmi yaşına geldim ama bugüne kadar babamın yüzüme güldüğünü görmedim" dedi.

Mezarlığın dışı kalabalıktı. Faytonlar ardı ardına yolcu bindiriyor, şehre doğru yola koyuluyordu. Bazılarıysa yürüyerek gitmeyi tercih ediyordu. Yolda birbiri ardına dizilmişlerdi. Yaşlı dilenci kadınlar bir gölge gibi insanları takip ediyor ve durmadan yalvarıyordular. Yerden kalkamayan diğer dilenciler sağa sola çökmüştüler, mezarlığın duvarları ise yıkık döküktü.

“Bundan böyle nasıl davranacağımı iyi biliyorum” dedi anne. Hızla yürüyordu. “Bir ömür çektik, ses etmedik. Ayda’nın düğününde başımıza getirmediğini bırakmadı, kızcağız hastaydı, bahtiyar olmuş gidiyordu, dilimizi bağladık mutlu olsun diye. Arı duru gönderdik kızımızı, şimdi de kalkmış Tahran a gidemezsin diyor. Ben...” dedi ve sözünü bitirmedi.

“Onu siz bu hale getirdiniz” dedi Aydın. Lafını söylemek için uygun bir fırsat bulmuştu. Lafını söyledikten sonra dönüp gitmeyi düşündü ama anne henüz sessizken, “Dayılar, amcalar kim varsa önünde iki büklüm olup çıktı, bir dediğini iki etmediler, peki o ne yaptı onlar için? Sabir amca kaç yıl oldu adımını atamıyor bizim eve. En son büyükbaba ve halalar gelmişti, o yıldan sonra kimsenin yüzünü görebildik mi? Kaç yıl geçti? Kimsesizler gibiyiz. Senin akrabaların yok mu? Hani neredeler?” dedi.

Anne, “Rızayie’de. Fakat nasıl gidebilirim, izin vermedikten sonra; kadın başıma hem de. Üstelik başımda babanız gibi biri varken. Onlar da gelmeye korkuyor tabii” dedi. Bir faytona doğru yürüdüler ve bindiler.

“Şeyh Sefiyeddin’’ dedi anne.

Aydın dolmuştu. İçinde biriktirdiklerini bir cümlede özetlemek istiyordu ama olmuyordu işte. Zaman azdı. Aklından geçirdiklerini söylediği takdirde kendisi ve annesi için dünyalar dolusu kabus ve kötü anı olan şeyleri canlandırmak zorunda kalacağını düşündü. “Onu siz bu hale getirdiniz, şimdi de ipini aşağıya çekmek imkansız, görüyorsun işte!” dedi. Fayton sağa sola savrularak hareket ediyordu. Öncekinden daha ağır. Faytoncunun ahı gitmiş vahı kalmıştı, kırbaç vuracak hali yoktu. Hava kararmaya başlamıştı ve rüzgar uluyordu.

“Ne kadar düşündüysem de ona uyum sağlamak dışında seçeneğimizin olmadığını gördüm” dedi anne.

“Nasıl yani?” diye sordu Aydın.

Anne ürktü ama hemen kendini toparladı. “Mesela sabahları veya öğleden sonraları yardımına git. Tek derdi büyük oğlunun kendinden uzaklaşmamış olduğunu görmektir” dedi.

“Büyük oğlu Yusuf değil mi? Ben ne yapabilirim?”

“Yusuf’u ölü say sen. Sen de biliyorsun ki ona insan demek için bin şahit lazım. Rahat, hazır yaşama konmak, kendi çıkarını düşünmek ayıp mı oğlum? Bunca yıldır çalışıp didindi kimin için? Dükkanı kime aldı? Sadece Orhan’a mı?”

“Babamın yaşadığı gibi yaşamak istemiyorum. Sen de biliyorsun Üstat Nasır Dilhun’un şiir derslerine katılıyorum. Şiirlerimi dergide yayınlayacak. Şiirlerim dergilerde yayınlansın ben de gidip çekirdekçi olayım öyle mi?”

Anne Aydın’ın yüzüne baktı, rengi solmuş gibi gördü onu. Şakayla karışık, “Valla ne yapacağını bilmiyorum, tek bildiğim hepiniz birbirinizden inatçısınız. Büyükbabanıza çekmişsiniz. Sen de, Ayda da, Orhan da babanız da; hepiniz. O bahtsız Yusuf bile gerzekliğinde kalmak için ısrar eder, inatlaşırdı” dedi ve büyükbabanın sattığı taş hikayesini anlatmaya başladı.

Fayton, Lord Sokağı’nın başında durdu. İndiler. Anne faytoncuya parasını verdi ve eve doğru yürüdü. “Buyur bu da büyükbaban işte, görüyorsun değil mi?” dedi.

Aydın annenin arkasındaydı. Yavaşça yürüyordu. Anne döndü ve ‘Yalnız unutma; eğer dükkandan, bahçeden ve evden payına bir şey düşmezse şansını kaybedersin ona göre. Şimdi anlamıyorsun. Dünya güllük gülistanlık kalacak değil ya! Zorluk görmedin daha sen. Hayatın değerini bilmiyorsun. Orhan, şimdiden her şeyin sahibi oldu. Onun olduğu kadar senin de olabilir diyorum” dedi.

Aydın ses etmemişti. Kapı tokmağını döveceği sırada Bekçi Ayaz’ı motorlu bisikletiyle caddeden geçerken gördü. Kuzeye doğru gidiyordu. Ona baktı ve başını salladı.

“Gördün mü?” dedi anne.

“Neyi?” diye sordu Aydın.

“Neyi olacak Bekçi Ayaz’ı tabii ki! Zavallı gecenin bu yarısında postaneye gidiyor.”

“Evet, gördüm.”

Eve girerken anne, “İnsan mezarlığa gittiğinde gönlü açılıyor, hafiflediğini hissediyor” dedi.

On

Kızıl Şiir

Başlangıcın uzun bir gününden geçerken

İlimizin hırçın erkekleri,
Dağın eteklerinde
Ata binmiş ve
Tüm ovaya kendinde yer vermiş gözlerle
Bir an durdular.

Güneş kavuruyor
Yerin tüm gevşekliği baldırlarından yukarıya çıkıyor
Hep birden
Kayalıklar üzerinde dönüp duruyorlar
Atların yularını kurumuş ağaçlara
Bağlamadan öylece uyuyorlar.

Şapkalar yüzde
Uyku sarhoşu ve yorgun.
Kızıl giysili kızlar soruyorlar:
Bu erkekler kişneyen atları duyuyorlar mı?
Niye uyuyorlar öyleyse?
Şiddetli rüzgâr esiyor ve
Kızıl giysili kızların
Kaküllerini dağıtıyor.

Aydın Orhani

Ayaz parmak uçlarıyla birkaç kez gazeteye vurdu ve “Dikkatle oku şurayı Cabir” dedi.

Baba ikinci kez okudu şiiri sonra Ayaza dönerek, “Bunu bizim Aydın mı yazmış şimdi?” diye sordu.

Ayaz: “Onun değil mi sanıyorsun?” Gözlerini hafifçe yumarak, “Şiirin adını da Kızıl Şiir koymuş. Ne demek biliyor musun? Ya Allah’ını seversen bu da şiir mi yani şimdi?” dedi.

Baba, “Ne yapmalıyız Ayaz?” diye sordu. “Çaresi yok, önünü alacaksın.”

“Valla ben artık bıktım usandım. Tekrardan karşıma alamam onu.”

Ayaz masanın üzerine doğru eğildi, başını babaya yaklaştırarak, “Milletin laf etmeyeceğini bilsem iki ay içeri atardım, biraz serinlesin”

dedi.

“Çocuğun aklını çeldiler. Mutlaka bir yerlere gidip eğitim alıyordur o.” Aydın için endişelenmişti. “Nereye gittiğini çok iyi biliyorum. Şu Üstat Dilhun var ya onun yanına gidiyor işte! Feylesof bozuntusu psikopatın teki ne olacak. Eğer o psikopata bir şeyler yapabilseydin iyi olurdu Ayaz.”

“Bakalım hele, düşünelim biraz.”

Birkaç gün sonra gökteki dolunayın yeri aydınlattığı bir gecede üç polis

Üstat Dilhun’un evini bastı. Gençlere zehirli fikirler aşılamak suçlamasıyla tutuklayıp korumalar eşliğinde Tahran’a gönderdiler.

Aydın’ın üç yıl boyunca aralıksız sürdürdüğü emeği kendinde gözle görülür bir değişim sağlamıştı, herkesin umudu oydu. Azerice birkaç rubai, gazel, mesnevi, onlarca kıt’a ve belki de yüzlerce modern şiir yazmıştı. Öyle ki bazıları, o şiirlerin başkasına ait olduğunu ve Aydın’ın sanat hırsızlığı yaptığını düşünüyordu. Önde gelen öğretmenlerden biri, “Erdebil’i ve etrafını gezerseniz toprak altında bu tür kitaplardan binlercesini bulursunuz” demişti.

Fakat vaktinin büyük bir kısmını özveriyle okumaya ve yazmaya ayırmış Aydın bu tür laflara aldırış etmiyordu. Her şeyi şiire uyarlıyordu. Konuşurken sözlerine şiirlerden örnek gösteriyordu. Bir süre sonra şiirlerin kendisine ait olduğunu, onun dilinden döküldüğünü anlamışlardı. Gitgide yemek yiyişi, uyuması, konuşması, okuması, her türlü davranışı özel bir hal almıştı. Ünü şehirde duyulmuştu. Öyle ki yirmi iki yaşında kadınların ve genç kızların ilgi odağı haline geldi. Hepsi de uzun boylu, genç, yakışıklı ve romantik bu adamın hayatında bir kadının olmamasına şaşıyordu. Anne bile bu konuyu Füruzan adında genç, dul bir kadına açmıştı:

“Filan kız, filan kadın der demez başlıyor, ‘iki dünyanın huzuru...’ bilmem ne şiir okumaya.”

“Hayatında kadın olmadığını kim söylemiş?” dedi Füruzan.

“Var mı? Varsa beğendiği kızı tanımak isterim tabii ki!”

“Kolay anacığım, sen bana bırak, tereyağından kıl çeker gibi öğrenirim ben.”

“Ay çok sağ ol, bakalım neler öğreneceksin.”

Füruzan, Aydın’a yaklaşıp odasına gitmek ve onunla konuşup kendisini evine davet etmek için altın fırsat yakalamıştı.

Aynı yaz Aydın odasına girer girmez Füruzan kapıyı ardından

kapatmış ve hemen onu kapının yanındaki duvara dayayarak şiddetli ateşten titremeye benzer bir halle Aydın'ın gömleğini yırtmış, yılan gibi sarılarak ona, 'Yanımda kalmak istemez misin?" demişti.

Aydın ise başka âlemlerdeydi. Kendi yaşıtlarındaki gençlerden farklıydı. Başkalarına ne kadar az ilgi gösterecek olsa arkasına daha fazla takılıyordular. Caddede, kitapevinde, Ehevan Parkı'nda. Onun şiddetli ateşiyle yanan Füruzan bile evlerine onun için gidip gelmeye başlamıştı. Anneye, "Sizin bu oğlanda şeytan tüyü var. Ay parçası maşallah ama başkalarını taktığı filan yok" demişti.

"Başkaları dediğin kim mesela?"

"Ben mesela, selamımı bile almıyor."

"Biraz utangaçtır o yüzden" dedi anne.

Füruzan millî bankada memurdu. Tebrizliydi aslen ve kocasının ölümünden sonra Erdebil'e yerleşmişti. Aydınların hemen karşısındaki evin ikinci katında oturuyordu. Hayatında en çok sevdiği ve önem verdiği şey makyaj yapmaktı. Maaşının tümünü kozmetiğe harcadığını söylüyorlardı. Baş döndürücü parfümler sürünüyordu.

Anne o kadının Aydın'ın yakınında olmasından hoşlanmıyordu. Bir gece rüyasında Füruzan ile Aydın'ın alevler ortasında beraber yıkandığını görmüştü. Diğer gün akşama doğru Füruzan evlerine geldiğinde anne ona öyle bir laf etti ki kadın daha adımını o eve atamaz oldu.

Başka bir kız daha vardı. Üstat Dilhun'un evine yakın bir yerde oturuyordu ve Aydın'ı görebilmek için günde birkaç kez Pervane Fabrikası'nın önünden geçiyordu. Onu gördüğünde ise rengi kaçıyor, sessizce ona bakarak geçip gidiyordu.

Başka kızlar ve kadınlar da vardı. Ama Aydın şiirlerini her şeyden çok seviyordu. Sevgili üstadına ise inanılmaz derecede saygısı vardı.

Üstat Nasır Dilhun, Fars şiirindeki aruz kalıplarını özellikleriyle birlikte öğretmişti kendisine. Kendisi tüm o felsefe, tasavvuf ve edebiyat bilgisine rağmen ülkenin ünlüleri arasına girememişti fakat Aydın'ın vezinli şiirlerde gömülüp kalmayacağına, gelecekte bu ülkenin edebiyat duayenlerinden olacağına inanıyordu.

Uzun, zayıf, zeki ve anlayışlı bir adamdı. Kalenderler gibi yaşar, Hint dervişleri gibi aza kanaat etmesini bilirdi. Saçları uzundu, çekik yüzü ve kıvırcık sakalıyla Şeyh Sefiyeddin Erdebili Tekkesi'nin giriş kapısına nakşettikleri Hallac resmini andırıyordu. Sesi mülayimdi. "Pir Şemsettin" Mahallesi'nde tek gözlü bir odada yaşardı. Hattattı. Bazen tar çalar, onca kitap, defter, kağıt, mürekkep arasında bir de üç gözlü ocağın üzerinde öğrencileri için çay demlerdi. Parada, pulda, şöhrette

gözü yoktu. Klasik şiir okur, modern şiir yazardı. Nima Yuşiç'e[11] özel bir ilgisi vardı, daima onu saygıyla yad ederdi.

Hakkında kimsenin bilgisi yoktu. Nereden gelmişti? Nereliydi? Neden yalnızdı? Kimse bir şey bilmiyordu. Ama Fransa'da Arap Edebiyatı okuduğu söyleniyordu. Yıllarca ağır hasta bir kızı sevmiş, kız öldükten sonra da vermiş kendini şiire gazele ve aldırmaz mutlak bir bireyci olup çıkmış.

Üstat Nasır ortalıktan kaybedildikten sonra dersleri de artık düzenlenmez oldu. Öğrencileri dağılıp gitti, hiç kimse bir daha ondan haber alamadı.

On bir

“Neden bu kadar zayıflamışsın sen?” dedi Ayda.

Çok değişmişti, büsbütün şişmişti. Hem artık kemik ve eklem yerleri de ağrımıyordu. Aksamadan İngilizce konuşabiliyordu. O çocukça üzüntü ve korkularını atmış, yüzüne hayat gelmişti. Üzerinde çok güzel elbiseler vardı. Aydın ve Orhan’a lacivert renkli iki tane parlak kumaşlı pantolon getirmişti. ‘‘Abadan’da herkes bundan giyer” diyordu. Dört bir yanlarında İngiliz ve Fransızların olduğunu da söylüyordu. “Lord Bey gibileri orada çok.” Anne kaç kez Abadan’a gelip kendisini görmek istediğini, bir an olsun aklından çıkmadığını, sofrada, mutfakta ve özellikle de geceleri aklından ve yüreğinden eksik olmadığını söyledi. ‘‘Ama babanı bilirsin işte? Asla izin verir miydi? Ben ne yapabilirim? Kadın kocasının sözünden çıkamaz işte!”

Ayda, yerinin boş olduğunu bilsin istiyordu. Bu yüzden kızının gönlünü hoş tutmaya özen gösteriyordu. Oğlu Sohrab’a namlusunda kıvılcımlar çakan bir silah almıştı.

“Senin aklın da ancak buna yeterdi zaten. Çocuk ne anlasın yahu böyle silahlardan?” dedi baba.

Ayda her yıl on beş günlüğüne baba evine gelirdi ve bu seferki üçüncüydü. Anne Sohrab’a kazak ve hırka örmüştü ve Ayda orada olduğu süre içerisinde kirlilerini yıkamasına izin vermemişti. Kendisi yıkıyordu. Ayda da mutlu ve hoş görünmeye çalışıyordu. O eski sağır sessizliğinin kabuğunu kırmıştı fakat gözlerinde şayanı dikkat bir acı vardı. Özellikle baba her zamanki gibi asık suratı ve yorgunluğuyla dükkandan eve geldiğinde Ayda bebeğiyle ilgilenmekten, ona yemek yedirmekten, tin tin tin tin yürütmeye çalışmaktan, saçlarını taramaktan başka bir işle ilgilenmiyordu. Ancak bazen o da gözaltından babaya bakıyordu.

Baba soruyordu: “Kemiklerinin durumu nasıl?” ve Ayda cevap veriyordu: “Bir yıldır ağrımıyor. Fakat her ay yüksek dozlu penisilin yaptırmam gerekiyor. Yabancı doktor çok orada.”

O gece Ayda kardeşlerinin odasına gittiğinde odada tek bir karyola gördü. Aydın’ın kitap ve kıyafetlerinden de eser yoktu.

‘‘Anne ne oldu burada?” diye sordu.

Anne, “Doğrusunu istersen baban yerinde olmayan sebeplere takıp duruyor, bir gece ikisinin odasını değiştirdi” dedi ama Ayda üzülmesin diye fazla ayrıntılara girmedi. Mektuplarda da yazılmasını doğru bulmuyordu. Ayda, “Aydın geceleri nerede uyuyor peki?” diye sordu ve anne ona söyledi.

Ayda yakasının düğmesini o kadar sıkmıştı ki düğme düştü. “Kardeşini linç etmeye çalışıyorlar” dedi ona anne; zayıf yorgun, tedavisi imkansız bir hastalığa kapılmış bir hastanın ses tonu gibi devam etti sözlerine. “Aydın büyük şair oluyor ama üstadını kaybettiklerinden beri neşesi kaçtı, hayatı dar ettiler çocuğa.”

Ayda, Aydın’ın odasını temizlemek, odanın tek gözlü penceresine uygun beyaz renkli perdelik dikmek, duvarlarına el atmak ve orayı depo görünümünden çıkarmak istedi. “Neden bu kadar zayıflamışsın sen?” dedi Ayda.

Aydın, Sohrab’ı kucağına alıp dışarı çıkardı. Dışardan bir şey almak istiyordu ona; çünkü Ayda’nın kocası gelmemişti. Bir daha ayağını o eve atmayacağını söylemişti. Ayda ile çocuğu getirip bırakıyordu. On beş gün sonra da gelip geri götürüyordu onları. Kaldığı süre içerisinde illa da babasını istiyordu çocuk. Ve Ayda camları siliyordu, perdeleri dikiyor ve hasır sepetten avize yapıyordu onun için. Elleri pişmiş şalgam gibi kıpkırmızı kesilmişti ve saçlarını tarayacak vakti yoktu.

Aydın tekrar Sohrab’ı almış sokakta gezdiriyordu. Fabrikayı gösteriyordu ona, horozlu şeker alıyordu, öğleden sonra döndüklerindeyse genelde çocuk, elini Aydın’ın yakasının içine sokmuş mışıl mışıl uyuyor oluyordu. Kucağında uyuyakalmış yeğenini yatağına uzatmakta Aydın’a kalıyordu tabii. Sonra da akşam yemeği için iştahı gelip çatmadan bodruma iniyordu, yatağına uzanıp Ayda’nın Çahbehar’dan hediye getirdiği kırmızı renkli battaniyenin altında uykuya dalıyordu. Gece herkes uyuduktan sonra duvar lambasını açıyor, kitabını yatağının altından çıkarıp okuyordu veya defterine bir şeyler yazıyordu.

Ayda’nın da orada olduğu bir gece, gece yarısına yakın bir saatte annenin merdivenlerden aşağıya iniyor olduğunu duydu. Sese kulağını verdi. Evet, gelen ses annenin giyindiği terliklerin sesine benziyordu. Mutlaka kendisini görmeye gelecekti anne. Başını kaldırdığında kapıda omuzlarına kürkünü atmış öfkeyle kendisine bakan babayı gördü.

‘Vay, vay, vay!”

Hava soğumuştu. Sirke ve turşu kokusu sobadan yükselen buhara karışmıştı ve insanı rahatsız ediyordu. Bir anda toparlanmaya başladı, yarı eğik bir halde durdu. Bakışları içeriye girip girmemeye karar verememiş babanın ayaklarındaydı. Ayağında annenin terlikleri vardı ve bir çift terlik, kımıldamaksızın kapının ağzında öylece duruyordu. Aydın ne yapacağını bilmiyordu. Yine elleri titremeye başlamıştı ve kitap sayfalarından acayip sesler geliyordu. Diğer eliyle ötekinin titremesini engellemeye çalıştı ama olmadı. Baba yavaşça merdivenlerden aşağıya indi, hafifçe döndü, derin nefes aldı ve başını

sallar halde geri döndü. Dudakları mosmor kesilmişti, öfkesini bastırmak için bir şeyler yapması gerekiyordu. O kahredici sessizlik içerisinde, “Şimdilik şiir ishalin tutmuş, ne zaman kesilir Allah bilir” dedi ve gitti.

“Neden bu kadar zayıflamışsın sen?” dedi Ayda. Aydın, Sohrab’ı alıp dışarı çıkardı tekrar. Horozlu şeker ve kurmalı araba aldı ona. Sokaklarda gezdirdi, Pervane Fabrikası’nın yokuş aşağı yolundan aşağıya indirdi. Ayda orada kaldığı süre içerisinde Aydın vaktini Sohrab’la geçirmişti.

“Böyle bir çocuğun olsun ister misin?” diye sordu Ayda.

“Nasıl yani?”

Bir tutam saçını parmak uçlarıyla kulağının arkasına atarak, “Çok güzel bir kız gördüm senin için, hanım hanımcık” dedi.

Aydın, “Benim başka planlarım var” dedi.

“Ne planlarıymış bu?” diye sordu birden. Gözlerini Aydın’dan kaçırmaksızın, eliyle beyaz perdeyi topluyordu.

Aydın, “Bu hayata bir son verip kendi ayaklarım üzerinde durmak istiyorum. Biliyorsun Üstat Dilhun varken iyiydim, kendi kendime ne diye üniversiteye gideceğim ki, dedim. Şimdiyse onu kaybettiklerine göre Tahran’a gitmek, bir oda kiralayıp, oturup ders okumak istiyorum. Üstat Dilhun’un benden beklentileri vardı. O varken ben de iyiydim” dedi.

İki gün sonra Abadani gelerek Ayda ve Sohrab’ı götürdü. Ne kadar ısrar ettilerse de öncekiler gibi adımını eve atmadı, kapının önünde dahi olsa bir bardak çay içmeye yanaşmadı. Geldiği günün öğleden sonrası anne, Ayda ve Aydın’ı arabasıyla şehirde gezdirdi ve beş yıl Abadan’da kalacaklarını sonra da hangi şehre gideceklerinin belli olmadığını belirtti. Aydın’a isterse Abadan’a gelebileceğini ve yanlarında kalarak İngilizce öğrenebileceğini söyledi. Ama Aydın, küçük şehirlerde gelişme göstermenin kısıtlı olduğunu söyledi. Tahran’ı inşa etmek için koca memleketi yok ettiler. O zaman en sağlıklısı oraya gidip ne yapmak isteniyorsa oradan başlamak olacaktı.

Aydın’ın yüzü sönük ve cansızdı. Gözlerinin kökü enteresan bir hâl almıştı.

Ayda, “Bilmeyen de âşık sanacak seni” dedi.

“Evlenirse hemen ayrı ev tutacağım oğluma. Rahat etsin kendi evinde” dedi anne.

“Üniversite okumak istiyorsa lütfen karşı çıkmayın çocuğa” dedi Abadani.

Aydın, “Bizim evde insanın çabuk ihtiyarladığı doğru ama yine de iyi hazırlanana kadar sabredeceğim orada. İlk sınavda kazanmak ve üniversiteye başlamak istiyorum. Adam böyle bir şehirde yalnız kalırsa gitgide düşüncelerinden de olur” dedi.

Abadani, “Anlıyorum seni, anlıyorum” dedi ve Amerika’daki öğrencilik yıllarından söz etmeye başlayınca orada yalnız olduğundan ve idealist öğrencileri çok sevdiğinden bahsetti. Ve Aydın’ın büyük adam olacağına dair şeref sözü verdi; çünkü yaşından büyük algılıyordu. O gece Abadani pansiyonda kaldı ve diğer gün sabah erkenden Ayda ile Sohrab’ı alıp götürdü.

Diğer gün anne gene yalnız kaldı. Ev sessizliğe büründü. Zaman aheste geçiyordu. Ve anne, Ayda’ya Merağe[12] sabunu almadığı, çocuğun pantolonunu valizine koymayı unuttuğu için hayıflanıyor, Allah ede de sağ salim varırlar diye dua edip duruyordu.

Ev ortamı daima yeknesak ve sakindi. İnsan sıkılıyordu içinde ve eksik bir şeyler var gibiydi. Ne bir gelen vardı ne de bir gürültü, ne akar ne kokar cinsinden. Zaman zaman çam ağacından gelen karga sesi avluda yankılanıyordu o kadar. Baba kimseyi eve sokmuyordu. Arkadaşları gelecek olsa dükkanda önlerine bir tabak kuruyemiş koyar veya kervansarayın sonundaki çay ocağından bir iki çay siparişi verirdi o kadar. Sabir amca bile eve gelmiyordu. Onlar da gitmiyordu. Baba, “İçki içip çocuklarımın işine burnunu sokan adamın evimde işi olamaz. O zaman paramın üzerine konmasaydı şimdi kervansarayın yarısı benimdi” diyordu.

Anne, “İyi de ilişkini kesmek zorunda mısın? İnsan kardeşine seninle kıyamette görüşürüz der mi?” dedi.

Baba, “Etmişim öyle kardeşliğin içine. Görürsem zaten iki üç lafımı dokunduracağım da görsün gününü. Aydın’ı dolduruşa getirdiğini bilmiyor muyum sanki? Ona aylak aylak dolaşmasını, işe gelmemesini telkin edip duruyor o ibne! Şiir söylemek de oldu iş yani. Hem de ne şiirler ... Bizim salağın tombala şiirleri işte, ne olacak!” dedi.

Aydın bazen Sabir amcayı ahşap kulübeden yapılma meyhanenin önünde görürdü, ya içeri girerken ya da dışarı çıkarken. Yirmi dört saat zil zurna sarhoştu. Bir keresinde elini cebine götürmüş ve bir avuç banknot çıkararak, “Al, al ne kadar lazımsa al. Biliyorum babandan para almıyorsun. Ne de olsa kardeşimdir, iyi tanırım onu ben. Ona bir yararın olmuyor ya, o yüzden ananı ağlatıyor böyle. Kaç yıl oldu bu kareli pantolonu ve bu paltoyu giyeli? Gençliğini ne zaman yaşayacaksın sen? Bana bak yeğenim yeter artık bu hayata bir son ver. Git tahsiline devam et. Arkanda aslanlar gibi ben duruyorum” demişti. Henüz parayı avucunda tutuyordu, ‘‘Al, yeğenim al” dedi.

Aydın, “Sağ ol amca, ihtiyacım yok” diye cevap verdi.

“Çekinme, en azından bir şeyler al hadi!” Yüzünü öbür tarafa çevirdi. Kırmızıya çalan çene altındaki fazla etleri iki kat olmuş beyaz gömleğinin yakasından dışarı taşıyordu. Aydın amcasına yardım olsun diye kravatını gevşetmek istedi bir an. Ya da öyle sandı. “Teşekkür ederim amcacığım sağ ol!” dedi.

Sabir amca, “Elimi geri çevirme. İstediğin kadarını alman için yüzümü çevirdim işte” dedi.

Aydın, “Beni düşündüğünüz için teşekkür ederim” dedi ve elini geri itti. Sabir amca parayı cebini koydu ve “Peki öyleyse gel en azından beraber iki kadeh içelim” dedi.

“Ben kullanmıyorum amcacığım sağ ol!”

“İyi öyleyse o zaman başka zamana kalsın. Ama aklında bulunsun geleceğin parlak görünüyor. Geleceğinden çok umuduyum ben.” Aydın’ın omzunu sıktı ve “Üniversite okumak istediğini söyledin, öyle mi?” dedi.

“Evet amca.”

“Hangi Üniversite?”

“Dediğim gibi. Tahran Üniversitesi. Veya nereyi kazanırsam, fark etmez.”

“İyi orası çok iyi! Şiraz Üniversitesi de fena değil aslında. Hem Şiraz’ın Hafız’ı, Sadi’si var, fıstık gibi şarabı var.” Aydın’ın elini iki eliyle sıktı ve salladı. Öyle bir salladı ki çene altı silkindi.

“Güle güle! Biz bir baltaya sap olamadık bari sen oku da belki bir yerlere gelirsin, tamam mı amcacığım? Bak geleceğinden çok umutluyum ha ona göre. Ayrıca gideceğin zaman mutlaka bana uğra, çek yazıp vereyim de en azından bir iki yıl seni idare etsin” dedi.

O gün akşam yemeğinde Aydın Sabir amcayı gördüğünü söyledi ve baba bir an gözlerinin içine bakarak, “İyi halt yemişsin” dedi.

Aydın, Sabir amcanın bir iki yıl boyunca okul masraflarını karşılamak istediğini de söyledi. Baba, “Halt etmiş, salak geri zekalı şey, ayranı yok içmeye atla gider ...maya. Madem parası var ne diye kirada oturuyor öyleyse?” dedi ve sonra oldukça sakin bir edayla, “Sen söyle bakalım angut, sen ne yapmaya karar verdin?” diye sordu.

“Üniversiteye hazırlanıyorum.”

“Ne olacaksın peki? Neyin peşindesin oğlum sen? Söyle vereyim sana.”

Aydın, “Baba herkes senin gibi esnaf olmak zorunda mı? Herkes babasından kalan mirasa mı göz dikmeli yani? Bunca iş, bunca fikir ...”

“Cevap verme bana, ya bu deveyi güder ya bu diyardan gidersin o kadar.”

“Deveyi gütmek için az uğraşmadın, baba. Şimdi kalkmış insafsızlık ediyorsun bana.”

Anne, “Bu zamanda insana parasına göre değer veriyorlar ama sen kalkmış ...” dedi.

Baba, “Bırak gitsin, ne hali varsa görsün. Ama sakın bir daha da yanıma gelmesin.”

Aydın, “Kim gelmek istiyor ki zaten?” diye cevap verdi.

Baba, “Terbiyesizliği görüyor musun?” diye avazı çıktığı kadar bağırdı. Ayağa kalktı ve yürümeye başladı. Odanın içinde gidip geliyordu. “Bu sana son sözümdü. Bundan böyle aramızda hiçbir bağ kalmadı. Son şansını da kaybettin, Aydın” dedi. Bir süre daha sessizlikte yürüdü ve “Neyin peşindesin oğlum sen?” dedi.

“Kendimin!”

“Defol git öyleyse, defol!”

On iki

Saatlerin tam on iki buçuğu gösterdiği o sıcak bahar gününde güneş ışıklarında öylesine azalma oldu ki bir el güneşin yüzünü örtmüştü sanki; günbatımı gibi aynen. Ve öğle yemeği için eve gelen baba karanlıkla aydınlık arasında saatine baktı, akrep ve yelkovan doğru yerde oldukları halde yanlış gördüğünü sandı. Şaşırarak sordu:

“Orhan akşam mı oldu ne?”

Orhan odadan dışarı koştu ve birdenbire nara attı. “Ya Ebulfezl!”

Hava gitgide karanlıklara gömülüyordu, aynı anda Pervane Fabrikası’nın mesai saatinin dolduğunu bildiren siren sesi çaldı. Bu yüzden olsa gerek baba akşam olduğuna kesinlikle inanmıştı. Ya da dün gece Bekçi Ayaz’ın anlattıklarını düşündüğünü sanıyordu hala, o aşırı yorgunluk aklını başından almıştı.

Bir gün önce Aydının Günler ve Anlar adlı şiiri İttilaat gazetesinde yayınlanmıştı ve editör, babayı şiddetli derecede kızdıracak başyazısında Aydın’ın şiirine değinmişti:

“Aydın Orhani her ne kadar halk tarafından tanınan bir şairimiz değilse de ülkenin ileri gelen şair ve edebiyatçıları tarafından bilinen bir isimdir. Azerbaycanlı orta düzey bir esnaf çocuğu olan ve üç yıl

boyunca Merhum Üstat Dilhun'dan edebiyat dersleri alan Orhani, çağdaş şiirde rüştünü ispatlamış olduğundan gazetemiz Günler ve Anlar şiirini yayınlayarak pazartesi veya çarşamba gününe denk gelecek bir programda kendisini yakından tanımak isteyen okuyucularıyla söyleşi ..."

Baba şiiri okudu ve hiçbir şey anlamadı ama endişeliydi. Aydın bir vakit Tahran' a gidip de o olmaması gereken şey olabilir mi diye de korkuyordu. O zamanlar Tahran'a gitmek asla dönmemek demekti. Ve Oto Cam firmasının garajdaki peronu önünde sürekli Tahran, Tebriz ve diğer yerlere gitmek isteyenlerden oluşan bir izdiham olurdu; her yolcuyu da akrabaları uğurlardı, acı ve uğursuz bir uğurlamayla. Baba, Aydın'ın o bilinmeyen koca şehre ayak basması hâlinde ailesinden geriye kimin kalacağını hesaplıyordu artık. Ayaz, Tahran'daki şairlerin zehirli fikirler taşıdığını, hepsinin topyekûn solcu ve pos bıyıklı olduğunu söylüyordu. Bunun için baba oturduğu yerden, üst kattaki deri koltuğun üzerinden acayip acayip bakmış ve "Bu bıyıklarla nereyi parçalayacaksın hı, namussuz?" demişti.

Aydın cevap verdi: "Üstadın bıyıklarını görseydin ne derdin acaba baba?"

Baba da Ayazın cümlesini aynen söylemişti ona: "Pos bıyıklıları nerede idam ettiklerini hatırlıyorsun değil mi?"

Anne ise "Onların bizimle ne alakası var? Ne oluyor size? Cabir! Bahane bulmak için illa da Allah tarafından başımıza bela mı gelmesi gerekiyor yani?" demişti.

"İyi de bizim şiirle, şairlikle ne alakamız var?"

Ayaz, "Bir zamanlar evlat, insanın malı mülkü sayılırdı. Nadir Şah çocuğunun iki gözünü çıkartmamış mıydı? Şimdiyse kardeş, görüyorsun işte kimsenin seni hesaba kattığı filan yok. Bu salağı görüyor musun?" dedi ve parmağıyla dükkânın önünden geçmekte olan Avanak Cemşit'i gösterdi. Baba görmek için çabaladı. Ayaz, "Ya geceleri orospu Marta'yı köprü altına götürenler gibi olacak ya da seninki gibi şair. Herkes Orhan gibi olmuyor işte!" dedi.

Orhan kapının önünde durmuş Cemşit'e seslendi sonra da içeriyi girmesi için yol verip "Cemşit, tahsile çıkmışsın?" diye takıldı.

Cemşit selam verdi ve masanın kenarına, ayakta duran Ayaz'ın yanına oturdu. Saç tıraşı olmuştu ve her zamankinden daha zayıf görünüyordu. "Askere gittim, askerim şu an, kusura bakmayın elim dar biraz. Fakat ..." dedi.

Baba, "Ne kadar vermemiz gerekiyor?" diye sordu.

Orhan, "110 Tümen verirsen yüz takla atar" dedi.

Baba, “Eğer karıya kıza yedirmezse 10 Tümen de fazla veririm” dedi.

Ayaz, “İyi çocuktur iyi. Hem şimdi askere gitti ya, çakı gibi adam olarak dönecek inşallah!” diye söylendi ve eliyle ensesine vurarak, “Hadi ikile” dedi.

Baba, “Şu bizim Aydın’ı da askere gönderebilseydik, belki orada adam ederlerdi” dedi.

Ayaz başını salladı. “Dur hele dur şimdi, dur.”

Baba tekrar gazeteyi açtı ve her ne kadar şiiri tekrar okuduysa da bir şey anlamadı.

Birkaç kelimesini sesli sesli tekrar etti; kelimeler isyan, intikam ve kan kokuyordu. Ayaz’ın dediği gibi kızıl kelimelerdi hepsi. “Baluklu ırmağının iki tarafında kavaklar değil, uzun ağaçlar yükselmiş bir şehirdi ve ahalisi taşlaşmıştı.” Baba ne kadar okuduysa da bahsedilen ırmağın neresi olduğunu anlayamadı. Yoksa şu bildikleri Baluklu ırmağı mıydı dediği? Müşteriyi kapıdan geçirmekte olan Orhan dönüp, “Tombala şiiri işte!” dedi ve güldü. Fakat baba gülemiyordu. Fena halde sinirliydi. Evinde tehlike çanları çalıyor, fitne gitgide kök salıyordu hatta filizlenmeye bile başlamıştı.

O ana kadar ayakta duran Ayaz babanın yanına oturdu. “Biliyor musun Cabir? Dün avluda dolaşırken baktım biri beni çağırıyor. Başımı kaldırdım bir de ne göreyim; Emniyet Müdürü odasının penceresinden bana bakıyor. Hemen esas duruşa geçtim, ‘Emredin, amirim’ dedim. ‘Yukarı gel’ dedi. Odasına girdim. Ayaz’ dedi, ‘Senin gibi elemanımız çok az.’ ‘Utandırıyorsunuz beni efendim’ dedim. Ayaz’ dedi, nasıl ki sen bana Ayaz diyorsan o da aynen öyle Ayaz dedi. Senli benli yani.

Doğrusunu söylemek gerekirse dün öğle yemeğini de beraber yedik. Sağ olsun, baba adamdır şerefsiz!”

Baba, “Olur mu?” dedi.

Ayaz, “Hayır. Şu halde elimden bir şey gelmez. Üstat Dilhun solcuydu, bıyıkları da maşallah aha böyle. Tipinden belliydi ne mal olduğu. Verdik yanına iki eleman gönderdik merkeze. Ama bu çocuğa ne yapacağımı ben de bilmiyorum.”

Baba, “Sen mi bilmiyorsun Ayaz? Benden mi soruyorsun ne yapacağını?”

Ayaz, “Doğrusunu istersen, aile şerefinin korunması için diyorum ki bırak emniyetten iki eleman bu gece evine gelsin.”

Baba, “Sebep?”

“Tutuklasınlar diye tabii ki! Bizzat kendim o güzel kıçına üşüşmelerini,

adam akıllı üç beş tane vurmalarını sağlayacağım. Bir iki ay gözaltında bırakırız, görürsün o zaman şairlikten şiirlikten eser kalıyor mu? Defalarca sana söylemedim mi iki insanla tartışılmaz; okuyan ve okumayanla diye, unuttun mu? Unutma sakın! Dursun aklının bir köşesinde."

Baba, "Bir iki gün izin ver de onunla son kez konuşmayı deneyeyim. Belki pişman olur."

Ayaz, "Biliyorsun Cabir, benim bundan bir kazancım yok, sadece sizin aile haysiyetinizi ... "

Baba ayaklandı. Ellerini havaya kaldırdı ve Ayaz'ın yüzüne sarıldı. Öperek yüzünü, "Bana babalık bile yaptın, Ayaz" dedi.

Ve Ayaz ağladı. Baba ise dostunun haysiyetini korumak için zarı zarı ağlayan Ayaz'ı düşünüyordu. Damlarda yığılmalar, insanların gürültüsü ve gruplar halinde sokağa akın etmiş adamların sesi işitiliyordu. Bağırdı birisi:

"Güneş!"

Baba üst kattaki taraçaya çıktı. Avluda gökyüzüne bakan anne ile Orhan'ı gördü. "Ne oluyor?" dedi.

Anne ağlıyordu. İki de bir Abadan'daki kızı Ayda'yı düşünüyordu.

Bahane arıyordu ve sıkıntıdan ağlıyordu. "Bela, bela, bela" dedi.

Gökyüzünü daha yeni fark etmiş baba başını kaldırıp baktığında kan çanağına dönmüş güneşi gördü. Kara toz bulutu etrafını sarmıştı Güneş'in ve uzaklardan sağır bir uğultu duyuluyordu. Birileri ağıt yakıyormuş gibi veya bir adam inliyormuş. Babanın endamını bir titremedir sardı ve ilk kez yalnızlığından korktu. Ev kör karanlığa gömülmüştü ve dünya itibarını yitirmişti. Baba o karanlıklar içinde papağını bir yerlere asabilmişti sadece. Sonra da merdivenlerden hızla aşağıya koştu.

Anne içinden bir şeyler okuyordu ve hazin hazin ağlıyordu. Orhan havuzun yanında oturmuştu. Gökyüzünde sayısız yıldız belirdi. Hiçbir gece eşine rastlanmamış kadar fazla.

Baba, annenin yanında durdu. "Başımıza bela yağıyor. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu ve avuçlarının içini göstererek sara krizi geçiriyormuş gibi, "Cinayet mi işledik?" dedi.

Anne ağladı ve baba, "İşte bu, yaptığımız işlerin sonucu; bizim ve çocuklarımızın. Allah'ım ne olursun isteme, ne olursun isteme Allah'ım!" dedi.

Bir süre sonra caddede, sokakta kopan gürültü kesildi ve şehir ahalisi

yıllardır ölmüş gibi kör karanlığa gömüldü. Karanlık tam bir buçuk saat sürdü. Uzaktan sesler işitiliyordu, enkaz altında kalmış kadının inleyişine benzer bir ses. Yusuf bile uluyor, yerinden kalkmak istiyordu. Deprem olacak gibiydi.

Baba korku namazı kıldı ve hava hafifçe açtıktan sonra kimseyle tek laf etmeksizin avluya çıktı. Bodrumun kapısını tekmeyle açtı. Güneş tam karanlığı yırtarken bodrumdaki odayı içindekilerle berabere ateşe verdi. Aylar öncesinden koca siyah bir örümceğin ezilmiş leşi gibi havuzun kenarında duran kara lekenin üzerinde gidip gelen baba, “Bu yanan şeytanın ruhudur” diyordu.

Akşam güneş batmadan Aydın eve geldi. Ev acı sessizliğe bürünmüştü. Aile efradından birisi ölmüş gibi duvarlarda ölümün saklı sırrı vardı. Ve yıllar sonra Aydın o günleri hatırladığında dönüp anneye, “Acıydı maalesef!” dedi.

Yanık kokusu geliyordu. İs kokusu. Ne olduğunu biliyormuş gibi soğukkanlılıkla avluya indi. Mezara yaklaştı ve o kocaman kara lekenin karşısındayken hafiflediğini hissetti. Gözlerine inanamıyordu, öfkeden titriyordu. Merdivenlerden aşağıya indi. Gördüğü tek şey karanlık ve yokluktu. Yeri siyah renkli su kaplamıştı. Yıkımın ve ölümün kokusu geliyordu, ilk insanın kokusu ve hayvanlığın. Birini yakmış, küllerini kapıya ve duvarlara sürmüştüler sanki. Oda kül ve yarı yanmış ahşapla doluydu. Onca kitap ve şiir alevlerle birlikte göğe yükselmişti. İki saniye üzerinde oturabileceği tek bir şey kalmamıştı odada. Bir an eline taş alıp evin tüm camlarını indirmeye sonra da, “Eğer hayatını ateşlere atmazsam bana da Aydın demesinler” diye avazı çıktığı kadar bağırmaya karar verdi.

Yıllar sonra anne, “O kahrolası günden sonra mutlu günümüz olmadı. O gün, Yusuf bile uluyordu” dedi.

On üç

Aynı sonbaharda Aydın Ramespi’ye gitti ve kereste atölyesinde İşe başladı. Ramespe’nin üst taraflarında kapısı ahıra doğru açılan küçük bir oda kiralamıştı inek sahibinin birinden. Gürültüsü patırtısı çoktu, inekler gece gündüz durmadan mölüyordu ama yine de Aydın halinden memnundu çünkü kötü günleri geride bırakmıştı; aç, meteliksiz kaldığı günler olmuş ve ne kadar uğraşmışsa da geçimini sağlayacak bir şeyler bulamamıştı. Yine o günlerde psikolojisi de iyi değildi. İnsanların boş yere yürüdüğünü, boşuna çabaladığını düşünüyordu. Her şey bir başka görünüyordu gözüne. Renkler gerçek değildi ve zaman ağır işliyordu. Sabah, öğle, akşam...

İlk haftayı neyi varsa, iki gün sonrasını ise yanındaki tek kitabı

satarak geçirdi. Gece veya gündüz fark etmez her gün en az bir kere Ehevan Parkı, Şehir Kütüphanesi veya tuz gölünün yanından geçerdi. Gece geldiğinde tüm acılar da beraberinde geliyordu. Yazdığı şiirleri düşünüyordu ama tek kelimesini dahi hatırlamıyordu Kitapları gibi şiirleri de zihninde yanmıştı sanki.

Bir gece Enuşirvan Okulu'nun arkasındaki boş araziye bakan yerde uyudu. Sabah uyandığında başlarındaki çamaşır sepetleriyle şehrin ke narındaki ırmağa giden kadınları gördü. Utandı, üzerindeki tozlu elbiselere aldırış etmeksizin kadınların geldiği yönün aksine yürüyerek oradan uzaklaştı. Bir gece de Ehevan Parkı'nda uyumak istedi ama çakal sesleri izin vermedi. Çaresiz ağaca tırmandı ve dalları arasında yumuldu. Sonraki günlerde uykusuzluk, kabus ve yorgunluktan iyice bitkin düşmüştü. Dilencilik yapamazdı ama ne yiyeceğini de bilmiyordu. Duvar diplerinde de uyuyamazdı hem, nereyi bulmalıydı uyumak için?

Bir gün elinde olmadan ahşap meyhaneye girdi. Sabir amca oradaydı. "Merhaba yeğenim" dedi. Karnı açlıktan zil çalıyordu. Sabir amca bir tabak fasulye getirip önüne koydu ve "Duyduğum kadarıyla baba evinden ayrılmışsın" dedi.

Aydın'ın rengi attı. Sordu: "Kim söyledi?"

"Biliyorum ben."

"Evet amca, hayatımı yaktılar ve evden kovup attılar." "Baban inatçının tekidir."

Son kadehi de kafaya dikti ve yemeğini bitirmesini bekledi. Sonra beraber dışarı çıktılar. Kasvetli bir akşamüzeriydi ve caddeler ağaç yapraklarıyla örtünmüştü. Meyhanenin önünde, caddenin kenarına park etmiş arabanın içinde güzel bir kadın birilerini bekliyordu. Gözlüğünü saçlarının üzerine atmıştı, her tarafa bakıyordu. Sabir amcanın dikkati ondaydı.

"Şimdiki işini seviyor musun?" dedi. Ceketini iki parmağıyla omzunun üzerinde tutuyordu ve kravat boğumunu iyice gevşetmişti. Sıcaktan pişiyormuş gibi görünüyordu. Ne kadar düşündüyse Sabir amcanın hangi işten söz ettiğini çıkaramıyordu Aydın.

"Ne yapalım çaresi yok, katlanacağız fakat niye böyle evden attılar bilmiyorum, yani söyleyebilirlerdi de tatlı bir dille. O zaman eşyalarımı alıp çıkar ve halime bir çare bulurdum belki."

Arada bir de Aydın'a bakan Sabir amca, "Bence iyi yapmadın, Aydın. Baba evinden çıkmamalıydın. Hata ediyorsun, gençlik sevdası vurmuş kafana senin. Babanın sizler için oluşturduğu imkanları oluşturabilecek misin? Beni dinlersen eve dön evlat ve babandan seni affetmesini iste" dedi.

"Af mı? Ne affı? Ne suç işledim ki ben?"

"İlla da bir suç işledin demiyorum fakat sen de Orhan gibi yaşamana baksana. Ye, iç, yat, dolaş, oh, eğlenmene bak sen de gitsin." Arabadaki kadınla konuşuyor gibi durmuştu. "Hayat zor olmuş, yeğenim" dedi.

Aydın, "Evet doğru söylüyorsunuz, hayat zor olmuş, şimdilik gitmem gerekiyor" dedi.

Sabir amca, "Geleceğinden çok umutluyum yeğenim ona göre" dedi ve salına salına yokuş aşağı tenha bir caddeden uzaklaşıp gitti.

Yalnızlık ve hasret ruhunu tırmaladı. Tanıdık bir şehirde yakasına yapışan gurbet hasreti. İnsan ne kadar da yalnızdır, fırtınalı havadaki saman çöpü gibi. Defalarca eve dönmeyi veya evin sokağından geçmeyi aklından geçirdi fakat korkularını kullanarak vazgeçti bundan. Üstat Dilhun'dan çok şey öğrenmişti, yalnızlığına şahit olmuştu, şimdiyse hissediyordu onu. Tahta üzerine resimler çizerek, fotoğraf çerçevesine işleme yaparak iki ekmek parası çıkaran, vaktinin geri kalanını ise şiire veren bir adam. "Çapar şiirini zapta geçirdim, Kızıl Giysili Kızlar şiirini de sen zapta geçir" diyordu. Üstadı hatırlamak heyecanlandırıyordu onu. Bir an önce Tahran'a gitmeyi ve orada kimsesi olmadığını düşünmeyi istiyordu. Fakat o boş ellerle cepte tek metelik olmadan ne yapabilirdi ki?

Aynı gün öğleden sonra kıraathaneye gitti. Kıraathane sahibi eskiden, emekli olmadan önce ilkokul öğretmeniydi ve Aydın'ı tanırdı. Kısa boylu, zayıf ve kızıl saçlı bir adamdı. Çilli suratı vardı, kulakları ise normalinden büyüktü. İsmi Seyit Şineva'ydı[13]. Bu isim ona emekli olmadan önce, kulakları henüz iyi duyduğu sıralarda ona verilmişti. Oysa şimdi konuşulanları duyamıyordu, bağırdıklarında ise, 'Yavaş biraz ya, karşında sağır mı var?" diyordu. Aydın dış cephesi şömine taşlarıyla örülmüş binanın merdivenlerini çıktı ve Seyit Şineva'dan iş bakmak için varsa son günlerin gazetelerini istedi. Gazete sayfalarını çevirirken Seyit Şineva nasıl bir işte çalışmak istediğini sordu. O da, kendime uygun bir iş, dedi. Tam o sırada gözü duvardaki başsağlığı ilanına takıldı. Enteresandı. Hem de çok. Tekrar okudu ve sonra tekrar. Kelimeler gözleri önünde dans ediyor ve kaçıyorlardı. "Sanat camiasının başı sağ olsun!" deniyordu. Büyük kayıp. Üstat Nasır Dilhun'un ailesine başsağlığı dileniyordu. Hangi ailesi? Kimsesi yoktu ki onun. Belki yaşlı bir annesi vardı, belki de çocukları. Her ne olursa olsun sıradan biri değildi o. Nima Yuşiç kendisine yazdığı bir mektupta, "Dilhun, Üzeyir Peygamber[14] olmuş, neden kozasından çıkamıyor?" demişti. Ve Üstat Şehriyar Erdebil'e geldiği gece onun evinde kalmış, "Şehirli olduk artık Dilhun, etrafımızı çepeçevre sardılar dört taraftan. Gel halimize bak, ne çekiyoruz Dilhun, bir bilsen" demişti.

Gazeteleri sardı ve vedalaşmadan merdivenlerden indi. Nereye gideceğini bilmiyordu. Şaşkınlık tüm bedenini kaplamıştı. Meydanın etrafına baktı, sonra caddede yola koyuldu. O gece her zamankinden daha fazla sıkıntısı vardı fakat görünmez bir güç kaçmasını sağlıyordu. Köşeye; tenha, stoa bir yere; şehirden uzak, insanlardan uzak bir yere.

Bazen gelip anneden ekmek, gaz lambası veya şeker alan yaşlı kadını düşünüyordu. Eli ayağı tutmuyordu, dört tarafından yoksulluk akıyordu. Doktor Şuşaniğ'e ait kliniğin karşısındaki harabe dükkanda kalıyordu, o gün öğleden sonra ateş dolu mangal üzerine düşüp yüreğini yakmıştı. Durmadan onu düşünüyordu Aydın, ölen yaşlı kadını, tanıyordu onu. Bir ağanın kızı olduğu anlatılıyordu, köyden şehre gelin satın almak için geldiğini fakat geldiği gün şehirde felç olduğunu ve bir daha da köye dönecek ayak bulamadığını söylüyorlardı.

Şehir dışındaki Cüzamlılar Kervansarayı adıyla bilinen yıkık kervansarayda, yaşlılar, gençler, bağımlılar ve şehrin en aç sakinleri birbirine sokularak uyurdu. Ve en talihsiz çocuklar nara atarlardı. Bir an orada durdu ardından parçalanmış sezilerle, yersiz yurtsuz duygularla yorgun argın Füruzan'ın evine doğru yola koyuldu. Sadece o kadın ona yardım edebilirdi, hiç yardım etmezse bile en azından geceyi evinde geçirebilirdi; her ne kadar evi, evlerinin karşısında olsa ve görüldüğü takdirde haysiyetinin beş paralık olma ihtimali varsa da. Kendi sokaklarına ulaşmıştı. Fabrika sessiz sönük aşağıda duruyordu. Evleri, o zindan gibi duvarlarıyla yıllarca terk edilmiş ev görünümündeydi. Füruzan'ın penceresinden dışarı vuran ışık etrafın havasına hakim oluyordu.

Korkarak evin köşesinde durdu, yerden küçük bir taş alıp Füruzan'ın penceresine attı ve duvarın gölgesinde saklandı. Birkaç saniye sonra bir taş daha attı. Tekrar attı. Füruzan pencereyi açtı, şaşkın halde etrafına bakındı.

Birkaç adım öne çıktı ve “Benim, Aydın” dedi.

Füruzan neşeyle, ‘‘Aaa, merhaba Aydın!” dedi, eli ayağı birbirine dolanmıştı. “Dur bir saniye” dedi. Aşırı makyajı ve gülen gözleriyle kapıyı açtı. Henüz nefes nefeseyken, “Merhaba!” diyordu.

Aydın ne yapacağını bilmiyordu. Füruzan tekrar, “Merhaba!” dedi.

“Merhaba!”

Ve içeri girdi. Kendini kötü hissediyordu. Üstat Dilhun'u hatırlamıştı, “Böyle kadınlar adamı tutsak eder kendine, iyisi mi böyleleriyle yaşa ama esiri olma” diyordu Üstat.

Bin bir gece gibi uzun bir geceyi geride bırakmıştılar. Akşam

yemeğinde, çay bardaklarını ardı ardına boşaltırken hatta uyurken bile hop oturup hop kalktı. Birileri bekliyordu sanki onu. Bir türlü uyuyamıyordu. Gece yarısı çıkıp gitmek istedi evden. Bilinmez bir yere varıp koşmak istedi. Nihayetinde varmak istediği yer ise Tahran'dı. Ne şekilde olursa olsun üniversite hayatını tecrübe etmek ve ideallerini gerçekleştirmek istiyordu. Fakat sırtını kimseye dayamak istemiyordu.

Füruzan: "Hadi uyu sen" dedi.

"Uyurum şimdi."

"Evinizde yangın çıktığı gün hemen koştum oraya. Annen kapıyı açtı, yüzüne başına vurarak ağlıyordu. 'Ne oldu dedim? Yangın sizin evde mi çıkmış?' 'Bu Allahsızlar oğlumun odasını ateşe verdiler, o rutubetli mezarı bile ona çok gördüler' dedi."

Aydın sessizdi. Yatağa uzanmıştı. Gözlerini açıp kapatıyor ve düşünüyordu.

"Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu Füruzan.

"Gideceğim buralardan."

"Nereye?"

"Tahran'a."

Füruzan yerinden fırladı. Ayın sönük ışığı pencereden yüzüne vuruyor ve onu daha güzel gösteriyordu. Mavi renkli bir sis örtüsü içinde oturuyormuş gibi görünüyordu. "Seninle gelmeye hazırım. Bir süre yanımda kal. Sonra tayinimi aldırırım beraber gideriz. Rahat ederiz hem okulunu da rahat okursun. Ama kabul etmezsin ki sen'' dedi. Gözleriyle, gözlerinde Aydın a eksiksiz yer vermek istiyor gibiydi.

"Benden ne aldıysan sonra geri ödersin. Farz et ki borç alıyorsun" dedi.

"Hayır" dedi Aydın.

"Peki, öyleyse. Sen var ya sen, banka işini beğenmezsin. Kültür Sarayı'nda da istihdam edilmek istemiyorsun. Ama bizim bankada sana iyi iş bulabilecek çok kişi tanıyorum."

"Onun için geldim ya yanına."

"Benim için gelmedin yani?" dedi ve iki parmağıyla burnunu sıkarak, "Sen var ya sen!" dedi.

"Füruzan, tüm sevdiklerinin hatırına bak, yarın benim için iyi para verecekleri bir iş bul, rica ediyorum!"

"Nasıl bir iş istiyorsun bilmiyorum ki!"

“Ne iş olursa, önemli değil”

Füruzan:

“Bizim bankada hesabı olan Ermeni bir adam var. Kendisiyle tanışırız. Rusyalı adam, Erivan’dan. Adı da Mirzayan. Yarın onunla bir konuşayım da görelim bakalım bir şeyler ayarlayabilecek mi sana? Bildiğim kadarıyla büyük atölyesi var adamın. Parası da iyi sanırım” dedi.

“Nerede?”

“Ramespi, Ramespi Kereste Atölyesi.”

Sonraki günden itibaren Aydın, Ramespi Kereste Atölyesi’nde gündelik işçi olarak işe başladı. Günde üç öğün yemek, artı kalmak için de küçük bir oda. Öğleden sonraları şehir kıraathanesinde serbest okuma, ayda da 200 Tümen maaş. Mirzayan Bey Aydın’ı sevmişti, bu yüzden iki yıl çalıştıktan sonra biriktirdiği parasıyla Tahran’a gitmesi için kendisine yardım edeceğine dair söz verdi.

Ara sıra şehre gider, her gittiğinde de Füruzan’a uğrardı. Bazen de Füruzan Ramespi’ye gider, geceyi orada geçirirdi. Bir süre sonra Orhan da kendisine başvurmaya ve evin durumundan haberler vermeye başlamıştı. Annenin onu merak ettiğini ne kadar söylemişse de Aydın dönmem demişti. Orhan’a istediğin zaman gelebilirsin demişti, o da ara sıra yanına geliyordu.

Bir gün baba görmeye geldi oğlunu, geçmişi unutalım, dedi. Aydın, iyisi mi baba beni unutsun, dedi. Hiçbir şeye de ihtiyacı yoktu.

Kış geldi. Yoğun kar yağdı. Erdebil, Ramespi ve etraf köyleri komple bembeyaz kesildi. Okulları tatil ettiler, yollar kapandı ama kereste işi bitmiyordu. Atölye dağın yarılarak açılmış yerinde ya da başka bir ifadeyle boğazında yer alıyordu, altından arı duru ırmak geçiyordu. Sol tarafa, doğal depo gibi duran dağın hemen dibine beyaz kütükler dizilmişti. Sağ tarafta ise üzeri örtülü, önleri ise kalın brandalarla çevrilmiş atölye duruyordu. Hızar ve bıçkı makineleri, tesviye aletleri salonun ortasındaydı ve içinde birkaç marangoz ustası ile işçiler çalışıyordu. Dışarıda yani açık havada kesim yapan tek kişi Aydın’dı. İçine kapanık, az konuşan biri olduğu için diğer işçilerle ilişki kuramamıştı, mavi renkli branda eldivenlerini eline geçiriyordu ve sabahtan akşama kadar üzerine çizgilerin çizildiği kütükleri küçük parçalara ayırıyordu.

Bir sabah atölye sahibi kendisini çağırttı. Mirzayan Bey’in küçük ahşap ofisine gitti Aydın, orada kapının kenarında durdu. “Merhaba efendim” diye selam verdi. Mirzayan Bey masasında oturuyordu. “İçeri gir evlat, içeri” dedi. Aydın içeri girdi.

“Otur.”

Oturup baktı; iri yarı bir adamdı, başının bir köşesinde birkaç kırlaşmış saç teli yatıyordu ve üzerindeki kıyafetler tertemizdi. Gözü hafifçe şaşıydı.

“Evlat neden böyle çalışıyorsun sen?” dedi. “Nasıl çalışıyorum Mirzayan Bey?”

Ermeni aksanıyla konuşuyordu. Hoş bir siması vardı, gören banyodan yeni çıkmış sanırdı. Dikkat edecek olan, yüzündeki kılcal damarları rahatlıkla görebilirdi. “Sabahtan akşama kadar kütük kestiğini görüyorum, haber verdiler, akşamda gece yarılarına kadar kitap okuyormuşsun, doğru mu?” dedi.

“Evet doğru Mirzayan Bey, sizinle öyle anlaştığımızı sanıyordum.”

“Doğru sanmışsın ama neden kendini bu kadar heder ediyorsun evlat, yazık değil mi sana?”

“İlk günde size söylemiştim hatırlarsanız. Dört beş yıl Tahran’da beni idare edecek kadar para biriktirmem gerek.”

Mirzayan Bey güldü başını sallayarak, “Makine bile bu hızda çalışırsa bir yılda duman olur be!” dedi. Masadan kalktı, karlı köy manzarasına açılan pencerenin önünde durdu. “Babanla aranızı bulmak istiyorum, gerekirse... “ dedi.

Aydın lafını kesti. “Sakın Mirzayan Bey, lütfen böyle bir şey yapmayın!” dedi. Yalvarır gibiydi.

“Duyduğum kadarıyla basit bir hiç yüzünden aranız açılmış. Okutması için seni babanla konuşabiliriz. Hem kendisiyle tanışırız, beni kıracağını sanmıyorum.”

Aydın, “Size rahatsızlık veriyorum galiba, bir şekilde kurtulmaya mı çalışıyorsunuz benden?” dedi.

Mirzayan Bey döndü.

“Hayır, hayır. Asla düşündüğün gibi değil, senin rahat olmanı istiyorum ben, üç oğlum var üçü de Amerika’da. Ne kadar çalışıyorsam onlar için çalışıyorum. Serkis’imin yaşlarında bir genci, sonradan okumak için şimdiden kendini böylesine harap ediyor görmek doğrusu pek hoşuma gitmiyor” dedi.

“Benim de canıma tak etmiş ama kimseden yardım almak istemiyorum, kendi ayaklarım üzerinde durmak istiyorum” dedi Aydın.

Mirzayan Bey:

“Zeki, akıllı bir gençsin. Biraz mantıklı düşün ve ona göre karar al.”

“Biri çıkıp da tüm varlığınızı elinizden alacak ve her şeyinizi ateşe verecek olursa siz ne yapardınız?” diye sordu Aydın.

Mirzayan Bey, ‘‘Anlıyorum seni, hak veriyorum sana. Sahip olduğun düşünceler de güzel, kutsi düşünceler, hepsine saygı duyuyorum. Ama ideallerine ulaşman için başka yollar da var.” “En güzel yol budur bence.” “Şimdi nasıl, rahat mısın peki?” diye sordu. “Evet, hem de çok.”

Mirzayan Bey başını salladı. Aydın’ın yanına geldi. Omzuna dokunarak, “Dün sen kütükleri kesmekle meşgulken jandarmadan üç kişi geldi. Görmedin mi onları?”

“Olur mu? Gördüm” dedi Aydın.

“Burada çalışanlardan hangisi Aydın Orhani, diye sordular bana. Ne yapacaksınız, dedim. Askerdir, dediler. Hem hakkında şikayet var, dediler. Bir hafta geç geldiniz, geçen hafta işten ayrıldı dedim onlara.”

Aydın pürdikkat bakıyordu Mirzayan Bey’in yüzüne. “Asker mi?” dedi.

“Evet, biliyorsun bu günlerde moda artık, köye gelip topluyorlar askerleri. Fakat nedendir bilmem gönlüm seni götürmelerine razı olmadı. Neyse, şu günlerde biraz dikkat et kendine.”

“Tabii Mirzayan Bey, olur, dikkat ederim.”

“Başımız ağrısın istemem. Ne senin için ne de kendim için. Tekrar gelecek olurlarsa yapabileceğim bir şey olmaz, ona göre.”

‘‘Anlıyorum Mirzayan Bey.”

Tam o sırada uzaktan, karlar altında kaybolmuş köy yolunda beş jandarma belirdi. Atölyeye doğru geliyorlardı. Dizlerine kadar kara saplanmıştılar ve hızla oraya yetişmeye çalışıyordular. “Görüyor musun? Bak tekrar geldiler” dedi Mirzayan Bey.

Aydın gördü onları. Beş kişiyle beraber gelmekte olan Bekçi Ayaz’ı tanımıştı. Karlarla boğuşuyordu. Endişeyle etrafına bakındı. “Kütüklerin arasına gidiyorum ben, kütüklerin arasına” dedi.

Mirzayan Bey, “Şimdilik gizlen de sonra düşünürüm durumunu” dedi.

On dört

Perşembe gecesi kar bastırmıştı. Önceki akşamdan başlamıştı ve sonraki pazartesiye kadar devam etmişti. Yol bembeyazdı, uzaktan şehrin sönük ışıkları görünüyordu. Aydın, üzerinde paltosu, omzunda baltası, elinde kıyafet ve kitaplarının olduğu küçük çantasıyla şehre yaklaşıyordu. Kafası, şakaklarına yüklenmiş karışık fikirlerle doluydu.

Babanın intikam almak için böylesi bir nankörlüğe bulaşacağına

inanamıyordu. Jandarmalar ikindi vaktine kadar atölyede kalmıştılar ve Aydın'ın orada olduğundan emin oldukları için kimseyle konuşma gereği hissetmemiştiler. Her biri ayrı yerde oturmuş bekliyor ve sigarasını tüttürüyordu. Bekçi Ayaz, Mirzayan Bey'e, 'Asker oluşu bir yana, aslında çok tehlikeli birisidir de. Sol fikirleri var" demişti ve gidecekleri zaman da, "Buradakilerden birinin onu sakladığını iyi biliyoruz ama eninde sonunda yakalayacağız onu" diye tehdit etmişti.

"Dosyası kabarık, hakkında şikayet de var. Eğer onu sakladıysanız sizin için hiç iyi olmaz, Mösyö Mirzayan!" '

Yitik bir kalp ve darmadağın olmuş psikolojiyle, Tabar Kapısı'ndan şehre girdi. Kar yağmaya devam ediyordu ve caddeden eser yoktu. Caddenin ortasında damlardan düşmüş kar yığınları vardı. Faytonlar için yılan gibi eğri büğrü bir yol kalmıştı sadece ki diğer günün sabahına kadar yeniden yağacağı kesin olan karın altında o da kaybolup gidecekti.

Her an birileri onu tanıyabilirdi veya tesadüfen karşısına Bekçi Ayaz çıkabilirdi. Böyle durumda şah damarını kesip tüm o cezalardan kurtulacağına dair kendi kendine söz vermişti. Fakat kar ve soğuk, kimsenin evden çıkmaya cüret edemeyeceği kadar etkiliydi. Pehlevi Caddesi'nin sonuna kadar yürüdü, "Garzan" Mahallesi'ne geldi. Oradan Ermeni Mahallesi'ne yöneldi, oradan da Ermenistan sokağına saptı ve takip ediliyor duygusuyla başını çevirip arkasına bakmadan o çıkmaz sokağın sonundaki yeşil kapıyı çaldı. Kapının halkasını birkaç kez tıklattı. Geri döndü, sokağın başındaki sokak lambasının ışığı altındaki Ermenilere ait "Fantezi" Hamamı'nın tabelasını okudu. Diğer hamamlara benzemiyordu. Birkaç saniye sonra ayak sesleri işitti, derken kapı açıldı. Bacak kadar bir kadın belirdi kapıda. Başında beyaz örtü vardı, üzerinde ise rengarenk bir yelek. Soru sormasına fırsat vermeden kereste atölyesinden geldiğini söyledi Aydın. Kadın sordu:

"Yadin?"

"Evet, Aydın."

"Buyurun" dedi kadın ve içeri girmesi için yol verdi. Eski bir evdi. Duvarları yüksekti, önünde beyaz ve pembe güneşlikler duran kavisli ahşap pencereleri vardı. Avlunun ortasındaki yuvarlak büyük havuzun içindeki su donmuştu. Havuzun sağında ve solunda evin iki tarafını çepeçevre dolanan dikdörtgen şeklinde iki bahçe vardı.

Ansızın gözü beyaz renkli güzel bir binaya ilişti. Avlunun sol tarafında kalan ve oldukça alçak örülmüş duvarlarıyla sınırı ayrılan kilise binasıydı burası. ı

"Neden durdun güzelim? Gelsene" dedi kadın ve onu binaya doğru

götürdü.

Binanın önünde üç kemerli sütun üzerinde duran ve iki tarafında merdivenlerin giriş kapısına çıktığı altı köşeli sayvan vardı. Kadın, “Karlarını silkelen” dedi.

Ayaklarını yere vurdu ve eliyle omzundaki karları silkeledi. Ayakkabılarını çıkarıp içeri girsin diye kapıyı açık tutmuştu kadın. Kocaman bir salondu. Ortasında dikdörtgen bir masa vardı, sonundaki odun dolu şömine tüm içeriyi ısıtıyordu. Yaşlı bir kadın masada oturmuş örgü örüyordu. Mirzayan Bey ile başka bir adam şöminenin yanında oturuyordular. Yaklaşık otuz yaşlarında sarı masanın öte tarafında bir adamla satranç oynuyordu.

Mirzayan Bey, “Nasıl, sorun çıkmadı umarım?” dedi.

“Yoo!” dedi Aydın ve olduğu yerde kalmıştı, ne yapacağını bilmiyordu.

“Gel ısın biraz’ dedi Mirzayan Bey. Kalktı ve elini uzattı ona. Şöminenin yanında oturması için yol gösterdi. “Çekinme evlat, aramızda yabancı yok’’ dedi. Sonra tek tek hepsini tanıttı. “Kardeşim Mösyö Soren. Kızı Surme, yeğenim Mikail; yarın Erivan’a gidiyor. Bu da Madam Yogine, Surme’nin anneannesi.”

Hepsiyle ayrı ayrı tokalaştıktan sonra şöminenin yanındaki sandalyede oturdu.

“Eliniz buz gibi, ısıtmanız lazım” dedi Mösyö Soren.

Aydın imkanı olsa ateşi yutacaktı hani. Dans eden kızıl alevlerin sıcaklığı hoşuna gitmişti.

“Arkadaş Aydın Orhani, matematikten mezun, aynı zamanda şairdir” dedi Mirzayan Bey.

Oyuna dalmış Mikail, “Öyle mi, vay, vay, vay” dedi ve filini hareket ettirdi.

“Babası büyük bir kuruyemişçi; fakat aksilik işte, birtakım problemlerden ötürü kendisi sıfırdan başlamış işe. Uzun zamandan beridir atölyede izliyordum kendisini, o kadar canla başla çalışıyordu ki; duyuyor musun Surme? Sana bahsettiğim Aydın bu işte” dedi.

“Evet amcacığım duyuyorum” dedi Surme ve tekrar oyuna daldı.

“Referansı da uzun boylu, güzel bir kadındı. Bankaya her gittiğimde soruyor durumunu... Yakının mı senin?” diye sordu Mirzayan Bey gülerek.

“Komşumuz.”

Surme, Aydın’a dönerek, “Yemek yediniz mi?” diye sordu.

“Nasıl yesin canım, kesinlikle yememiştir. Ne yemek yapmayı düşünüyorsun Surme?” dedi Mirzayan Bey.

Mösyö Soren, “Sizin meseleyi pek anlayamadım doğrusu. Birkaç gece önce Galost bir şeyler anlattı ama kafam biraz hoştu, o yüzden pek anlayamadım” dedi.

Surme odaya tekrar girdiğinde Aydın kollarını önünde düğümlemiş arkasına yaslanarak oturuyordu ve en ince ayrıntısına kadar macerasını anlatıyordu. Sesinde öfkenin pası vardı ama sakindi ve her şeyi olduğu gibi tarafsız anlatmaya çalışıyordu. Tüm o olaylar onun değil de başkasının başına gelmişti sanki.

Biraz sonra Surme, Ermenice bir şeyler söyledi ve göz ucuyla Aydın’a baktı. Aydın anlamasın diye tekrar etti ana diliyle konuşmasını. Bir an kız karşısında aşağılık kompleksine kapıldı. O uzun koyu renkli palto, kareli pantolon ve her tarafından taşan talaş kokusundan utanıyordu.

Kız oturup oyununa devam etti. Bazen yüzünü çevirmeden göz ucuyla ona bakıyordu. Sabit ve kesik bakışlarla, gururlu bir ifadeyle, acınası birine bakar gibi.

Kardeşinden daha aksanlı konuşan Mösyö Soren, “Devir değişmiş desenize” dedi.

Mikail, “Şu komşunuz olan kadın sana hiç yardım etmedi mi?” diye sordu.

“Yardım etmek istedi ama geri çevirdim” dedi Aydın.

Mirzayan Bey, “Aydın bu tür konularla ilgilenecek durumda değil. Ya aynen benim Serkis gibisin, inan ki!” dedi.

Mösyö Soren, “Ya ama onların yaptıkları gerçekten ayıp, ne yani koyun mu satın almışsın mübarek!” dedi.

Mirzayan Bey, “Güçlü ol, sen, üzme tatlı canını, eninde sonunda istediğin yere geleceksin, biliyorum” dedi.

“Valla onlar karşı çıktıkça benim azmim artıyor” dedi Aydın.

Mirzayan Bey, “Sana kol kanat gereceğim demiyorum. Başıma bela alacak değilim fakat sebebi nedir bilmiyorum ama senden çok hoşlandım. Dediğim gibi sana yardım edeceğim. İdeallerine saygı duyuyorum ama bu takip ne zamana kadar sürer veya baban yakanı bırakır mı? Ondan da emin değilim doğrusu” dedi.

“Bir gün gelip anlayacak ama o zaman da ben buralardan gitmiş olacağım” dedi Aydın.

Mirzayan Bey, “Bir iki yıl seni saklamayı düşünüyorum, dayanabilecek misin?” diye sordu.

“Evet” dedi Aydın ve gayet ciddi durmuş, erguvani renkli bir şey örmekle meşgul olan Madam Yogine’ye baktı.

Tam o sırada o bacak kadar kadın elinde yemek tepsisiyle içeriye girdi. Tepsiyi masanın üzerine koyup gitti.

Mirzayan Bey, “İsındıysan eğer buyur yemeğini ye. Çok da takma kafana, boş ver” dedi.

Mösyö Soren, “Tabii ya doğru söylüyor, ne takacakmışsın kafana, üzülme sen aslanım” dedi.

Mirzayan Bey, “Kusura bakma, hazırlık yapamadık, aperatif şeyler hazırladım” dedi.

“Sağ olun! Size de zahmet verdim’’ dedi ve Surme’ye baktı. O da başını salladı ve güldü.

Mösyö Soren, “Baban asık suratlının teki ama o kadar acımasız olacağını tahmin etmemiştim” dedi.

Kız aynı şekilde ona bakmaya devam ediyordu. Aydın o bakışlar üzerindeyken nasıl yemek yiyeceğini düşünüyordu.

Mösyö Soren, Madam Yogine ve Mirzayan Bey’in ısrarlarıyla masaysa oturdu ve titreyen ellerle kaşığı aldı.

Mirzayan Bey Ermenice bir şeyler söyledi ve onlar da Aydın’a baktı. “Peki ya annen? Babana karşı çıkmadı mı?” diye sordu Madam Yogine ve örgüsünü örmeye devam etti.

Aydın, “Daha iyi bilirsiniz ki annem her ne olsa da sonuçta bir kadın. Babam gibi erkekler de...” dedi ve sustu. Babasına uygun bir kelime bulamamıştı.

Akşam yemeğini yedikten sonra Mikail, “Bize bir şiirinizi okuyabilir misiniz? Erivan’a gittiğimde sizden arkadaşlarıma söz ederim belki” dedi.

Aydın kızardı. Heyecanla, “Size göre olacağını sanmıyorum” dedi. Mikail, ‘‘Alçak gönüllülük yapmayın lütfen!” diye cevap verdi.

Ve Surme öyle güzel güldü ve göz ucuyla da öyle bir ona baktı ki Aydın, kalbi alttan alta vuruyor sandı. O güne kadar hiçbir şeyin ve hiç kimsenin güzelliğinden o derece etkilenmemişti ve o güne kadar hiçbir varlık onu böylesine sarsmamıştı.

“Hangisini okuyayım, bilmiyorum” dedi.

Surme, “Hepsini” dedi ve güldü. Ve tekrar güldü.

Aydın gözlerini Surme’nin yüzünün siluetinde yumdu. Düşüncelerini konsantre etmeye çalıştı. Bir an öylece durdu, sonra; “Hepsi aklımda değil ama” dedi.

Mirzayan bey, “Hatırladığın kadarıyla” dedi.

Surme resmî edayla, “Okuyun’’ dedi.

Okudu:

“Ben, yüreği yaralı dilenci, Hallacın resmiyim ancak
Silsile aşkın zinciri kaldı ayakta bak, payidar
Ey dertli aşkın dumanı, ey kamacının kızı
Ben tarım sen tezene, üzerime dökül manidar
Dudaklarım kapalı hicranından, ölülerin ilinden bir adam
Hem devrin berzahından hem kıyametin korkusundan
Neylersin ki yürek matem tutmakta ayrılıktan
Kim kaçabilir tanıdık yüzlere karşı konuşmaktan
Ne bilir bülbül kimin dalına konduğunu
Hür, esir geceden kusurlu sanır seni
Mızrabı vurulurken bana çeng gibi ses veririm
Bu rengârenk insanlar, bu amansız düşmanlar
Bu gece asi sevgilim yanan yüreğimi çaldı
Sönük volkan gibiyim dağların soğuk resmiyim
Gönlü yanmışların, isimsiz âşıkların
Yarı yolda terk edilmişlerin, mesrur viranelerin
Ateşe verin evimi bu cismi candan edin
Şaraplara külüm ben, vücudum merttir benim
Bayrak, hatıraların simgesi, damların üzerinde
Eskimiş günler döndükçe, saklı kalmış aşk yadigâr.”

Hep birden alkışladılar onu. Madam Yogine bile elindeki örgüyü masanın üzerine koyup alkışladı. Aydın’ın elleri masanın üzerinde titriyordu. Surme ise fotoğrafını çekmek ister gibi bakıyordu ona.

Mirzayan Bey, “Bravo, bravo, öyle az buz şair değilmişsin evlat” dedi.

“Bu şiiri kim için yazdınız?” diye sordu Surme.

“Bilmem, öylesine yazdım işte!” dedi ve omzunu hareket ettirdi.

Mösyö Soren, “Harbiden öyle be, güzeldi!” dedi.

Mikail, ‘‘Ama tam kıvamına gelmiş bir şiir değildi” dedi.

Mirzayan Bey, “Mika, insafen söylemek gerekirse güzel şiirdi, yapma şimdi?” dedi ve Aydın’a dönerek, “Böyle şiir yazmayı nereden öğrendin?” diye sordu.

“Üstat Nasır Dilhun’dan.”

Gözleri fal taşına dönmüş Mirzayan Bey, “Üstat Dilhun mu? Senin dilin ne söylüyor evlat. Başın gövdene ağır geliyor herhalde. Dilhun ha?” dedi.

Mösyö Soren, “Tanıyorum onu. Dükkanıma gelirdi, çay kahve alırdı. Zayıf bir adamdı, karı gibi saçları vardı. Pos bıyıkları da. Derviş miydi yoksa komünist mi, bilmiyorum. Ama enteresan biriydi. Bir gün duyduk ki onun da ipini çekmişler” dedi.

Mikail, “Bir şiir daha okuyun” dedi.

“Ne yazık ki şu anda ezberimde yok” dedi Aydın ve yüzü buruştu, kısık bir sesle, “Ne yazık ki ezberimde yok” diye ikinci kez söylendi.

“Şöyle modern, serbest şiirlerin yok mu?” diye sordu Mikail.

“Olmaz olur mu? Şiirde Nima Yuşiç’i taklit ediyorum hem de, ama hatırlamıyorum hiçbirini” dedi Aydın.

Surme, “Yazmamış mıydınız?” diye sordu.

“Yazmıştım ama biliyorsunuz babam hepsini yaktı.” “İyi bir yetenek, umarım iyi bir şair olur” dedi Mikail ve oyununa devam etti.

Surme, “Kiş” dedi. Biraz durdu sonra tekrar, “Kiş” dedi, “Bir saattir kiş oluyorsun.”

Mikail, “O, o, o affedersin, yanlış attım. Dalgınlığıma geldi kusura bakma!” dedi.

Mösyö Soren, “Sorunun olmasaydı seni kendi dükkânıma alırdım. Kahve öğütmeyi öğretirdim sana. İki kuruş bir şeyler kazanırdık beraber, keyif sürerdik” dedi ve Aydın’a kendi bardağından şarap döktü.

Surme, “Al sana bir kiş daha” dedi.

Mirzayan Bey, “Hayır, ne güneş yüzü görebilir ne de şehirden çıkabilir. Güvenilir bir yerde çalışsın şimdilik, bakalım zaman ne gösterecek...” dedi.

Aydın, “Evet, neresi olursa önemli değil, önemli olan kimsenin yardımını almadan kendi kendime yetebilmektir. Çalışmak istiyorum”

dedi.

“Valla nereyi düşündüysem de aklıma kilisenin bodrumu dışında güvenilir bir yer gelmedi. İlk baştan da aklıma orası gelmişti zaten.”

Surme yüzünü ekşitti ve neredeyse bağırarak, “Amca, biliyorsun orası o kadar karanlık ki adamın ödü kopuyor” dedi.

Mirzayan Bey, “Sorun değil, elektrik çekeriz, iş yerine çeviririz orayı. Aydın için ne fark eder ki, orada çalışsın, yatıp kalksın, yaşasın, ta ki durumu belli olana kadar” dedi.

Surme, “Ama orası çok iğrenç bir yer, fare böcek dolu” dedi.

Aydın, “İdeallerim için bir mağarada bile yaşamaya hazırım, babam bana diz çökertmek istiyor, ama ...” dedi ve yine sustu.

Mirzayan Bey, kendisi çekidüzen verir oraya, eşya da veririz kendisine, işini de kursun, şöyle ağır olmayacak bir iş, ne gibi işler yapabilirsin mesela?” dedi.

Aydın, “Üstat Dilhun iyi bir çerçeveciydi. Ondan bir şeyler öğrenmiştim” dedi.

Mirzayan Bey, “Bundan daha güzel ne iş olabilir ki?” dedi ve sevinçten gülümsedi, kadehi dikti başına.

“Ahşap işini severim. Ağaçlara dokunmak hoşuma gidiyor” dedi Aydın.

“Ne lazım biliyorum. Yarın çeşitli ebatlarda yüz adet pervaz getiririz, malzeme, çivi, çekiç, tutkal filan da alırız, günde bir sürü. çerçeve yapar. Ücretini de alır. Geceleri de kitabını, dersini okur. Büyük adamlar az zorluk çekmemiştir hani. Bazı peygamberler çobanlık, bazısı da marangozluk yapmıştır mesela” dedi Mirzayan Bey.

Surme, “Kiş ve mat” dedi ve ayağa kalktı, masanın kenarında durdu. “Ne zaman giderim?” diye sordu Aydın. “Yarın sabahtan gidersin.”

Ertesi sabah Mirzayan Bey işyerine gitmeden önce Aydın’a kalacağı yeri gösterdi. “Bundan sonrasını riske atamayız. Bizi de uyarmıştılar hatırlarsan, sen de sıkıntı çekersin biz de, zor olacağını biliyorum fakat dayanmalısın, kendini işine vermelisin. Her halükarda burası cezaevinden de kışladan da iyidir. Yalnız bırakmayacağım seni. Gazete ve kitap bulurum senin için, karşılığında sabırlı olmanı bekliyorum ama. Ayrıca biliyorsun burası bir kilise, gelen giden olur bazen, seni görecek olurlarsa... Burası küçük bir şehir...” dedi.

Kar yağıyordu, dizlerine kadar kara batmıştılar. “Siz bir meleksiniz” dedi Aydın.

“Yo yo, melek filan değilim. Beraber iş yapıyoruz seninle, ortak

sayılırız, ortağımı korumak zorundayım” dedi ve parmağıyla kilisenin o tarafını gösterdi. “İşte orası.” Bodrum kata inen merdivenler kilise binasının hemen yanındaydı. ‘Aşağı inelim.” Önden indi, basamaklardan inerken de tutuk sesiyle insanın sürekli bir şeylerle meşgul olması gerektiğinden, yaratıcı olmasından yoksa içten içe eriyip gideceğinden, işsiz adamın kalabalıkta dahi kendini yalnız hissedeceğinden söz etti. “Yaz günü gölgede yatanın, kış günü ekmeği esmer olur” dedi.

Gri renkli ahşap kapıyı açtı. Menteşeler kuru ve sebepsiz bir korkunun sesini veriyordu. Buranın bir süre önce ölen kilise hizmetçisinin odası olduğunu sonradan öğrendi. Badkübeliydi.[15] Kızıl saçları vardı ve sürekli hakim yaka beyaz gömlek giyerdi. Savaş sırasında bu bodrum katında unutulmuştu, iki gün sonra odaya indiklerinde ise şişmiş cesediyle karşılaşmıştılar.

“Burası da Rus fıçılarının istiflendiği bölüm” dedi. Öbür tarafta birkaç tahta kutu duruyordu. Ortadaki dört kolon kubbe şeklindeki kemerleri taşıyordu. Aydın saydı. Dokuz kemerdi. Deponun sonunda önüne perde çektikleri küçük bir oda vardı.

Mirzayan Bey, “Buranın iyi yanı kışları sıcak yazları da serin oluşudur” dedi ve iki parmağıyla perdeyi kenara çekti. İçeri girmeden önce perdeye asılarak yerinden söktü ve köşeye attı. Odada ranza, masa ve bir de sandalye vardı. Sade, basit ve küçük. Zindan gibi. Her şey yıkık ve köhne. Mavi renkli fayans tozuyla, araları doldurulmuş tuğla duvarlarıyla oldukça hüzünlü görünüyordu.

Temizlenip düzenlenmesi imkansız gibi görünüyordu. Fakat birkaç gün sonra insana çalışma hevesi veren harika bir iş atölyesine dönüştü. Çalışma masası tam olarak tavandaki küçük pencerenin altındaydı ve pencereden masanın üzerine mülayim bir ışık vuruyordu. İş malzemelerini sağ taraftaki kolona astıkları kutunun içine dizmiştiler. Testereler, çekiçler, tornavidalar ve penseler. Tenekeden yapılma odun sobası atölyeyi ısıtmıştı. Küçük odanın önüne mavi renkli perde astılar, elektrik çektiler, ranzayı değiştirdiler, yeni masa ve sandalye getirdiler. Üst katına kitaplarını, alt katına ise elbiselerini yerleştirmesi için bir de dolap bıraktılar.

İşe başladığı günden eli alışana kadar otuz tane çerçeve yapmıştı, çıtaların dilini söktükten sonra günde elli adet çerçeve ve fotoğraf kabı yapıyordu. Mirzayan Bey her sabah hazırlanmış çerçeveleri satış dükkânına götürüyordu, zamanla zarif ve estetik çerçevelerin sayesinde Galost Kerestecilik’in işleri arttı. Mirzayan Bey çerçeve başına bir Tümen para veriyordu Aydın’a. Gerekli malzemeleri de o sağlıyordu.

Hizmetçi kadın günde üç öğün yemek getiriyordu ona. Tavandaki küçük pencere veya Surme'nin deyimiyle 9 küçük potişka, her akşam saatlerinde açılıyor ve içinde Surme'nin gülen yüzü görünüyordu. Selam verdikten sonra bir gün öncesinin gazetesini yukarıdan içeriye atıyor sonra da gidiyordu.

Artık o anlık görüşme için dahi olsa gün boyu aşkla çalışmaya başlamıştı Aydın. Surme, kare şeklindeki camlı tavan penceresini her açtığında Aydının bütün yorgunluğunu alıp atıyordu. Zamanı yavaşlatan ve Aydın'ın gönlünde gizli heves ile pinhan bir aşk uyandıran, öyle ki denizi bile Rus ruleti oynamaya zorlayan bir görüşme anı. Haftalar, aylar geçti ve o; ailesini aklından sildi, şiirlerini tamamen unuttu ve tekrar zayıfladı, daha zayıfladı.

Gün boyu iş, günün sonunda kısa bir görüşme ve bu görüşmede bal renkli gözlerle sevişme.

On beş

Bahar geldi dadandı. Pek kavruk olmayan güneş açtı. Karlar eridi, tavandaki potişka içeriye daha fazla ışık vermeye başladı ve birisi günde iki kez etrafı ve o kalın camları yıkıyordu. Bazen de Aydın'ın masasının üzerine birkaç damla su dökülüyordu. Galost çerçeve atölyesinde mesai devam ediyordu. Sade, işlemeli, kahverengi, siyah ve altın sarısı rengindeki muhtelif çerçeveler, atölyenin köşesine dizilmişti.

Kimse Mirzayan Bey'in o güzelim çerçeveleri nereden getirdiğini, kime yaptırdığını bilmiyordu. Hatta esnaftan birisi, “Mirzayan Bey atölye neresi?” diye sorduğunda, “Bunlar Erdebil'de mi üretiliyor sanıyorsunuz?” diye cevap vermişti. Yoo, bu memlekette üretilmişe benzemeyecek kadar özenle ve ustalıkla yapılmıştılar. Hem fiyatları da uygundu, kim bilir belki de artık şehrin her evinde bu çerçevelerden bir iki tane vardı. İçerisine konulan ölü veya manzara resimleriyle duvarları süslüyordular muhtemelen. Orhan bile bu çerçevelerden iki tane almış ve evde mutfağın karşısındaki duvara asmıştı. İçinde Hz. Ali'nin arş seccadesine oturduğu, belinde iki başlı kılıcı, sağında yeşil kıyafetleriyle Hz. Hasan, solunda kırmızılar içinde Hz. Hüseyin'in durduğu, başlarına da meleklerin güneşlik açtığı, arkalarındaki ezeli nurun ebediyete dek parladığı bir fotoğraf duruyordu.

Bir gün Aydın eve isimsiz mektup atmış; bu mektupta durumunun iyi olduğunu, hiçbir şekilde evi ve aileyi merak etmediğini, sadece bazen anneyi ve Ayda'yı özlediğini yazmıştı. Ha bir de Sohrap nasıl, Ayda tekrar gelmiş mi, diye sormuştu. Ayrıca baba peşini bıraktığı ve bir

köşede yaşamasına karışmadığı takdirde aileden hiçbir şey talep etmeyeceğine dair noterde imza atmaya hazır olduğunu belirtmişti. Bir de insanlar neden anlaşmazlık çıkarmak isterler, neden bu kadar birbirlerine yabancılar ve neden insan kendini bu kadar yalnız hissediyor türü şeyler yazmıştı.

Annenin solunum yetmezliği artmıştı. Aydın'ın nerede olduğunu bilmiyordu ama yalnız olduğunu biliyordu. Hem de kendinden gayet emin şekilde durmadan, "Ölürüm ben senin o yalnızlığına'' diyordu. Vakitsiz zamansız ağlıyor, ne kadar ağlasa gönlü rahatlamıyordu. İkizlerin alınyazısının hallice olmadığını sezinliyordu. Ayda Abadan'daydı ve ondan pek az haber geliyordu, sadece çocuğuyla birlikte iyi olduğunu bildiren iki kelimelik telgraflar. Hem artık mesafeler daha da artmıştı. Oysa Aydın, yer yarılmıştı da içine düşmüştü sanki veya buhar olup havaya uçmuştu, nerede arıyorlarsa bulamıyorlardı. Defalarca Ramespi'deki kereste atölyesine göndermişti Orhan'ı fakat en ufak bir iz bulamamıştılar. Bir keresinde de kendi gitmişti, yine bulamamıştı. Mirzayan Bey'in ocağına düştü, Rizvan Bey'e para teklif etti, Bekçi Ayaz'ın evine giderek karısından yardım istedi, şehir kıraathanesine uğradı ama hiçbirinin yararı olmadı.

Bir gün de Meryem Ana Kilisesi'ne uğradı ve Galost Mirzayan'ın evine gitti. Yaşlı Madam Yogine'yi, Surme'yi, Mösyö Soren'i gördü, hepsiyle konuştu, ağladı; çaresizliğinden dem vurdu, gönül darlığından söz etti, endişelendiğini söyledi. Onlar ise Aydın'dan haberleri bir yana, onu asla tanımadıklarını söylediler. Anne; oğlunun şair olduğunu, nasıl olur da tanımadıklarını sordu. Onlar da, ismini duyduklarını fakat kendisini tanımadıklarını söylediler ve biz ne yapabiliriz ki, elden bir şey gelmiyor, diye eklediler.

Anne eve döndüğünde o kızı hatırlıyor gibi oldu. Sanki daha önce bir yerlerde görmüştü onu. Yüzü tanıdık geliyordu ona. Kızın yüzünde Aydın'dan belirtiler vardı sanki ve o bunu görmüştü; belki de Aydının kokusunu hissetmişti onda, belki de elindeki titreyişte, bakışlarını kaçırmasında veya Aydının adını her anmasında görmüştü onu.

Ertesi sabah tekrar Meryem Ana Kilisesi'ne gitti ve o kızı gördü. Hortumu tutmuş yerleri yıkıyor, çiçekleri suluyor, arada bir de kuşları ıslatıyordu. Kilise binasının merdivenlerine oturarak sordu:

"Yavrum, senin adın ne?" dedi.

Ve o cevap verdi. "Surmelina."

"Surmelina. Ne güzel isim. Aydın ile Ayda'ma ne kadar da benziyorsun" dedi.

Ve tekrar ağladı, kızın her hareketini dikkatle izledi ve akşamüzeri eve geri döndü; çaresiz ve üzgün.

Annenin endişesi babaya da sirayet etmiş, o katı ve inatçı görünen babayı bile sarsmıştı. Ayaz'dan yardım istedi. Mümkün olduğu yere kadar şehrin altını üstüne getirmiş; etraf köylere, askerî birliklere, hastanelere, mezarlıklara bakmıştılar. En son iki yıl önce bir gece vakti Ramespi'deki iş yerinden ayrılmıştı ve bir daha da haber alınamamıştı kendisinden. Kimse bilmiyordu nerede olduğunu, hiç kimse.

Mirzayan Bey, Aydın'ı satmayacağına ve sonuna kadar koruyacağına dair çerçevelerden kazandığı parası ve şerefi üzerine yemin içmişti. Jandarmaların atölyeye gelip arama yaptıkları gün onu işten çıkardığına dair ısrarla ve sıkı sıkıya cevap veriyordu. Jandarmalar tehdit etmiştiler onu, Aydın'ı saklarsan başına geleceklerden sen sorumlusun demiştiler.

"Nerdeydi öyleyse?"

Annenin Ayda'ya vereceği bir cevap kalmamıştı artık. Son gün Abadani eşini ve çocuğunu almaya geldiğinde uğramadık yer bırakmadılar ve Ayda, Aydın'ı göremeden gitmek zorunda kaldı. Orada kaldıkları on beş gün içinde Sohrap dayısını her sorduğunda anne, çocuğu kucağına alıyor ve hıçkırıklarla ağlıyordu.

Baba evindeki yaşam dayanılmaz derecede acı bir hal almıştı. Annenin dayanacak gücü kalmamıştı artık; baba yırtınıyorsa da bir sonuç alamıyordu. Artık o renkli sofralardan, güzel yemeklerden eser kalmamıştı. Anne sürekli hastaydı. Orhan oburluk yapıp evin ve dükkanın tüm işlerini kontrolüne alıyordu. Alım, satım ve diğer muamele ve kararlar.

Yusuf ise o küçücük yarı karanlık odada ulumaya devam ediyordu. Duvarın alçısını tırnaklarıyla kazıp yiyordu. Kerpiç parçalarını çiğniyor, içindeki saman saplarını ise yutamıyor, çıkarıyordu. Oda iğrenç kokuyor, koku tüm eve yayılıyordu. Baba bağırıyordu:

''Allah'ım ne olursun al bunu bizden."

Anne ile babanın ilişkisi, renksiz ruhsuz bir ilişkiye dönüşmüştü. Mecbur kaldıklarında iki kelime ediyor sonra o uğursuz dünyalarına geri dönüyorlardı.

"Oğlumu derbeder ettiniz' diyordu anne.

Füruzan, "Nereye gitmiş olabilir böyle habersiz?" diye soruyordu.

"Nereye gidecek, mutlaka Tahran'a okumaya gitmiştir" diyordu Orhan.

Baba kimsenin görüşünü kabul etmiyordu. Kendi görüşünü bile, ne diyeceğini bilmeyecek kadar kafası karışmıştı. "Belli değil. Ne adam akıllı dini imanı vardı ne de doğru dürüst bir iş bildiği ne de beni

dinlediği, Yazık valla yazık, tüm o yetenek ve beceriye. Çocukken elindeki hıyarı bile soymama izin vermez, ben derdi illa da. Ne ucubeydi ne, kimseye ihtiyacı yoktu sanki. Bilmiyorum, Tahran'a gitmişse eğer bir daha zor gelir, iyisi mi unutalım gitsin. Ayaz, belki de sınırın diğer tarafına gitmiş diyor ... "

Anne, "Elinin körüne gitmiş" dedi.

Elim bir hicranın ateşinde yanıyordu. Sonradan o günleri Aydın'a anlattığında öylesine gözyaşı döküyordu ki Aydın bile ağlamak zorunda kalıyordu.

Oysa Aydın ürkek bir kaçışın ortasında tüm olan bitenden habersizdi, dönmek veya kendinden bir iz bırakmak gibi bir düşüncesi de yoktu. Anne bunları ona anlatırken derin bir nefes çekiyor ve "Ne yapabilirdim ki?" diyordu. Şafakla birlikte kalkıp akşama kadar resim kabı, işleme yapıyordu, kitap veya gazete okuyordu. Ve o da tek taraflı aşkın ateşinde yanıyordu. Gün batsaydı da Surme tavan penceresini veya kendi değişiyle potişkayı açsaydı, kendisine "Aydın bey" diye seslenseydi veya aşağıya kitap atıp gitseydi. Ne bir çift laf, ne ilgi alaka, dahası ne bir gülücük... Zamanın ilerlemesi delice kararını aza indirmişti. Ve bir gün mutlaka Surme'nin aşkına sahip olacağı umuduyla işine sığındı.

Yolunu gözlemek zamanı uzatıyor ve onu, kilisedeki ziyaretçilerin ayak bastığı, öğleden sonraları birinin yıkadığı sonra da oradan masasının üzerine damla damla su aktığı mat, kalın camlara dönüştürüyordu. Atölyedeki lambanın naçiz ışığı altında Surme'nin yüzüne bakıyor, dili tutuluyordu; kalbi hızla atıyor ve ağzı havada kalıyordu. Ne konuşacağını da bilmiyordu. En ufak bir söz bile onu kaçırtabilirdi, arkasında bırakacağı tozun dumanın içindeyse onu görmesi imkansızdı. O kunt gibi inat, naz ve cilvelerle sempatikliğindeki mutlak zaafın, doğasının bir parçası olduğuna inanamıyordu, belki de inanmak istemiyordu. Asla yemek yemeyen, nerede olmak isterse olan, evin dış salonunda veya raftaki çini saksıların karşısında, ağaç yapraklarının arasında ve alevlerin ortasında bir adamdı.

Aşık olmuştu ona ama aşık olduğunu kendine bile söyleyemiyordu. Tüm cesaretini yitirmişti. Hep aynı yerleri görmek, monoton bir iş ve yeknesak bir yaşam ile güneş ışıklarının az oluşu rengini attırmış, zayıflatıp yaşlandırmıştı onu. Gelen her sesle kalbi çarpmaya başlayan korkak bir adam olmuştu. Kırışmış, yaşlanmış, kesintisiz kol kanat çırpmaya çalışan cıva gibi olmuş bir yüz. Günde elli adet resim kabı yapıyor ve parasını dolabın çekmecesine koyuyordu ama niye koyuyordu ve parayı neden biriktirdiğini, ne zamana kadar orada kalacağını bilmiyordu. Aşk ve korku içten içe beynini kemiriyor ve kafasının içini bitirmeye çalışıyordu. Tanımadığı insana aşıktı, tanıdığı

insanlardansa korkuyordu. Şimdiyse neden hayatta olduğunu bilmek istemiyordu. Mirzayan Bey'e bu nemli ve güneş görmeyen bodrumda ne zamana kadar kalacağını hatta bir kez olsun sormadı. Ama ona fevkalade saygı duyuyordu, yaptığı ve işlediği kapların sayısı kadar mutluydu. Akşam üzerileri ve potişka ile mutluydu.

Potişka açıldı. İçeriye gür, düz ve kumral saçlar döküldü. Gülmeyen bir yüz; ciddi, öfkeyle karışık bir gurur. Bir an durdu sonra, "Aydın bey'' dedi.

"Efendim."

"Oraya gelmek istiyorum, kapıyı açar mısınız?"

Soğuk gevşeklik tüm bedenini sardı. Rengi kaçtı ve titrek ellerle kapı sürgüsünü açtı. "Tanrım, şimdi Mirzayan Bey ve Mösyö Soran' a ne cevap vereceğim" dedi kendi kendine. Surme içeri girdi. O iki parlak göz, incecik kaşlar ve kabarık yanaklarıyla atölyenin ortasında durdu. Üzerinde koyu yeşil bluz vardı ve boynu ne kadar da uzun görünüyordu içinde. Ve bir de kalbi hızla çarpıyordu. Acaba her zaman böyle miydi? Bu hızla çarpıyor muydu kalbi? Koşmuş muydu yoksa? Her zaman koşar mıydı böyle? Ee, neden kalbi böyle çarpıyordu peki? Bakacak olsalar kızar mıydı acaba? Ve ne kadar güzeldi.

Hiçbir şey görünmüyordu. Zaman, ses ve hareketten gerideydi. Çatlamış topraklar ufuk çizgisine uzanıyordu beyninin içinde ve ne desen vardı ne renk. Güller kurumuştu ve rüzgar esmiyordu, adamın kafası birden şişiyor ve o zihin akışı ağır bir basınçla patlayacak gibi oluyordu. Ne gece vardı ne gündüz. Peki, kimdi öyleyse? Ve neden bir şey durmadan çarpıyordu?

"Kalbiniz mi?"

Birden kendine geldi Aydın. Surme'nin karşısında duruyordu. Rüya görüyor sandı.

"Titriyorsunuz?"

Sadece, "Ne olursunuz, gidin buradan" diyebildi.

"Nereye gideyim?" Sesi kadife gibiydi, biraz da şımarık. Yankılanıyordu, kulak kıvrımlarına ve göz kapaklarına dokunuyordu. Aydın korkuyordu ondan, rezil kepaze olmaktan korkuyordu. Adam olması için onu falakaya yatıracaklarından korkuyordu. Alnındaki kara lekeyle onu oradan atmalarından ve şehirde, bu gördüğünüz nankörün tekidir, demelerinden korkuyordu. Ve ne yapacağını bilmiyordu.

"Sizi burada görseler ikimiz için de hoş olmaz" dedi.

"İyi olmaz mı? Nasıl yani?"

Kız anlamıyordu ne demek istediğini, Aydın’ı yoruyordu. Dizlerinin bağı çözülüyor sandı, iki büklüm oldu, “Ne olursunuz, gidin buradan” dedi. Yalvarmaya başlamıştı. Ağlamak istiyordu.

Surme dediklerine aldırış etmeksizin atölyeyi dolaştı.

“Korkunun ecele faydası yok.” Sonra kendinden gayet emin bir edayla, “Gönlüm nereyi isterse oraya giderim” dedi. Elinde iki gazete, bir kitap tutuyordu. Aydın’ın çalışma masasının üzerine koydu onları. Tavandaki küçük pencereye baktıktan sonra aynı masaya geçip oturdu. Eline iki küçük çivi aldı ve garip bir dikkatle masanın üzerine çaktı onları. Malzemeleri yanına aldı ve masanın üzerinde yarım bırakılmış resim kabını tamamlamak istedi ama yapamadı.

“İzin verin de göstereyim, o öyle olmaz” dedi Aydın.

“Nasıl yapacağımı biliyorum.” Sonra da, “Burası pek de iyi, uygun bir yer değil. Baksanıza, renginiz kaçmış; bu uzun sakallar ve acayip saçlarla bir yabancıyı korkutursunuz” dedi.

“Ne yapabilirim ki?”

Hemen cevap verdi Surme: “Her şey yapabilirsiniz.”

“Yaklaşık iki yıldır Mirzayan Bey dışında beni görmeye gelen olmadı.”

“Çok korkak birisi olduğunuz belli. Buraya gelmişim, sizinse umursadığınız yok.” “Bugün benim için çok büyük bir gün hanımefendi.”

Aydın zamansız bir sıcaklığın yüzüne ve kulaklarına koştuğunu sezdi. ‘‘Ama alıştım artık” dedi.

Elinde malzemelerle yürümeye devam eden Surme, “Babam birkaç kez sizi görmeye gelmedi mi?” diye sordu. “Evet geldi. Babanız çok iyi bir adam.”

“Ya ben?”

“Siz mi? Siz kusursuzsunuz.” “Kendi kusursuzluğunda yok olan biri mi?” “Yoo, çünkü kusursuzluk asla yok olmaz.” “Ben bir kadınım.”

“Kusursuz.”

“Bunlar birer duygu, sezi, gerçek değil.” “Benim gerçeğim sadece acıdır” “Hayatın büyük kısmı acı ve acı çekmektir.” “Sizin için neden öyle olsun ki?” “Evet, neyse.”

“Bu tavandaki küçük pencereyi çok seviyorum” dedi Aydın.

“Potişka mı? Neden çok seviyorsunuz” dedi ve pencereye baktı. Keyifle güldü.

“Çünkü onu siz her gün açıp bir an ...” dedi ve sustu.

Surme tekrar güldü. Öyle ki Aydın gülünç bir şey söylediğini sandı.

“Sizin için ne önemi var ki?”

“Önemi sevinmem, tek sevinç kaynağım o.”

“Sadece bu mu?”

“Evet, sadece bu!”

“Enteresan” dedi Surme ve kırmızı kollu kerpetene el sürdü. Ve alıp bir kenara bıraktı. Sonra çekici aldı eline. “Daha önce hiç kimseyi sevdiniz mi?”

“Hayır.”

“Ama ben yıllar önce evlendim. Kocam düğünümüzden üç ay sonra trafik kazası geçirdi” dedi ve başını kaldırarak Aydın’a baktı. “Ve öldü.”

“Bilmiyordum” dedi Aydın. “Allahtan çocuğumuz olmamıştı.” “Seviyor muydunuz onu?” “Hayır.”

“Neden evlendiniz peki?” “Bilmem.”

“Bugün yanıma gelmenize ne sebep oldu?”

“Bilmem. Öylesine işte, içimden sizi görmek geldi.” “Gelmenize çok sevindim.” “İyi öyleyse.”

Avuçlarını yukarı çekmişti, masadan kalkmaya hazırlanıyordu. Kalktı. Her adım atışında saçları dalgalanıyordu.

Derken Aydın’ın kaldığı küçük odaya doğru gitti. Odanın önünde durdu. Tek parmakla perdeyi araladı ve içeriye girdi. Aydın içeri girsin mi yoksa olduğu yerde dursun mu bilmiyordu. Bir an durdu ve biraz daha bekledi. Perdeyi aralamaya karar vermişti ki Surme çıktı.

“Saçınızı ve sakalınızı kesin, şu çingene çadırı yere de biraz çekidüzen verin, bazen de yukarı gelin ki yüzünüz güneş görsün” dedi ve henüz konuşmaya devam ederken merdivenlerden yukarı çıktı. Ve çıkıp gitti.

Aydın, bazen açık bazen de boyun bandıyla bağlı tuttuğu saçlarıyla, bazen erguvani bazen mor giydiği kıyafetleriyle, bazen sevecen bazen itici hâliyle çingenelere benzettiği bu kızı düşündükçe ranzanın kenarında oturmuş taşın beton gibi varlığını düşünen bir taş heykele dönüşüyordu. O gece anne ve Ayda’yı hatırladı. Ve evlerinin merdivenlerini hatırladı, alaz alaz yanan alevlerin yükseldiği o bodrum katındaki odasını özlemişti. O şeker gibi çocuğu, Avanak Cemşit’i hatırlamıştı. Evin önüne her geldiğinde bir ayağını duvara dayıyordu ve dışarı çıkana kadar öylece Orhan’ı bekliyordu.

O gece her şeyi ve herkesi hatırlıyordu. Hafızası dolup boşalıyordu. Surme oraya neden gelmiş ve onunla neden konuşmuştu, bilmiyordu. “Çok yalnızım, düşünebiliyor musun, yıllardır yalnızım” demişti. Varlığı sadece oranın havasını doldurmamış, pervasızlıkta sınır tanımadığını da Aydın’a göstermişti. Sıcak, yaramaz, kıpır kıpır ve fena. Gitmişti gitmesine fakat zamanın ağırlığını da kendiyle götürmüştü sanki ve kendinden geriye Aydın’ın burnunda hoş bir koku bırakmıştı. Bir çeşit karışık koku, insanın sabah vakti gördüğü hoş rüyalardan kalkarken hissettiği acı bir ayılma gibi.

“Eğer sizden şiir okumanızı istersem okur musunuz benim için?” demişti.

“İlle de tiye almanız mı gerekiyor beni?”

“Hayır, öyle bir kastım yok, sadece şiir duymak istedim, o kadar. İstemiyorsanız ısrar etmem.”

Birkaç gün sonra Aydın, birbirine tutturulmuş kapları boyamadan önce zımpara çekerken kapı iki defa tıklandı, kapıyı açtı, Surme içeri girdi. Selam verdi, orayı iyi tanıyormuş gibi, Aydın’ ı iyi tanıyormuş gibi gözlerinde meraklı bir hâl görünmüyordu. Elinde ayna, bir parça beyaz bez ve bir de makas vardı. Sandalyeye doğru yürüdü ve Aydın’a oturmasını işaret etti.

“Yakın zamanda kendinizi aynada gördünüz mü hiç?”

“Hayır.”

Ona baktı. Kendisine bakıyor diye utandı. Ama göz ucuyla tekrar bakmayı arzu etti. Aynayı masanın üzerinde durdurdu. Sandalyeyi geri çekti ve “İyi, gelin görün öyleyse” dedi.

Aydın sandalyeye oturdu. Surme beyaz örtüyü boynuna doladı ve başladı. Tek kelime etmeden saçlarını itinayla ve bir anne şefkatiyle tıraş etti. Saçını sakalını düzeltti. Parmakları aynada o kadar hızlı hareket ediyordu ki Aydın şimdi birini makasın arasına kaptıracak sandı.

“Geçen sene anneniz gelmişti. Hem de iki kez” dedi Surme. “Annem mi?” dedi Aydın ve tekrar önüne baktı. “Başınızı çevirmeyin lütfen. Yoksa kulağınızın birinden olursunuz” dedi Surme.

“Niçin gelmişti?” diye sordu.

“Sizi arıyordu. Kereste atölyesinden buraya kadar izinizi sürmüş, burada olduğunuzu sanıyordu.”

“İçgüdüleri kuvvetliymiş.”

“Evet. Ne kadar da seviyormuş sizi böyle?” dedi Surme ve onun

sessizliğinde devam etti. “Ben Aydın ve Ayda’ya çok benziyormuşum, dedi. Fakat sizin gözleriniz Tatar gözüymüş, bense kumralmışım.”

“Yemin ederim benzediği için değildir, mutlaka bazı belirtiler gördüğü için benim burada olduğumu sanmış” dedi Aydın.

“Belki öyledir, belki de değil.”

“Ne demek yani belki öyledir belki de değil?” Surme güldü:

“Yani benim sana olan duygularımı anlamış demek ki” dedi.

“Bana karşı duygularınız mı var?” diye sordu Aydın.

“Başınızı çok oynatıyorsunuz, tabii ki var” dedi Surme.

Aydın gayet rahat bir şekilde, “Aşkınız bende yıllandı, hanımefendi” dedi.

“Şarap mı ki yıllansın?”

“Bana biçilmiş rol ve dürüstlük gereği, sizi sevmeye hakkım yoktu.”

“Neden?” dedi ve yaptığı işi bıraktı. Aydın’ın yüzünün karşısında dirsekleriyle masaya dayandı.

“Buradan çıkarırlarsa beni çok da alınmam doğrusu fakat babanızın benden nefret etmesinden korkarım” dedi Aydın.

“Hata sizde değil, sizi korkak doğuranda. Tüm cesaretinizi almışlar elinizden. Aynaya bir bakar mısınız, ne kadar yenilmiş ve yaşlanmış görünüyorsunuz.”

“Sevgiye muhtaç olmadığınızı mı düşünüyorsunuz?”

Surme tekrar işine devam etti. “Her insanın sevgiye ihtiyacı var.” Saçlarını ortadan ayırdı ve taradı, sonra da, “Bakın, İsa Mesih gibi oldunuz ama banyo yapmanız gerekiyor” dedi.

Aydın baktı. Ama Mesih’e benzemiyordu. Saçlarını tıraş ettikleri zayıf, cılız bir Tatar erkeğine daha çok benziyordu. Surme’nin eli altında ne yapsa heyecanının önünü alamıyordu.

“Sürekli burada su ısıtır banyo yaparım’’ dedi.

“Banyonuz mu var? Bundan sonra ne vakit isterseniz bizim banyoyu kullanabilirsiniz.”

Önündeki önlüğü salladı sonra da resim kaplarının yanına gitti.

“Sizi çalışırken izlemek hoşuma gidiyor” dedi.

Atölyeyi dolaştı tekrar. Dizlerinin üzerinde yere çöktü ve zımpara yapmaya başladı.

“Elinizi kirletmeyin siz” dedi Aydın.

“Neden kaşlarınız çatık duruyorsunuz hep?” diye sordu Surme.

“Bilmem. Ben de bilmiyorum.”

“Sürekli düşüncelisiniz. Gemileriniz batmış gibi.”

“Ben kendimi geçmişte arıyorum hep, belki ondandır. Şu an elimizde olmayan ama geçmişte sahip olduğumuz bir şeyler vardı diye düşünüyorum.”

“Ne gibi?”

“Bilmiyorum.”

‘‘Artık her gün geleceğim” dedi Surme ve çıkmak istediği sırada Aydın’ın küçük odasına uğradı, birkaç saniye ranzada oturdu, eline bir iki kitap alıp sayfalarını çevirdi ve dönüp, “Siz Marangoz Yusuf musunuz?” diye sordu.

“Surme Hanım”

“Surmelina.”

“Surmelina Hanım, sizi sevmeme izin verir misiniz?”

Surme durdu. Güldü ve dilini yavaşça üst dudağında gezdirdi.

“Rica ederim, ne demek.” işte o zaman Aydın öptü onu. Hem de tüm kalbiyle. Önceden kendinin olduğu belirlenmiş bir toprak parçası gibi iktidarının sınırlarına kattı onu ve üzerine ayak bastı.

On altı

Bölgede yaşayan Ermeniler pazar günleri gruplar halinde kiliseye gelerek toplu ayine katılıyor, dini merasimlerine göre adak ve sungularını yerine getiriyorlar ve kilisenin yeşil bahçesinde öğle yemeklerini yedikten sonra ikindi vaktine doğru dağılıyorlardı. Dış cephesi kırmızı tuğlalarla örülmüş kilisenin sivri çatısının iki tarafında iki gözlü pencere vardı, ortasında yani giriş kısmında tavana kadar uzanan ve üzerinde güvercin yuvası bulunan barok biçiminde inşa edilmiş iki büyük sütun bulunuyordu. Avlunun ortasında yerden bitmiş kadim bir sütun daha duruyordu ki üzerinde elini duaya açmış yaşlı bir azizin heykeli vardı. Küçük bahçeler iki taraftan binayı çevrelemişti.

Kilisenin ana giriş kapısı üzerindeki saat, yıllardır durmuştu ve avlunun büyük ahşap kapısı inliyor gibi açılıp kapanıyordu. Kilisenin onca hizmetçisi, kapıcısı ve temizlikçisinden geriye sadece o bacak kadar kadın kalmıştı. Kilisenin ve Galost Mirzayan’ın ev işlerine o bakıyordu.

Pazar günleri kilisenin mümin ziyaretçileri dışında işportacıları da vardı. Kilisenin etrafında, Ermenistan Sokağı'nda ve Garzan Mahallesi'nde tablalarını kuruyor; sakin bölgeyi adeta bir pazaryerine çeviriyorlardı. Çevre; gazete satanlar, şalgam pişirenler, yeşillik diye bağıranlar, etraf köylerden gelen sabuncular, elbiseciler, çocukların ağzına parmakla bal çalan oyuncakçılar, çay ve tarçın ikram eden seyyar berberler, gayrimüslimlerden yıllık masraflarını çıkarmak isteyen mumcular, sokak başlarında yolcu beklerken kestiren faytoncular ile doluydu.

Pazar günleri dışında ölen birileri mutlaka çıkıyordu veya genç kızlar ve erkekler evlilik için geliyorlardı kiliseye; kısacası her merasimde etraf karnaval havasına dönüşüyordu. Galost Mirzayan, papazı kiliseye getirmesi için evine fayton yolluyor, Surme'ye papaz için yaşlılara yaraşır yumuşak yemekler yapmasını söylüyordu ve kendisi de o gün işe gitmiyordu, Mösyö Soren'den de işe gitmemesini, kalıp misafirlere çay ve kahve ikram etmesini istiyordu.

Yine böyle sıcak bir günde -perşembe öğleden sonra- Mösyö Soren Aydın'la kahve içip iki laf etmek için atölyeye indi. Madam Yogine'den Surme'nin vaktinin çoğunu orada geçirdiğini duymuştu, şimdiyse Aydın'ın nasıl biri olduğunu, ne düşündüğünü, geleceğe dair ne planları olduğunu öğrenmek istiyordu.

Aydın birkaç güne kalmaz buradan gideceğini söyledi ona. Ve bu konuyu daha önce kimseye açmadığını ve artık dayanacak gücünün kalmadığını da.

Mösyö Soren durakladı:

"Gitmelisin? Nereye?"

"Tahran'a' dedi Aydın.

"Niçin?"

"Okul okumak için, yaşamak için, herkes gibi yani."

"Arkanda bu takip, önünde bu kötü durum varken pek mantıklı gelmiyor bana."

"Olabilir ama ömrümün dört yılı; kereste atölyesinde, bu atölyede, bu bodrumda telef oldu gitti. Kesip attılar bu kesitini ömrümün. Gidip ne yapabilirim diye bir görmek istiyorum. Mösyö Soren, yıkıldım ben, çok zarar gördüm. Belgelerim yandı; yazılarım, şiirlerim yandı, geçmişimi benden kopardılar sanki. Şimdi de iyice tembelleştiğimi hissediyorum. Zaten eninde sonunda da gitmeyecek miydim?"

Mösyö Soren her hâliyle endişeli ve huzursuz görünüyordu. Çivileri masanın üzerine döküyor, sonra tekrar topluyordu, kutunun kapağını

kapatıyor, tekrar çivileri döküyordu. Resim kaplarını üst üste gelecek şekilde istifliyor ve tekrar çekice uzanıyordu. Asabi görünüyordu. “Sana hak veriyorum, seninkinden daha kötü durumum olmasına rağmen. Benim de hayatım yandı. Karım öldü, bir yaşındaki oğlum Danyal öldü. Savaş bizi birbirimizden kopardı. Tüm o neşe dolu yaşamdan geriye bir Surme kaldı bana ki onun da durumu benimkinden iyi sayılmaz. Belki sana söylememiştir ama kötü ve kısa süreli bir evlilik yaşadı. Düğünden üç ay sonra kocası öldü. Sonra tabii zaman geçti ve zaman geçtikçe Surme beğenilerini, gustolarını tek tek yitirdi. Yakınlarımızın çocukları defalarca gelip istedi ama o hiçbirini kabul etmedi. Biz de zorlayamadık tabii tekrar evlenmesi için. Ve kaldı işte öyle. Şimdiyse melankolik olmuş, gördüğü her erkeğe şüpheyle bakıyor. Ne Erivan’a gönderebiliyorum ne de burada kalmasını istiyorum. Ama artık ben de her şeyi boş verdim, ne de olsa günler geçiyor. Bu da bizim hayatımız işte! Görüyorsun, seninkinden pek de iyi sayılmaz. Kadere karşı da gelinmez” dedi.

Aydın, “Evet, doğru söylüyorsunuz. Siz de yanmışsınız. Peki ama ne olacak? Ömrümün sonuna kadar burada, bu rutubetli ve karanlık bodrumda, sosyal yaşamdan nasibini alamadan, parasının ne işime yarayacağını bilmediğim kaplar yapıp duracak mıyım? Öyleyse dünyaya neden geldim ben?” dedi.

Mösyö Soren, “Ne oldu da birdenbire bu kararı aldın?” diye sordu. Aydın, “Çok düşündüm, düşünmek için bol zamanım oldu, şimdi de...” dedi.

Mösyö Soren, “Gençsin, kendi ülkende yaşıyorsun, okumuş, tahsil görmüşsün, neden böyle olmak zorunda sence?” diye sordu. “Böyle olmasını babam istedi. O başıma bunları açtı” dedi Aydın.

Sonra ikisinin de sözü bir oldu. Orada durmuş memnuniyetsizliğini dile getiren aynı kişiydi sanki. İkisi de yıkılmış, bitkin ve dertli. Mösyö Soren giderken sonunda dönüp, “Yine bir düşün. Belki başka bir yol daha bulursun” dedi.

Gecenin sonlarına doğru tüm seslerin kesildiği sırada Surme, merdivenlerden aşağıya indi. Kapıyı çaldı ve içeriye girdi. O gün yoğun olduğu için Aydın’a uğrayamamıştı. Şimdi ise perişan ve bitkin görünüyordu. Gazeteyi masanın üzerine bıraktı ve küçük odaya geçti. Ranzanın üzerine oturdu ve bir uçağın düşüş anına bakıyormuş gibi gözlerini Aydın’a dikti. Uzun süre sessizlik içerisinde geçti.

“Çok yoruldun sanıyorum” dedi Aydın.

“Gidiyor musun?”

“Baban mı söyledi?”

“Evet.”

Ve Aydın, “Evet” dedi. “Niye daha önce gideceğini söylememiştin?” “Keşke Mösyö Soren’e de söylemeseydim.” “Bu kadar mı?”

Aydın sessiz kaldı. Surme’yi asla o denli perişan görmemişti. “Ben ne olacağım peki?’’

“Ben sana göre değilim Surme. İnan bana” dedi Aydın. “Ne oldu sana böyle?”

“Ben kendimden bile usandım artık, tükendim, kalbim çürümeye başladı.”

“Peki ya ben?”

“Bilmiyorum.”

“Aydın.”

Aydın ona baktı. Surme konuşmuyordu. Kısa süre göz göze bakıştılar. Sonra Surme güçlükle kendini kontrol etmeye çalışarak titrek bir hâlde, “Tüm o güzel sözler peki ...” dedi ve yere baktı.

Aydın, “Tüm o sözler gerçek duygularımdı benim, hâlâ da o duygulara sahibim. Fakat sana daha fazla bağlanmadan buradan gitmeliyim. Bu isteği içten yaşamalı, bu aşkı gönlümde yaşatmalıyım” dedi.

Surme’nin gözyaşları yanaklarına boşalıyordu ama gayet sakin konuşuyordu.

“Seni sevmek kolay değil.”

“İnan Surme, ben sana göre değilim.”

“Sus, lütfen böyle konuşma!”

“Ben taş kalpli biri değilim Surme. Burada bir gün, bin gün gibi geliyor bana. Kendi gönlüm için olsa veya seni sevmek için, burada kalırdım. Fakat ben şair de olmak istiyorum. Bu isteği bu aşkı kendimde uyandırmalıyım. Her şeyden geri kaldım ben.”

“İzin ver ben de seninle geleyim öyleyse.”

“Nereye?” dedi Aydın.

“Nereye gidersen.”

“Hayır, bu akıllıca olmaz. Tanıdık kimsenin olmadığı bir kente seni nasıl beraberimde götürebilirim?”

Surme, “Çok insafsızsın” dedi ve birden boğazının düğümü çözüldü, hıçkırıklara boğularak gitti.

O gece Aydın rüyada Mesih olduğunu gördü; başında dikenli taç, omzunda çarmıhıyla. Çarmıha germek için çöle götürüyorlardı onu. Birisi onu kırbaçlıyor, “Daha hızlı, daha hızlı” diye bağırıyordu. Ve o ağır çarmıhı taşıyamıyordu. Ayaklarında derman kalmamıştı, kalbi durmuştu sanki. Uzaklarda Ayda’ya benzeyen bir kadın ona ağıt yakıyordu. Ve ağlıyordu. Rüzgâr ise uluyordu.

Ertesi gün eline gazeteyi almış okurken geceki rüyasını hatırlamıyordu bile. Öğle yemeğini yemişti ve gazete sayfalarını çevirmekle meşguldü. İttilaat gazetesinin 4 Eylül perşembe günkü sayısının üçüncü sayfasında büyük puntolarla, “Abadan’da Ayda adında genç bir kadın kendini yakarak intihar etti” diye atılmış bir başlık vardı. Haberin devamında ise, “İntihar eden kadın, cumartesi günü gece yarısı çocuğunun şaşkın bakışları arasında üzerine benzin dökerek kendini yaktı ve can verene kadar yandı. Kimsenin yardımına koşmadığı kadını, polis... “ yazıyordu.

Üçüncü Muvman

On Yedi

Yavuz bir yıldırım çaktı, ürküten sesi ve iri yağmur tanecikleriyle. Yankı, kanatlarını şehir semalarında gerdikten sonra yoluna devam etti. Başının üzerindeki kara bulutlara baktı, Dürüstkar Saatçilik' in önündeki saçağın altına atıverdi kendini ve oranın kolları arasında durdu. Eller cepte yüzde ise duruşunu daha hüzünlü gösteren bir tebessüm.

“Kabuğunu kırdı gökteki büyük gelincik; per per soğuk katreler, şükûfeler yağıyor” dedi içinden. Sonra ne kadar düşündüyse de şiirin devamını hatırlayamadı. Tekrar gökyüzüne ve ‘Soren’ Kahvecilik’in kapalı kapısına baktı. Gönlü daraldı, kalbi üzerinde ağır bir şeyler duyumsadı. Ceketinin cebinden sigara çıkardı ve çekti kibriti. Yazdan itibaren başlamıştı kullanmaya. Tekrar çekti kibriti. Lakin hızla düşen yağmurun yeli izin vermiyordu. Avuçları arasında çekti bu sefer ve yakmayı başardı. Dişlerini sıktı ve yürüyüşümü anımsadı. Kalabalığı bakıştan geçirdi yıldırım gibi. Kimse benim gibi yürümüyordu. Okuldan çıkan okumuş kızlar dahi lacivert hırkaları, beyaz çorapları, kolları altında tuttukları kitapları, yağmur altında dans eder gibi cilvelenen tavırlarıyla dikkatini çek(e)memiştiler. Saçları pembe bantlarla toplanmıştı.

Birinin gür siyah saçları vardı. Ne var ki hiçbirinin yürüyüşü benimki gibi değildi.

Hızlı yürürdüm ben, yürürken de kollarım iki yana savrulurdu. Hareketlerim yarış atlarınki gibiydi. Yolda yürürken ağır ağır saçlarım arkadan havalanırdı ve o, bunun dökülen cilvelerim olduğunu sanırdı.

Nedenini de bilmiyordu tabii. Sadece perişandı. baktı. Yağmur hızla düşüyor, yerdeki kar kümelerinin ortasında kalmış çamurları yıkıyordu. Ağaçlar dal budak salmak istiyorlardı sıfırdan. Ben hızla yol yürüyordum.

“Şimdi dolanır ayakların birbirine, yere düşersin” demişti.

Ben, “Kiraz” demiştim, niyetim dudaklarımı gonca gibi toplamak ve yeşil fışkıran o koca avludaki salıncakta sallanmaktı oysa.

“Yer misin?” dedim.

“Hayır” dedi ve havuzun kenarına oturdu. Kaşmir takım elbise vardı üzerinde, altına da açık mavi gömlek giyinmişti.

“Üstün tozlanır orada” dedim.

“Önemli değil” dedi ve salınmama daldı.

“Lava” dedim güldüm, yüzümü öbür yana döndürdüm.

“Lava.”

“İnçpeses” dedim.

Ne ettiyse de bu kelimeyi hatırlayamadı. Belleğini zora düşürdü yine fayda etmedi. Kahvecinin kapalı kapısına baktı, yağmurun kesilmesini bekledi. Sol elini ve sağ elinin üç parmağını pantolonunun cebine götürmüştü. Ve düzenli sigarasını yudumluyordu. Biri, selam dedi ona. Duymadı. Gerçekten duymadı. Beni düşünüyordu.

Derken yağmur çekildi ve ben artık salınmıyordum. Havuzun yüzeyi yuvarlak küçücük dalgalarla doluydu ve balıklar yağmur taneciklerini yutmak için adeta birbirleriyle yarışıyordular.

“Bu yağmurun benim için yağdığını düşünüyorum” dedi ve göz ucuyla öyle bir bana baktı ki ikinci kez, “Kiraz” demek zorunda kaldım.

“Yoksa sen de mi benim için bu kadar tatlı ve güzel olmuşsun?” dedi.

“Bir şey yapmadım ki, ne makyaj ne başka bir şey, sadece banyoya gittim o kadar.”

“Her zaman mı banyo yapıyorsun?”

“A, be, sende.” içeriye girdik, merdivenlerin başında elimi tuttu. Kalbinin hızlı sesini, avuçlarının içinden duyabiliyordum. Sonra yukarı çıktık. Üst kattaki odanın, beyaz perdelikleri vardı. Hepsini kenara çektim, yağmuru izleyelim diye. “Ağaçlar da benim için dal budak salmış” dedi. Alnına düşmüş birkaç tel saçı parmak uçlarıyla kenara itti ve titrek sesle, “Ama neden hâlâ hayatta olduğumu bilmiyorum” dedi.

Kimse gözlerinin derinliklerine dalamazdı. Bunu ta önceden anladım ben. Hayatımıza girdiği o gece, omzundaki heybede balta vardı ve baltayı ağaç kütüğüne her indirişinde “Hı!” diye inliyordu. Alışkanlıkları diğerlerinden farklı gelişecek şekilde yetiştirilmişti. Diğerlerinin hayalinden daha ciddi kazımıştı dünyayı belleğine. O gece korkudan bu hâle geldiğini zannettim fakat sonradan hatamı fark ettim ve bir şeyin dibine varmanın, gülü koklamak kadar rahat olduğunu anladım. Yeter ki biri onu görebilsin. Annesi de onu benim kadar seviyor muydu acaba, bilmiyorum? Onu sevmenin ne kadar tatlı olduğunu, insanı nasıl ölümsüzlüğe yaklaştırdığını anlayabilir miydi birileri? insan doyuyor ona, başka bir şeyi düşünmek istemeyecek kadar hem de. Başkasının hâline acımayacak veya asla şüpheye düşmeyecek kadar da mı? Yoo! Uzun paltosu, el örgüsü kalın kazağı ve başındaki eski papağıyla ortadaki birisi değildi o, üzerindeki bu örtüleri kaldıracak olsa güneş doğardı.

Talaş ve tutkal kokardı daima. Dediğim kokuyu da bir yıl boyunca potişkadan almıştım. Gazete atmak için her açtığımda potişkayı, burnuma talaş ve tutkal kokusu çarpıyordu ve bu, çok hoşuma

gidiyordu.

Ansızın belleğinde hüzünlü bir sessizlik belirdi. Büyük bir boşluk görüyordu beyninin içinde. Gözler simetriğini kaybetmişti; yağmur, koşan insanlar, siyah şemsiye, Soren Kahvecilik'in tabelası ve gördüğü her şey. Zihnindeki ötekilerin yerini sağır sessizlik doldurdu ve artık kimi düşündüğünü hatırlayamaz anındaydı. Geriye güzel hatıralardan hoş bir anı kalmıştı sadece ve kasvetle gelip kendisini bulmasını istiyordu.

Gelen Ayda'ydı. Yapacak bir şey yoktu artık. Zihninde gülüyordu ona Ayda. Ve gölgeler altındaki ateşi eliyle ittirip baba için orada yer açıyordu. Oğlu Sohrap da Aydın'ın kucağındaydı, ağaca yaslanmış bir yandan çocuğu sallıyor bir yandan kitap okuyordu.

“Ne okuyorsun sen Aydın?” diye sordu baba.

“Şiir ezberliyorum.”

Anne divlek rendelemişti Aydın'a, içine de bir kaşık şeker ilave etmişti. Divlek üzerindeki buz kırıntıları cam gibi parlıyordu. “Orhan'a yok mu?” diye sordu baba.

“Boş boş oturacağına kalkıp doldursun içsin işte!” dedi anne.

“Diğeri yılın on iki ayı altın mı yumurtluyor?” dedi baba.

“Allah'a şükür hepiniz yumurduyorsunuz.”

“Bir bardak divlek için demiyorum, çocukların arasında fark gözetmemen için söylüyorum.”

“Senin gibi öyle mi?”

Kin tohumu yıllar önce atılmıştı, tekrar atılmasına gerek yoktu artık. Çocuklar da öğrenmeliydiler bunu.

Belleğine sarıldım ve bir kez daha çember içine aldım orayı. Fakat sıkıntı vermek gibi bir niyetim yoktu. Kendisi bırakmamı istemiyordu. “Saçlar, çiçekler gibi daima bakım ve ilgi bekler” dememi istiyordu. Ve ben de dedim bunu. Parmaklarım saçları arasında dolaşıyordu. Kavrulduğumu duyumsuyordum, duraklamadan ekledim: “Fakat saç bakımından çok da iyi anlamam.”

“Önemli değil hanımefendi, bu kadar iyilik gösteriyorsunuz ya, o bile yeter, teşekkür ederim” dedi.

“Canınız sıkılmıyor mu?” dedim.

“Neden?”

“Bu atölyeden. Bir buçuk yıldır yalnız kalmaktan.”

“Alıştım artık” dedi ve gözlerini yumarak gönül rahatlığıyla saçlarını taramaya devam etmeme izin verdi. Saçlarıyla oynamamı sevdiğini sonradan öğrendim. Yüzünün, ellerim tarafından okşanmasının hoşuna gittiğini ise söylememişti bana, benim anlamam gerekiyormuş. Birkaç kez doğrularak, “Uyumayacak mısın?” diye soruyordu.

“Hayır. Uyurken seni izlemek hoşuma gidiyor.”

Eşine rastlanmaz sükûnetle uyuyordu. Kollarıma bırakıyordu kendini ve uykuya dalıyordu. Bir sabah, Ayda’nın ölümünden aylar sonra uykudan uyandığında ben henüz oturmuş saçlarını okşuyordum. Kalktı, dizlerinin üzerine çöktü önümde, ellerimi öpüp kokladı ve ağladı.

“Senden ayrılamayışımın sebebi bunlardır işte!” dedi.

Ayda’nın ölümü ruhunda derin yaralar açmıştı. Yalnızlık ve özlem duyuyordu. Geceleri rahat uyuyamıyordu. Kâbus görüyor, terliyor, sayıklıyor ve çeşitli bahanelerle ağlıyordu. “Komşuları Abadani’nin o gece onu evden kovduğunu söylüyorlardı. Ama niye kimse bilmiyor. Gazeteler de bu konuda bir şey yazmamıştı. O alçak da çekip gitti Amerika’ya hemen. Sanırım durumu hiç iyi değildi ama Erdebil’e dönmeye yüzü varmıyordu veya başka bir yere gitmeye cüret edememişti. Ne yaparsın işte belayı başına kendi. ..” dedi.

Ben gitmiştim, hafızasındaki yerimi Ayda almıştı. Bir yerde durmuş tırnaklarını kemiriyordu.

Baba, “Sana aldığım çeyizlikler, benim gibi bir adama yaraşır çeyizlikler değil. Fakat senin gibi mutluluğunu ayağıyla tepen kişiye ancak bu kadarı yaraşır, fazlasında gözün olmasın” dedi. Ve dedikleri yıllar önce Aydın’a ettiği lafların aynısıydı: “Sen yün takım elbise almayı hak etmiyorsun, şöyle normal saten türü bir şey alırım giyersin, fazla da zırlamaya gerek yok.” Ve Aydın o takım elbiseyi asla giymedi.

“Eskilerimi temiz tutarım” demişti.

Yıldırımlar çakıyor, yağmur yağmaya devam ediyordu. Caddedeki çukurlarda yağmur suyu birikmişti ve arabaların her geçişinde etrafa çamurlu sular sıçrıyordu. Yayalar saçakların altında toplanmıştılar ve cadde nispeten sakindi. Anne evlenmesini ne kadar da istemişti. Durmadan, “Dilersen Nasır dayının kızını sana isterim” diyordu.

“Ya anne ne olursun sus, daha fazla duymak istemiyorum” demişti ve beni hatırlamıştı.

Anne, “Ya bir fotoğrafını gör bak ne kadar güzel bir kız” diyordu.

“Ya anne, ben zaten burada fazlayım, sen de kalkmış Nasır dayının kızını Urumiye’den buraya getirmek istiyorsun ya!”

“Nasıl istersen yavrum, sen bilirsin” dedi anne. Sustu ve yine beni

hatırladı.

Yine gelip hafızasındaki yerimi aldım. Uzun kolları, kapalı yakası, dize kadar uzanan eteğiyle üzerimde eflatun renkli elbise, ayağımda ise siyah ayakkabılar vardı. Aynen onun hoşlandığı şekilde. Bakarken vazgeçmeyecek gibi baktığı biçimde. Önünde hareket etmemi istiyordu; çay getirmemi, kitapları rafa dizmemi, şömineye odun atmamı ve çalışırken de konuşmamı. O anlarda da içim kıpır kıpır olurdu, konuşurdum onun için. Perdeleri çeker, tekrar açardım ve durmadan önünde yapacak işler arar dururdum. Çünkü gözleri önünde hareket etmemi, yürümemi isterdi, sonradan anlamıştım bunu. Zaman tanyeli gibi aralıksız geçerdi ve ben gitmek isteyeceğinden korkardım.

“Sen nasıl istersen öyle yaşarım. Ne dersen yaparım. Öl de ölürüm” dedim. Sessizce sandalyede oturmuş bakıyordu. “Benim değişmez sahibimsin sen” dedim. Güldü. Ayağa kalktı. Pencereye doğru birkaç adım attı, evine gidecek sandım. Fakat dönüp tekrar sandalyeye oturdu. Onu ne kadar sevdiğimi belli edecek şeyler söylemek istiyordum. “Sensin benim Mesih’im” dedim.

Sandalyesinin önünde diz çöktüm. Haç çıkardım, avuçlarımı birbirine yapıştırdım ve başımı saygıyla öne eğdim. Alnımı öptü. Onu görmek için kalbim per per atıyordu sürekli. Gelmezse ne yaparım diye korkuyordum, niçin korktuğumu ben de bilmiyordum. “Aşkı tüm enginliğiyle kabul etmek lazım” dedim ona. “Sadece bedende değil, aynı zamanda hava ve ruhtadır o” dedim. Aynada, rüyadadır; her nefes alışta ciğerlere sinmektedir ve insan boyuna büyüdüğünü sezinler onunla. Bunları, bir ay boyunca evimize gelmediği, Ayda’nın öldüğü ve dört yıl aradan sonra evine gittiği günlerde anlamıştım.

Bir gün kilisenin önünde oturmuş bahçeleri seyre dalmıştım. O gün avludaki bahçeler ve kilise, mavi ve sarı renkli kelebeklerle doluydu. O gün birisi bana, omuzlarımda iki kanat açtı dese şaşırmazdım. Çünkü başka bir canlıya dönüşmeye hazırdım. Öğleden sonra saat dört buçukta geldi Aydın. Öncekinden daha fazla incinmiş görünüyordu. Aynen gömütlüğe giren bir adam gibi; kuru, hüzünlü ve pejmürde.

Mutluluktan haykırmak geldi içimden ama kendisine teveccüh etmeksizin kendi binamıza girdim. Çabucak üst kata attım kendimi ve perdenin köşesini aralayarak onu izledim. Tenha boşlukta bırakılmış gibiydi. Ona kayıtsız kaldığıma inanamıyordu. Bir süre kilisenin önünde, tam benim oturmuş olduğum yerde durdu sonra bahçedeki taşlıkların üzerinde yürüdü. Ardından bir de baktım ki süratle kiliseden çıkıyor. Kalbim atıyor, elim ayağım titriyordu. Ne yapacağımı bilmiyordum. Pencereyi açıp, “Aydınnnn!” dedim.

Sesin geldiği yönü çıkaramamıştı. Ve bu defa da tenha bir boşlukta

düştüğünü hissettim. Yüreğimden, “Ay, ben ölürüm!” dedim.

Döndü ve aklı karışık şekilde etrafına bakındı. Pencereyi tam açtım ve tüm benliğimle, “Merhaba!” dedim.

Güldü. “Nerdesin sen yahu?’’ dedi.

“Dur” dedim ve binadan dışarı koştum. “Mutlaka amcayı görmeye geldin” dedim.

“Hayır. Seni görmeye geldim” dedi.

“Sana küskünüm ben” dedim. Baktım suratı asıldı hemen. Ayda’nın ölümünden ötürü üzüntülerimi belirttim, başsağlığı diledim. “Tanrı taksiratını affetsin!” dedim.

“Nasıl bir kız kardeş yitirdiğimi bir bilsen Surme!” dedi.

Akşama kadar konuştuk, beraber yürüdük. Kilisenin ve evimizin etrafını defalarca turladık. Babasından, annesinden, Orhan’dan ve dört yıl boyunca uzak olduğu diğer şeylerden söz etti. Ayda’dan her söz açıldığında içimden onun için ağlamak geliyordu.

Gittiği zaman, o gece uyuyamadım. Delisi olup da hayalini başımdan eksik etmediğim için değil, hayalinin bile benden kaçtığını hissettiğim için. Her şey kaçıyordu benden. Evdeki eşyalar dahi pencereye doğru kaçıyordu. Duvarlar uzaklaşıyordu ve hayaliyle baş başa kalmıştık. Hem kolları arasındaydım hem değildim sanki. Gündüzleri babasının dükkanına gidecek, öğleden sonraları ise boş kalacaktı bundan sonra. Babası sarılmıştı boynuna ve ağlayarak, “Sizden başka kimim var ki benim?” demişti.

Ve hala yağmur yağıyordu. Önünde uzayıp giden ve ilerde sertçe dışarı taştıktan sonra caddeye serpilen su dolu kanala bakıyordu. Baba bir yıl önce ölmüştü, havsalasında kutsal bir siluet olarak beliren varlık. Kalp rahatsızlığı sonucu tertemiz beyaz yatağında son nefeslerini verirken, “Aydın, Orhan mümkün olduğu kadar sevin birbirinizi. Kadir kıymetinizi bilin. Hayat... Hayat beş para etmez” demişti. O gün Aydın babanın elini elleri arasına almıştı, yatağının başına giderek ve ardı arkası kesilmeyen hır hır sesiyle salyalarını bile tutamadığına tanık olmuştu onun. Anne, ağzından akanları temiz mendiliyle siliyordu. Derken babanın rengi gitgide sararmaya başladı, Aydın’a yabancı gelen şeyler söylüyordu zahmetle. “Allah buğdayın ortasına bir hat germiş, Herkesin hesabı ayrı ama birbirine ilişik.” Nefesi tutulacağı sırada da, “Artıkarttkartık, kafilekafilekafileönde...” dedi.

Bu anın kutsiyetini katiyen unutamıyordu. O gün her zamankinden daha yakın olmuştu babaya. Kerbela toprağını suya katıp indirmiş, kulağına da fatiha okumuştu. Ben olsaydım bunun yerine haç

çıkarırdım.

Babanın ölümünden sonra annenin solunum yetmezliği artmıştı. Fersiz halde koridorun bir köşesinde çömeliyor ve avluyu seyre dalıyordu. Kargalar sürüler halinde gelip gidiyorlardı. Ve o aynı şekilde seyretmeye devam ediyordu ve hep Aydın'ı düşünüyordu. "Eğer istersen Nasır dayına yazayım kızını buraya getirsin bir gör" dedi.

"Lafını bile etme" dedi, bu sözleri duymak istemiyordu. Beni hatırlamamak istemiyordu. Sabah uykudan kalkınca her gün olduğu gibi beni hatırlamıştı ve kalbine büyük bir hüzün isabet etmişti sertçe. Durmadan hatırına geliyordum, her seferinde ayrı bir şekilde ve bazen öylesine ruhsuz ve donuk oluyordum ki beni bulutların arasında gördüğünü sanıyordum. "Geçen gecenin mestliği üzerimde hâlâ, ne hoş şarapmışsın sen böyle!" dedim.

Ne hissettiğini çok merak ediyordum. Beni öptüğü zaman, öpmenin tesirini yüzümde okumayana kadar gözlerini yummadı. Kalleşlik yapmıştı. Eğer bana sorsaydı ne hissettiğimi çekinmeden söylerdim.

"Ne güzel kokuyorsun böyle" dedi.

"Elbisemin altına yaseminler döküyorum" dedim.

Soluk alışı rüzgar kokusu veriyordu; yağmur kokusu. Serindi. Ağzı ahşap kokuyordu. Kolları arasında ise büsbütün alevleniyordum.

Önceki gün, "Surmelina Hanım, sizi sevmeme izin verir misiniz?" demişti.

"Nasıl isterseniz" dedim ve içimden, "Sevmenin izni mi olurmuş?" diye geçirdim. Sonra yıllar önce on altı yaşındayken Badkubeli bir astsubayla evlendiğimi ve bu evlilikten üç ay sonra yeni eşimin Rusya'ya giderken trafik kazasında öldüğü haberini aldığımı, sonraları kendisini rahatlıkla unuttuğumu, uzun bir süre mavi gözlü hayallerinden korktuğumu ardından eve kapandığımı ve büyükannem Yogine gibi yalnızlığı başa dikmeye alıştığımı söylemeyi gerekli gördüm. Fakat bir şekilde kendimi bu yalnızlıktan kurtarmalıydım. Tamı tamına bir buçuk yıl beklemiştim Aydın'a kavuşmak için. Her gün hayaliyle yaşamıştım, beni görür görmez büst gibi kesiliyor olmasıysa ilginçti. Ürkmüştü, kaçmak ister gibi bir hali vardı. Kilisenin bodrumunda yalnız kalmayı yeğlemişti ve her ne kadar konuk olarak davet istemişsem de, "Şu an hazır değilim" demişti.

Babam, "Yılbaşı gecesi, bu karda, bu bembeyaz gecede onu haberdar etmemeye gönlün nasıl razı oluyor?" dedi.

Amca, "Bugün tam üç kez yanına gittim. Her seferinde de akşam yemeğinde bizdesin dedim fakat yine de, "Şu an hazır değilim, Mirzayan Bey, affedersiniz diye cevap verdi" dedi.

Ben, “Öyleyse onu davet etmeye gidiyorum” dedim. Kilisenin bahçesine gittim. Soğuktu ve dizlerime kadar gelen kar vardı yerde. Küçük tavan penceresi üzerindeki karları elimle ittim, pencereyi açtım ve bir de gördüm ki yağ tenekesi içinde ateş yakmış çalışma masasının başında kitap okuyor. “Aydın Bey” dedim. Başını kaldırdı, “Merhaba” dedi, yerinden doğruldu ve öyle sanıyorum ki korktu.

“Hemen yukarı gelin, yemek hazır sizi bekliyoruz’ dedim.

“Mirzayan Bey alınmazlarsa eğer burada kalmak istiyorum” dedi.

“Hepsi sizi bekliyor. Neden gelmek istemiyorsunuz?” dedim ve oldukça üşümüştüm. Dişlerimin birbirine çarpacağı kadar hem de.

“Bu tiple, bu kıyafetle nereye ... Ne yapacağımı bilmiyorum” dedi.

“Baba ve amca kızarlar gelmediniz diye” dedim ve dişlerim acayip şekilde çarpmaya devam ediyordu.

“Soğuk alırsınız, siz buyurun gidin, ben de şimdi gelirim” dedi ve geldi. Elini yüzünü havuzda yıkamış olacak ki yüzündeki kıllar donmuştu.

Amca, “Hayrola evlat? Bize dargın mısın yoksa?” dedi.

Şöminenin önünde oturmuştu, çenesinden su damlaları dökülüyordu. “Zahmet vermek istemiyordum” dedi. Tam o sırada bir bardak sıcak çay getirdim ona, önüne tuttum, “Christmas’ınız kutlu olsun!” dedim ve güldüm.

Baba ve amca ikisinin de kafası hoştu ve kahkahalarla gülüyorlardı. Aydın onları dinliyor, bazen de tebessüm ediyordu. İnsanın yalnız kaldığında bütün dünya yükünün bedenine çuvallandığını fark etmiştim. Kişi öyle anlarda diğerlerinden mesafelerce uzakta olduğu ve bir daha asla yakınlaşamayacağı hissine kapılıyor. Onca insan arasında yalnız olduğunu görüyor; yani kimsesinin olmadığını. O gece mutluluğumun yarısını ona vermek istedim. Bir elma gibi ortasından ayırıp hangi tarafını istiyorsa alması için önüne tutmayı düşündüm bu mutluluğu. Belki de bunları biliyordu ama bana belli ettirmiyordu. Hatta bana mısın bile demiyordu. Yalnızca ara sıra bakışları saç ya da kulaklarımın üzerinde dolaşıyordu ve başımı çevirip yüzüne bakana kadar küçücük serçeler gibi uçup gitmiş oluyordu.

“Dünya ateşten top gibidir, süratini artırdıkça insan baş döndürücü şekilde hızla dışarı fırlıyor” dedim.

“Evet. Hem de adama yalnızlığını ve döndüğünü hatırlatacak kadar hızlı” dedi.

“Peki, ne yapmak gerekiyor?”

“Tahammül ve sükût etmek...”

“İnsan birini sevince daha yalnız kalır. Çünkü o sevdiği dışında kimseye ne hissettiğini anlatamaz” dedim. Bu sözleri işitirken nasıl bir hâl alıyor görmek istiyordum. Fakat aynı dikkat ve kararlılıkla, “Henüz buna benzer bir kerteyi tecrübe etmedim” dedi.

Amcanın anlattıklarıyla gülmeyi sürdüren babam, “Surme meyve ikram etsene kızım” dedi.

Bir tabağa iki portakal koydum ve Aydın’a uzattım. “Ve eğer o insan seni sükût etmeye teşvik edecek biriyse yalnızlığın tam bir bütün olur” dedim. “Başka bir şey de olamazdı zaten!”

O gece sabah gürültüsüne kadar konuştuk. Ama bana ilgisinin olup olmadığını fark edememiştim.

“İçki dökeyim, içer misiniz?”

“Yoo, teşekkür ederim!”

“Çekiniyor musunuz?”

“Yoo, içki kullanmıyorum.” içki kullanmadığına sevinmiştim. Fakat içkili anında da bu kadar ihtiyatlı mı diye görmek istiyordum.

“Evet, ne diyorduk?” dedim.

“Bilmem” dedi. Ellerini birbirinden açtı. Yaralı olduklarını gördüm, dikkatle baktığımda çatlamış olduklarını da fark ettim.

“Gliserin ister misiniz?” dedim.

“Şimdi değil, sonra alırım.”

Midesini tıka basa abur cuburla doldurmuş Galost amca, “Canınız sıkıldıysa iskambil oynayabiliriz” dedi.

“Oynar mısınız?” dedim.

“Oynamayı bilmem.”

Baba ve Galost amca koltukların üzerinde sızmış kalmıştılar, biz ise konuşmaya devam ediyorduk. İçinden geçenleri çözemeden, sabah güneş doğmadan kilisenin içine götürdüm onu. Kilisenin umut bağlanan yerinde dua ettim, yüreğimle Tanrı’ya yalvardım ve ondan onun beni sevmesini istedim.

Yağmur aniden kesildi. Bulutlar parçalandı. Güzel ve keskin güneş şehrin üstüne ivedilikle açtı. Saçakların altındaki insanlar gökyüzüne bakarak dağıldılar. Herkes işine gidiyordu. Aydın da dükkâna doğru yola koyuldu. Havsalasında çan sesine benzer bir ses devindi; ben beyazlarımı giyindim, onun üzerindeyse lacivert takım elbise vardı. Çat

kapı bir bisiklet darbesi savurdu onu. Sendeledi, su kanalına düşmeden dengesini sağladı. Bir ağacın gövdesine tutundu, arka tarafına dönmüştü. Ben bisikletçiden önce gitmiştim.

Kasap, dükkânından fırlayarak dışarı geldi. “Koş arkasından yakala. Kanala düşsen ne olacaktı hı?” dedi.

Aydın, hayır, der gibi omzunu salladı. Şeyh Sefi Caddesi’ne döndü. Caddenin başında şapkacı dükkânı vardı. Pala bıyıklı, yaşlı adam başında külahıyla camın arkasında durmuş gözlerini dışarıya dikmişti. Bir an heykel zannetti onu. Bu sefer göz kapaklarını hareket ettirdi. O akşamüstü kalabalığında halkın arasından sıyrılarak bir an önce dükkâna atmak istedi kendini. Ve tekrar beni hatırladı.

“Rica ederim, ne demek, bir şey yapmadım ki ben” dedim.

“Zahmet vermek istemezdim’’ dedi ve yine bir şey söylemek istedi ama belki söyleyemedi.

“Benim acayip farklı huylarım vardır. Eğer yolda pantolonunu iyice yukarı çekmemiş birini görecek olsam, içimden gidip yukarı çekmek geliyor mesela. Ya da evde tek bir kişi kalırsa kapıyı üzerine kitlerim; sabahları tüm ev halkını uyandırırım, kahvaltılarını hazırlar sonra da herkes işinin başına der, hepsini kapı dışarı ederim’’ dedim.

“Kendimi aynada görmeyeli iki yıl oldu” dedi.

İçimden, “Geçen gecenin mestliği hâlâ üzerimde; ne hoş şarapmışsın sen böyle!” dedim.

“Önceleri babanın kahve dükkânında çalışıyordum. Kahve çekiyordum, pişiriyordum ve fincanları yıkıyordum. Sonra orada babanın yanında kalamadım işte!” dedi.

Çekiç elinde öyle kalakalmıştı. “İşinize devam edin siz” dedim. Masasının başına geçti ve yol yürümeme daldı. “Biliyor musunuz? Takım elbise giyerseniz tam bir beyefendi olursunuz” dedim.

“Şu an beyefendi olmadığımı mı söylemeye çalışıyorsunuz?” dedi. “Beyefendisin, beyefendi hem de çok.”

“Dışarı çıkabilseydim, kesinlikle bir takım elbise diktirirdim kendime” dedi.

“O paltonun size yakışmadığını hiç düşündüğünüz oldu mu?” dedim.

“Yoo, şimdiye kadar kimse söylememişti. Ona alıştım artık” dedi.

“Lacivert takım elbise altına mavi renkli gömlek üzerine de kırmızı ince bir kravat giyindiniz mi tam bir beyefendi olursunuz. Daha yakışıklı görünürsünüz” dedim.

“Keşke dışarı çıkıp da şehirde şöyle bir gezebilseydim” dedi.

“Gezmenize veya gitmenize gerek yok, ölçülerinizi gönderin diksinler. Ayrıca yeni bir dükkân açılmış, hazır takım elbiseler satıyor. Üzerinize uygun bir şey bulursunuz sanırım.”

Tanrım! Ne kadar da sevimli, sakin ve vakarlıydı. O gece anneannem, uyutmuyorum diye söylenip duruyordu. Kalkıp pencerenin kenarına gidiyordum, avluya bakıyordum; ağaçlara, gecenin yarı karanlığında karıncalı görünen uzaktaki binalara. Ağaçların başı satranç piyadelerinin başı gibiydi, küçücük moleküllere ayrılmış bakışlarıyla adamı utançtan eritiyor; şehrin ise savruk, uykulu hâlinden uyandırıyordular. Tekrar yatağa dönüyordum. İlk günden itibaren onun için gönlü çarpan ben, neden o ana kadar beklemiş ve yanına gitmemiştim? Şimdiyse elimden ne gelirdi, ne yapabilirdim diye düşünüyordum. İkimiz de yalnızdık oysa ama dile getirmeye cüret edemiyorduk. Eğer Galost amca olmasaydı belki de asla cüret edemeyecektim bodruma inmeye ve onunla tanışmaya. Her ne kadar onunla Christmas’da uzun bir gece geçirmişsek de pek bir şey anlayamamıştım.

Galost amca, “Aydın’ın bana kazancı, kereste atölyesinin üçte biri kadardır” dedi ve sevinçten piposunu dudaklarından çekerek güldü. “Ey yıldızlı gece, ey yıldızlı gece!” diye bağırdı sonat yaparcasına.

“Allah belanı versin!” dedim içimden ve haç çıkardım.

O gece babamla avluda dolaştım ve ona, “Baba, Galost amcanın bu zavallıyı böylesine kullanması doğru mu sence?” dedim.

Hayretle bana baktı ve açtı ağzını. “Bir süredir seni böylesine mutlu ve yeniden hayata bağlanmış görmek sevindirdi beni, nedenini biliyorum zaten. Şu hayattan hiçbir şey anlamadım ben. Savaş her birimizi bir tarafa fırlattı; annen tifodan öldü, neyimiz varsa yok olup gitti, hatırlıyorsun değil mi? Bunları niye söylüyorum? Eğer burada kalıyorsak ve eğer geleceğine dair bir şeyler düşünmemişsem henüz, ellerimi kaldırıp teslim olduğum içindir. Yenildim ben. Sana borcum var. Senin hayatını da kendi ellerimle mahvettim. Bir zaman öncesine kadar kendini toparlayıp bir an önce mutlu yuvana kavuşmanı istiyordum. Ama şimdiyse gönlüm yaralı ve sadece günü birlik yaşamaya bakıyorum. Aydın’ın senin hakkındaki duygularını bilmiyorum. Senin ona karşı hissettiklerini gayet iyi anlıyorum ama onun ne düşündüğünü bilmiyorum. Her neyse, o Müslüman sense bir Ermenisin. Dikkat et kızım!” dedi.

“Benim hayattan yana şikayetim yok. Fakat Galost amcanın o biçareyi kullandığını görünce üzüldüm doğrusu. Christmas gecesi ellerini gördünüz değil mi?” dedim.

“Evet gördüm. Birkaç kez yanına da gittim. Ağırbaşlı, efendi bir çocuk, aynı zamanda gönlü yaralı. Kendisiyle dost olmak için fena birisi değil aslında. Edebiyattan anlıyor, biraz da Fransızcası var. Şairdir hem” dedi.

“Akşamüstleri ona gazete götürdüğümde su üzerinde durmuş balık gibi ağzını açıyor” dedim.

Diğer gün elimde Ittilaat gazetesi ve Ölüler Evinden Hatıralar kitabıyla Aydın’ın yanına gittim. Tavan penceresinden aşağı atmak yerine bizzat merdivenlerden inip elden vermeyi yeğledim. Kapıyı açtığında rengi attı, yüzüme karşı afalladı birden.

“Kalbiniz mi?” dedim.

“Hanımefendi, eğer sizi burada görecek olsalar ne olur biliyor musunuz?”

“Hiçbir şey olmaz.”

“Ne olursunuz gidin buradan. İyi olmaz sonra.” “İyi olmaz mı? Neden iyi olmazmış?” dedim ve doğruca çalışma masasının başına geçtim. Sandalyesine oturdum. Malzemelere dokundum.

Gereksiz yere testereyi ters çevirdim. Kerpeteninin kolları kırmızıydı . ve ağzı kuş gibi açılıp kapanıyordu. Çivileri kutusundan çıkardım ve , masaya iki çivi çaktım. Bir tornavida aldım elime ve “Bununla ne yapıyorsunuz?” diye sordum.

“Çerçeveleri bununla sıkıştırıyorum” dedi.

Yarı bırakılmış resim kabını çivi çekiçle bozdum.

“Öyle olmaz, izin verin ben göstereyim” dedi.

“Kendim biliyorum, zahmet etmenize gerek yok’’ dedim.

Titriyordu. Gözleri seğirtiyordu ve ateşler içerisinde bir halle atölyenin ortasında dikilmişti. Yola koyuldum ve yürümeye başladım. O bodruma inmeydi yıllar olmuştu. Artık korkmuyordum oradan, nitekim güzel de koku veriyordu. Atölyenin ortasındaki kolonda işlemeli güzel bir resim kabı asılıydı. Komple etrafı, başları birbirine geçmiş küçük balıklarla doluydu.

“Babanızın mı?” dedim fotoğrafa bakarak.

“Şairlerin babası” dedi.

“Nima Yuşiç mi?”

“Evet, geçen sene öldü.”

Ve tekrar fotoğrafa baktım. İncecik parmaklarını saçları arasına

götürmüş yere bakan yaşlı bir adamdı. “Burada yaşlanıyorsunuz, baksanıza gül gibi solmuşsunuz. Neden bir şeyler yapmayı düşünmüyorsunuz?” dedim.

“Ne gibi mesela?”

“Mesela dışarı gelin, bir hava alın, güneşlenin.” “Birileri görecek olursa peki ...” “Çok korkaksınız.” “Dikkatli olmalıyım ama.”

“Niye bu kadar titriyorsunuz siz? Üşüyor musunuz?”

“Biliyorsunuz, Mirzayan Bey sağ olsun bana çok yardımcı oluyorlar, kendisine karşı mahcup olmak istemem hani.”

“Mahcup mu? Ne mahcubu? Suç mu işlediniz de?”

“Suç değil, siz buradasınız diye.”

Sinirleniyordum artık. “Buradayım diye Galost amcaya karşı mı mahcup oluyorsunuz?” dedim.

“Evet; çünkü başka şeyler düşünebilirler” dedi. “Hiçbir halt düşünemezler tamam mı? Eğer... Eğer hoşunuza gitmiyorsa bir daha gelmem buraya” dedim. “İyi, ben de karakola gidip teslim olacağım öyleyse.”

“Niçin?”

“Bana kızmaman için.”

Güldüm. O da güldü.

“Gazete ve kitap için teşekkür ederim’’ dedi.

“Dikkat ettiniz mi bilmiyorum; gazeteler ... Hepsi aynı, hiçbirinin diğerinden farkı yok” dedim.

“Mutlaka işiniz olmadığı, canınız sıkıldığı için geldiniz buraya’’ dedi.

“Yoo, tam tersine, işim başımdan aşkın.” “Peki, bunca zamandır. ..”

Ansızın dönüp gözlerinin içine baktım. Biraz alınmış görünüyorlardı. İlgisizliğim yaralamıştı onları.

“Siz de iş yerinizi görmem için hiç davet etmediniz ama beni.”

“Sizin iş yeriniz” dedi ve güldü. Fakat gözlerinden endişe akıyordu.

“Biz ötekiler gibi yaşamıyoruz. Daha özgür yetiştiriliyoruz. Ömrümün on üç yılını Erivan’da geçirdim. Annem savaş sırasında öldü. Sonra buraya geldik, Galost amcanın yanında kaldık’’ dedim ve geçmişte evlendiğimi, evlendikten üç ay sonra kocamı kaybettiğimi ve yıllardır da ev işleriyle uğraşıp durduğumu söyledim.

“Bunca acıyı çekmiş birine benzemiyorsunuz” dedi.

“Siz de acı çekmiş görünmüyorsunuz” dedim.

“Ne yapılabilir peki?” dedi.

“Her şey yapılabilir. Buraya gelmişim mesela, ama siz çok da umursamıyorsunuz.”

“Olur mu hanımefendi? Bugün benim için çok büyük bir gün” dedi ve yüzünün şişkin ve kızarmış olduğu kokusunu aldım.

“Aydın!” dedi birisi. Döndü. Orhan’dı. Kuruyemişçiler Çarşısı’nın önünde durmuştu ve ona gülüyordu. “Nereye gidiyordun?” diye sordu.

“Bir yere gitmiyordum. Annenin yanındaydım. Canım sıkıldı” dedi. İkisi birden çarşıya girerken orada İsmail’in kendisine doğru geldiğini gördü. Gülüyordu ve “Aydın bey, mektup var size, mektup?” diyordu.

Mektubu aldı ve eline 5 Tümenlik banknot tutuşturduktan sonra geçip masanın başına oturdu. Zarfın üzerinde Tahran Edebiyatçılar Birliği’nin mührü vardı. Okuyacak durumda değildi. Ceketinin cebine koydu ve ışıklarını açmış karşıki dükkâna baktı.

Orhan kuruyemiş çuvallarını dolduruyordu, keseleri yan yana gelecek şekilde küçük terazinin yanına diziyordu ve bir şeyler atıştırıyordu. Sordu:

“Neydi o?”

“Hiç!”

“Ne demek hiç. Bal gibi de bir şeydi işte!” dedi göz ucuyla Aydın’a bakarken.

Aydın ağzını açmadı. Ağız dalaşı olsun istemiyordu. “İyi misin sen?” “İyiyim, yok bir şeyim.” “Uykusuz değilsin, değil mi?”

Çuvalların yerini değiştirdi, ağzı açık çuvalların içine küreklerini koydu. Terazinin etrafını temizledi. Sonra da gaz sobasına doğru gitti. Pompayı basmaya başladı.

“Kitabı defteri de bir kenara ittin.”

Tekrar pompa bastı.

“Terk edip gitti sonunda ha?” dedi.

“Benim işlerime burnunu sokma’’ dedi Aydın.

“Nereye gitti?” dedi Orhan.

Ben nereye gittim? Ayda neden kendini yaktı? Ve Orhan ne kadar zırlıyordu! Yüzünü avuçlarının arasında sakladı ve bir daha da cevap vermedi. Bir türlü ısınamıyordu şu Orhan’a. Nefret etmiyordu ama incitmişti Orhan onu.

Defalarca kendisine, “Mal mülk için kardeşliğimize halel getirme, ayaklar altına alma bu kardeşliği” demişti.

Orhan, “Etmişim böyle kardeşliğin içine!” cevabını vererek bu düşmanlığı körükleyebilir miydi? Bir keresinde, “Susuyorum, o vazgeçene kadar da susacağım’’ dedi bana.

Ayda’nın ölümünün ardından öğleden sonra saat dört sularında yanına gidiyordum, şehirde geziyorduk beraber sonra eve geliyorduk. Galost amca üst katı bize bırakmıştı. Şimdiyse her gün öğleden sonra saat dörtte Ermenistan’a gidiyordu. Kilisenin önünde dolanıyordu. Kapının halkasını dövüyordu ama ona kapıyı açacak kimsecikler yoktu. Aylardır aynı yolu arşınlıyordu. Boşuna. Ben neredeydim de o bir başına evlerine gitmek, bodruma inmek, olursa eğer kitap okumak ve vaktinin diğer kısmını ranzada uzanarak göz kapaklarını açıp kapamakla geçirmek zorunda kalıyordu.

İlkbaharın başında, uzun bir kışın bittiği günün ertesi sabahı, bahar güneşinin şehre bahşettiği ilk ışıklardı, Aydın dükkana geldi. Kapı kapalıydı. Hamallardan Orhan’ı sordu. Kimse bilmiyordu. Pazarın içinde yürüdü biraz sonra eve döndü. Anne de bir şey bilmiyordu. Bildiği tek şey Orhan’ın, güneş doğduktan sonra evden çıkıp gittiğiydi.

“Neden haber vermiyor peki?’’ dedi Aydın.

Anne, “Sende anahtar yok mu?” diye sordu.

“Hayır” yok dedi Aydın ve tekrar dükkana döndü. Bir çilingir getirip kapıyı açtırmaya karar verdi, öğleye yakın bir saatte çilingir kapıyı açmak için uğraşırken ve hamallarda başlarında toplanmışken Orhan çıkıp geldi.

“Ne yapıyorsunuz burada?” dedi.

“Kilidi kırıyoruz” dedi ve elinde tuttuğu asma kilitlerin birini ona gösterdi. İkinci ise yarıya kadar kesilmiş sayılırdı.

“Kilitleri ne diye kırıyorsunuz? Anahtarım var benim.”

Aydın, “Kardeşim! Bir yere gideceğin zaman kilidi bırak öyleyse” dedi.

“Kilidi kimseye bırakamam” dedi Orhan.

Aydın avazı çıktığı kadar bağırdı. “Beyefendi halt etmişler de kimseye bırakamıyorlarmış!” dedi ve geçirdi tokadı suratına. Orhan öfkeden titriyordu. Bağırdı. “Otlakçı salak!”

Yaka paça oldular. Hamallar ayırmaya gelmiştiler ama geç olmuştu. Orhan havada el ayak çırpıyordu. Kemeri ve yakası Aydın’ın ellerindeydi, ayakları ise havada. Hamallar kavga gürültü zorla indirdiler üzerinden Aydın’ı.

Kardeşler o gün dükkanı açmadı. Akşam anne, “Babanızın kemikleri sızlıyordur şimdi mezarda. Düşman oldunuz ya birbirinize. O kadar size nasihat etti, o kadar anlattı. Siz ise aldınız attınız kulağınız ardına, sadece kendinizi düşünüyorsunuz” dedi.

“Anahtarları değiştirmiş, koymuş cebine” dedi Orhan. “Bırak da biraz biz taşıyalım şu anahtarları” dedi Aydın. “Yo, yo, dükkânı bana bırak; sen de topla pılını pırtını git daha iyi!” “Bırak git demiyorum, ben de varım burada, sen de ol, ama adam ol tamam mı?”

“Ne hakla vuruyorsun öyleyse?”

“Adam ol, hakaret etme, vurmayayım. Ağzının lafını bil ve sınırlarını aşma’’ dedi Aydın ve anneye dönerek, “Durmadan maskara edip iğneli iğneli konuşuyor, laf atıp duruyor. Kafam zaten hesap kitapla karışık, müşterilerle uğraşıp duruyorum. Bir yandan da onu kaldıramam ... “ diye söylendi.

Anne, “Bana bak Orhan yemin ediyorum seni dünya âleme rezil ederim. Kendim kalkıp oraya gelirim, bırakırım ikiye ayırsınlar dükkânı” dedi.

Orhan, “On dört yıldır dişimi canıma tak ettim orada, zahmet çektim. Öyle elini kolunu sallayan herkese...” dedi.

Anne bağırdı. “Yeter. Kes sesini. Zahmet çekmişmiş, söyleme yüzüme zahmetlerini istemez. Bana bak aklından çıkarma, ne var ne yok yarısı senin yarısı onun, ona göre” dedi.

Orhan, “Dükkâna boşuna gelmesin, vaktine yazık ediyor” dedi.

Aydın, “Kimseyi ilgilendirmez benim vaktim. Ne yapacağıma kendim karar veririm” diye çıkıştı.

Anne, “Ne hâllere düştük ve nasıl düştük bilmiyorum vallahi! Bu ayrılığa, bu düşmanlığa kim sebep oldu? Millet arkamızdan ne laflar ediyordur şimdi?” dedi.

Aydın, “Bugün bana salak, budala, soysuz deme cesaretini kim verdi ona? Baba haysiyet bıraktı mı ki bizde? Ben büyüğü değil miyim? Hı?” dedi.

Anne ağladı sonra fenalaştı. Kardeşler eve doktor getirdiler. Durumu daha iyi olduğunda vakit gece yarısını geçiyordu. Zorla yemek yedirdiler ardından Orhan’dan Aydın’ın yüzünü öpmesini istedi. Kardeşler birbirine sarılarak öpüştüler.

Orhan, “Yarın da dükkâna gitmiyoruz, boş ver, Viladere’ye gideriz. Belki de çok yorulduk ikimiz, o yüzdendir” dedi.

Anne, “Çok iyi olur, gidin. Gidin bir hava alın sonra kıpır kıpır olmuş

dönün işinizin başına” dedi. Fakat sonraki gün hava yağmurlu olduğu için Viladere’ye ancak bir ay sonra gidilecekti.

Başını masanın üzerinden kaldırdı. Bir sigara yaktı. Ve yine beni hatırladı. Dört atlı faytonla Nemin’e gittiğimiz ve Galost amcanın dört çocuğun vaftiz töreninde hazır bulunacağı günü hatırladı. Aynı gün öğleden sonra döndük ve Erdebil’e yakın bir yere geldiğimizde Galost amca, faytoncuya durmasını söyledi. İndik. Amca birkaç petek bal alırken bizler de oradaki bahçelerde oyalandık. Orada olduğumuz sürece Aydın etraftaki ovaları izledi durdu. Bazen de göz ucuyla bana bakıyordu tabii. Göz göze geldiğimizde ise utanıyordu. Yolun tozundan saçları bembeyaz olmuştu. Biraz yürüdük. Bana bir gelincik verdi, eve ulaştığımızda buruş buruş olmuştu gelincik. Madam Yogine, “Bu ne elindeki?” diye sordu.

“Gelincikti” dedim.

“Kimden aldın?”

“Değerli birinden.”

Haç çıkardı ve kaygılandı.

Mama, “Bu hiç de iyiye alamet değil ama bunu sana verenden mutlaka sakınmalısın!” dedi.

“Hadi ya, hayır, nedenmiş o?” dedim.

“Çünkü seni de bu çiçek gibi buruş buruş edecek.”

“Mama, korkma; bu boş inançları da at gitsin” dedim.

Tekrar örgüsünü örmeye devam etti. Ardından, “Baban ve Galost amca size ses çıkarmıyor çıkarmasına da ayıptır sorması siz ikiniz nasıl evleneceksiniz, hangi nikâha göre, sorabilir miyim?” dedi.

“Öncekini baba ve Galost amca seçmiştiler benim için, bu seferkini ise kendim seçeceğim, hepsi de buna razı zaten. Hem babam Aydın’ı benden daha çok seviyor” dedim.

Babam oldukça saygı duyuyordu ona. Bazen de çikolata ve kahve getiriyordu kendisine. Beraber oturup satranç oynuyordular. Arada da iki kadeh atmıyorlardı değil tabii. Baba ona daima, “Aydın Bey” diye hitap ederdi. Aydın ise “Mösyö Soren” derdi, diğerleri gibi sadece “Mösyö” veya “Soren’’ demezdi. Odaya her girdiğinde Aydın saygısından ayağa kalkardı. Çok nazikti.

Babam, “Ben bu Aydın Bey’i hepinizden fazla seviyorum” dedi ama kimsenin onu benden daha fazla seveceğine asla inanmıyorum. Büyükanne ise onunla evlenebileceğimize bir türlü inanmıyordu.

“Pek de iyi bir belirti görmedim ben, seni buruş buruş etmesinden

korkuyorum" diyordu.

Bunları Aydın'a anlattığımda gülüyordu.

"Sen beni buruşturdun" dedim.

"Sürekli başında bere olsun istiyorum" dedi.

"Hay hay efendim, emredersiniz" dedim.

Başıma sürekli pembe, yeşil, mavi veya kıyafetime uygun renklerde bere takar, saçlarımı alttan salıverirdim. O gün de üzerimde eflatun renkli tuniğim vardı. Yakası boğazımın altına kadar geliyordu, manşet düğmelerini ise çıkarıp atmıştım; başımda da eflatun bir bere.

Babam, "Hanımefendiler gibi" dedi ve sonra Aydın'a bakarak, "Özgürlüğüne!" diyerek kadeh kaldırdı.

Bir keresinde Aydın'a lacivert bir takım elbise aldım ve akşam onlarla yukarıya gelmesini istedim.

"Utandırdın beni şimdi."

"Belki beğenmezsin."

"Sen beğenirsin de ben beğenmez miyim? Hem de kimin hediyesini, eşimin bana aldığı hediyeyi!" "Eve, şimdi sen erkeğim mi oluyorsun yani?"

Sigarasının dumanına daldı. Gırtlağı hareket ediyordu. Özlemişti beni. Yıllar önce babasının, Otocam Garajı'ndan hacca gitmek için onlarla vedalaşırken yüzüne önce hafif bir tokat çaldığı sonra da öptüğü ve ardından anneye dönerek, "Böylece beni unutmaz kerata'' dediği anı hatırlıyordu.

Başını çevirip baktı, müşteriler gitmişti ve Orhan saat dört oldu demek için ötede durmuş bekliyordu.

Masadaki çalar saat dört kez vurdu.

"Neyin var Aydın, neden böylesin? Sürekli düşüncelisin, kendinden haberin yok" dedi Orhan.

"Bilmiyorum, ben gidiyorum" dedi ve yola koyuldu.

"Nereye?" diye sordu Orhan ve cevap vermesini beklemeden, "Yarın hava iyi olursa Viladere'ye gideriz olur mu?" dedi.

Nereye? Ermenistan'a. Bir şiir okumuştu benim için ve ben ne zaman bir işle meşgul olsam bülbül gibi şakırdım o şiiri. "Ne yazık ki artık o eski havamda değilim yoksa sana günde bir şiir söylerdim" dedi.

Beni kırk güneşli göğe kendini de ayın olmadığı geceye benzetmişti. Beni gölgeli, dallı budaklı, bol yapraklı; kendisini ise kökü çürümüş

ağaç gibi betimlemişti. Beni Sebelan'ın16 beyaz zirvesi, kendisini ise misafiri olmayan viraneler yapmıştı. Boyuna karanlık viraneler. Şimdi de viraneden de beter. Son sözünden rahatsız olduğumu sandı. Yüzümü astım. "Yüzünü asmak sana yakışmıyor" dedi. Güldüm. "Gülsene" dedim.

"Bu yağmur benim için yağıyor ama niçin hayatta olduğumu bilmiyorum?" dedi.

"Ayda yılda bir kez geliyorsun buraya, geldiğinde de bu lafları ediyorsun" dedim.

"Surme, kendi geleceğini düşün sen, ben sana göre değilim" dedi. Sinirden elim ayağım titriyordu. "Git öyleyse, git durma'' dedim. "Nereye?" dedi.

"Hayatımdan çık git" dedim ve ağladım.

"Evlenmekten korkmuyorum. Ayda gibi hor görülmenden korkuyorum. Ben kaybettiğini arayan biriydim oysa şimdi gitgide düşünmeyi düşünen bir adama dönüşüyorum. Artık düşünmek benim için huy hâline geldi. İdeal hâline geldi. Sürekli oturup düşünmek istiyorum artık. Ellerimin neyle meşgul olduğu önemli değil" dedi.

"Kararlı ol! Onlar senin hayatını altüst etti, sen ise Ayda'nın ölümden sonra kendini darağacına astın. Hâlâ da aynısın, vazgeçmek istemiyorsun" dedim.

"Ne fark eder ki artık, bıraktım kendimi engin sulara, nereye sürüklerse sürüklesin. Hem içimi nereden bileceksin ki?"

Biliyordum oysa. Geleceğini ve bugününü bırakmış, geçmişe asılmış biri olmuştu. Karamsarlaşmıştı. Yalnızlığı her şeyden fazla seviyordu. Rastlamakla kaçmak arasından kaçmayı tercih ediyordu sürekli ve ben önceleri sadece benden kaçmak istediğini sanıyordum. Gelmeyecek olsa; hak ettiğim için mi bu cezayı çekiyorum diye düşünecektim. Niye ilgisiz bana karşı, diyecektim. Giderek kendime olan güvenimi kaybediyordum, şu dönen dünya dairesinden atıldığımı hissediyordum. "Surmelina öldü" diyordum kendime.

Sonradan kişiliğinin böyle olduğunu fark ettim. Ve beni sevdiğini biliyordum. Davranışlarında görüyordum bunu veya beni sevdiğine dair hareketlerinden bir şeyler okumaya çalışıyordum. Sırf beni görmek için şehrin öbür ucundan kalkıp buraya geliyor, saatlerce karşımda oturup konuşuyordu. Geçmişinden söz ediyordu, sıkıntılarından; tuz gölünde boğulan zayıf, uzun boylu Cemşit'ten, ateş dolusu mangal üzerine düşüp yüreğini yakan yaşlı kadından, boşu boşuna ölüme teslim olmuş Üstat Nasır Dilhun'dan. Veya Ayda'nın, "Benimle gel de şu Pervane Fabrikası'nı bir de ben göreyim" dediği ama hiçbir zaman onunla

gitmediği ve Ayda'nın o kahrolası fabrikayı asla göremediği çocukluğundan.

Öfkeli anlarında ise bırakırdım bağırsın. Onca öfke ne yüzündendi peki? Ayaz isminde iki karılı bir bekçi yüzünden ki gece yarıları bir karısından ötekine giderken millet postaneye gidiyor sanırdı ve başlardılar methiyeler dizmeye ona. Yani şehrin o değerli, emektar bekçisine öfkeliydi. Ve artık işin cılkını çıkarmış, köprü altlarında bile erkeklerle yatan Marta adında Polonyalı bir fahişeye. Fakat asıl öfkesi durmadan iğneli laflar ve kinayeli sözler sarf eden Orhan'aydı. Kendisi ne kadar ses etmemeyim diyecek olsa o daha fazla zehir kusuyordu. "Sonunda zehrini kurutacağım onun" dedi.

Öğleden sonraları dükkanlarına gidiyordum. Alışkanlık haline getirmiştim oraya gitmeyi. Gidip getirmeliydim onu.

"Surmelina öldü haberini verdikleri gece sabaha kadar gönül eğlendirebilirsin" dedim.

Güldü.

"Kiminle eğlendireceğim?" dedi.

"Kiminle istersen, dilediğin kadınla, Marta'yla bile olur" dedim.

"Bakıyorum da senin de dilin yaralar olmuş Surme" dedi.

Tam da babamın dükkanının önündeydik. Bir an durdum. "Şey, biliyor musun?" dedim ve dükkana girdik. Kahve içtik ve eve geri döndük.

Babam, ‘‘Aydın Bey, kiş, mat" dedi.

Aydın, "Biraz daha hızlı olun" dedi.

Yola koyulduk. Elimi pazılarının altında tuttum ve, "Hadi varana kadar şu Günler ve Anlar şiirini oku" dedim.

"Varana kadar aklıma gelirse şu Günler ve Anlar şiirini okurum" dedi.

Gözlerini yumduğunda ben gülerek başımı sallar ve onu izlerdim. Fakat gözlerini kapatamazdı. Kaldırım kalabalıktı. Tablacılar, kütükler, hepsinden kötüsü hızla koşan çocuklar... Ovada yürümeye imreniyordu. Kimsenin olmadığı tenha bir yerde gözlerini kapatıp yürümek istiyordu. Neden sürekli birileri onu sevsin istiyordu, bilmiyordu. Hakeza sürekli belleğinde olmamdan hoşlanmasının nedenini de. Fakat uykudan uyandığında hatırına geldiğimi biliyordu; onu sevdiğimi, aynı zamanda var olmadığımı da.

Geceleri uyumaya korkuyordu çünkü kimi zamanlar uykusunda beni görüyordu, uyandığında ise ben kanatlanmış, uçup gitmiş oluyordum. Uyumaya korkuyordu çünkü ansızın uykunun ortasında kalkacağını,

oturacağını, etrafa bakınacağım ve sonra o buz gibi beton yığını odada yetim çocuklar gibi ağlayacağını biliyordu. Gönlünde bir dünya hasret ve garip bir hüzünle ağlayacak, rengi solacak, elleri titreyecekti, biliyordu. O zaman da anne kalkıp yanına gelecek, şekerli su verecek, kendisiyle konuşacak ve ısrarla odasını değiştirmesini isteyecekti ondan; ama o, “Burada kalacağım’’ diyecekti, biliyordu.

“Ya ne diye kafa yoruyorum ki? Şu Günler ve Anlar şiiri aklıma gelirse okuyacağım işte!” dedi. Şiir Azericeydi ve güzel bir ritmi vardı. Ser Çeşme dört yolunu geçtikten hemen sonra hatırladı. Ve okudu:

“Çok iyi biliyorum,

Hayatın tümüyle oyun sahnesi olduğunu,

Çok iyi,

Ama bil ki sırf alçak oyunlar için

Yaratılmamış herkes”

Ne kadar düşünse de hatırlayamıyordu. Devamı neydi ya? Birkaç beyit sonrası:

“Hüzünlü günleri düşün

…………günleri”

Ardından devamını getiremedi. Fakat son bölümünü iyi hatırlıyordu:

“Hatırla, günler ve anlar asla dönmeyecektir,

Zamanı düşün,

Gece yarısı düşmanca saldırısını

Zamanın:

Önümüzde uzun zorlu bir kış olacak

Unutulmayacak bir kış

Ne söyleyebilirim ki sana

Kışlıklarını unutma demekten başka.”

Alkışladım onu. Ermenistan sokağındaydık beraber. Karşımızda kilise binası duruyordu. Sokak bomboştu. Arkama baktım. Evet. Kimsecikler yoktu. Aynen alkışladığım gibi öptüm onu. “Tanrı’nın evi önünde öptüm seni” dedim. “Sen benim Mesih’imsin’’ dedim ona. Ve beyninde yankılanıyordu sesim üst üstte. Tekrar, “Sen benim Mesih’imsin” dedim.

Eve vardığında başını çevirip arkaya baktı ve her ne kadar hangi yoldan geldiğini hatırlamaya çalıştıysa da aklına gelmedi. Yalnızca eve geldiğini görmüştü. Kapıyı açtı sessizce. Bir erkeğin eve girdiğini belli edecek sesler vermeden doğruca bodruma indi. Odanın sıvalı duvarı

üzerinde aile fotoğrafından başka süs eşyası yoktu. Baba sandalyede oturuyordu, arkasında da anne duruyordu, gül desenli beyaz namaz çarşafıyla. Ve her zamanki gibi zayıf haliyle. Aydın sol, Orhan ise sağ tarafta duruyordu. Hepsinin arkasında ise kara çarşafın içine gömülmüş, yüzünün yarısı görünen Ayda vardı. Ne kadar güzel perdelikler dikerdi . Ayda. Güzel büzgüler verirdi onlara ve sonra da, "Aydın dayı bak, nasıl olmuş?" diye sorardı Sohrab'ın sesiyle.

Odanın kapısını kapattı ve perdeyi çekti, bir sigara yaktı. Yatağın üzerine uzandı. Önce beni ardından Ayda'yı düşünecekti. Ama yapamıyordu. Hep birden geliyor hep birden de uzaklaşıyordular. Aklı mahşer alanına dönüyor sonra da aniden ıssız çöl gibi kalıyordu. Dışarıda olduğunda veya kitap okuduğunda kimi isterse rahatlıkla düşünebilirdi. Beni, Ayda'yı, anneyi. Hatta yıllardır ruhu, kendinin ve aynı şekilde anne ile Orhan'ın keyfini kaçırmış, gölde boğulan Cemşit'i. Anne, "Sürekli birileri kapı çalıyor sanki. Korkuyorum açmaya, ya açtığımda bir de karşıma Cemşit çıkar ve 'Merhaba teyze, zahmet olmazsa Orhan'a seslenebilir misiniz?' derse" diyordu.

"Orhan evde değil."

"Öyleyse söyleyin Aydın gelsin."

"Ya birinize gelecek, alıp götürecek diye çok korkuyorum valla! Çünkü bazen ölüler insanı alıp götürebiliyor" diyordu anne.

Orhan, "Gelirse, 'İşte Yusuf orada, al götür' de. Belki bizi kurtarır ondan" diyordu.

"Canın cehenneme" dedi anne.

"Sakınan göze çöp batar oğlum, sen kendine dikkat et" dedi Aydın.

Şakağının damarları iyiden iyiye belli etmişti kendini, elleri de titriyordu.

Ayda'yı hatırlamıştı. Durmadan kız kardeşinin alevler arasında yandığı o sahneyi hayal ediyor ve bu hayalleri neden gördüğünü de bilmiyordu. Ayda'yı çepeçevre saran alevleri açıkça görebiliyordu. Geceydi. Caddede kimseler yoktu. Köpekler bile yoktu, yalnızca uzaktan havlayışları duyuluyordu o kadar. Sohrab evin kapalı kapısı önünde oturmuş bağırarak ağlıyordu. Ayda alevler içinde yanıyor, koşuyordu. Kanala düşmesin ya da köpekler zarar vermesin diye çocuğuna bakıyordu yanarken. Sonra evin kapısı tekrar açıldı ve Abadani dışarı koştu. Ama artık çok geç olmuştu. Ayda karton eskisi gibi yerde yatıyordu.

Ardından karalar giyinmiş, gözü yaşlı, saçı başı dağınık halde cenazeyi almak için Erdebil'e gelmiş Abadani'yi hatırladı. Korkudan gün önüne çıkmaya cesaret edemiyordu. Oğlu Sohrab'ı alıp

Amerika’ya gitmişti. Bir yıl sonra yazdığı bir mektupta baba, anne, Aydın ve Orhan’dan özür dilemiş, tüm vaktini Ayda’dan geriye kalan tek yadigârı Sohrab’a ayırdığını ve bir daha da İran’a dönmek istemediğini belirtmişti. Fakat kimse Ayda’nın başına ne bela geldiğini ve neden kendini yakmak zorunda kaldığını öğrenememişti. Gazeteler bile bu konuda bir şey yazmamıştı.

Bir sigara daha yaktı. Bir süre sonra odanın kapısı açıldı ve anne içeriye girdi.

“Yukarı niye gelmiyorsun?” diye sordu. “İyi değilim.”

“Neyin var? Yine Orhan’la mı kapıştınız?”

“Hayır, anne, sadece havamda değilim o kadar.” “Neyin var oğlum, söylesene ne olduğunu.” ‘‘Ayda aklıma geldi de.” ‘‘Ayda. Benim talihsiz kızım.” “Neden anne, neden?”

“Keşke bilseydim oğlum. Keşke derdi neydi bilseydim. Ama her ne ise o Abadani olacak herifin başının altından çıktığı muhakkak. Son zamanlarda araları pekiyi değildi, anlaşamıyorlardı.”

Bir an sustu ikisi de. Aydın gözleri işlevini yitirmiş gibi tavana bakıyordu. Anne basamaklarda oturdu. “Bu oda adamın içini karartıyor, sağ gireni bile hasta eder burası, niye eski odana dönmüyorsun?”

“Oradan nefret ediyorum.”

“İstersen büyük odayı hazırlayayım sana hı?”

“Yoo, anne hiç gerek yok, burada kalıyorum.”

“Neyin var senin, niye böyle oldun?”

Yalnız kalmayı ve tekrar beni hatırlamayı istiyordu. Evin dışında uzun süreli kalamadığı için kendine kızmıştı. “Nasıl oldum anne?” dedi ve nefesinde bir inleme vardı.

“Gece gündüz kafan bir yerlerde. Düşünüp duruyorsun sürekli, kendinlesin durmadan. Ne düşündüğünü bilmek hakkım değil mi? Nasır dayına yazmamı ister misin? Belki hayatın düzene girer hı? .. “

‘‘Anne ne olursun, bir daha duymak istemiyorum bunu.”

“Harap ediyorsun ama kendini oğlum.”

“Öyle bir şeye karar vermedim henüz” dedi ve sigarasını derince yudumladı ardından izmaritini göğsünün üzerindeki küllüğe bastırdı.

“Ömrünün sonuna kadar Surme’yi düşünecek, ayaklarına mı kapanacaksın böyle?”

“Evet” diyecek olsa annenin nasihat etmeye başlayacağından,

“Ölüleri düşünme” diyeceğinden korktu. Onun için ses etmedi ve o hıncahınç belleğinde beni arıyordu. Anne her konuştuğunda ise beni hatırlayabilirdi. Yolda yürümemi, saçlarımın havalanmasını. O yağmurlu geceyi, çim ektiğim nevroz bayramını. “Bayram olarak kutluyor musunuz siz nevrozu?” diye sordu, ben de bu yıldan itibaren evet dedim ve bayramlığımı unutma lütfen diye hatırlattım. “Ne istersin?” diye sordu, ben de tekrar beni öpmeni dedim. Öptü. “Kiraz” dedim. Güldü.

Anne kalkmış gidiyordu. İki üç adım atıyor, odanın köşesine vardığında gelişigüzel atılmış kitapları görünce geri dönüyor ve Aydın’a bakıyordu. Ve tekrar gidip tekrar geliyordu.

“Sen kendine böyle çektirdikçe onun ruhuna da azap verdiğini biliyor musun?” dedi.

“Surme henüz toprağa girmedi ki anne!”

“Unut onu demiyorum, hayır. Sev onu, yâd et! Ama biraz da kendine bak, kendini düşün. Bak!” Gelip yatağın kenarına oturdu. “Orhan paragözün tekidir; aynen rahmetli baban gibi tek düşündüğü şey para, tek düşündüğü çekirdekleri. Allah’tan sen olma da o hepsinin üzerine gönül rahatlığıyla konsun istiyor; işini, geleceğini planlıyor şimdiden. Ben ikinizin de işi iyi olsun, ikiniz de kazanın istiyorum. Ne sana haksızlık olsun ne de ona. Fakat senin hayatı umursadığın yok. Şu kahrolası başı mezara indirdiklerinde başına ne gelir bilmiyorum. Kaç yıl babanla senin yüzünden tartıştık durduk, şimdi de bu belaya giriftar oldum görüyorsun. Neden, hakkını almak istemiyorsun ki? En ufak şeyde kenara çekiliyorsun, neden ama?

Bir sigara daha yaktı ve tavana bakmayı sürdürdü. Kalabalığın arasında kaybolmuştum. Herkes kayıptı. Ne kadar düşündüyse de Ermenice kendisine söylediklerimi hatırlayamıyordu. Odayı duman sarmıştı. Anne perdeyi araladı, kapıyı açtı. “Ne olursun, benim hatırıma, geçmişi unutmaya çalış” dedi.

Kalktı oturdu, dışarıyı seyretti. Kargalar çam ağacının kesilmiş dalları üzerinde öylesine cansız duruyorlardı ki zaman yıllar öncesine dönüyor ve bir yerlere çakılıp kalıyor gibiydi. On dört yaşındaydı, kahverengi okul çantasıyla salondaki merdivenlere oturmuş, ekmekle beraber bir şey yiyordu. Sonra dükkâna gitti. Baba nasıl ve ne zaman ders çalıştığını sormuyordu. Ama iyi çalıştığını biliyordu. Tek düşüncesi ise onu dükkana ve esnaflığa ısındırmaktı. “Mutlaka bir şeylerle uğraşın, bedeniniz alışsın’’ demişti.

Öğle arası tüm dükkânlar kapalıyken[17] o dükkânda çalışıyor, yerleri yıkıyor, alçıyla fare deliklerini kapatıyor, satış fiyatlarını düzenliyor veya müşteri uğurluyordu. Orhan ise babanın masası altında, çivi ve

tahtayla küçük sandalye veya kutu yapıyordu. Baba da bazen eğilip masanın altında Orhan'ın tahtaları birbirine çakmaya çalıştığını görürdü.

"Ne yapıyorsun orada, bacaksız?" dedi.

"Yuva yapıyorum" dedi Orhan.

"Kimin için?"

"Kuşlar için."

"Çalışmıyorsun, yuva yapıyorsun öyle mi?"

Çekiçle bir yere vuruyordu. "Çalışıyorum işte, bu iş değil mi?" dedi.

Baba güldü ve avuçlarını fıstık doldurarak masanın altına tuttu. Orhan küçük kutusunu öne uzattı, baba içine döksün diye. Aydın dükkânın diğer tarafından bakıyordu. Baba, kendilerine baktığını çok iyi biliyordu. Aynı gece anneye, "Çok gururludur çok, güzel çalışıyor, dersini de güzel okuyor ama çok gururludur. Adamın içinden o gururu kırası geliyor" demişti.

"Ne kadar içiyorsun sigarayı? Önceden ağzına sürmezdin!" dedi anne.

"Bilmiyorum" dedi Aydın ve yaktı sigarasını. "Tabii, hay hay, size ne yapılacağını öğretirim ben, yalnız sizi böyle yakışıklı görmek istiyorum" diyeceğim günü düşünmeye çalıştı.

"Bu gece seninle evlenmek için babandan izin almak istiyorum" dedi.

"Buna layık mıyım sence?" dedim. "Sen benim her şeyimsin" dedi.

"İki kere düğün yaparız; birini kilisede, diğerini de evlendirme dairesinde" dedim.

"Hangi gülleri seversin?"

"Nasıl yani?"

"Sana bir demet gül almak istiyorum da!"

Bütün gülleri severdim ben. Karışık gülleri severdim.

Sigarasından sert bir yudum aldı ve içinden, "Yazık!" dedi. Ardından anneye baktı. Bir şey söylemek ya da dinlemek için dikkatini ona vermek istedi bir süre. Fakat tekrar o solgun yüzüm geldi gözlerinin önüne. Kusacakmış gibi görünüyordum. Giderek gözlerimin siyahlığı büyüdü ve daha büyüdü, öyle ki yüzümün tamamını kapladı. Ve o siyahlıkta hiçbir şey hatırlayamadı. Ayda hariç; fakat o da gelip kendini gösterene kadar alevler arasında buruşmuş gitmişti.

Başını öne eğdi, tekrar gözlerimi gördü. Ardından Osmanlı pembesi

yüzümü veya diliyle sevdiğinde gıdıklandığım kulak mememi. Eline iri bir kurşun kalem aldı ve “Bırak da dudaklarının üzerindeki beni tekrarlayayım” dedi. Dudağımın sağ üst tarafında küçük siyah bir ben vardı. Bir tane de o yaptı sol tarafa. Ağrıdı. Ama çıtım çıkmadı. Bıraktım iyice rengini yedirsin. Aynaya baktım ve güldüm.

“Güzel olmadı. Sil gitsin. Gel ben sileyim” dedi.

“Sonra silersin” dedim.

“Hayır, yanlış yaptım. Güzel şeyler tekrar edilmez.” ‘‘Alay etme benimle ne olursun.” “Bana güvenmiyor musun?”

Tam o sırada, namaz çarşafı başından omzuna kaymış, merdivenin son basamağında sessizce oturan annenin katıksız resmi gözlerinin önünü bezedi.

Sigarasından son bir yudum daha aldı ve düşüncelerini zorladı. Zarif dediği cismin üzerine serilmiş beyaz örtüde hatırlamıştı beni. Artık gözleri önünde hastanenin soğuk mozaikleri üzerinde şişmiş, morarmış bir ceset uyuyordu. “Keşke ölüme karşı koyabilseydi insan” demişti.

“Nasıl?” dedim.

“Ölmeyecek şekilde mesela; gerçek bir direnişle.”

“Mümkün değil. Her ölüm aynı değil ki hem. Her seferinde ayrı kisvededir” dedim.

Zihninde ona rüya görüyorsun dememi istedi. Ben de, “Rüya görüyorsun” dedim. İzmaritini attı ve parmaklarını diliyle ıslattı. Ve annenin kendisine baktığını gördü. “Dünya boş, değersizdir. Beş para etmez” dedi.

“Güzler şeyler söyle. Dünya boş ve değersiz değildir. Dünyada zor olan sadece insanca yaşamaktır” dedim.

“Evet” dedi ve benim hayır, dünya boş değil, zor da değil, rüya görüyorsun sen dememi bekledi. Ben de söyledim. “Dünya boş değil, zor da değil, rüya görüyorsun sen’’ dedim, hem de üzerine basa basa. Sonra da güldüm. Salıncağa oturarak gülmemi istiyordu. Ben de salıncağa oturup güldüm ve rüzgar saçlarımla oynuyordu. “Sallanmaz mısın?” dedim.

“Hayır” dedi.

Havuzun kenarında oturuyordu. Yünlülerini giyinmişti, hava sisliydi çünkü yağmur da yağacaktı. “Lava” dedim. “Lava” dedi.

Anne ise dilinin bağı çözülmüş aklına ne gelse söylüyordu; yemek pişirmekten, bulaşık yıkamaktan söz ediyordu. Ve daha dün o bit kadar endamıyla dükkandan eve dönen, siyah papağı ve gri kaputuyla

merdivenleri ağır ağır çıkan babadaki o heybet ve o sarsılmaz huzuru düşüneceği yerde şehrin kadim gömütlüğünde, toprak altındaki birkaç parça kemiği düşündü ve tüm o heybet ve o garabet belleğinde mahvoldu. Kimi düşünse böyle oluyordu. Birdenbire görüntü ortadan kayboluyor ve yerini başka şeylere bırakıyordu. Benim solgun yüzüm bile zihninde bir an olsun sabit durmuyordu, rahatça izleyemiyordu beni. Önceleri neyi hatırlarsa saatlerce o şeyi düşünebilirdi; düzenleyebilir, bozabilirdi onu, onunla konuşabilirdi. Fakat bu son ayda, özellikle de son günlerde başına ne gelsin istiyorsa gelmişti. Onun için babayı sonra da üst kattaki taraçadan balıklama havuza adadığı ve baba tarafından evden kovulmak tehdidiyle karşı karşıya kaldığı çocukluğunu düşündü. Zihninde o hüzünlü hayalet kardeşinin çocukluğunu da gördü. Rus uçaklarını, maviler giyinmiş gökyüzünde tüy gibi uçan belki de on yaşındaki o çocuğun hayatını mahvetmek için gelen paraşütçüleri. Baba gidiyor sonra bir başka kostümle tekrar karşısına çıkıyordu. Keşke görebildiklerini anneye de anlatabilseydi. Hayat, aralıksız yatıp içmek değildi. Anneye söyleyemeyeceği büyüleyici, küçük şeyler de vardı bu hayatta. “Niye birinci olmadın?” dedi baba. “İkinci oldum işte!” “Birinci olmak zor geldi, değil mi?” “Yoo, olabilirim.” “Ol.”

Kendi bel ağrısı ve çocukların bacağındaki ağrılar için Eflatun macunu yapıyordu. Fıstık, fındık, ceviz ve badem içiyle Hindistan cevizini dövüyor ve süt dolu kapta karıştırıyordu. Sonra da iki bardak üst üste içiyordu. Daha dün gibiydi sanki. “Gelin siz de için” dedi. Bir bardak Aydın’a, bir bardak Ayda’ya. Bir bardak da Orhan’a verdi. Babasının kucağında oturan Orhan olduğu yerde çiş yaptı. “Bu çocuk kime çekmiş anlamadım” dedi baba. Sinirlendi. Ayaklarını dışarıda yıkadı ve pantolonunu değiştirdi. Ve tekrar önceki yerine oturdu. Anne dikiş makinesiyle çocuklara pantolon dikiyordu. Ayda ödevini yapıyordu. “Huyunun sana çektiği belli ama işemesi kime çekmiş bilmiyorum’’ dedi anne.

“İyi öyleyse kalk değiştir altını, eşek oğlu eşek, altı yaşına geldi hala üzerimize ...”

Odun sobası köşede gümbür gümbür ötüyor, dumanı göğe gidiyordu. Baba Aydın’a, “Eğer sınıfın birincisi olursan söz sana bisiklet alırım” dedi.

O sene gece gündüz ders çalıştı hatta okulun aile kültür derneği tarafından gazetelerde fotoğrafı yayınlandı. Baba fotoğrafı masasının üzerindeki camın altına koymuş hangi müşteri gelse gösteriyordu. “Aydın Orhani, görüyor musun? 20’lik öğrenci.” Fakat ne o sene ne de başka sene Aydın’a bisiklet almadı.

Başını kaldırdı, anne gitmişti. Bıyıklarının arası iğrenç sigara

kokuyordu. Neden eve dönmüştü, bilmiyordu. Kalkıp dükkana gitmek istedi. Anne mutfak penceresinden seslendi. “Nereye?”

“Dükkana.”

“Gece oldu, bu saatte ne dükkanı oğlum. Şimdi Orhan da gelir zaten. Akşam yemeğini hazırlıyorum” dedi.

Bodruma geri döndü. Akşam karanlığının ilk gürültüsüz anında ezan sesi duyuluyordu. Pervane Fabrikası’nın çalışırken çıkardığı ve ne olduğu belirsiz hur hur sesleri aralıksız duyuluyordu. Gece vardiyası. O dere yatağına girdiği gibi yerin dibine batmak istiyordu sanki. Fakat yıllardır da oradaydı. Ne aşağıya batıyor ne yukarıya çıkıyordu. Yalnızca küçük Jams kamyonlar ha bire o inişli yoldan pervane getirip götürüyordu.

Yatağa uzandı ve tavana baktı. Potişkayı benden çok seviyordu. Fakat sonraları yanına gittiğimde görüşü değişti tabii.

“Kaç yaşındasın?” dedi.

“Kaç olsam iyi sence?” dedim.

“Yirmi iki.”

“O kadar da genç değilim canım sende.”

“Kaç yaşındasın?” dedi.

“Üç yaş senden büyüğüm.”

“Ben kaç yaşındayım?” diye sordu.

Söyledim. Çok hoşuna gitti. Sevindi. “Nereden biliyorsun?” dedi.

“Attım” dedim ve güldüm. Neşelendi ve ben tekrar güldüm, hem de en içten. Ve o içten neşelendi. Ve bu neşe bitsin istemiyordu. Gülmemi, sadece gülmemi istiyordu.

“Tatarların Mesih’i!” dedim.

Ve artık odanın tavanında kaybolmuştum. Gözlerini kapadı, o günkü gülmemi istiyordu. Ben de güldüm. Sonra yerimde Ayda durmuştu. Yüzünü çarşafıyla iyice örtmüştü. “Dadaş, kurban olduğum, neye üzülüyorsun? Abadan’a, bize gelmek ister misin hı?” dedi.

“Hayır, Ayda. Ben gidiyorum; elden gitmeden buradan, bu şehirden gitmeliyim” dedi.

“Neden?” dedi Ayda.

Lakin bir türlü Ayda’yı görememiş ve ona, “Kitaplarımı yaktılar, yazılarımı, şiirlerimi; anlıyor musun? Güzelim şiirlerimi!” diyememişti; içinde kalmıştı bu söz.

“Ölürüm ben sana’’ dedi Ayda.

“Kiminle geldin?” dedi Aydın. “Yalnız geldim.”

“Yalnız mı? Sohrap nerede peki, Abadani?”

Koşuyordu Ayda. Yanıyor ve koşuyordu. Nereye gitse yine yanıyordu. Çığlık atıyor ve alevler ortasında eriyordu. Oğlu evin kapısının önünde ağlıyordu. Sonra gömütlüğün nispeten daha tenha olan bir yerinde, servi ağacının altında mezarını kazdılar ve yatırdılar onu.

Yine çıkıp geldim ben. “Nereye kaçabilirim senin elinden” dedim.

“Söyle. Tekrar söyle” dedi.

Kesik kesik söyledim. “Ne ya-pa-yım?” Sağ elimi çınar yaprağı gibi açıp, “Ne ya-pa-yım” dediğim iyi kalmıştı aklında.

“Karşımda otur ki sana bakayım” dedi.

“Eve, adamı öldürürsün sen?” dedim.

“Hadi kalk gidelim herkes bizi bekliyor” dedi.

Ve kalkıp yola koyulduk. Bazı komşular kilisenin önünde durmuş bizi bekliyordu. Varır varmaz hep birden alkışladılar. Kilisenin içine girdik. Umut bağlanan yerde durduk, patrik nikâhımızı kıydı.

Diğer günde evlendirme dairesine gittik. Anneanne, baba ve Galost amca da bizimleydiler. Başında beyaz sarığıyla biri oturuyordu masanın başında ve kimliklerimize bakıyordu.

“Affedersiniz Hristiyan mısınız?” dedi.

“Evet” dedim.

“Damat beyler de mi? Onlar Müslüman olsalar gerek, inşallah!”

Aydın, “Evet ben Müslümanım’’ dedi.

“Olmaz ki, nikâh kıyamayız bu durumda” dedi.

“Ne yapacağız peki?” dedim.

“Müslüman olursanız olur.”

“Tamam, olurum” dedim.

“Eşhedü en la ilahe illallah, söyle” dedi, söyledim.

“Eşhedü enne Muhammeden Resüllûllah, söyle” dedi, söyledim.

“Eşhedü enne Aliyen Veliyullah, söyle” dedi, söyledim.

“Hayırlı uğurlu olsun!” dedi ve nikâhımızı kıydı.

Evde bir sesler koptu ve birkaç saniye sonra anne, “Yemek hazır” diye seslendi. Üstteki odaya gitti ve sofraya oturdu. Orhan, “Nasıl oldun, iyi misin biraz?” dedi.

“Daha iyiyim.”

“Bir süre dinlenmelisin. Yarın eğer hava iyi olursa beraber Viladere’ye gideriz. Hava değişikliği iyi gelir.”

Aydın, “Ne iyisi bu saatten sonra iyi mi olacağım dadaş?” dedi.

“Ye” dedi anne.

Birkaç lokma atıştırdıktan sonra geri bodruma indi. Giderken Orhan’ın, “Sabah erken, çok erken’’ dediğini işitti.

“İyi bakalım.” Odasına süzüldü ve tekrar yatağın üzerine salıverdi kendini. Beni gördü; soğuk karoların üzerine uzatılmış bedenimin üzerine beyaz örtü gerilmişti. Bir daha karşısına bu şekilde çıkmamamı istedi benden. Ama ben aynı şekilde yine çıktım. O uyuyordu, bense geliyordum.

Bizi iki atlı faytona bindirip şehir turu attırdılar. Baba ikimizi de öptü ve tebrik etti. Galost amca da ikimizi öptü, tebrik etti. Ve kendi odamıza çekildik.

“Kendimi geçmişimde arıyorum, eskiden sahip olup da şimdi kaybettiğimiz şeyler var” dedi.

Cevabını verecek kimse yoktu orada. “Efendim, canım” demem için “Surmelina” diye seslendi. Madam Yogine, “Dün gece senin rüyanı görüyordum” dedi. “Ne yapıyordum?” dedim.

“Güzeldi, güzel. Aydın beyin kulaklarına bir çift güzel pullu küpe taktığını gördüm.”

Aydın’a hamile olduğumu söylediğim gün bir çift pullu küpe aldı ve elleriyle taktı kulaklarıma. Ve kenara çekilip öyle bir baktı ki başımı göğsüne koymak zorunda hissettim kendimi.

Sonra biz yolculuğa çıkmıştık, evde kimse kalmamıştı. Yedi aylık ha mileydim.

“Karnımdaki senin çocuğun, kız mı olmasını istersin erkek mi?” dedim. “Kız” dedi.

Diğer gün hareket ettik.

Doktor beyaz önlüğü, yuvarlak siyah gözlüğüyle öne doğru geldi. “Lütfen!”

Aydın ayaklarının üzerine çöktü. Yüzümdeki beyaz örtüyü kaldırdı. Karşısında duran yüze baktı. Daha dikkatli baktı. Alın kısmı ve

gözakları mosmordu. Şişmiş, sararmış bir yüz, köşeleri morarmış görünüyordu, saçlar ise dağınık ve ıslaktı.

Doktor, “Bu süre içerisinde bize teslim edilen tek cenaze bu!” dedi.

Kalbi hızla atıyordu. Elleri titriyordu.

“Bu değil, doktor bey. İnanın ta kendisi. Ama eminim ki bu değil” dedi.

Soren Kahveci dükkanı tam yedi aydır kapalı duruyordu, kilise çanı da çalmıyordu. “Neredesin öyleyse Surmelina?” dedi. Her tarafa bakmıştı; hastanelere, emniyete, mezarlığa, gidebileceğimi tahmin ettiği her yere.

Orta parmağında firuze taşlı yüzük bulunan sol elimin parmaklarını birbirinden açtım. Ve elimi saçlarına götürdüm. “Canım, bir tanem” dedim.

“Neredesin?” dedi ve ağladı. “Canım” dedim.

Elini başının üstüne götürerek lambanın düğmesine dokundu. Ve karanlıkta gördü beni, elim saçlarının arasındaydı. Canım dememi istedi benden.

“Canım, canım” dedim.

Dördüncü Muvman

On sekiz

İsmail de olmazsa kim Sucu diyecek bana? Orhan da Sucu diyor, gulyabani diyor. Ne arıyorsun burada gulyabani? Çay içmek istiyorum dadaş. Hayatı düşün, acı günleri. Burnumun ucu buz kesmiş, tak dedim kırıldı. Dadaş, soğuk almayasın diye bir mum, iki kandil adak adadım senin için. Biri bu tarafa, biri o tarafa. Sen misin dadaş? İyi söyle. Beklentim.

Koca bir şehirdeydim. Evleri kocamandı ve alımlı, güzel perdeleri vardı. Aynen Aymazlar Parkı gibi güzeldi. Surmelina, anne babayı görmeni istiyorum, dedi. Görmesem olmaz mı? Olmaz, mutlaka görmelisin.

Beş kapılıya[18] girdik. Bir Surmelina da orada oturuyordu. Faytonla gittik. Ehevan Parkı da donmuştu, geniş kayalıkları vardı. Dağ kesilmişlerdi. Surmelina’nın annesi uzun boyluydu ama yürüyemiyordu. Yerden bitmişti. Aynen ağaç gibi. Yapışkanı dallardan akmıştı.

Kollarımdaki zincir izlerine benziyordu. Binlerce adam vardı orada, binlerce zincir, dalların üzerine de binlerce karakarga konmuş Mirza Aydın Orhani’ye bakıyorlar. Sesimi değiştiriyorum, Rus askerleri gibi konuşuyorum. Birader! Bohçayı bağlamalı artık. Perişanlık haddi

geçmiş. Geçmiş. Geçmiş. Ne zaman geçmiş? Hata sokaklarındandır. Görüyor musun? Yoo, görmüyorsun. Görüyor musun? Hepsi iç içe, kıvrım kıvrım. O birisi Lord Bey'dir. Taşlıkların üzerinde yürüyor. Sonra kayıyor. Ayakları göğün taşlığında kafası ise yerde deviniyor. Resmini suyun içinde basmışlar sanki.

Sabahları yola düştüğümde yolda ne kadar ağaç, tahta görürsem alıyorum, tenekede yakıyoruz. Üfleme İsmail. Orhan'ın gözü. Ya boğuldum, dur.

Bırak boş ver, dedim. Salak şey, dumandan boğuldum, dedi. Çekme o zaman sen de, dedim. Suratıma geçiriyor. Bir bu tarafa, bir o tarafa. Gulyabani. Ne mi yapıyorum? Elim açık olsa bir gazete ya da bir mektup okuyorum. Şu merdivenlerden yukarı çıkardım eğer elim açık olsaydı, ben değil Yusuf çıkardı. Havuza balıklama atlardı. Baba, lan it oğlu İt utan, utan, havuza atlayacağına git merceğinle çocukların kitabını yak daha iyi, dedi. Savaşı kim söndürdü? Sevginin müşterisi. Havuzu dolu.

Keşke Hitler olabilseydim bir gün. Kimin neyi varsa kendisinin değil Tanrı'nındır derdim. Bizler de Tanrı'dan geldik. Kutsal nur bizi de kapsar. Kitabımızda var, yoldadır geliyor. Köhne bir papak verseydin başıma, koyar kapalı kahveciye giderdim. Mösyö Lava? Lava. Almanlar da amma ilerlemişti ha! Baba, eğer Hitlerin sekreteri olsaydım savaşın kaderini değiştirirdim, dedi. Baba üst katın lambası yandı, dedim. Baba ne söyledi? Değiştirin. Neredeydi? Üstteki odada. Bu diğerinde değil. Kediler içinde doğurmuştu ya işte ondaydı.

Beyefendi yeni eski derginiz vardı? Bugünün; Hitler fotoğraflı. Surmelina elimi bırakmıyordu. Babası da oradaydı. Babasının sesi donmuştu. Surme'nin babası Surme'nin babasıydı ama Mösyö Soren değildi. Kahverengi çizgili takım elbise giyen, Fransızcanın küçük harflerine benzeyen pespaye bir adamdı.

Gelen son haberlere göre adı Burani olan yeni bir güney ülkesi keşfedilmiş. Petrol antlaşması da yapmışlar. Günde onlarca gemi petrol götürüyor, sandalye getiriyor. Antlaşmanın altına parmak basmışlar. Büyükelçisi de kısa zamanda gelecekmiş buraya. Gidip bir görelim orayı, belki tuz gölünün çamuru iyi gelir hastalığıma, demiş. Romatizması var. Ayda'nın da vardı romatizmaları. Öldü. Annenin neyi vardı? Astımı. Öldü. Bu adamın da romatizması var. Ağrıları belinden başlayarak ayaklarına' doğru iniyor. Sonra tekrar beline dönüyor, omuzlara çıkıyor, iki karış kalmış yani. Dadaş bu Burani nerede, dedim. Ne kadar haritaya baktıysak bulamadık da... Coğrafya dersinde gördüğümü hatırlamıyorum. Orhan, sanırım o taraflarda bir yerde, dedi. Hadi ya ben de bu taraflarda sanıyordum. Gülmekten yerlere seriliyor. Tekrar haritaya bakıyoruz fakat yine yok, yerine başka bir yer

keşfediyoruz. Kuzey taraftan Burani'ye sınır. Bir tarafı kara parçası, güneyden ise denize sınırı var. Bir tek sol taraf kalıyordu ki o da bitki örtüsüyle kaplıydı. Kayısı ağacı ekilmiş ama sahibi yok Bir zaman gelip alacaklar. Bağın durumu savaştan sonra belli olacak. Orhan kardeşim diyor ki; eğer verse, bir parmak basacak sadece o kadar. Gece gündüz neden yirmi dört saattir dadaş, dedim.

Dadaş dedim şu bizim Cristof Colomb hala yaşıyor mu? Nasıl yani yaşıyor mu? Gidip kıtalar bulacağına neden gelip burayı keşfetmiyor? Sonra gidip bağırıyordum:

Cristof efendi, neden gelip bizi keşfetmiyorsun, diyordum. Cris dom koloft, Cris dom koloft. [19]Adam mamutları hatırlıyor birden. Fakat ben adam olmadığım için mamutları değil dayınazorları[20] hatırlıyorum. Sonra da dayı Nasır'ı. Nesli tükenmiş dillilerden. Kardeşim Nasır zavallının tekidir. O garip kentte bir başına kalmış garibim. Dilersen kızını sana isteyeyim. Hayır, anne. Valla dedenin ruhuna doğru anlattıklarım. Lan gulyabani, utanmıyor musun lan? Utanıyorum. Görür görmez aha şu elim ayağım başlar titremeye. Diyeceklerimi unutuyorum. Kendini iyi tutturmuş aramızda. Ne işim var?

Bizler de ne dayanıksız kibar adamlarmışız be! Havadan hemen nem kapıyoruz. Baba, insan olun, dedi. İnsan ne şekildir ki? Eğer bir kitabın kime ait olduğunu öğrenmek istiyorsan mutlaka dipnotlarını oku. Lord Bey cumartesi günleri tatildeler. Lord Bey öldü; artık ölülere saygılı olmalıyız. Baba, şu Lord pervanelerinin havası var ya, bir gün alayımızı önüne katıp götürecek şerefsizim.

Son nefeslerini alıyordu. Nasılda hor hor ses çıkarıyordu ama. İlk nefeslerini nasıl almıştı hayret. Memleket nonoş dolmuş. Eğer bu ülkenin başbakanı olursam tüm bakanları kadınlardan seçeceğim. Sonra da gidip Moskova'ya sığınma talebinde bulunacağım. Niye mi? Çünkü artık memleket elden gitmiş olacak da o yüzden. Ayaz, gülme o kadar, gülme. Sabir amca mısın sen? Kelaynağa dönmüşsün bu saçlarla. Umudun kalmış mı? Ben o bodrumda kalmaya devam edeceğim. Ta ki bir gün ...

Tanrı'nın evi önünde öptüm seni. Tanrı'nın evi önünde öptüm seni.

Ölüler arzuladıkları gibi uyurlar. İnsanlar da bilmez ki tadı tadı yemenin acı acı o olduğunu. Uzun ve gölge gibi. Cemşit gibi mi? Hayır.

Ne işim var. Bırak elimi ayağımı zincirlesinler. İyi gelir mutlaka.

Şehir büyüktü. Surmelina'nın evi müze gibiydi. Birkaç adam birbirine düğümlenmişti. Vücutlarının yarısını cüzzam bürümüştü. Parçalanmış kayalıklar gibi, testerelenmiş ağaç gibi. Süzgeç gibi delim deşik. Birbirlerinde dalgalanıyorlardı. Aynen Fransızcanın küçük harfleri gibi. İkinci harfin başı yoktu. Baş yerine boynunun üzerinde kaynaklanmış

kocaman bir yara duruyordu. Testere olmuş ağaç gibi.

Surmelina, bu amcam, dedi. Fransızcanın küçük harflerine benzer bir adamı gösterdi bana. Ama çok şişmandı. Hepsi şişmandı. Kesilmiş ağaç gibi yapışkanları akmıştı. Dokunmak istedim onlara fakat kendimi çok ağır hissediyordum. Ekmek ve tere otu.

Bir karakol kurmak istiyordum. Birkaç tane de bekçi istihdam etmek. Ayaz da bekçi başı olacaktı. Dere'ye gönderecektim onları. Görev başına bir Tümen. Bu işsizlikte en iyi iş bu olsa gerek. Fakat Orhan, aklından bile geçirme, dedi. Kendimiz bir manga askeriz zaten. Aşoytes ne kadar uzaklıkta? Çok çok sabahtan ikindiye kadar. Bu salağın icabına bakıyoruz ve toprağını kiremit yapıyoruz. Birini de Orhan'a veriyoruz, çekirdek gibi koksun.

Parmak bas, dedi. Bastım. Daha fazla yapamadım. Bas, dedi. Bastım. Bas. Basıyorum. Bastım. Yüz sayfaya parmak bastım. Önce kayısı bahçesine. Sonra dükkana. Sonra eve. Dadaş en azından bu arazinin tapusu üzerimde kalsın, dedim. Bodrum senin olsun, dedi. Çam ağacı senin, kargalar senin, dedi. Karga istemiyorum, kırlangıç istemiyorum ben. dedim. Çay istiyorum, pekâlâ git iç. İyi gidiyorum. Tekrar çıkıp geliyor. Gulyabani! Ya dadaş, ayıp oluyor ama biz de adam sayılırız hani. ..

Anne, her şeyin tadı nasıl böyle değişiverdi aniden, dedi. Hatta sevdiğim helvanın tadı bile. O eski tadı yok artık. Orhan, anne görüyor musun bak, sen de hayal görmeye başladın, dedi. Her şeye karşı karamsarsın. Tamam, biz bozulduk ama o helvanın ne suçu var. Git, şerefsiz. Şerefsiz kimdi? Boş ver...

Hitleri sevgilisi öldürttü. Eğer Surmelina bana kötülük etmeye kalkışırsa intihar edebilirim. Durumun iyi değil şimdi senin. Dağıttın kendini. Dudaklarında biten kırmızı gülleri kim öperek toplayacak, dedim. Sen. Anneciğim. Bu saatten tezi yok ölülerle ölmene, onlara üzülmene izin vermeyeceğim. Kime üzüleceğim öyleyse? Sen mahur beste çal. Ben ağlayayım. Hamallar öne. Birinci kolona, bir adım, git. Şimdiyse ağzı kapalı çuvalların yanına gidiyorlar. Oysa fıstıklar, fıstıklar, fıstıkların ağzı açıktır.

Orhan'ın masasının da ayakları var. Yürüyor. Fıstık gibi yürüyor. Böyle. Ben yapamıyorum, böyle. Tık, tık, tık, tık. Her masanın ayağı var. Önünü alamazsınız. Üzerine bineni kendiyle götürüyor. Baba büyük adamdı. Bu gölün çamuru tüm hastalıkları öldürür, dedi. Özellikle de romatizmayı. Esrar gibi gelir adama. Tek farkla; esrar, yetmiş derde derman olur ama dermanı olmayan hastalık da ondan olur.

Senin kafan çalışmıyor. Kimin kafası çalışmıyor? Benim kafam.

Benim kafam sabah akşam fırında toprak pişiriyor. Akşam eve geldiğinde ise cenaze gibi odanın ortasındaki yatağa düşüyor. Yüzükoyun uzanıyor ve durmadan düşünüyor. Sonunda da kaç yaşında olduğunu çıkaramıyor. Saat kaç, diye sordu. Dinleyin ağalar, dedim, geçen hafta saat beşti. Bu memleketin ekmek kuyruklarına ihtiyacı var. Fahişelerin ekmek vermesi ayıp değildir. Hay Allah müstahakını versin, gece koynunda yatmaya şerefin elveriyor mu? Tuh olsun!

Uzun zamandır sizi çıkaramıyorum. Nasıl olur? Ben benim. Hacılar kabilesi çavuşunu duymuş muydun? Bir kama vurması eksikti. Adam gülmekten çatlayacak gibi oluyordu. Bizler için sadece gözyaşı ve matem takdir kılınmış. Ağzımızın suyu akıyor düğün için. Sevgilisinin adı neydi? Tüm Almanlar ölmüştü. Bir tek Hitler kalmıştı. Tek başına sabahtan akşama kadar savaşıyor, akşamdan sabaha kadar da sevgilisiyle yatıyordu. O karı onu öldürttü. Ne kadar da dünya birdenbire dursun istiyordum. Herkes donsun böyle. Herkes mıh Aleyhisselam, deme Aleyhisselam. Ne söyleyeyim peki baba? Mıh de, mıh."

Parmağının ucuyla gözüne bastırdığında ağaç iki tane olur. Benim ayaklarım da dört tane. Deprem de olur. Orhan da sarhoş olur. Tek bir parmakla dünyayı sarsabilirsin. Aynanın karşısına gidelim. Yüzümü aynaya yaklaştırarak çirkin bir sesle, haramzade, haramzade diyeyim. Boğazın en dibinden çıkan bir sesle. Haramzade, gel helal edeyim sana. Helal, helal benim helalim göktedir. Savaş. Siz ikiniz o tarafa. Biz bu tarafa. Zafer köprüsü ne zamandı? Aklınızda bulunsun ağalar, savaşın ateşi Moskova'nın soğuğuyla söndü. Hem önemli olan Romantiklerin tekrar güçleneceğidir. Nedenini benden sormayın, kendinizden sorun. Görüyor musun kardeş? Baba, kötü evlat altıncı parmağa benzer, diyordu, kessen ağrır, kalsa çirkin görünür ve başlıktaki nokta gibi durur. Biz de yazdık ve sona geldik. Rıza Şah zamanında yaşamadık ki kuponlu ekmek alıp yiyelim. Kırmızı kupon verecek, kapkara bir ekmek alacaktık. Neyse şimdi pide ye sen. Vitamin dolu. İyi de Rıza Şah'ın ne günahı var, savaştı o sıralar. Bırak canım sende! Üniversiteyi kim getirdi? Yolları, demiryolunu kim yaptırdı? Milli bankayı? Hadi be dostum sen de bırak şimdi! Siz aristokratlar bu cuma akşamı pilav yerseniz bir daha yemezsiniz ta öbür cumaya kadar. Biz garibanlar ise her bayram akşamı durmadan pilav diyoruz.

Dadaş, kim şerefsizdi, dedim. Artık bu lafları etme, dedi. Git ağzını çalkala. Çalkalaya çalkalaya oryantal oldum. Dadaş, millet aldı alacağını, baba varken. Sen artık işini değiştirmelisin bence. Konfeksiyonculukta para yok. Şu benim gördüğüm milletin kolay kolay elbise alacağı yok. Papaktan tut ayakkabıya kadar. Bak, bir fanila, bir

iki gömlek, üzerine ceket, o kadar. Katlık, yelek, palto, altından ör ver, tınmazlar. Enseleri kadar kalın giyerler. O kadar kalın ki yakaya baltayı indir, kesmez. Sen en iyisi başka bir iş düşün. Defol git be! Saçma saçma konuşuyorsun. Gidiyorum.

Sen- Surmelina mısın? Selamet nerede öyleyse? O güzelim çınarı kes tiler, yerine eşek kafalı korkuluk diktiler. Ben de amma eşeğim ha! Göl Kahvesi'ne gidip de iki çay içmiyorum, şuna bak! Hem konuklara gazete okurum. Biri bu tarafta öbürü diğer tarafta. Gulyabani burada ne arıyorsun sen? Yoo dadaş yo, bu seferkinin bağışlanması yok, cezası var. Anlıyorsun değil mi? Altı ay bodrum. Pencerelerinde örümcekler yuva yapar. İyi öyleyse ben tuz denizine gidiyorum. Hem ziyaret hem ticaret. Ya şimdi sen limana gideceksin sonra da eli boş döneceksin, oldu mu şimdi yani? Alış veriş. Al ver. Hem de ne mallar biliyor musun? Hepsi birinci el, orijinal.

Surme gidelim, diyor. Kardeşi de bizimleydi. Kardeşi mi vardı? Babası asık suratlıydı. Neyse gittik. Fayton atlarının burnundan dumanlar çıkıyordu. Küçük bir eve gittik. Caddeler inişli çıkışlıydı, kaygan taşlık yollardı. Evin duvarı yüksekti ve ev tek odalıydı. Semaver odanın köşesinde duruyordu. Surme yatağa uzandı. Bana dokun, dedi. Dokun: maya korktum. Günahı var. Çoraplarını çıkardı, ayak bileklerine bir şeyler eklenmişti. Portakalı narenciyeye aşıladım, ya tutar ya tutmaz. Baba aşıladı. Cüzzamlı olduğunu anladım. Bana dokun, dedi. Korktum. Seviş benimle, dedi. Çok korktum. Ağlamak istedim. Gel dokun bana, dedi. Hayır, dedim. Senin nereni aşılamamı istersin evlat, dedi babası. Siz cüzzamlısınız, dedim. Siz çok cüzzamlısınız. Kurşun renkli , şehirdi orası. Hava pusluydu. Taşlık yol vardı. Gurup vaktiydi. Herkesin cüzzamı vardı. Çorap giyiyordular. Surme'nin babasının takım elbisesi kahverengi çizgiliydi. Bu zincirleri salladım. Salladım. Böyle mi, dedim. Benim gibi eli kolu bağlı birine ne yapmak istiyorsunuz, dedim. Kimse yoktu. Bu ağacın kargaları uçup gittiler. Ben ağladım mı?

Sekizinci kolona doğru hareket ediyorduk. Kar da yağıyordu. Baba, eğer Hitlerin yardımcısı olsaydım savaşın kaderini değiştirirdim, dedi. Baba üst katın lambası yandı, dedim. Değiştirin, evlat. Nerede, dedim. Kendi yönüne, Moskova'ya doğru. Bir Hitler bıyığı da bırakmıştı. Ne kadar da yakışıyordu ama. Karnının üzerine de kırık bir haç asmıştı. Kendi yönüne, Moskova'nın soğuğuna doğru, dedi. Ateş her tarafı . yakmıştı. Ekinler yanıyordu. Duman ağaçların boyunu geçmişti. Bir kız elinde ağaçla, yanmış dalların üzerinde durmuş eteğini indiriyordu. Surme, dedim. Benim, dedi. Ayda. Hem Surme'ydi hem Ayda. Burnumun ucu buz kesmişti, tak dedim kırıldı. Türk kahvesi için; uyumayın. Okuyun, yazın. Bermekiler Hanedanı.[21] Biz de yazdık Bermekiler Hanedanı. Sonra kompozisyondan kaç aldım bir göreyim

diye kalkıp gittim. Dadaş beni bağlamazsan ne olur, dedim. Ama içimden ne işim var, dedim.

Sabir amca, nerede kaldı umudun? Aydın, bak senden çok umuduyum. Dikiyor musun kafaya şimdi? Zincire vurulmak hoşuna mı gidiyor, dedi Orhan. Dadaş dünya aynı dünyadır, değişen insanlardır. Hiç Ayda'nın kendini yakacağına inanır mıydın sen? Ölülerin dünyası neresidir? Bodrum. Tam karşısı, bodrum. Öyleyse bu gazeteler. Elin üzerinde zincir izleri kalırsa o zaman anne boş yere ağlıyor demektir. Beyefendi yeni eski derginiz vardı? Defol git, kahrolasıca herifi Arabanın biri kaldırıma toslamıştı. Lord Pervane Üretim Şirketi'nin fevkalade ilerleyişi. Peki, Adalet Bakanlığı binasını kim yaptırdı? Demiryollarını kim yaptırdı? Almanlar olmasaydı biz ne yapardık? Bağırdım. Dadaş! Dadaş! Ne var, ne oldu? Henüz uyumadın mı? Hayır, dedim. Bu bodrumun lambası yanmış. Değiştirdi. . Adam aydınlanıyor valla! Dur da aydınlan biraz amcacığım. Ne olursun vurma beni. Dadaş, Allah vurdu bizi. Elini arkaya atıyor ve yürüyor. Fersiz fersiz dalıyor yıldızlara. Götünü yerden kaldıramayanlar ya medyum oluyor ya astrolog, dedim. Kes sesini!

Mezkûr kişi, C.C'nin bir numaralı adamıydı ve Hitler yenildikten sonra sırra kadem bastı. Özgürlükçü Polonya ordusu gece gündüz her tarafta bu adamı arıyor. Allah ede de bu Allahsızların eline düşmez. Parça parça ederler valla! Savaş işte ne yaparsın. Bir yumruk attın mı iki tane yiyorsun. Sürekli bir fazla var. Doğanın değişmez kanunu. Ne yazık ki bizim bu Mister Lord öldü, yoksa pervanelerini limana götürür, Portekizlere verirdi, karşılığında da tebeşir alırdı. Kurşun kalem alırdı. İnanın çocuklarımızın tebeşiri yok. Kurşun kalemleri ikiye kırıyor, öyle kullanıyorduk. Öğretmenim tebeşirimiz yok, kağıdımız yok. Gidip alın evladım. Ne demek yok? Kâğıtları kapıya duvara yapıştıracağınıza çocuklara versenize.

Elektrik direği üzerinde duyuru yazıyordu. Diksiyonu iyi ve nefesi güçlü bir ortak aranıyor. Adres: Hakikat Balon Fabrikası, Şah İsmail Caddesi, Karasu Sok. Pres Tuğla yanı. No: 2. Öğleye yakın direkt adrese gittim. Benim, dedim. Sen kimsin, dedi? Nefesi güçlü ortak benim, dedim. İyi öyleyse sermayesi benden, işletmesi senden. Aynı gün işe başladım ve akşama kadar 155 adet balon şişirdim ve patlattım. Niye böyle yapıyorsun evlat, dedi. Hepsi son nefeste patlıyor, dedim. Öyleyse aklında bulunsun, son nefesten bir öncekini de bastıktan sonra hemen ağızlarını bağla. Patlattı suratıma. Aha bu tarafa bir tane.

Midem bulandığında bir avuç kuru tütsü çiğniyor, üzerine bir bardak da su içiyorum. Adamları bir karış görüyorum o zaman, aha şu kadar. Sokaklarda gidip geliyorlar sonra da kapılardan, pencerelerden evlere

dalıyorlar. Birisi kanalizasyon çukurundan komşunun evine girmeye çalışıyordu mesela. Kolundan yakalamak istedim sonra ne işim var ya, bana ne dedim.

Hitler ise kurnazlık yapmıştı. Tüm Almanlar tütsü yesin diye emir vermişti. Yedikten sonra küçücük, bir karış oldu o da; sonra da izini kaybettirdi. Sistan Belücistan'da[22] olduğunu söylüyorlar. Takılıyormuş orada. Belüç kıyafeti giyinmiş, bıyıkları da yukarıya kıvırarak tam bir Zabüllü olmuş. Ne kadar Deyyus adam varsa Allah hepsinin belasını versin! Sistan ya da Belucistan'a gidip bulacağım o şerefsizi. Sonra da bir bu tarafa, bir o taraf iki tane geçireceğim. Burada ne arıyorsun lan, gulyabani! diyeceğim.

Nerdeydi bu kahrolası giriş katı? Ne çalıyor? Muhakkak gençliğinden hayır görmemiş genç bir aşıktır. Benim gibi. Kim karşıma çıkıyorsa tokadı geçiriyor. Alay komutanıydı. Karısıyla gidiyordu. Öz avradıdır, dedim. Suratıma geçirdi. Ağladım. İçten, en derinden ağladım.

"Kes zırvalığı, gel çay iç."

Geceleri Erdebil daha soğuk olur. Zincire bağlı bir adam ister istemez altına eder. Hem de üç kez, üçü de Dadaşın şerefine. Sen bir dur, parmağımı gözümün üzerine bir bastırayım. O zaman Orhan akşamcılar gibi nasıl da hemen yanıma gelecek. Aç ellerimi kardeş. Açççççç, ölüyorum! Ya şerefsizim bu zincirle fili bağlasan fil ölür ya!

Birinci Muvman

Bir

Gece yarısı, rüyasında annesini ağıtlar yakarak kendine doğru gelirken gördü. Orhan geri çekilerek, "Hayır, hayır" diyordu. Anne bağırıyordu. "Sütümü helal etmem sana. Evi satar, kayısı bahçesini satar, dükkanı satar, parasını Ayda'ya veririm."

Ayakları altındaki atlasçiçeği yapraklarını eziyordu. "Anne ne diyorsun Allah aşkına! Sen ölmedin mi? Ayda ölmedi mi?"

Sonra anne gidiyor ve uğuldayan rüzgar, çınar ağacının sararmış yapraklarını hareket ettiriyordu. Aydın ne olduğunu görmek için başını bodrumdan dışarı çıkarıyordu. İşaret parmağı kitabın arasındaydı ama elini duvarların arkasında saklamıştı. "Ne olmuş?" diye soruyordu. Orhan gülüyor; "Sen burada mısın, ben de seni arıyordum?" diyordu. Yusuf ekmek, toprak ne bulsa ağzına götürüyor ve fersiz fersiz bakıyordu. Orhan parmağını demir parmaklıkların üzerinde tuttu ve saymaya başladı. Yirmi bir basamak yukarı çıktı.

Misafir odasının dört tarafı pembe tül perdelerle bezenmişti ve

perdeler, rüzgar her estiğinde kımıldamak zorunda kalıyordular. Orada, odanın ortasında minyatür desenli halının etrafına dizilmiş seramikten yapılma dişe dokunur kahverengi bir koltuk takımı vardı. Ortasındaki masa ise her ayağında dağ keçisi kafasının çıktığı resimli bir seramikti. Masanın üzerinde duran vazo boştu ve o açık duran kocaman siyah ağzıyla her şeyi yutmak istiyor gibiydi. Siyah rüzgar perdeleri odanın içine sürüyordu, her rüzgar ile adamın ilikleri donuyordu. Pencerenin kenarında, kornişlerin hemen altında yarı çıplak bir kadın duruyordu, vücudunun tek örtüsü perdelerdi. Dönüp Orhan'a baktı kadın. Ağzında sakızıyla. "İki güzel çocuk" dedi ve o reşit endamını perdelerle örtmeye çalışıyordu fakat nafile, rüzgar müsaade etmiyordu. Birazcık zayıflamış, sararmış görünüyordu ve kumral saçları halka halka olmuştu. Banyodan çıktığı vakitlerde olduğu gibi yavaş ve ağır hareketleriyle.

Orhan, "Azer sen misin?" dedi.

Kadın, "Azer mi? Azer, pırrrr!"

Orhan, "Gel" dedi. Baştan aşağı heves, öfke ve kin doluydu. Başındaki heves onu çılgına döndürmüştü. "Seninle konuşmam gerek" dedi.

Siyah rüzgar aniden perdeleri odanın içine sürdü. Orhan başındaki papağın yerini değiştirdi ve bakışlarını kadının çıplak vücudunda düğümledi. "Çok güzel!" dedi baba, Koltuktan kalktı, öfkeyle masaya vurdu ve "8000 Tümen" dedi.

"8000 Tümen mi?" dedi anne ve kaşlarını havaya dikti. Çarpık bir şekilde.

"Ne zannettin ya kadın?" dedi baba. Anne güldü. Altın dişleri göründü. "Kum yapımı değil mi?" "Yoo, Finlandiya yapımıdır" dedi baba.

Orhan elini yeleğinin cebine götürdü ve "Bunu bana yaz. Ben bu koltuk takımını istiyorum" dedi.

"Hadi ya?" dedi anne ve koltuklardan birine oturdu; çelimsiz, beyaz dizlerini örtmeyi unutmuştu. Sağ veya sol bacağını masanın kenarına dayadı, kollarını ise koltuğun iki tarafından sarkıttı. Tüm koltuklar gözünde yer etsin diye başını hafifçe arkaya doğru çekti. Zorla nefes alıyordu. Göğsü, yırtılan kumaş gibi ses veriyordu. Astımı vardı.

"İyi öyleyse aynısından Aydın'a da ayarlayacaksınız" dedi.

Orhan, "Aydın mı? Hani Aydın nerede?" dedi. "Bodrumdaki odada" dedi anne.

Orhan, "Hayır yanılıyorsun anne, iki yıl oldu buradan gideli" dedi.

Anne, “Gelecek ama. Onu getirmeye çalışıyorum. Şu koltuk takımından bir adet de o istiyor” dedi.

“Lafını bile etme” dedi baba.

Rüzgar uğultusu odanın tek solosuydu, buna bir de buz saçaklarının seranadı eklenince Azer tümden görünmez olmuştu, çıplak silueti ise Orhan’a acı veriyordu. Halsiz düşmüştü Orhan. Sokaktan iki atlı fayton sesi duyuluyordu. “Tırak, tırak, tırak.” Atların ayağı çamura saplanıyordu, hava alabildiğince soğuktu. Orhan, “Pencereleri kapatır mısın Azer?” dedi. Bir el pencereyi kapattı fakat soğuk dışardan gelmiyordu. “Sırtıma bir battaniye atar mısın?” dedi ve başını kaldırdı. Odada kimsecikler yoktu ve titreme, dişlerini birbirine geçiriyordu.

Döndü. Ahırın soğuk duvarı yüzünün derisini tırmalıyordu. Başını kaldırdı. Karanlıktı. Anne ise kar ve toprak yığıntıları arasında uyuyordu zaten. “Neredeydin?” dedi.

Kimse yoktu. Yaşlı adam eyerlerle birlikte ne var ne yok almış gitmişti. Adı neydi? Ramespiliydi. Ya da başka bir yerden. Rahatça gebertilebilirdi. Şerefsiz. Önüne iki Tümen atsa it olur çıkardı. Bağırdı. “Moruk!” Hayır. Kimse yoktu. Sadece birkaç kurdun uluması duyuluyordu o kadar.

Başı ağrıyordu. Ahırdan dışarı çıktı ve karanlıkta kendini kapının önüne atıverdi. Kar odanın yarısına kadar gelmişti ve tekrar yağmaktan el çekmişti. Ne zaman yağmıştı? Ne kadar yağacaktı? Keskin bir beyazlık vuruyordu göze.

Göğe baktı. Aydınlık namına hiçbir şey bulamadı. Çocukken korktuğu şeylerin hepsi başına gelmişti. Dört beyazlı, omuzlarında tabut, mat kesilmiş öylece ona doğru geliyordu. Soğukkanlı gözleri pürdikkat onlara dikilmişti. Eliyle kapının kasasına tutundu. Sadece çığlık atmak sakinleştirirdi onu ama ses boğazdan yukarı çıkmıyordu. Olsaydı da kıyamete kadar çığlık atabilseydi keşke. Uzun uzun, durmadan.

Soğuk, ahırın karanlık boşluğunda kalmıştı. Karda yürüyecek olsa daha az üşüyecekti. Karları yaracak, kar altındaki sıcak toprağa basarak yürüyecekti; toprağın nefes aldığı yerde durup soluklanacak sonra tekrar kuyruğunu karlar altında sallayarak yoluna devam edecekti. Vücudu hayalleriyle koşabilecek kadar hafif değildi. Bir adım geri çekildi ve karanlıkta ayağını yere vurdu. Tekrar vurdu. Ellerini havaya dikti, papağını hafif geri attı, paltosunun düğmelerini açtı ve debelenmeye başladı. Belki böylelikle titremenin önünü alabilirdi. Bir ömür boyu ne sıcağı ne soğuğu sezmemeye çalışmıştı, açlık nedir bilmek istememişti ve hayatı boyunca şeref ve haysiyet toplamaya özen göstermişti; hiç ölmemeyim, aynı palto ve aynı papakla sabahları işe gideyim, öğlenleri eve döneyim, yemek yedikten sonra üst katta iki

saat dinleneyim, öğleden sonra tekrar dükkana döneyim, demişti. Akşam eve dönerken yolda yürüyüşü ötekilerinden farklı olsun istiyordu. Öyle yürüsün ki selam verdiklerinde selam verenin yüzüne dönüp bakmadan sadece “aleyküm” demekle yetinsin. Şimdiyse öleceğine göre böyle olsun istemiyordu artık. Acıdan yakınan onca akraba arasında öyle ölmeliydi ki mirasını paylaştırabilmeliydi. Amcacığım, kayısı bahçesini kardeşler arasında paylaşın fakat bakmayı unutmayın, bahçeme iyi bakın. Susuz kalmasın, duvarları yıkılmasın. Birkaç ay önce duvarında ne kadar tuğla varsa söküp götürmüş pezevenkler. O gövdesi çatlak dut ağacı var ya, ortadaki, dikkat edin kurumasın ha! Çok seviyorum o ağacı. Evi ise dayı ile teyzeler bir şekilde halletsinler aralarında. Eşyaları hala alsın. Kendisi yaşlı ama isterse çocuklarına verebilir. Lakin dükkan! Nasıl söyleyeyim. Ne söyleyebilirim ki? Ömrümü telef ettim orada. Gece gündüz durmadan hem de. Gençliğim orada geçti. Eşim de olabilirdi şimdi, ki yok. Biliyorsunuz değil mi? Şimdi bir durun da dükkan için biraz daha düşüneyim sonra söylerim ne yapacağınızı.

Geri kalan malları ihtiyaç sahiplerine dağıtabilir ve dostun düşmanın arkasından ağladığı değerli bir insana dönüşebilirdi. Bu hekim gitsin, o hekim gelsin. Tahran’ın hekimleri, Almanya’nın doktorları hatta İsrail’in doktorları. Elleri şifadır diyorlar. Aydın, “Ellerini neye atsalar kurur, onun için dünyanın içine edip bıraktılar ya!” diyordu. Hem doktorlar başında toplanır, nabzını kontrol edebilir ve kalbini dinleyebilirlerdi. Hangi marazdan ölmüştü? Hangisinden olursa olsun. Diyabet veya kanser. Kanser değil. Ağrısı kötüdür. Ölümü de ağır. Bir yerlerden şişmanların tansiyondan veya kalp krizinden öldüğünü duymuştu. Eğer kendini Aydın’ın kilosunda korumayı başarabilseydi şimdi en fazla ülserden ölmüş iri yarı esmer bir Tatar gibi olurdu. Ama hayır, hayır, yabancı doktorlar tek bir iğneyle iyileştirebilirlerdi onu ve o da tekrar dükkâna döner, çıraklara ne yapacaklarını söyler ve yandaki dükkanı satın aldıktan sonra aradaki duvarı yıkabilir, Marta’yı oturduğu yerden kaldırarak git ileride otur diyebilir ve yeni aldığı dükkânın tabelasını değiştirebilirdi. Kocaman italik yazılarla Orhan Kuruyemişçilik diye yazabilirdi. İşığı güçlü lambalar, on on iki çırak, el arabası, sabah akşam iş ve koşuşturma, süper!

Fakat bu sefer elde bastonla. Olsun bunun vardır kendine göre cazibesi. Heybeti fena değil. Aksaya aksaya yol yürüse artık kimse sadece selam vermez. Arkana takılır; sen yürürsün, o durumunu sorar: “Doktor Aftandalyan’a gittiniz mi Orhan bey?” “Dün yanına gitmek istedim, küçük bir işim vardı...” “Söyle, söyle, iki gözüm.” “Doktor Şuşanik’de fena değil. Ölüleri bile kaldırıyor valla!” “Evlat baban meyhane arkadaşım sayılırdı. Allah rahmet etsin! Peki, nasıl oldu da senin bir ayağın çukura girdi böyle?” “Kardeşimin derdinden.”

“Neyse, Rus Doktor Naydanof vardı ...”

“Öldü.”

Gebersinler. Hepsi gebersin. Hayatın cezası ne eder ki!

“Senin Aydın kırkına bastı. Artık şu kahveye gitmeyi terk et” dedim. Buraya gelir. Bu kahve onun her şeyiydi. Fakat artık öyle bir duruma gelmişti ki taktıkları filan yoktu onu. Gazete okuyuşlarını dinlemiyordu kimse. Canları sıkılıyordu, bir çay bile vermeyi çok görüyorlardı ona. Şikâyet ediyordu. Fakat gelmeden de edemiyordu.

“Ne zaman canın çay çekerse kervansaraydaki çay ocağından iç, ben hesaplarım” dedim.

“İşemesine değer çaysa içerim yoksa içmem” dedi.

En son iki yıl önce buraya gelmişti. Sonbahardı ve yağmur hafifçe çiseliyordu. Kiraladığım taksiyle yanına gittim. Kahvenin dışında oturuyordu ve ayakları soğuktan donmuştu.

“Donuyorum” dedi.

“İçeri niye girmedin?” dedim.

“Abbas pırrr.” Ellerini ceketinin arasından çıkardı ve “Arttkarttkarttk, kafile kafile kafile önde...” dedi.

Onu içeri alan, bir bardak sıcak çay veren, konuşmalarını dinleyen, yemek vakti de önüne bir tabak türlü koyan Abbas’tı. Vakitsiz zamansız dükkana gelirdi, çekirdek ve fıstık vererek Aydın’a yardımlarından ötürü minnetini iade etmeye çalışırdım. Fakat iki yıl önce elden ayaktan düştükten sonra kahveyi Tebrizli bir Azeri’ye kiraladı. Ne hale getirdi buraları, kahrolası herif. Gıcığın tekiydi, izin vermiyordu içeri girmesine. “Hey, hemşerim! Şu bizim Sucu’nun içeri girmesine neden izin vermiyorsun” dedim.

“İşimiz gücümüz var, bir de onu mu çekelim” dedi.

“Kime ne zararı olmuş ki?”

“Dediğim gibi, zaten başım ağrıyor bir de onun zırvalıklarını dinleyemem.” Sonra geri döndük. “Dadaş gel biraz gezelim” dedi. “Bu yağmurda mı?” dedim.

Sonra arabayla dükkana bıraktım onu. Durumu kötüydü. Aklı karışmış, rengi uçmuştu. Eli ayağı titrer halde dükkanın önündeki merdivenlerde oturdu. Ağzının kenarından salyası akıyordu. Bir bardak çay verdim ona. İkindi vaktine kadar inledi sızladı sonra başladı saçmalamaya. “Pezevenk, Emir Erselan[23] zannetti beni herhalde. Ulan piç herifler çabuk evlerinize dönün. Başbakan pırrr. Teslim olmaya lanet edeceğin o acı günü, o buruk anları düşün. Hani o binlerce kez

lanetlesen de bir anını geri getiremeyeceğin günleri. Hey İsmail! Varsa yeni eski bir gazete getir okuyayım size. Fakat kahrolası halim iyi değil ki!”

Tüm o bana çevrilmiş bakışlardan utanıyor, yüzüm kızarıyordu. Akşam eve dönerken, “Bir daha o kahvehaneye adımını atmayacaksın” dedim. Sessizce arkamdan geliyordu. Durumu iyi değildi. “Eğer bir daha gidersen kızarım ve başka türlü davranırım ona göre” dedim. Sessizdi. Başlarına plastik poşet geçirmiş koşan adamlara bakıyordu. Yağmur eğik yağıyordu, elimde şemsiye vardı, Aydın ise şemsiyenin altına girerek ıslanmaktan korunamıyordu. İslanmıştı. “Üşenmeden bunca yolu gidiyorsun. Ne diye, bir bardak çay için mi? Kaç kere gitme dedim sana, de mi?”

Unutmasın diye bağırarak konuşuyordum. Ölüler gibi sessizce arkamdan gelmeye devam ediyordu. Cevap vermiyordu. Dükkân ışıkları sönüktü ve o aşırı yağışın altında yanan tek ışık bir an gelip ardından hemen kaybolan araba farlarıydı. Evin kapısına ulaşmıştık. “İçeri gir” dedim. Başını öne eğerek içeri girdi, ben de arkasından. Kapının sürgüsünü çekerken, “Yemek yemiyor musun?” diye sordum.

Başını hareket ettirmek suretiyle hayır dedi. Ve bodruma gitti. Odası karanlık ve soğuktu. “Sobayı yakmamı ister misin?” dedim, tekrar başını yukarıya götürdü. Yorganın altına girdi hemen ve bakışlarını karşıki duvara dikti. “Yemin ediyorum eğer bir daha gidecek olursan seni bu odada hapsederim” dedim. Başını kaldırarak küçük pencereye baktı. Ne demek istediğimi iyi anlamıştı. “Pencereyi balçıkla kapatırım ya da yukarıdaki merdiven parmaklıklarına zincirlerim seni” dedim. Ses etmemişti. Gözlerinden yaş aktığını görmüştüm. “Boyundan posundan utanmıyor musun?” dedim ve bağırdım. “Eğer bir kez daha gittiğini görürsem, bu sefer affetmeyeceğim seni.”

Eskiden gururundan taviz vermeyen o fil gibi devasa kişinin emrim altına girmiş olduğunu görmek inanılmaz zevk vericiydi. Hayatı boyunca yüzüme vurmak için benden daha fazla öğrenmeye çalıştı, üniversiteye girip yüksek tahsilini yaparken sıralamaya bile girmek istemişti ama ne de olsa ben pazarda büyümüştüm. Kurtlar arasında. Üniversiteye gidecek parayı bulamayınca gururunun kurbanı oldu işte dedim. Konuşurken yüzüme değil, başka bir noktaya bakmayı tercih eden, ne itina eden ne sırlarını benimle paylaşan biriydi. Ne de olsa kardeşiydim, hemen arkasından gelmiş kardeşi. Burnu yere sürtündükten sonra ise artık o kahverengi veya lacivert takım elbisesiyle karşıma çıkmıyordu. Kütükleri ot yığar gibi önüne yığdıklarında terleyene kadar durmadan testere çektiği o eski hâline döndü. Eski elbiseleri tekrar giyinmişti, kareli pantolonunu, annenin ördüğü kazağı ve o rengi solmuş uzun paltosunu üzerine çekmiş ve bu

sefer Deli Sucu olup çıkmıştı.

O geceden sonra bir daha o kahveye gitmedi. Daha çok çorak vadiye takılıyordu. Vadideki taştan oyduğu bankta oturuyor ve tuzlu toprağın ruhsuz dalgalarına dalıyordu, rüzgâr ise siyah düz saçlarını kitap sayfası gibi çeviriyordu.

"Kalk lan hayvan herif, ne arıyorsun bu Allah'ın çölünde" dedim.

"Dadaş, ne de olsa iki yaş senden büyük değil miyim?" dedi

"Doğru büyüksün, çok büyüksün, doğru söylüyorsun, şimdi kalk gidelim, hadi."

"Dur şu balıkçıl kuşları sahile gelsin de öyle."

Çıldırtıyor beni.

"Balıkçıl kuşları mı?"

"Gel otur" dedi ve oturmam için yer açtı. Yanına oturdum. Eliyle gökte bir yeri gösterdi.

"Görüyor musun? Nasıl da kanat çırpıyorlar. O tek başına uçan barış kuşudur. Çok seviyorum onu."

Gayet sakin, ciddi ve kendinden emin konuşuyordu. "Aman Tanrı'm ne kadar da güzel sesleri var böyle, keyif almamak elde değil."

"Bak dükkânı öyle bırakıp geldim, işim gücüm var benim, uğraştırma beni."

"Yük gemisinin yanaşmasını beklemeyelim mi yani? Ne ihraç edip ne ithal ettiğimizi bir görmek istiyorum. Ne de olsa bu ülkede yaşıyoruz değil mi?"

Elini tutup geri getirdim onu. İçimden, "Kış yakın nasıl olsa, bu sefer de zincir ve merdiven korkulukları seni bekliyor" dedim.

Soğuk canına üşüşmüştü. Dişleri gıcırdatan veya parmaklara ağıt yaktıran soğuktan değildi, adamı kapkara eden bir soğuktu. Deriyi mosmor ediyordu, tırnakların etrafı kan topluyordu, kemikler feryat ediyor, adamın kalbi sızlıyordu. Ahırdan dışarı çıktı. Kurtların uluması rahat bırakmıyordu bir türlü ve gece en ufak bir hareket yapamadan buz kesilmişti.

Alıştığı üzere elini yeleğinin cebine götürerek saatini çıkarmak istedi fakat saat yerinde yoktu. Bütün ceplerine baktı. Pantolon cebine, ön, arka, ceket, yelek, hiçbirinde yoktu. Ahırda uyuduğu esnada yanındaydı, ona temas ettiğini hatırlıyordu. Fakat nasıl olmuştu da zinciri kopmuştu? O yaşlı adam. O kardeş katili diyen adam kimdi? Dişsiz moruk. Başını çevirdi. Arkasında, önünde, yok. En ufak bir eser

yoktu. Ayak izi bile. Her kimse saati alıp gitmişti. Kendi kendine sordu. “Şimdi saat gecenin kaçı?” Alttan alta cevap verdi. “Gece yarısı.”

Şehre doğru yola koyuldu. Hangi taraftan gideceğini bilmiyordu. Hangi taraftan geldiğini de bilmiyordu. Bulmaya çalıştı ama çıkaramadı. Tüm bedenini saran ürpertiyle yola devam etti.

Soğuk ve kar. Attığı her adımda dizlerine kadar kara batıyordu. Bu yükü toprağa kim indirmişti? Gökyüzü müydü yerde yatan?

Anneyi gömdüğümüz gibi gökyüzü de omuzlarıma çökmüştü artık. Bir ben kalmıştım bir de iki hasta adam. Bu da babanın bize mirasıydı. Alt katta adı Yusuf olan ve şu dünyada yemek ve yediğini çıkarmaktan başka memuriyeti bulunmayan bir et parçası bırakmıştılar geriye. “Nimtaç” eve geliyor ve ne kadar kirli çarşaf, bulaşık varsa yıkıyor, yemek yapıyor ve etrafı temizliyordu. Yusuf’a bakmasını söyledim ona. İyi de para verdim. Bir kereden başka gelmedi kadın. Aradım onu, hem de Havuzabad’ın o birbirine açılan daracık sokaklarında. Bir gün öğlene kadar aradım ve buldum onu. Havuzun kenarında oğlunun altını yıkıyordu, çocuk ise avazı çıktığı kadar bağırıyordu tabii.

“Nimtaç niye gelmiyorsun?” dedim.

“Bey’im siz? Burada?” dedi.

“Gel daha fazla veririm. Ev kokuyor. Yeter ki gel sen.”

“Bey’im valla o yaratığa bakamıyorum. Yemekten içmekten kesildim. Lokma desen aha şu boğazımdan inmiyor.” Baba geldi tekrar gözlerimin önüne. “Bu yaratık henüz yaşıyor mu?” Anne, “Evet yaşıyor” dedi.

Baba, “Ne zaman ölecek?” dedi ve merdivenlerden yukarıya çıktı. O gün tüm gücünü ve iradesini yitirecek kadar şiddetli ishali tutmuştu.

Anne, ‘‘Allah ne zaman isterse o zaman” dedi. Baba, “Ölse ne büyük nimet olacak ama!”

Döndüm. Artık hiçbir yol kalmamıştı. Araba kiraladım ve akşamüzeri aldım şehir dışına çıkardım onu. “Nemin’e” yakın uçurumu, şarampolü çok, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde şoföre kenara çek dedim. Durdu. “Burada mı?” dedi. “Evet” dedim burada. Arabadan aşağıya çektim Yusuf’u. Ağırdı. Ayakları ördek kanadı gibi olmuş iki taraftan karnına yapmıştı. Sırtlayarak yolun kenarından içerilere doğru girdim. Nefesim kesilene kadar durmadan gittim. Yere indirdim onu. Yine her zamanki gibi elinde ekmek vardı, henüz bitirmemişti ekmeğini. Oturdum, hayatının son ekmeğini yemesini bekledim.

Bir çukura indirdim onu. Üzerini toprakla örtmek istedim ama yapamadım. Kemeri çıkararak boynuna doladım. Ve sıktım. Sıktım. Ne

sesi çıkıyor ne hareket ediyordu. Ağzında bir şeyler çiğniyordu ve fal taşı gibi açılmış gözlerle beni izliyordu. Teveccüh etmeksizin çektim ve o kadar çektim ki nefesim kesildi. Onun ise gıkı çıkmıyordu. Ölmek istemiyordu. Yedi canlıydı sanki. Cebimdeki küçük çakıyı çıkararak bileklerini kestim. Kanı tamamen boşalsın diye başında bekledim. Fakat nafile. Kan namına bir şey akmıyordu. Avuç içlerine katı yapışkan bir sıvı damladı ve birkaç saniye sonra da kurudu. Başını yatırdım şah damarını kestim, aynı sıvı bu sefer biraz daha koyu renkte aktı ve birkaç katre damladıktan sonra yine kurudu. Akşam olmak üzereydi fakat bedeninden kan namına bir şey akmıyordu, aksa bile ağır ağır, iki damlacık bir şey akıyordu o kadar. Vücudunu parçalara ayırmayı düşündüm ama bıçağım o işi yapacak kadar büyük değildi, hem de iyi kesmiyordu. Kalbinin üzerine birkaç bıçak darbesi vurdum, o da fayda vermedi. Yusuf olduğu gibi karşımda durmaya devam ediyordu. Ağzında bir şeyler çiğnemeye ve sessizce durmuş bana bakmaya devam ediyordu.

Karanlık çökmek üzereydi. Korkmaya başlamıştım. Öte taraftaki küçük bir çukura çektim onu ve ellerimle üzerine toprak döktüm. Nereden bilebilirdim öyle olacağını. Etrafta ne kadar toprak varsa üzerine döktüm. Yüzüne, ayakları üzerine. Sonra da ayaklarımla toprağa bastım. Acı çektiğini biliyordum. Bir an durdum. Dayanamıyordum. Gönlüm el vermiyordu. Yüzünün üzerindeki toprağı elimle eşeledim. Ağzıyla toprak yemeye çalışıyordu, biraz da ağzında vardı. Gözlerini kırpmaksızın fersiz fersiz bakıyordu öylece. Elimle toprağı kenara çekip üzerini açmak ve onu alıp geri götürmek istedim. Fakat ağırdı, ellerimle ayaklarını tutamıyordum. Kollarımda derman kalmamıştı. Uygun bir yerinden tutamıyordum onu. Ne kadar eğildiysem de fayda vermedi. O kokan yaratığın ağırlığı, ciğerimdeki nefesi vakum gibi çekmişti. “Tanrım ne olursun yardım et!” dedim. “Neden aksilikler hep beni bulur, neden bir türlü işlerim yoluna girmez benim?” dedim ve baba o her zamanki heybet ve ceberutluğuyla gözlerimin önünde belirdi.

“Bak, gör baba ne hallere düştüm?” dedim.

“Görüyor musun şimdi, ne güne düştüğümü görüyor musun? Bak, - bana bıraktığın mirasa bak.”

Baba, “Ölse ne büyük nimet olacak ama” dedi.

“Hangisini söylüyorsun baba?”

Anne, ‘Allah’ın kaderiyle mi savaşacaksınız? Ne zaman isterse o alır” dedi.

Baba, “İyi de ne zaman? Ben hastayım. Kalbim ağrıyor” dedi. Anne, “Sana ne zamanından, sen mi belirleyeceksin zamanını? Köşesinde

duruyor işte, yiyor, s...” dedi.

Baba, “Gözüm ona her iliştiğinde hayattan nefret ediyorum. Hastalık filan kaptığı da yok ki ölsün, hem o rahat etsin hem biz” dedi.

Boynuna kadar toprağa batmıştı. Ne olacaksa olsun dedim ve etrafıma baktım, elime büyükçe bir taş alıp başının üzerinde durdum. Taşı iki elimle kaldırdım ve ayaklarımın altından bir şeylerin kaydığını hissedecek kadar sertçe başına vurdum. Beyni başının sol tarafından dışarı akmıştı, gözleri ise hayrete düşmüş öylece bakıyordu.. Elimle toprak attım ve cesedin üzerini iyice kapattım, toprak yaklaşık bir metre yüksekliğindeydi. Sonra şehre kadar koştum. Dönüp arkama bakıyor ve durmadan koşuyordum.

Soğuk ve kar. Attığı her adımda dizlerine kadar batıyordu. Nerede bu şehir? Sen nereye gidiyorsun? Bekle. Ansızın arkadan bir ses işitti:

“Hey, kardeş katili!”

Arkasına baktı. Kimsecikler yoktu.

Yüz defadır haber vermeden bir yere gitmesin diyorum. Ne kahveye ne tuzlu vadiye ne de gömütlüğe. Gömütlük. Varımız yoğumuz orada; baba, anne, Ayda ve Sabir amcanın çocuğu. Aydın da öyle dağa bayıra gitmezse Ayda’nın yanında yatabilir. Beraber doğdular, ahirete de beraber gitsinler. Fakat haber vermeden dilediği yere gidiyordu. Orada, annenin kabri başında oturuyordu, Hint dervişleri gibi bağdaş kurarak oturuyordu ve mezara bakıyordu. Annenin ruhuna azap ediyormuşçasına. Sessizliği annenin asabını bozuyor.

“Burada ne arıyorsun lan, gulyabani!” dedim.

“Ona ahşaptan güzel bir merdiven yapacağım” dedi.

“Peki niye bana haber vermiyorsun?” dedim ve suratına okkalı bir tane indirdim. “Bundan sonra sabahları benimle dükkâna gelecek, akşamları da benimle beraber eve döneceksin o kadar” dedim.

Ses etmedi ve doğruca bodruma indi. Gece yarısı oradan çıktı ve, “Dadaş izin ver de şu yandaki yıkık eve kadar gideyim” dedi.

“Yandaki yıkık eve mi? Neden?”

“Güzel saz çalıyorlar orada. Ayda’nın düğün gecesini hatırlıyor musun?”

“Yürü git zıbar lan, fazla da konuşma salak herif!”

“Ne güzel çaldıklarını bilmiyorsun sen ama, kaç yıldır bu geceyi bekliyordum, gidip dinlemeyi, sonra vakit bulur muyuz?”

“Yürü yerine koy kafayı uyu, gece yarılarına kadar ...” dedim.

Israr ediyordu; oturuyor, kalkıyor, boyun büküyordu. Vazgeçeceğe benzemiyordu, bağırdım. “Defol git uyu lan Allah’ın delisi, gece yarısı da mı bizi rahat bırakmayacaksın lan” dedim ve odadan dışarı atarak kapıyı üzerime kilitledim.

Fakat kimi zamanlar o karanlık yıkık eve gidiyordu. Bir gece orada ayakta uyumuştu. Etraftan en ufak ses gelmiyordu. Gece yarısıydı. Birçok yere bakmış, epeyce yer dolaşmıştım, konuşacak hâlim yoktu.

“Kalk gidelim” dedim.

“Görüyor musun dadaş? Görüyor musun nasıl saz çalıyor? Akordu biraz bozuk yalnız” dedi.

“Utan, utan gulyabani. Gece yarıları da mı bizi rahat bırakmayacaksın lan?” dedim.

“Bırak Ayda’yı hatırlayayım biraz. Benden onu unutmamı isteme lütfen!”

Elini tuttum ve harabeden dışarı çektim. Rutubet kokuyordu. Dar ve karanlık bir evdi. Duvarları çökmüştü ve kimse yaşamıyordu. Bir halı tüccarının orayı satın aldığı ve büyük bir bina yaptıracağı anlatılıyordu. Yeri düzeltmeleri birkaç ay sürdü, altını kazmaya başladıklarında ise altta dört katlı beyaz bir ev buldular. Dikdörtgen pencereleri ve kapalı kapıları olan dört kadı bir ev.

Sabah dükkana giderken bir de baktım aylak aylak sokakta dolaşıyor. Oraya buraya gidip geliyor.

“Buralarda bir harabe olacaktı? Yok mu?” dedi. “Artık yok. Hadi gel dükkana gidelim’’ dedim ve yola koyuldum. Arkamdan geldi. “Ne güzel saz çalıyordu ama. Çok hazin sesi vardı. Aman Amanı okuyordu” dedi.

Gece yarısı başlayan ağır kar yağışı köhne karları örtmüştü ve bir okyanus gibi leşini yere atmıştı. Ne zaman bitecek şu kış? Niye burası hep kış? Hep sıfırın altında, güneş yok. Anne görüyor musun şu bir tanecik oğlun başımıza neler getiriyor?

Başını çevirdi ve etrafa şöyle bir baktı. Sadece gök vardı ve kar. Dağlar bembeyazdı. Hangi taraftan bulut gelecek olursa, yer o tarafta alçalmış görünüyordu, sanki koca kışın karı o gün ve o saatte yağacakmış gibi. Vazgeçer gibi görünmüyordu şu kar. Ayağını yere bastı, buzlu ve sertti. Keşke yer yarılsaydı da onu yutsaydı. Birdenbire “Ah!” dedi.

Baba işçi getirdi. Bodrumdaki odanın simsiyah olmuş nemli duvarını yıkıp yeniden sıva çektiler. Kapı pencerelerini değiştirdiler ve odayı maviye boyadılar. Beri tarafa da bir raf koydular. Biraz toparlanmıştı oda. Yalnız sirke ve turşunun yanı sıra yanık kokusu hala gelmeye

devam ediyordu. Anne öğleden sonraları alışverişe çıkıyordu. Kahverengi ahşap bir kitaplık getirerek odada başköşeye koydular. Bu tarafa da pembe nevresimleriyle ranza. Halıyı da serdikten sonra, “Şimdi gidin, yaktığınız kitaplarını tek tek bulun” dedi anne.

“Hangi kitaplar olduğunu bilmiyorum ben. Sen biliyor musun Orhan?” dedi baba.

“Yoo bilmiyorum, isimlerine bakmadım ben. Yalnız birisi Baba Goryev’di, birisi Sefiller, biri de Odessa’ydı sanırım. Başka da hatırlamıyorum” dedim.

‘‘Alsın benim kitapları okusun işte!” dedi baba.

“O kendi kitaplarını istiyor.”

“İyi öyleyse para vereyim kendisi gidip alsın.”

Her şey yoluna girmişti.

Anne, “Hadi şimdi gidip getirin onu” dedi.

O gün öğleden sonra babayla birlikte Ramespi’ye gittik. Giderken gölü sazlıklarıyla birlikte görmüştük. Kuru ağaç yaprakları ayaklarımızın altında parçalanıyordu ve tuzlu vadi her zamanki hâliyle sol tarafımızda duruyordu.

Baba, “Bir zamanlar burası da tuzlu göl gibiydi, sonra zamanla suyu çekti, suyu gitti tuzu kaldı” dedi.

Bir şeyler söylensin istiyordu. Yenilgisini örtbas etmeye çalışıyordu. Öfkeyle bir şeyler söylüyor hemen ardından sözlerini değiştiriyordu. Saçma sapan konuşuyordu kendi kendine. Bir daldan ötekine atlıyordu sonra birdenbire kesiyordu sesini. Ramespi’ye vardığımızda yıkık dökük evlere ve kuruması için duvar diplerine dizilmiş tezeklere baktı ve başını salladı. O tarafa gitmek için pantolon paçalarımızı katlayarak ırmaktan geçmek zorunda kalmıştık.

Baba, “Burada da yaşanılır mı şimdi?” dedi.

Yokuş patikadan geçerek kayalıkların olduğu yere çıktık ve kereste atölyesinin önünde durduk. Güneş açmıştı ve serin rüzgâr esiyordu. Mevsimin son sinekleri kene gibi yapışıyordu adama. Buğday yüklü birkaç merkep katar hâlinde önümüzden geçti ve durmadan testerenin hır hır eden sesi duyuluyordu. Baba bir gölgede oturdu, piposunu yaktı ve birkaç dakika sonra, “Şu salağın yanına gidip görelim bakalım neymiş derdi” dedi ve kalkıp gittik.

“Döneceğini sanmıyorum” dedim.

“Gelecek” dedi.

Atölye iki dağın arasında bir boğazdaydı ve altından ırmak suyu geçiyordu. Öte tarafta, kayalıkların yanında iki işçi kütükleri taşıyordu ve birkaç tanesi de atölyenin hemen önünde testere çekmekle meşguldü. İçlerinden birisi Aydın'dı. Baba karşısına dikildi ve kaşlarını dikerek yüzüne baktı. Dönüp bize bakmamıştı bile. Derken birdenbire başını kaldırarak, "Merhaba" dedi.

Durdu bir an ve öylece baktı, sonra başını öne eğdi.

Baba, "Geçmişi unut ve..." dedi.

Aydın, "Sen beni unut baba" dedi ve yüzünde garip bir hüznün ifadesiyle atölyeye girdi.

Baba olduğu yerde dondu kaldı. Neye uğradığını şaşırmıştı. Elleri havada kalmıştı, dönerken gözlerinin gözlerime ilişmesine fırsat vermiyordu. Dönmesi gerektiğini kabul etmişti. O güne kadar hayatında yenilmemişti. O gün acının tadı nasıl, anlamıştı.

Orhan, "Ah!" dedi.

Papağını almayı unutmuştu. Alışılmış üzere geri dönüp bir şeyler almak istedi. Her zaman bir şeyler unuturdu zaten. Fakat unuttuğu şey asla papağı olmazdı. Bu sefer onu unutmuştu. Geri döndü. Kurt uluması duyuluyordu. Adımlarını hızlandırdı ve kendini tavlaya attı. Alev gibi çatır çatır ses veren kurtların sesi her taraftan duyulmaya, el ve ayaklarını seğirmeye başlamıştı. Ne yapmalıydı? Kapının önünde durdu, pantolon düğmelerini açtı ve ayakta işedi. Espri olsun diye de bir ayağını kaldırdı ve acıyla güldü. Sonra şiddetle salladı bedenini. Ağır gövdesini kapıya dayadı ve vurarak salıverdi kendini. Taş duvar gibi önünde duruyordu kapı. Birkaç kez daha vurdu. Menteşeleri paslanmıştı, kuru bir sesle çarpıyordu kapı. Kurtların sesi gittikçe yaklaşıyordu. Papağını yerden aldı, başına koydu ve ahıra taraf gitti. Oturdu orada, yaşlı adamın kibrit ve sigarasını unuttuğunu gördü. Hafifçe bağırdı. "Saate karşılık kibrit ve sigara ha!"

Anne, "İki arkadaş gibi birbirinizi kollayın, o zaman bakın görürsünüz işiniz günbegün nasıl da rast gidiyor. Babanızı mezarında rahat uyutun" dedi.

''Anne, esnafsan ve ticaret yapıyorsan kurt gibi olmalısın ancak öyle pazarda tutunabilirsin. Ya kardeşimiz ne yapıyor? Kendinden çok millete acıyor" dedim.

Baba hastaydı ve son nefeslerini alıyordu. Ayda'nın ölümünden sonra baba, o önceki baba değildi artık, çok değişmişti. Paltosu günbegün üzerinde genişleyen, sabah dükkana akşam eve gidip gelen asık yüzlü bir adam olmuş çıkmıştı. İkizler ipini çekmişlerdi. Özellikle de Aydın'ın kayıp olduğu o üç dört yıl içinde tamamen çökmüştü.

Giderek insani özelliklerini yitirmeye başladı ve Ayda'nın ölümden sonra da büsbütün beli kırıldı.

Son zamanlarda aralıklarla dükkana geliyordu ta ki ayağı tamamen kesilene kadar. Üst katta tam pencerenin altında sermiştik yatağını. Her gün bir doktor getiriyorduk başına. Bir yandan satış işleri, diğer andan hesap kitap, öte taraftan da babanın hastalığı bizleri tümden perişan etmişti. Ne ölüyor ne iyileşiyordu. Bunca iş ve sıkıntıya rağmen, "Baba gel Aydın'ı da alıp kaplıcalara gidelim hep beraber" dedim.

Anne, "Evet fena olmaz, gidin. Hepiniz yoruldunuz, hepinize iyi gelir" dedi.

"Baba bu haldeyken mi?" dedi Aydın.

"Ne yapabiliriz, elimizden ne gelir ki?" dedim.

Baba gelmemişti, Aydın'la birlikte yola koyulduk. Tuz gölü yolumuzun üzerindeydi. Sergin'e ulaştığımızda halk işini bitirmiş geri dönüyordu. Akşam dokuza kadar geri dönenler vardı. Gece yarısından sonra ise toplanıp dönüyordular ve etraf giderek sakinleşiyordu. Yaz geceleri herkes sıcaktan terlerken orası yayla rüzgarı gibi esiyordu. Kapı ve pencerelere asılı sinek lambalarının pat pat edişi adamı yorardı. Kimileri halsiz ahvalsiz sıcak suya doğru gidiyordu. Bastonlu moruklar, "General" kaynak suları önünde sıraya girmiştiler. Orası her yerden daha kalabalıktı. Anlatılanlara göre savaş sırasında İngiliz bir general ayaklarını bu suya koymuş ve tahrip olmuş ayaklarını tekrar harekete geçirmiş, şimdiyse İngiliz ordusunda erkek aslanlar gibi emirler veriyormuş. Kimileri de omuzlarında havlu geri dönüyordu. Belde peştamal, kafada kep, omuzda paltoyla da dönenler vardı.

Kahveler doluydu. Dondurmacılar doluydu. Sütçüler doluydu. O dar ve deve sırtı gibi görünen toprak yolun bir ucundan diğer ucuna işportacılar dizilmişti. Beş para etmez şeyler beş binden aşağı satılmıyordu. Kim kime dum duma! Para kazanmak isteyen tezek bile satsa kazanırdı hani. Sakal tıraşı beş Tümen. Şehirde saç sakala bir Tümen alınırken o sadece sakala beş Tümen alıyordu. Birisi vazonun üzerine satılık yazmıştı.

"Kaça?" dedim. İçinde kırmızı, sarı ve mavi üç tane de gül vardı.

'Yüz Tümen" dedi.

''Allah'tan kork, insafsız!" dedim.

Orada kaldığımız zaman zarfında Aydın'ın ağzını bıçak açmamıştı. Ne konuşuyor ne gülüyor ne de tadını çıkarıyordu. Havlu ve şort almamıştık yanımıza. O tahta dolmuştan iner inmez kaynar sulara koştuk. Oranın havası diğer yerlerden farklıydı . Kaynayan suların

buharı göğe yükseliyordu. Su çukurlarına şamandıraları gelişigüzel atmışlardı. İki şişe vişne suyu aldım sonra da iki tane sigara. İkisini de yaktım.

"İç" dedim.

"Sigara kullanmam'' dedi.

"Ben de kullanmam ama burada iyi gider, iç" dedim.

Oralı olmadı bile. Hiçbir şeyi taktığı yoktu. Sıcak su kuyularında oturmuş acı çeken ve çıkmamakta ısrar eden insanlara bakarken, "Bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordum.

"Fark etmez" dedi.

"Burayı kastetmemiştim, bundan sonra ne iş yapmayı planlıyorsun demek istemiştim? Biliyorsun babanın bir ayağı çukurda sayılır artık, gidici, bir şeyler düşündün mü?" dedim.

"Buraya bunları konuşmaya mı geldik?"

"Eninde sonunda konuşulacak şeyler ama."

"Şimdilik dükkandayım, bakalım sonra ne olacak."

"Bizim işten hoşlanmıyordun hani, esnaf olmak gibi niyetinde yoktu, şimdi ne... " dedim.

"Başka çare yok, baba ve anne için de olsa orada kalmak zorundayım şimdilik."

Fakat esnaflıktan anladığı yoktu. Çekirdek ve fıstık balyalarını depoya indirdiğimiz günün ertesinde depoyu temizliyorduk, o ise öylece durup bizi izliyordu, öyle olunca ben de bari alçıyı al eline de şu fare deliklerini kapat diyordum ona. Kapatıyordu. Daha fazla zararını çekemezdim, nerede bir üçkağıtçı varsa kandırıyordu onu. Üç balya ceviz içi almıştı, açtığımızda bir de ne görelim, komple kurtlanmış.

"Baba bu kurtlar ne kadar tuttu?" dedim.

Aydın'a baktı. Başını sallayarak, "Götür hepsini o yesin" dedi.

"Al kızart da ye hepsini" dedim.

Babanın öfkeden dudakları kurumuş, mosmor kesilmişti. O gece cevizlerin hepsini eve götürdük. Diğer gün anne hepsini güneşin önüne serdi. Avluyu doldurmuştu. Kurtçuklar o keyifli güneşi görünce zevkten balık gibi hoplayıp zıplıyordu. Sonra baba Aydın'a sen git oku, ticaret bakanı ol, ticaret bakanı dedi.

Ona, "Aydın istersen bak daha da var mı bu cevizlerden'' dedim.

"Niye?"

“Eee, git al getir, dam boş kalmasın oraya da serelim” dedim.

Geri döndüğümüzde sanırım saat on ikiyi geçiyordu. Dolmuş garajı önünde bir yığışmadır koptu. Köşede Frengili bir kadın duruyordu. “Sağlam ayakkabı değil” dedim, oralı olmadı. “Tenha bir yere götürüp icabına bakalım ister misin?” dedim.

“Hayır” dedi.

“Bak sağlam pabuç değil!”

“Nereden biliyorsun?”

Biliyordum. Karı iki de bir arkasına bakıyor, çarşafını açıp kapatıyordu ve gözleri gülüyordu. “Hışttt!” dedim, arkasına baktı. Göz kırptım. Yüzünü ekşitti. Tekrar “Baksana’’ dedim. Döndü ve bu sefer güldü. Sonra yaşlı bir kadınla beraber dolmuşa bindi. Kalabalığa daldık ve kendimizi dolmuşa atmayı başardık. Boş koltuk yoktu. Ayakta durduk Tam kenarında durdum, iki de bir Aydın’a baksın istemiyordum. Araba hareket edince iç lambalar söndü. Artık o sarı saçları ve makyajlı yüzü göremiyordum. Nasıl öyle bir anda kendimi kaybetmiştim bilmiyorum? O güne kadar kimse beni böylesine cezbetmemişti. O gece ilk kez bir kadın bana gülmüş ve kalbimde kendine yer açmıştı. Aydın’a, “Ne olursa olsun bu gece evini öğrenmeliyim’’ dedim. “Neden?” diye sordu. Ben de, “Bilmiyorum’’ dedim. Oysa biliyordum. Biliyordum. Keşke hiç kaplıcalara gitmeseydik o gün. Keşke bu adamın esiri olmasaydım.

Bir sigara daha yaktı. Bacaklarını oynattı. Ellerini hareket ettirdi. Ayaklarını yere vurdu. Duvarların arkasından gelen kurt ulumalarını işitebiliyordu. Ne yapacağını bilmiyordu. Kurtların ateşten korktuklarını duymuştu. Kibrit çaktı ve yakacak bir şeyler aradı. Bir tutam ıslanmış saman buldu ama ne ettiyse yanmadı. Hayır yanmıyordu. Tanrım böyle insafsızlık olamazdı! Ne yapmak gerekiyordu peki? Tavlanın altında kurutulmuş tezek yakan Ramespi köylüleri gibi birkaç tezek parçasını üst üste koydu ve yaktı. Güçlükle. Etrafa keskin kokular yayılıyordu ve alevler, tezekler arasından ağır ağır çıkmaya ve çıtır çıtır ses vermeye başlamıştı. Kurtlar tavlanın içinde uluyorlarmış gibi geldi ona. Etrafına baktı. Kimseler yoktu. Rahatlıkla bağırabilir ve ateşe üfleyebilirdi. Sölpük ateş bir an yanmış sonra hemen sönmüştü. Tüm nefesiyle ateşe üfledi. Biraz alevlenir oldu. Ellerini ateşin üzerine tuttu, yere oturdu. Ayakkabılarını çıkardı, ayaklarını ateşe yaklaştırdı. Tezekler tutuşmuştu, çıkan duman ise göz yakıyordu. Köy yoğurdu gibi kokuyordu.

“Neden benden izinsiz dışarı çıkıyorsun? Annemiz kadın değil miydi?” dedim.

Sakız çiğniyordu ve o güzel ellerine bakıyordu. Ne de sıcak teni vardı

ama. “Bana ne senin annenden. Akrabalarıma uğrayacağım’’ dedi. “Neyin eksik bu evde? Bir eksiğin var mı?” dedim. İstediği her şeyi alıyordum. Hem de fazlasıyla. Fakat ne yapsam evde tutamıyordum onu. Kaçmak istiyordu sürekli. “Senin neyinle mutlu olayım ha? Sabah çıkıyorsun akşam dönüyorsun. Döndüğünde de aklın fikrin fıstıklarında. Bununla mı mutlu olacağım ben hı? Söylesene” dedi.

Sonra tüm kadınların aynı olduğunu anladım. İstisnası^. Baba, “Elin kadınını şımartmamalı” diyordu. Anneyi diyordu. diyordu. Mutfağı göstererek, “Eğer burayı iyi idare edebilirseniz o zaman iyi kadın olmuşsunuz demektir” diyordu anne ile Ayda’ya.

Acıkmıştı. Gözleri dışarı fırlayacakmış gibi oluyordu. Her zaman yaptığı gibi ceketinin cebine avuç dolusu çerez koymayı ve arada bir de elini atarak atıştırmayı unutmuştu. Yanmış tezek kokuyordu. Ateşin naçiz sıcaklığıyla yeniden canlanmıştı sanki. Artık dönmek istiyordu. Kesinlikle dönmek. Elini ayağını biraz ısıttıktan sonra yola koyulacaktı. Daha güneş doğmadan eve varacak ve üst kata çıkıp öğlene kadar belki de akşama kadar uyuyacaktı. Dükkana da gitmeyecekti. Ayda yılda bir kez de gitmesin ne olacaktı, kıyamet mi kopacaktı? Fakat onca sıkıntının ardından Aydın’ı bulacak olsa dünyasını karartmak için bir an dahi düşünmeyecekti. Başına öyle bir bela getirecekti ki gidip öbür tarafta annesine anlatsın. İskarta olmuş bir adamı öldürmek çok mu zaman alırdı? Yarım saatte işini bitirirdi.

Bekçi Ayaz çıkıp gelsin diye bekledim. Bir sabah çıkıp geldi. Artık dişime tak etmişti.

“Boşayacağım bunu” dedim.

“Bu kadar çabuk mu?” dedi.

“Ne yapayım karı kısır çıktı.”

“Canı cehenneme öyleyse. Kısır olmasa da olurdu.”

Ne kadar dayanabilirdim? Gün yüzü görmemiş bir kız bulmak istemiştim. Ayaz bulana kadar Azer’i boşamamamı söyledi. “Yeni evini almadıkça sakın eskisini satma’’ dedi. “Çok serbest, hovarda bir kadın” dedim. “Akraba değilse endişelenecek bir şey yok” dedi.

“Kaplıcalar garajında görmüştüm onu. Kimini kimsesini de tanımıyordum.”

“Haydan gelen huya gider öyleyse”

Eve her gittiğimde içimi döküyordum. Kıyafetlerinden dem vuruyordum. Pişirdiği yemeklerden. Tadı damağımdaki annemin yemeklerinden, kısa kollu gömlek giyinmelerinden ve Aydın’ın karşısına rahatça çıkmasından. Benim karşıma nasıl çıkıyorsa Aydın’ın

karşısına da öyle çıkıyordu.

“En azından şu gulyabaninin karşısına çıkarken örtünü al başına’’ dedim.

“Görmüyor musun be adam? Ahı gitmiş vahı kalmış, şu haliyle çocuklardan bile daha çocuk “ dedi.

“Bu hayattan bıktım usandım artık.”

“Yine ne istiyorsun?”

“Çocuk.”

Tebriz köftesi yapmıştı ve sofranın başında durmuş beni izliyordu. “Küçük teyzenden sana miras kaldı herhalde. O da kısır değil mi? Aynen Sabir amcam gibi” dedim.

“Suç benim mi şimdi? Her şey Allah’ın elinde.”

“Kimin elindeyse bilmiyorum. Ben varisim olsun istiyorum.”

“Yetiştirme yurdunda varis veriyorlar. Bir gün gider, güzel bir çocuk seçer alır gelirim. Çok güzel çocuklar var orada. Savaştan geriye kalmış çocuklar dahi henüz orada. Birçoğu büyümüş tabii, talihsiz kızlar.”

“Kendi çocuğum olmalı.”

Canı sıkılmıştı.

“İstersen şu çamaşırlarımızı yıkamaya gelen kadından ...” dedi. “Hayır, dünyaya yarı piç birini mi getirelim?”

“Doğumu yapar yapmaz çocuğu yanımıza alırız. Büyütürüz. Kendi çocuğumuz olur.”

Tartışmalarımız uzayıp gidiyordu ve aynı günlerde şehre yeni bir doktor gelmişti. Muayenehanesi Şah Meydanı’nın oradaydı. O da doktorun mucizeler yarattığını söylüyordu. Duyduğuna göre çocuğu olmayan kadına tek tedaviyle yılda bir doğum yaptırıyormuş. Sonradan öğrendiğime göre bunu kendisine makyaj yapmaktan gayrı işi olmayan karşımızdaki kokot karı söylemiş.

Neyse alıp götürdüm. Götürmez olaydım. Ve keşke çocuk sevdasına düşmeseydim böyle. Lafını bile etmeseydim keşke. Fakat ne yaparsın işte avlu boş duruyordu. Ne bir bisiklet vardı avluda ne bir top ne de çocuk gürültüsü. İnsanın vaktini dolduracağı, üst kattan havuza balıklama atlayarak beni kemerimi çıkartarak kendisini dövmeye zorlayacak çocuklar yoktu avluda işte. Hayır. Yığınla tahlil ve onca gidip gelme den sonra öğrendim ki problem bendeymiş, kadında değil. Fakat çocuk sevdası başıma vurmuştu işte! Bir çocuğum olmasını,

bağırmasını, saçlarımı çekmesini, başıma omzuma tırmanmasını, komşunun camını kırmasını ve her gün yeni haylazlıklar yapmasını istiyorum.

Sesli konuştuğunu fark etti bir an. Bir sigara daha yaktı. Ayakkabılarını sönmeye yüz tutmuş közlerin üzerinden aldı ve giyindi, ayağa kalktı, pantolonunun tozunu temizledi. Ayaklarıyla sönmüş ateşe bastı ve sonra kapının önünde dikildi. Tek görülen şey kar ve bulutlu gökyüzüydü. Artık bu şehirden midesi bulanıyordu. Sürekli sıfırın altındaki bu şehirden. Karlar, eksi sıfırın altında havalar. Ağlasan gözyaşın donardı.

Aha şuradaydı.

“Burada ne arıyorsun lan gulyabani” dedim.

Yarım bardak Türk çayını içmiş, eski bir gazete okuyordu, gazeteyi de ters tutmuştu. Ne okuyor diye kulak kesildim. Savaştan söz ediyordu. Beni görür görmez, “Dadaş, savaş ateşi Moskova’nın soğuğunda söndü” dedi. Dışarısı yemyeşildi ve güneş alabildiğince sıcaktı. İki tane koç orada, ağacın yanında boynuz tokuşturuyordu. Birkaç adım geriye gidiyor sonra hızla kafa kafaya giriyorlardı. Arada bir de kafasını kaldırıp “Aferin!” diyordu. Koçların savaşı tozu dumanı birbirine kattıktan sonra kahveden çıktı ve yanında duran bana teveccüh etmeksizin ellerini birbirine çarptı. Büyük adımlarla bir o yana bir bu yana gitti geldi ve güldü. Sonra güneş altında duvar dibine tespih gibi dizilmiş pipo içen ve kendisine bakıp gülen adamların yanına gitti. Karşılarına geçti. “Eğer bir kitabın kime ait olduğunu öğrenmek istiyorsan mutlaka dipnotlarını oku” dedi.

Güldüler. Bu sefer de, “Keşke bir gün sadece bir gün bu milletin başına geçebilseydim. Hitler gibi. Kaşlarımı çatar ve kimin neyi varsa kendisinin değil Tanrı’nındır. Ben de Tanrı tarafından gönderildim, Tanrı’nın nuru beni de kapsar. Kitabımda var. Yakında çıkacak, derdim’’ dedi.

Daha genç olanlar yüzüne toprak parçası atıp güldüler. “Kime söylüyorum ben” dedim. “Burada ne yapıyorsun?” Beni yeni görmüş gibi yüzündeki güleç ifade aniden kuruyuverdi. Fakat onca adamın karşısında tekrar gülmeye çalıştı. Sonra da “Benim de diğerleri gibi isteklerim oluyor” dedi.

Vurdum suratına. Hem de üç tane okkalı ardı ardına.

“Halt ediyorsun” dedim.

“Ne yani sıcak bir çay da mı içmeyeceğiz?”

“Kendi yerinde iç. Beni de kendinle uğraştırma.”

Kahveci Abbas bir çay bardağı ve aldığını patırtılarla yıkadı, suya batırıp çıkardı ve önüme açık bir çay bıraktı. “Uzun zamandan sonra kafana esti de geldin, buyur” dedi.

“Teşekkür ederim!” dedim.

Duvara dayanarak başını iki eli arasında tutmuş Aydın’a baktım. “Ne diye bu kadar okuyorsun bu gazeteleri?” dedim. Sıcacık sesi vardı. Bir şeyler mırıldanıyordu.

Kahveci Abbas, “Yanlış değilsem bahar mevsimi bir aydır geçiyor. Ne zaman kırlangıçları görecek olsa başlıyor okumaya” diyordu.

Kalbim hızla çarpıyordu. Farkında olmadan ağzını açar da ne var ne yok her şeyi kusar diye korkuyordum. Fakat gün geçtikçe daha da uysallaşıyor, gitgide içine gömülüyordu. Bataklığa saplanmış gibi.

“Dur sandalye getireyim” dedi Abbas.

“İstemez” dedim oysa istiyordum.

Artık iyice ağırlaşmıştım çünkü. Otuz altı, otuz yedi yılı geride bırakmıştım. Yetmez miydi? Yine o yıllarda bacaklarım karıncalanmaya başlamıştı. Mavi renkli demir bir sandalyeye oturdum. Uzaktan tuzlu çölün beyazlığını görebiliyordum. Abbas bir de masa getirip önüme koydu.

“Bu Sucu da olmazsa hani buraya uğradığın yok” dedi Abbas.

Aydın duvarın dibinde sessiz sedasız öylece oturuyor, uzaklarda bir yere bakıyordu. Kalktım. Elinden tuttum. “Eğer çay içmiyorsan kalk gidiyoruz” dedim. Zorla arkamdan sürüklememe gerek kalmamıştı. Yanımda yürüyordu.

“Gelmeyecektin buralara Aydın, gelmeyecektin. Üç gündür yoksun ortalıkta haberin var mı? Hiç aklına gelmedi mi o koca evde beni tek başına bıraktığın?” dedim.

“Adam dediğin budur işte!” dedi.

Şehre vardığımızda vakit öğleni geçmişti. Caddelere su dökmüştüler. Bekçiler devriye geziyordu, hamallar el arabalarının üzerinde karpuz dilimlemişlerdi, berberler bir Tümene tıraş ediyorlardı, çocuklar Aydın’ı görür görmez başlıyorlardı bağırmaya. “Sucuuuuuu, Deli Sucu.” Bazen de duvarların arkasından birileri, “Dayinazor” diye sesleniyordu. Ve söylenilen şeyleri, Safevi Okulu’nun öğrencilerinin bildiğini biliyordum.

Kurtlar burunlarını yere sürtüyorlar sonra da halka oluşturuyorlardı. Ardından tavlanın yakınına gelerek Orhan dışarı çıksın diye ayaklarını yere vuruyorlardı.

“Adam dediğin budur işte! Sucu, Deli Sucu” dedi ve bağırdı.

“Sucuuuuuu!”

Fakat kurtlar sesini işittikçe yere daha sert basıyorlardı. Tavlanın bir köşesinde duvara yaslanarak çömeldi ve paltosunu ayakları üzerine çekti.

Annenin avazı çıktığı kadar bağırması, nefes nefese kalması, yüzünün solması, duvara tutunarak yavaşça yere diz çökmesi ve secde eder gibi yerlere kapanması daha dünmüş gibi geliyordu ona. Acı ve hüzünle geçti yıllar ve tam on dört yıl heder olup gitti. Boşu boşuna. Koca bir ömrü heder etmiş gibi. Başlarında birilerinin olması huzur veriyordu oysa. Anne sağken üst katta yanan sobanın dumanının çam ağacının dalları arasına süzüldüğünü ve semaverde her daim sıcak suyun olduğunu biliyorlardı. Her ne kadar Orhan’dan çok Aydın’ı sevmiş olsa da.

“Bulana kadar çıkma karşıma” dedi. O kemik torbası kadın o kadar otoriterdi ki karşısında taştan adam olsa utancından eriyip giderdi.

‘‘Anne, tüm vaktimi ona veremem ki ama. Gece gündüz onunla uğraşıyorum. Dükkanı ne yapayım peki? Ya bıktım usandım elinden onun, yeter artık!” dedim.

“Defol çık dışarı!”

Nereye gidebilirdim ki?

“Nerede olduğunu nerden bileyim ben? Şimdiye kadar defalarca doktora götürdüysem onu, çay paralarını verdiysem, tıraş ettirdiysem, hamamda yıkattıysam, gazete aldıysam kötü mü ettim yani, ben de insanım, benim de var ihtiyaçlarım’’ dedim.

Fakat Nuh diyor peygamber demiyordu. İstediği kadar bağırsın başıma, saçımı çeksin, tokat atsın, dövsün ne yaparsa yapsın ama benden vazgeçsin diye yanında oturdum.

“Her şey senin başının altından çıktı. Sen yaptın her şeyi ama unutma ettiklerin sana dönecektir” dedi.

‘‘Anne, beni niye suçluyorsun, ne yaptım ki ben?” dedim. Battaniyeyi ayakları üzerine çektim ve bardağına sürahiden su döktüm. Bardağı aldığı gibi öfkeyle fırlattı duvara. Odanın içi cam kırıklarıyla doldu.

“‘Aydınım nerede?” dedi.

Enuşirvan Okulu’nun arkasındaydı. Başıboş çocuklarla bal arıları kovalıyordu. Elinden tutup getirmek istedim, gelmedi. Çocuklar gibi yerlere attı kendini ve gelmemek için inat etti. Kumral saçları ve buruş buruş olmuş alnıyla.

İnat etmekten başka şey bilmeyen ve beş yaşındaymış gibi görünen

yaşlı moruklara benzemişti.

“Ya boyundan posundan utanmıyor musun sen?” dedim.

Yüzünü yüzüme yaklaştırarak, “Ne varmış boyumda?” dedi.

Tokadı indirdim yüzüne. “Ulan gulyabani, ben seni adam etmesini bilirim” dedim.

“Dadaş, dur bir şey söyleme, beynim zonkladı” dedi.

“Ben söylemedim zaten anne gelmeni söyledi.”

“Anne mi?”

Bir an durdu ve kadere teslim olmuş gibi bal arılarını kovalayan çocukları unutarak kocaman adımlarla arkamdan geldi. Çocukların gürültüsüne dahi aldırış etmiyordu artık.

“Benimle dükkana geleceksin. Kervansaraydan, gözümün önünden ayrılmayacaksın. Sonra da beraber eve döneceğiz, anlıyor musun?” dedim.

“Kafam bakırcılar çarşısı gibi” dedi elini göğsüne götürerek, “Aha buram durmuş. Burada da başka bir durmuş ki beni mahveden de asıl o işte” dedi.

Anne gördüğü gibi dönüp tokadı suratıma indirdi. “Niye vuruyorsun şimdi?” dedim. “Ne içirdin çocuğa, şerefsiz?”

“Bunun hele aklı yok ya sen, sen ne söylüyorsun şimdi ya?”

Ciğer acısıyla öyle bir bağırdı ki bedenim paramparça oldu sandım.

“O geceden, o geceden... Hayır görmesin inşallah!”

Direnmeliydim, hiç bir şeyden şüphelenmemeliydi. Söylediklerime inanmıyordu, çaresiz bir süre hasta olmaya ve böylelikle annenin ilgisini çekmeye karar verdim. Her ne kadar baksa, yemek verse, ilaç saatlerini hatırlatsa da Aydın habire “Ah, anne!” diyordu.

Anne ise kendini ayaklarına pas pas ediyordu onun. Tiz sesiyle ağıt yakıyor, bas sesiyle de konuşuyordu. Kendiyle konuşuyordu. Ve karşımızda tek parça bir taştan veya tek parça kurşundan oyulmuş yontu gibi oturan, benim gibi değil gerçek hasta olan kişiyle konuşuyordu. Gerçekten hastaydı ve ne kadar kalkmaya çalışsa daha beter oluyordu. Dağ gibi ağır başı, darmadağın olmuş saçları ve kırış kırış olmuş Tatar yüzüyle. Karşımızdaki bu dağ gibi adam başını dik tutamayan bir adamdı. Hezeyan diyordu durmadan. Kalbim şiddetle atıyordu. Anne bir an nefretle bana bakıyor sonra da, “Ne halt ettiysen ettin, olan olmuş artık şimdi söyle bakalım ne yedirdin çocuğa, belki panzehirini filan bulurum” diyordu.

Ne söyleyebilirdim ki? Her zamanki gibi sessiz kalıyordum. O zamanda anne, “Eğer bu inandığım Allah, Allah ise sana da hakkını verecektir” diyordu.

“Ne beddua ediyorsun anne? Gençliğime acı bari. Henüz yirmi dokuz yaşındayım. Önümde henüz uzun bir yol var, arzularım var, yapacaklarım var” dedim.

Ağladığımı bilmiyordum. Şimdi de ağladığımı bilmiyorum. Dertten, kederden, soğuktan ve açlıktan. Her zaman annenin beddualarından korkardım ama bir gün olsun tutmadı. Zaten başını hastalıktan kaldıramıyordu ki. O andan beri nefesi günden güne daha da daralmaya başladı ta ki elden ayaktan düşene kadar. Her geçen gün daha perişan, daha beter görünüyordu. Beyaz çarşaflar içindeki o kemik torbası nahif vücuduyla sadece horluyordu o kadar. Geriye kalan bakiye gücüyle de, “Aydın... Aydın’ım nerede?” diye söyleniyordu.

Gömütlükte, o çınar ağacının altında, Ayda’nın mezarı başında oturuyordu. Ben ise bu halimle gidip onu bulmama rağmen yine de annesinin Orhan’ı olamıyordum.

Tüm tahminlerim gerçek kisveye bürünmüşlerdi. Öteden beri sevilmenin her türlü servetten daha cazip olduğunu biliyordum. Bunu hamalların bakışlarından dahi okuyabiliyordum. Oysa neydi; hamallar ve diğerleri Deli Sucu’yu Orhan’dan daha fazla seviyorlardı. Onca nefretine, arkasından onu o kadar küçümsemesine rağmen baba bile karşısında normal davranamıyordu. Karşısında elinin ayağının titrediğini, heyecanlandığını açıkça görebiliyordum. Saygıyla bakıyordu ona ve sonra da zayıf iradesini ispatlarcasına, “Damarı bozuk, salak’’ demeksizin, “Ne yapıyorsun evlat?” demekle yetiniyordu.

“Şiirde nakavt oldum, şimdi tahtadan kayık yapma zamanı.”

“Yap, yap, yap da görelim nereleri fethedeceksin.”

Ve bu edebiyatla yatıp şiirle kalkan, gazetelerin saçmalıklarını ardı ardına yayınladıkları adam, Ayda’nın ölümünden sonra tam bir marangoz olmuş çıkmıştı. Ağaçlara dalıyor, kazılan çukurlarda hiçbirimizin göremediği şeyleri arayıp duruyordu.

Ama anne ne de olsa babanın huyundan kapmıştı. Ne yapsa kendinde bir şeyler gizleyemiyordu. Hemen döküyordu eteğindekileri. Ne pahasına olursa olsun, isterse kesilip bir daha da alınmayacak nefes aralarında olsun, ‘Aydın ... Aydın...” diyordu.

Tuzlu gölünün oradaydı. Aynı yerde. Gazeteleri sarıp sarıp cebine, çorabının ve kemerinin arasına, donunun içine koymuştu ve birkaç tane de elinde tutuyordu.

“Yine buraya mı geldin, gulyabani?” dedim.

“Dadaş, biz de inşanız, haddi zatında adamız” dedi.

“Geber, adammış, yürü arabaya bin.”

Artık gülmüyordu. Gözlerini kırpıyordu sadece, etrafına bakıyordu ve sonra da yalvarmaya başlıyordu. “Dadaş, ne olur yürüyerek gitsek, hem gezeriz de.”

“Yürü arabayı para verip getirdim hadi!”

“Biliyorsun araba da fenalaşıyorum, ne dediğimi bilmiyorum, ağzımdan salyalarım akıyor” dedi.

Omuzlarından tutup arabanın arka koltuğuna fırlattım.

“Cehennemin dibine kadar fenalaşıyorsan, işimizi gücümüzü bırakıp seninle mi uğraşacağız artık? “

Kervansaraya vardığımızda yardım etmeleri için hamalları çağırdım. Yolda o kadar bağırmıştı ki inleyecek hali kalmamıştı. Ağzından köpükler atıyordu, gözleri kaymıştı. Arabadan indirip kervansarayın içinde yere yatırdık. İsmail dükkana getirmek istemişti. “Gerek yok’’ dedim. Ne kadar ısrar ettiyse de kabul etmedim.

“Bana ne milletten, canları cehenneme, dükkana işeyecek olsalar kemiklerimize kadar pisleniriz sonra” dedim.

İsmail hastalığı yerde kalsın, bir daha da kal(k)masın diye düştüğü yeri, yani bedeninin etrafını çuvaldızla çizdi. Sonra da yüzünü soğuk suyla yıkadı. Kaldırıp kervansarayın sonuna götürdü ve önüne bir bardak çay koydu. Sonra da hamallar etrafında toplandı. Akşama kadar sersemliğini üzerinden atamamıştı. Eve gittiğimizde anneyi görür görmez başladı ağlamaya. Anneye sıkıntı vermek istediğini biliyordum. Nitekim o da bana sıkıntı verecekti. Boynuna sarıldı, öptü onu, saçlarını taradı, gömleğini değiştirdi, tırnaklarını kesti. İçi cız ederek kapının önünde bekleyen ben ne yapacağımı bilmiyordum. Kalsa mıydım, gitse miydim? Anne, bir an kapıda duran beni fark etti, heyecanla dönüp sadece elime ve ayağıma baktı.

Ulumalar gittikçe yaklaşmıştı. Etraf kurtlarla dolmuştu ve hep bir ağızdan amansız uluyorlardı. Soğuk adamın canına kıyıyordu. Nice badireler atlatmıştı. Bundan çok önceleri, donmuş bir çoban bulmuşlardı; bir kayanın üzerinde oturmuş uzaklara dalmıştı. Orhan oturduğu yerden kalktı. Titriyordu. Soğuktan veya korkudan değil, bilmediği bir şeyden korkuyordu. Elektrik çarpmış gibi ulu orta titriyordu. Ayaklarını yere vurdu. Ama hayır, olmuyordu. Geçen sene arabanın içinde donmuş üç kişi bulmuştular. Genç bir çift, yanlarında da çocuklarıyla birlikte. Denilenlere göre üzerlerinde ne kadar elbise

varsa çıkarıp çocuğa giydirmiş fakat donmaktan kurtaramamıştılar çocuğu. Üç yaşındaki kızcağızın ağzı ve burnu donmuştu, anne ve babasının gözlerinde ise kristalleşmiş çıkınlar oluşmuştu. Ellerini hareket ettirdi, düğmelerini ilikledi ve tekrar bedenini hareket ettirdi. Olduğu yerdeydi, çok yol yürümesine rağmen etkili olamamıştı. Ulumalar anbean yaklaşıyordu. Avuçlarına üfledi. Sucu neredesin? Sucuuuuu!

Bağırmış, çığlık atmıştı. Fakat böğürüp ağladığını fark edememişti. Ne kadar düşündüyse de gündüzün o saatinde neden yola çıkıp buraya geldiğine bir anlam verememişti. Lakin tek başına kaldığı geceler bundan daha kötü saatler geçirdiğinin de farkındaydı. Onu gördüğünde güzel bir dille elini ayağını bağlayacak, boynuna yağlı urgan geçirdikten sonra olduğu yerde bırakıp sen sağ ben selamet çekip gidecekti. Oysa şimdilik kara yakalanmıştı. Dinmek bilmeyen acuze karlara. Gökyüzü köpürmüştü ve dünyayı karların altına gömmek istiyordu. Bir avuç toprak ile karıncayı canlı canlı toprağa gömmek isteyen bir çocuk gibi. Eğer karınca ilkinden kaçacak olursa ikinci avuç toprağı dökerek işini bitirecekti. Toprağın da sonu gelmiyordu, bir karıncayı gömmek için istemediğin kadar çok toprak vardı. O diledikten sonra bizimkisi abesle iştigal etmek olur.

Tüm bunlar bir yana da şu Aydın neredeydi ki; her nereye bakacak olsa onu görüyordu. Annenin hatırı içinde değil, kendi sahipsiz kalmış gönlü için. Hem anne artık yok ki “Aydın’ım nerede?” desin.

Evin sokağındaki harabenin önünde, Lord Pervane Fabrikası’nın karşısında. Orada umutsuz bir âşık Aman Aman türküsünü o kadar güzel okuyordu ve Aydın da onunla birlikte öylesine içten ağlıyordu ki gören Ayda’yı hatırlamış sanırdı. O gün kar da yağıyordu, caddeleri sel götürüyordu ve fabrikanın işçileri kum torbalarıyla sele karşı set örmeye çalışıyordular.

“Burada ne arıyorsun lan, gulyabani?” dedim.

“Gel otur hele, ne olmuş yani ölmüşlerinin hatırına iki yudum çay, sadaka versen” dedi.

“Bakmadık yer bırakmadım, Abbas’ın kahvesine, gömütlüğe, Enuşirvan Okulu’nun arkasına, Ehevan Parkı’na, tuz çölüne, her yere baktım. Sen ise kalkmış buraya gelmişsin. Hangi cehenneme gideceğini bana neden haber vermiyor musun?” dedim.

“Epeydir buraya geliyorum.”

Rüzgarın arkadaki çöp yığınlarından getirdiği pis kokular burnuma gelince harabe evden çıktık.

“Bak senin yaptığın gibi de olmuyor ama. Hani anlaşmıştık seninle,

bir daha habersiz çıkmayacaktın evden. Böyle yaparsan tekrar bozuşuruz. İşimi gücümü bırakıp dünyayı altüst edemem seni bulmak için" dedim.

"Dadaş, öyleyse tekrar zincirle beni" dedi.

Anne varken olmazdı ama sonraları zincirlemeye başlamıştım. Üst kattaki merdivenlerin korkuluklarına zincirliyordum onu ve önüne de ot atar gibi eski gazeteleri atıyordum. Öylece kağıtlara bakıyor sonra olduğu yerde uyuyordu. Başını merdivenlere dayayarak uyuyordu. Ölmüş sanıyordum.

"Hoşuna mı gidiyor?" dedim.

"Dadaş, dünya aynı dünyadır, değişen sadece insanlardır. Hiç Ayda'nın, bizim Ayda'nın kendini yakması aklına gelir miydi?

Şimdi kendisi ısrar ediyordu, gece gündüz kendisini rahatsız eden bir ısrardı bu, annenin ısrarı değildi. Çünkü anne yıllardır taş ve buz yığınları altında uyuyordu ve nefret dolu hiçbir bakış Orhan'ın ellerine dikilip de, ''Aydın" diye emir veremezdi.

Başını duvardan kaldırdı ve uluma seslerinin geldiği dışarıya baktı. Kar tekrar aralıksız yağmaya başlamıştı. Gökyüzü son hamlelerini yapıp bu işi bitirmek istiyor gibiydi. Gökyüzü, yeryüzüne halkın yıllar sonra, o karlı sene diyeceği oranda kar düşürmüştü. Şehirde tüneller kazmak suretiyle yollara çıktığımız oranda kar düşmüştü yere. Dar sokaklardaki karlar yetmezmiş gibi bir de yolun iki tarafındaki damlardan atılan karlar vardı o zaman. Öyle ki evin kapısını açmak imkânsızdı. Anne ise odaları ısıtamıyordu, soğuktan donuyorduk. Baba soruyordu. "Aydın ne yapıyor bu soğukta ya?"

"Ben bodruma inemem baba" dedim.

'Ama sen kerata biliyorsun onun geceleri ne yaptığını."

"Kitap okuyor."

Okusun. Keşke baba karşı çıkmasaydı ona. Neredesin Aydın? Sucu, yok. Bağrışlar, bir hayvanınkini dahi geçmişti; acıdan inliyor veya uluyor gibiydi. Kurtlar her saniye daha da yaklaşıyordu. Başını duvara yasladı ve ölmemek için tüm gücünü kullandı. Sesler duvarların arkasından geliyordu. Kasıtsız, bakmaksızın paltosunun cebinden sigara çıkardı, yakmak istedi fakat kibrit çöpü yoktu. Kutuyu fırlatıp attı. Ağzındaki sigarayı dökülene kadar iki parmağı arasında sıktı. Avuçlarına üfledi. Nefesin nemi elleri üzerinde dondu kaldı. Sucu! Şimdi kurt sesleri duvarların arkasından geliyordu ve beş taneydiler, belki de altı. Hepsi de iki ayağı üzeri kalkıp hızla yere düşüyordu. Açlık nara oluyor ve acıyla yere çakılıyordu.

“Başım” dedi ve tam o sırada Aydın dükkâna koşarak sevinçle, “Dadaş, dadaş” dedi bana.

“Hayırdır evlat ne oldu?”

Parmağıyla, kumral saçlı iki güzel çocuğun elinden tutmuş bir kadın gösterdi.

“Dadaş, dadaş! Yenge” dedi.

Bir de baktım, kendi eşim. Azer. Karşıki bakkaldan kuruyemiş alıyordu. Bir kız, bir erkek iki çocuk da yanında. Kızının uzun saçlarını atkuyruğu bağlamıştı ve arada bir de göz ucuyla olduğumuz tarafa bakıyordu. Görmeyeli yıllar olmuştu. O güne kadar kısır olduğumu ve kadınlara karşı ilgi duymadığımı düşünüyordum, onu görür görmez eşim olmasını ne kadar da istemiştim. O gün o saatte kadınım olsun istemiştim, şimdi de.

Gideceği zaman oğluna seslenmek için kervansarayın ortasında bir an durdu sonra da ellerinden tutarak aşığın sabaha gülümsemesi gibi gülüp gitti.

Aydın, “Yenge” dedi gülümseyerek, ağlamak istiyor gibiydi. “Yenge, yenge, ne olmuş yengeyse” dedim. “Yoo bişey, yengeydi” dedi. “Defol git be!” dedim ve ittim onu.

“İyi gidiyorum’’ dedi ve bir avuç çekirdek alarak kervansarayın sonundaki yağlı tenekesinin başına gitti ve İsmail’in yanında oturarak battaniyeyi ayaklarının üzerine çekti. O günden sonra Azer’i bir kez daha görmüştüm, sinemanın kapısında durmuş yüzünü göremediğim kocasının yakasını düzeltiyordu. Azer’in dolgun yüzü ve o bal rengi gözleri adamın ayaklarını birbirine doluyordu doğrusu. Benden uzundu, yüzüne tokat atmak istediğimde parmak uçlarıma basmak zorunda kalıyordum ve haftada en az iki üç kez tokatlıyordum onu, ben tokatladıkça o zevk alıyor gibi duruyor, serinkanlılıkla bakıyor, gözlerini açıp kapatarak, gülümseyerek bakıyordu. Böyle yaptıkça da ben tekrar tokatlamak istiyordum onu.

Mahkemede, “Buraya seninle boşanmaya geldik” dedim.

“Olur” dedi.

“İmzala” dedim. İmzaladı. Diğer gün de gelip eşyalarını topladı ve çekti gitti. Ben, söğüt ağacının altındaki deri koltuğuna oturup karpuz dilimleyen ve bir dilim de bana vererek, “Boş ver bu cenazeyi” diyen baba gibi rahat söylenmek istemiyordum.

Tavlanın kapısı hızla çarparak açıldı ve uğuldayan rüzgar karları içeriye sürdü. Karın beyaz ışığı karşıki duvarda belirmişti. Artık ulumalar tavlanın içinden geliyordu. Kapıyı kırıp içeri girmiştiler. Tam

başının arkasında duruyordu altısı da. Ayaklarını yere vuruyor, uluyorlardı. Açlık başlarına vurmuştu. Keşke ekmek parçaları olsaydı da önlerine atsaydı. Sucu nerdesin? Sucuuuuuuu!

“Tadı güzel ama kurşun tadı var gibi” dedi.

“Bizim Büyük Ağamızı tanırsın. Ustadır. Ye sen ye, bu yemek öyle herkesin eline geçmez” dedim.

‘‘Adı ne?” dedi ve arka arkaya iki kaşık yedi sonra tiksinti duyar gibi tabakta kalan yemeğe baktı.

“Bilmiyorum. Az bulunur bir kuşun etinden yapılmış ama Lord Bey’in her gün yediği yemek buydu” dedim.

“Çok pahalı bir şey olsa gerek’’ dedi ve bir kaşık daha aldı.

‘Yiyebildiğin kadar ye, parasını düşünme sen’’ dedim, kalbim atıyordu.

“Sen niye yemiyorsun?”

“Ben az önce yedim.”

“Bir lokma tadına baksaydın bari” dedi ve yemeğe devam etti.

Kalbi hızla çarpmaya devam eden ben, hıçkırıklara boğulduğunu ve gözlerinin kaydığını açıkça görebiliyordum. Göğsünü işaret ederek, ‘‘Aha burada kaldı. Ağır... Kurşun gibi” dedi ve sonra başını elleri arasına alarak inledi, inledi, inledi sonra sakinleşti ve “Aman Allah’ım!” dedi.

Kurtlar etrafını sarmıştı, saldırmak için hazır bekliyorlardı. Etrafında fır dönüyorlardı birbirlerine bakarak ve açlığın verdiği güçle saldırıp parçalamak için karşılarında duran adamı, bir anlık gafletini bekliyorlardı sabırsızlıkla. Birkaç saat sonra karlar üzerinde kalmış kemik parçası olacaktı. Garip garip sesler çıkarmaya başlamıştılar, burunlarından çıkan duman kulaklarının arkasına süzülüyordu. Ani bir hareket parçalanmasına yeterdi. Başını duvardan kaldırmaya bile cesaret edemiyordu. Gözlerini yumdu ve parçalanmayı beklerken bağırmayı tercih etti. “Aydın! Aydınnnnn!”

Derken sustu bir an. Döndü. Etrafta ne kurt vardı ne ulumalar.

Sabah olmuştu. Bembeyaz kalın bulutlar göğü doldurmuştu. Orhan’ın görebileceği ufacık bir boşluk bile yoktu. Dünya değişmez beyazlığa bürünmüştü. Etrafına bakındı; kar yağışı, günün naçiz ışığı ve halis bir beyazlık. Harabeye dönmüş kahvehanenin önündeki kurumuş ağaç görünüyordu bir tek. Eskiden onun gölgesi altında durmuş ve sağ eliyle şehri işaret etmişti. Aynen orada durdu. Bir zamanlar tenhada sıcak bir kahvehane olan yerin yıkılmış kapısı karşısında. Tepelerden inerken

yeşil mavi gölü görebiliyorduk ama şimdiyse yaşama dair herhangi bir iz yoktu. Kar yağmaktan el çekecek gibi görünmüyordu. Durmadan toprağa yük oluyordu.

Orhan ağacın altında gideceği yönü belirledi ve yola koyuldu. Dizlerine kadar kara batıyordu. Bir yerlerden şehrin gürültüsü duyulur gibiydi. Kulak kesildi. Fakat hayır. Hangi taraftan geldiğini çıkaramadı. Gitmeye devam etti. Uzaktan üzerinde eski paltosu, Ayda'nın kendisi için ördüğü yeşil yün kazağı ve başında babanın rengi solmuş papağı olan Sucu'nun geldiğini gördü.

"Dadaş, hangi taraftan gitmeliyiz?" diye sordu. Sucu elindeki gazeteyi yırttı ve havaya savurdu ve kar yağdı. "Herkes bu tarafa gitti. Sekizinci meridyene. Moskova'nın soğuğuna doğru."

"Hey dadaş, peki sen nereye gittin?" "Arkamdan gelme dadaş." "Niyeymiş o?"

"Bırak arkamdan gelmeyi. Artık yaşlandık."

Seyrek dişlerinden ön iki tanesi düşmüştü. Bir şeyler çiğneyebilsin diye diş etleri üzerinde kahverengi çürükler kalmıştı sadece ve saçına aklar düşmüştü.

"Sürekli İsmail'in yanında kalman için kervansarayda sana bir oda yaptırmamı ister misin?" dedim.

Sol ayağını duvara dayamış caddeyi izliyordu. Dün gibiydi sanki ama on bir gün önceydi. Bugün pazartesi. O gün kar da yağıyordu. Üzgündü.

"Bak, yaşın kırk iki oldu artık, yapma böyle, yaşından utan'' dedim.

Caddeyi seyrederken birden krizi tuttu. Elleriyle başını tutup "Kusacağım'' dedi. Sonra paltosunun cebinden, pantolonunun arasından, çoraplarının içinden gazete ve kâğıt parçaları çıkardı ve hepsini katlayarak dilenci Marta'nın önündeki ateş yanan tenekenin içine attı. Kâğıtlar duman olup yanıyordu. Kıvrım kıvrım yanıyor ve yok oluyordular. Bahçede yaktığımız kitapları hatırlamıştım ve penceresinden öfkeli alevlerin yükseldiği ateşe verdiğimiz o bodrumu.

Ansızın babanın öfkeli gülüşleri kulağımda çınladı. "Bu yanan şeytanın ruhudur işte!"

"Bunlar benim başımı yaktı" dedi ve yürüdü.

"Aydın!" dedim.

Dönüp bakmadı. Arkasından gittim. Elinden kavradığım gibi bir ağacın gövdesine dayadım onu. Dallardaki karlar başımıza düştü.

"Nereye gidiyorsun?" dedim.

“Başka bir yere” dedi.

“Nereye?”

“Ben sana nereye gidiyorsun diye soruyor muyum?”

Bir sağa bir sola iki tokat attım yüzüne. Ardından ellerinin titremesiyle gözaltlarının uçan rengini açıkça gördüm. Babanın o dişli ve otoriter çıkışları gibi çıkıştı. “Kervansaraya geri dön diyorum sana.”

Belki iki dakika öylece baktı suratıma. Sustum. Başımı öne eğdiğimde baktım gidiyor. Üzerime bir şey almamıştım. Üşüyordum. Fakat arkasından gidip tekrar yakaladım onu.

“Hayırdır Sucu? Ne oldu?” dedim.

“Sucu mu?” dedi.

Dudağını büzdü ve ağaçlara baktı. Çocuklar gibi başımızın üzerine baktı. Sanırım ağlamak istiyordu. Dudaklarını ısırdı. Ardından öksürmek suretiyle ciddi görünmeye çalıştı.

“Aydın” dedim ve güldüm. İyileşmiş ve herkes gibi o da söylenenleri anlıyor sandım. Şefkatle tekrar güldüm. “Niye gülüyorsun? O da mı öldü yoksa? “Evet. Yıllar önce. Babadan bir sene sonra.” “O zaman gitmeli işte!” “Nereye?”

“Gidip ölüler nasıl uyuyor görmeli. Bu bir sırdır.”

“Geri dön. Seninle konuşacaklarım var bugün.”

Baştan aşağı tekrar süzdü beni. Gözlerini hafifçe yumarak gözlerimin içine baktı. “Yine ne planlar dönüyor o kafanda’’ dedi.

Kafamda herhangi bir planın olmadığını tüm sadakatimle söyledim ona. Ve son on dört yıldır onu adam yerine koymadığım, olmadığı zamanlarda bir şeylerin eksik olduğunu anlayamadığım için kendimden iğreniyordum. Dükkana ayak basar basmaz kaşlarımı çatıyor, “Yine mi sen?!” diye çıkışıyordum ona.

Bir avuç dolusu çekirdek alıp ceketinin cebine ya da elindeki poşete dolduruyor, yaramaz çocuklar gibi kaçamak bakışlarla kervansarayın sonuna doğru koşuyordu. İsmail durmadan çay içiriyordu ona, aş yediriyor, tenekesini sürekli sıcak tutuyordu. Yanımdayken hep vardı ve var olduğunu biliyordum. Fakat niçin kendisiyle konuşmak istemiştim, bilmiyorum. İçimde bildik bir vurgunculuk oluşmuştu.

“Gidelim” dedim ve elini çektim.

Elini hızla geri çekti. Ve tekrar gitti. O kadar üşüyordum ki arkasından gidememiştim. Olduğum yerde bağırdım. “Son sözün bu mu?”

“Dadaş! Perişanlık haddi geçti, bohçayı bağlamalı artık” dedi ve gitti.

Tekrar gitti. Yol gitti. Bir yolu tuttursa saatlerce de olsa şehre ulaşır, canını kurtarırdı. Ve tekrar gitti. Bir ara ne kadar yol yürümüş diye arkasına baktı. Harabe kahvehane uzaktan daha perişan görünüyordu.

“Dadaş! Perişanlık haddi geçti, bohçayı bağlamalı artık” dedi.

Öfkeden titriyordu.

“Seni nasıl adam edeceğimi biliyorum. Öyle bir hale getireceğim ki seni dost düşman oturup haline ağlayacak” dedim ve dükkana geri döndüm.

On gündür kayıp, ben de onun peşinde çöllere düştüm işte! Bugün pazartesi. Ama diğer günler de var.

“Gitmeli” dedi.

“Hayırdır, Allah kısmet ederse nereye böyle?” dedim. “Nereye mi? Ziyarete, ağanın ziyaretine.” “Saçmalamaya başladın yine!”

‘‘Ağa yine bizi çağırtmış. Çayı ocağa koymuş bekliyor” dedi.

Tuz Gölü Kahvesi’ne gittiğini biliyordum. Ama bundan çok önceleri, baba yeni öldüğünde ve o babanın vasiyeti üzere dükkanda çalıştığı zamanlarda.

Her, “Bohçayı bağlamalı artık” dediğinde, “Ben burada iyiyim, sen gitmek istiyorsan git” diyordum.

“Boş yere hayal kuruyorsun” dedi kasanın altında aşırı yorgunluktan ter dökerken. Sırtım onca ağırlığı kaldıracak güçte değildi. Ne de olsa on iki sene o kahrolası yerde yapacağımı yapmıştım. Yerleri desen süpürmüştüm, hamallık desen yapmıştım. Fıstık ve çekirdek çuvallarını o kadar indirip çıkarmıştım ki şimdi de biraz o çalışsın, çalışsın da hayatın kıymetini anlasın istiyordum. Birdenbire çıkıp da kasanın başına geçmek gibi bir niyete kapılmasın diye de tüm bunları söylemiştim kendisine, kulağına küpe olsun demiştim.

Yirmi üç çuval ay çekirdeğini dükkanın önünde üst üste gelecek şekilde dizmişti, öyle ki camdan dışarıyı göremiyorduk. Tüm bunlar tekrar aşağı inecek, dedim ve hepsini tekrar aşağıya indirdi. Kırk basamak aşağıya. İşini bitirdikten sonra bardağına çay döktü, yere oturdu, ayaklarını uzam ve çayın soğumasını beklemeden içti. Alnına ve göz kapaklarının altına iri ter tanecikleri oturmuştu. Lacivert pantolonu ve üzerine yapışmış mavi gömleğiyle bana kendimi hatırlatmıştı, şişman olduğum için ondan daha fazla terliyordum. Baba, dedim, bu çuvalları kırk basamak aşağıya indirip yukarıya çıkardım ben. Yaptığın insafa sığmaz, dedim. Fakat insaf işi değildi, bizimkisi ayağının tozuyla gelip ortak oldu her şeyime. O insafsız baba da artık yitireceği bir şey olmadığı için ölüm döşeğindeyken, “Her şey yarı

yarıya" demişti. O gece sabaha kadar ateşler içinde kıvrandım durdum, uykumda sayıkladım. Terler içinde kaldım, kimse de çıkıp elime bir bardak çay vermedi. O gün üzerindeki elbiseleri silkelemeyi unutmuştu. Daha zayıf görünüyordu. Yorgun argın olduğunu ve içinden ben burada kalamam dediğini hissedebiliyordum. Babanın dediği gibi esnaf ruhu yoktu onda. Fakat babanın o son vasiyeti yüzünden kalmak zorundaydı.

"Dadaş! Perişanlık haddi geçti" dedi.

Çayını bitirdikten sonra dükkanın önündeki merdivenlerde oturdu. Kimi düşündüğünü bilmiyordu. Yarım saat sonra yani saat dört kere çaldığında o güzel Ermeni kız her gün olduğu gibi yanına geldi.

"Bu ne hal?" dedi.

Aydın elbiselerine yapışmış çuval tüylerini silkeledi. Ceketini askıdan aldı ve üzerine giyindi.

"Bir şey ister misin?" dedi.

Kız da bir avuç kurutulmuş şeftali aldı cebine doldurdu; bir avuç fıstık, bir avuç da tuzlu çekirdek.

Kız enteresan biçimde eflatuni rengindeydi veya ben öyle görüyordum. Gözleri karşısındakini utandıracak kadar çingenepalamudu gibi parlıyordu. Her hareketiyle o kumral düz saçları havada kanat çırpıyordu ve ben o ikiliyi göremez oluyordum artık. Sanki o saçlarla beraber onlar da kanatlanıp uçuyorlardı. Sonra o kız durmadan zihnimde dönüp duruyor, saçlardan örülmüş eflatuni renkli güneşlikle o tadı gülücükleri aklımda hatıra kalıyordu.

Nereye gidiyorsunuz, diye soracak cesarette değildim. Anneye söylediğimde bile yüzünü ekşitiyor, sonsuza dek sesimi kesmemi istercesine, "Sana ne!" diyordu.

Ve her akşama doğru dükkanda yalnız kalıyordum. Yalnız kaldıkça da aklıma bin türlü fikir geliyordu. Fakat o benim hiçbir fikrimi beğenmiyordu. Ne tahsilini sürdürmesi için payını vermeme razı oluyordu ne de günün her saati dükkandan ayrılmamaya. Hatta isterse dükkana gelmemesini, her ay kendisine maaşını düzenli vereceğimi bile söylemiştim.

"Hayır, böylesine vicdanım el vermez" dedi. "Olmayan şey nasıl el vermesin" dedim. "Terbiyeli ol!" dedi. "Sonra şikayet etme ama!" "Kardeşliğimize halel getirme sen de." "Etmişim böyle kardeşliğin içine."

O Ermeni kızına sırılsıklam âşık olduğunu bildiğim halde bunu onun ağzından duymak ve öğleden sonraları onunla çıkmak için acze düşüp

bana yalvarmasını görmek istemiştim. Baba onu acze düşürememişti, onun yarıda bıraktığını ben tamamlamak istiyordum. Sabahları dükkanın kapısından yeri öperek içeri girecek, gündüzleri avucumun içinde mum gibi olup istediğim şekli alacak, akşamları da benimle beraber eve dönecek gibi davranmaya çalışıyordum fakat ne yapsam bir türlü arzuladığım gibi olmuyordu.

“Ne zamana kadar yarayı kazımaya devam edeceksin” diyordum.

“Kökünden söküp atana kadar.”

“Daha ne kadar kitap okuyacaksın” dedim.

“İsrafil sura üfleyene kadar.”

Dükkanın sonundaki kırık aynanın karşısına dikildi. Saçlarına yukarıya doğru kaldırarak şekil verdi. Bıyıklarının uçlarını tarakla düzeltti. Çalar saat dört kere öttüğünde o Ermeni kızın merdivenlerden yukarıya nasıl çıktığını görmek için dükkanın kapısına baktım elimde olmadan. Tam o sırada o da geliyordu, birkaç avuç kuruyemiş aldıktan sonra beraber çıkıp gidiyordular. O gün kapının ağzından seslendim kendisine. “Her nereye gidiyorsan beni de unutma ha!” dedim.

Şaşkın bir halde önce kıza sonra bana baktı ardından, “Pisliğin tekisin sen Orhan” dedi.

“Hanımefendi bari siz şu nezaketsize söyleyin de hayatımdan çeksin elini” dedim.

“Hayatınız neredeydi beyefendi?”

Kızdan utanmıştım. Fakat ne olacaksa olsun dedim ve Aydın’a payını satın almaya hazır olduğumu söyledim.

“Parayı düşündükçe insaniyetinden oluyorsun Orhan Efendi” dedi.

“Parayı düşünen mi var şimdi?” dedim ve gittikten sonra, “Sen her zaman pisliksin, rüyada bile” dedim.

Duvara karşı durdu ve gözlerini yumdu. Fakat zihnindeki kabuslar, tanıdığı tüm ölmüşlerinin siluetinden oluşan gülünç kabuslardı; baba gidiyordu, anne nefes darlığı çekiyordu. Avanak Cemşit ayağını duvara yaslayıp bekliyordu, Orhan’ı görür görmez de ‘‘Aşk” diyordu. Gözlerini açtı fakat duvara baktığında gördüğü tek manzara çöl ve kardı. Tepelerin ve ovaların tükenmek bilmez soğuğu ve beyazı. Lord beyi gördü, ayağı alçıda, demirden koltuk değneğiyle kahvehaneye doğru geliyordu. Koltuk değneğinin yere her çarpışı grump grump ses çıkarıyordu, ucuna bez bağlamışlar gibiydi. Her adımını attığında kahvehaneye bakıyor, yorgunluğunu üfürüğünün buharıyla atmaya çalışıyordu. Üzerinde kuyruklu siyah frakı vardı, altta beyaz gömlek giyinmiş üzerine de bor do papyon takmıştı. Ciddileştiğinde dudaklarını

gonca gibi topluyor, şeker emer gibi yapıyordu. Ve şimdi de o lanetli şekeri emiyordu.

“Ölüler diyarından geliyorum.”

“Onca yıldan sonra toprağın altından kalkıp bunu söylemeye mi geldin?” “Sen hâlâ yaşıyor musun Orhan Efendi?”

“Gördüğün gibi yaşıyorum. Bak... Fakat Lord Efendi eğer bu kahrolası yerden canımı kurtarabilirsem ömrümün kalan kısmını nasıl geçireceğimi iyi biliyorum.”

Baba, “Pazarın ipi bizim elimizde Lord Bey” dedi.

Lord Bey, “Sizin ipiniz de bizim elimizde Orhani Bey’’ diye cevap verdi.

Ben güldüm.

Lord Bey, “Sizin bu oğlunuz akıllı birine benziyor, ticaretten anlıyor ama o kafasına şiir çarpmış diğer oğlunuz geri zekalının tekidir, hiçbir şeyden anladığı yok onun” dedi.

Baba, “Bravo, bravo, ağzınıza sağlık!” dedi.

Sonraları bana, “İkimizin de inatçı ve tuttuğunu koparan olduğundan kimsenin şüphesi yok” dedi. Aydın içinse, “İngilizlerin dediği gibi eşeğin daniskasıdır, kelimenin tam anlamıyla bir geri zekalıdır” dedi.

Lord Bey babaya elini uzatırken, “Önümüzdeki yüzyılı düşünmeyin. Bizim gözetimimiz altında olmanız sizin yararınıza olacaktır” dedi ve güldü. Güldü. Güldü. Şimdiyse koltuk değneğine dayanarak kırık bir ayakla Orhan’ın yanına gelmişti.

“Baba, ölüler neden insanın yakasından düşmezler?” dedim.

Hayır. Koltuk değneğinden yere demir bir darbe inmişti ve alçılı ayağın grump sesi yeryüzünün yüreğini sallıyordu.

Sanırım ucuna bez doladıkları koltuk değneğinin yere çarpış sesidir.

Gözlerini yumdu. O sırda Lord Bey’i koşarken gördü. Hızla koşuyordu. Bir tak, bir grump. Kar döne döne düşüyordu. “Tak, grump.’’

Bağırdı:

“Yeter artık Lord Bey, kesin şunu!” iki avucu içine aldığı şakaklarını sıktı. Ne de keyif verici sıcaklık! Hayır. Tanrım. Hayır. Bu insaf olamaz. Aydın, Aydın neredesin, bak yalnız kaldım, her gece dünyam donuyor. İçindeki insanlar ölmüş gibiler. Tüm insanların korku takasını bir kerede geri vereceğim inan bana.

Göz çukurlarının arkasında, tam alın kemiği üzerinde dayanılmaz baş ağrısı kalmıştı. Ağzında acı bir tat vardı ve kötü kokuyordu. O yoğun kar yağışı altında kahvehanenin harabeye dönmüş binası gibi yıkıldığını hissetti. Ellerini paltosunun cebine götürerek yürümeye devam etti. Açlık aman vermiyordu. Bir gün olsun günlük yemek programından bir öğün yemek çıkardığını hatırlamıyordu, oysa şimdi dün öğlenden beri açtı.

Bugün Cuma. Ne yazık ki ademoğlu koyun gibi, zamanlı zamansız yiyecek azığını saklayamıyor. Baba, “Ahretin azığını sakın unutmayın” diyordu. Ama unuttuk işte!”

“Bir daha kahveye gelmeyeceğine dair söz vermedin mi sen bana?” dedim.

“Dadaş, hayat köklü bir gelenektir” dedi. “Yürü, kes saçmalamayı” dedim.

“Kadınların çift sesi vardır biri bas, diğeri tiz. Basla konuşurlar, tizle çığlık atarlar.”

“Hangi kadın?”

“Şu Lord pervanelerinin havası bir gün alıp götürecek hepimizi.”

Ve dükkanımızdaki yüz gramlık taşın yüz gramdan daha az olduğunu düşünüyordu sürekli.

“Şu Mösyö Soren’in kahvesi daha kahverengidir” dedi.

Ben ise Avanak Cemşit’e, “Hey Avanak, alacaklıların yanından mı geçiyorsun?” dedim. Kendisini görmemi istemiyordu. Bir ara uğramayacağım, dedi. Ve uğramadı.

Ne kadar gittiyse de varamadı. Durdu. Peki, nerede kaldı bu şehir? Dudaklarının etrafı yanıyordu, kaşıdı. Parmak uçlarını dudaklarına götürdü, bir an nefesinin sıcaklığını hissetti. Ve dudaklarının uçukladığını fark etti.

Anne, “Dudakların henüz tam uçuklamamışken üzerine sıcak taş koy. Şişkinliği iner” dedi.

Ayakta duracak hali kalmamıştı, kemikleri sızlıyordu ve ayak parmakları acıdan adeta feryat ediyordu. Adım atacak durumda değildi, tek bir adım dahi. Bir yere düşsün de uykuya dalsın istiyordu. Buna rağmen yönünü değiştirip yola devam etti.

Aydın, “Dadaş, uyumak için yedi bin yıl vaktimiz olacak. Sen ışıklara bakma en iyisi. Kafayı vur uyu. Geceleri senin kadar uyumam içinde ısrar etme” dedi.

“Bizim yaşlarımızda bir genç günde en az kaç saat uyumalıdır?”

dedim.

“Bizim yaşlarımızda bir genç günde en az kaç saat okumalıdır?” dedi.

“Yoo, böyle olmaz, odamızı ikiye ayırmalıyız. Bu taraftan da değil, tam ortadan, pencereyi de ikiye ayırmalıyız. Bir kanadı bana, diğer kanadı sana. Çünkü senin saksının yanına bir saksı da ben bırakmak istiyorum, bardağımda kalan suları içine dökmek için” dedim.

“Adam öykü okumadıkça hayatın anlamını bilemez” dedi.

“Neyin peşindesin sen, ne arıyorsun?” dedim.

“Kendimi” dedi.

Şehri arıyordu. Kendi şehrini değil. Hangi şehir olursa olsun, yeter ki bir lokma ekmek bulup şu dondurucu soğuktan kurtulabileceği bir şehir olsun yeter. Fakat ne bir insan vardı görünürlerde ne de karnını deşip elleriyle içine saldıracağı bir hayvan.

Şehre doğru gittiğini sanıyordu ama kaybolmuştu. Etraf sağır sessizlikti. Şehrin gürültüsü karlar altında ölmüştü sanki. Olduğu yerde oturdu, kendi içine gömüldü ve başını elleri arasına aldı. Kayanın üzerinde donan çobanın gözleri endişeliydi, ağzı ise açık kalmıştı. Kesinlikle kıvranmış, kıvrandıktan sonra kayanın üzerine oturmuş ve ölmeyi kabul etmişti. Ölüm geldiğinde insan gerçek gururunu yeniden buluyor. Baba o has gururuyla öldü. O daim heybetiyle. Üst kattaki büyük odada kıbleye doğru yatırmıştık. Gece on birden ertesi gün öğle vaktine kadar ecelini bekliyordu. Anne başında oturmuş hüzünlü ve anlaşılmaz bir sesle Kuran okuyordu. Arada bir başını kaldırıp babanın solan yüzüne bakıyor, dudaklarını sıkıyor ve sonra tüm vücudu titremeye başlıyordu. Bir an çarşafını başına çekiyor ve tekrar okumaya devam ediyordu. Ben babanın sağında, Aydın da solunda oturuyorduk.

Aydın, “Hiçbir şey yapılamaz mı şimdi?” dedi.

İki avucu arasında tuttuğu babanın elini okşuyordu. Bazen mendille alnına düşen terleri siliyor bazen de su dolu bardağa döktüğü toprağı içirmeye çalışıyordu. Yüzü gitgide sararıyordu. Dayanılmayacak derecede bir sarartıydı. Kustuğu zaman da bir şeyler getirmeye ya da hava almaya çıkıyordum.

Aydın’a, “Bünyem zayıf, böyle şeylere gelemem” dedim. Döndüğümde ise anne ıslak mendille her tarafı silmiş oluyordu. Babanın eli halen Aydın’ın avuçları arasındaydı. O sırada başını salladı, baş hareketiyle bana bir şey sormak istiyor gibiydi.

“Boşuna artık, her şey için çok geç” dedim.

Başını benim olduğum tarafa yavaşça çevirerek yakama baktı.

Düğmem açık olduğu için beni uyaracak sandım. Oysa hava sıcaktı ve içim bir hal oluyordu. Aydın, “Otur” dedi. Oturdum. Babanın elini ellerime aldığımda ölmüştü artık. Öğle ezanı işitiliyordu her yerden. Anne ise secde eder gibi başını yere koymuş ağlıyordu.

Yakası açılmadık bir güç hissediyordu kendinde. Kimi zaman insanda görünen bir gücün son kalıntıları şeklinde. Ayakta durdu, üzerindeki karları silkeledi ve dönerek etrafına baktı dikkatle. Karartı verecek bir şeyler arıyordu. Sağ tarafında kahvehanenin harabeye dönmüş duvarları görünüyordu, o kadar. Sanki kırmızı renkli bir tablo da vardı orada. Ellerini pantolonunun cebine götürdü ve kahvehaneye doğru yürüdü. Kendine, “Orhan, ellerini düşün” dedi. Düşünmedi.

Gittik. Baba Lord beyin tabutu üzerine bir demet karanfil bıraktı. Aynı günün öğleden sonrası pervaneleri yükleyip götürüyorlar görünce bayağı şaşırmıştık. Tüm pervanelere etiket yapıştırmıştılar: “Lord Bey öldü, kendisini rahmet ve saygıyla anıyoruz.”

“Nasıl olacak bu saygı?” dedim.

İşçilerden birisi, “Büyük adamdı. O kadar. Bunu bilelim yeter” dedi.

Koştu. Ne kadar da yavaş olsa. Ama koştu. Yol yürüyemiyordu, duramıyordu. Sonra koşamadığını da gördü. Yüzü karlar ortasındaydı. Elleri kara batmıştı. Kalktı, elbiselerini silkeledi ve tekrar yürümeye başladı.

Aydın, “Üstat Dilhun’a daha fazla saygı duyuyorum’’ dedi ve sonra da “Şu Lord Bey neden pervane üretiyor da soba üretmiyor ve fabrikasını neden Abadan’da kurmamış da burada kurmuş, anlamış değilim doğrusu” dedi. Belki de Aydın sırf bunlar için, “Ona saygı duyamam” diyordu. Ve dört koca yıl Ayda’yı göremedi. Eve döndüğünde ise Ayda gömütlüğün kalbinde uyuyordu. Bu hadise ayağını dükkana alıştırdı. Ve yine babaya, Aydın’ a sarılarak başını sinesine dayadıktan sonra hıçkırıklarla ağlayıp, “Ayda’yı kaybettik, bari sen yalnız koyma bizi” dedirten şey de buydu.

“Olur baba. Nasıl istersen.”

“Nerdeydin ki böyle yaşlanmış görünüyorsun yavrucuğum?”

Kahvenin önüne geldiğinde silkelendi, ardından tavlaya girdi. Düşünmeliydi ve bu seferde şu taraftan gitmeliydi. Kar durduğunda yola koyulacak, gidecekti. O kadar gidecekti ki nihayetinde bir şehre ulaşacaktı.

“Sucu, şehirde herkes senin deli olduğunu biliyor, artık sen bilirsin?” demişsem eğer kötü bir niyetim yoktu. Sadece herkesin bu dünyada bir konumu var, seninki de deli olmak herhalde diye belli etmeye çalışmıştım ona, o kadar. Pantolonun paçasından çıkardığı gazeteyi

okumaya başladı:

“Herkes ölüm sessizliğine gömülmüş. Şehirler oturulacak gibi değil. Ağaçlar yanmış. Kadınlar fahişe olmuş, insanlar kuru ekmek bile bulamıyorlar, kendilerini nasıl ısıtacaklarını da bilmiyorlar. Bir tek şehrin sonunda, Hitler ve sevgilisinin yeşil bahçesinde yaşam ağır aksak da olsa diğer yerlere oranla daha iyi. Bu Hitler’in fotoğrafı, eliyle Belgrat’ın fethini müjdeliyor, ön...”

Birdenbire ortalıklardan kayboluyor ve bu kahveye geliyor. Tek kusuru bu.

“Tekrar merdivenlere zincirlememi ister misin?” dedim ve zincir ile kilit getirerek merdivenlere bağladım onu. Gece eve döndüğümde uyu yordu. Evin bahçesi kedi karga doluydu. Beni görür görmez kaçıp gittiler. Ardından ev, ürküten sessizliğe büründü. “Aydın kalk, bak sana aş getirdim” dedim.

Gözlerini açtı. Heyecanla yerinden kalkmak istedi fakat zincire bağlı olduğunu unutmuştu, yarı eğik vaziyette oturdu.

“Dadaş” dedi.

Altını ıslatmıştı.

“Dur açayım seni” dedim ve açtım.

‘‘Aşını ye” dedim.

“Yenge nerede peki?” dedi.

O güne kadar sormamıştı.

‘‘Altı ay önce boşandık” dedim.

“Beni kandırmaya çalışma sakın. İspatlamak için altı ay çekmek zorunda kalırsın sonra” dedi.

“Neyi ispatlamak için?”

Salona su tuttum. Yıkarken Yusuf’u hatırlamıştım, asla altını temizleyememiştim onun. Sonra uyumaya gittim. Aşa ağzını sürmüyordu, hava da sıcaktı. “Yesene” dedim.

“Bu memleket de kanun, yirmi dört saattir. En fazla kırk sekiz saat” dedi.

“Peki, hadi git uyu” dedim.

Bodruma doğru yürüdü, merdivenlerden inerken, “Sonra ne oldu?” dedi.

“Ne ne oldu?”

“Bu fotoğraf neredeyse harabeye dönmüş Belgrat’ı gösteriyor” dedi.

Gazeteyi elinden çektim, “Yeter artık okuma şunu” dedim.

Alttan alta bir şeyler mırıldanıyordu. Aman Aman türküsünü okuyordu. Kahveci Abbas dışarı geldi ve “Yanılmıyorsam baharın üzerinden bir aydır geçiyor. Her sene bu günlerde okur bu türküyü” dedi.

Ama sanırım kırlangıçları gördüğü sıralarda okuyordu. Ve o canlı cenaze Kuran hafızı işaret parmağını kulağına götürmüş başını sallıyordu. “Yeter artık okuma şunu” dedim.

Ayda için hatlın indirildiği gündü. Dört yıl aradan sonra caminin kapısı önünde durmuş hayretle bizi izliyordu Aydın. Beni görür görmez ağlamaya başladı. Kötü günler yaşadığını ve artık dayanamaz hale geldiğini duyumsar gibi oldum. Zayıflamış, rengi solmuştu, elleri titriyordu, çökmüş avurtları ve alnında belirmiş çizgilerle babadan bile yaşlı gösteriyordu.

“Ayda” dedi.

“Evet, Ayda. Baba orada” dedim ve onu babanın yanına götürdüm.

Hemen tavla kapısının yanında dizleri üzerine çöktü ve karın dinmesini bekledi. Hayvan olmayı arzuluyordu artık. Tüm bedenini kaplayan kürkü olsun, ne zaman acıksa insanlara saldırsın istiyordu. Bir çocuk orada, fıskiyenin yanında, bahçe kaldırımının korkuluklarına tutunmuş geliyordu, insanlar hızla geçiyorlardı.

“Aydın eve gitmeyecek misin?” dedim. “Bırak bu insanlar gitsin’’ dedi.

Dükkandaki sekinin üzerinde durmuş, hamalların kahkahalarına aldırış etmiyordum.

“Bu kadar adam kaşığı nereden buluyor?” dedi.

“Bazıları elle de yemek yer dedim.

Ses etmedi. Rahatlamıştı sanki. İnsanlar geçmeye devam ediyordu. Öte sokaktan pide kokusu geliyordu, Türk kahvesi de. Fakat kahve dükkanı oldukça uzaktı ve Mösyö Soren’in kesinlikle Aydın’ın eşi olmasını istediği bir kızı vardı. Sonraları, o Ermeni kızını mutlaka bulmalıyım, diye düşünüyordum ve her ne kadar aradıysam da bir türlü izine rastlayamıyordum. Yer yarılmıştı da içine düşmüştü sanki.

Ta ki bir sabaha kadar. Üç dört gün önceydi, dükkana bir rahip geldi, yabancı görünüyordu.

“Affedersiniz kardeş, şu uzun boylu, kumral saçlı, Tatar gözlü kişi kardeşiniz mi oluyor?” dedi.

Kendisi de uzun boylu ve zayıftı, rengi solmuştu, saçları da kumraldı. Gözakları mor duruyordu.

“Evet, bir şey mi oldu?” dedim.

“Şeyh Sefı dört yolundaki trafik lambasına taş atıp kırmış. Yakaladılar onu” dedi.

Sevindim. Nihayet birkaç gün sonra çıktı ortaya, dedim kendi kendime. Fakat ne olmuştu da trafik lambalarını kırmıştı, oysa o güne kadar karıncayı desen incitmemişti. Kimseyle işi olmazdı. Lamba kırmış olması imkansızdı.

“Sucu mu?” dedim.

“Belki. Bu ismi hiç duymadım” dedi.

Sonra beraber Şeyh Sefı dört yoluna gittik. O gün de kar yağıyordu. Papağımı dükkanda unutmuştum. Dört yolda bekleyen bekçiden sordum. Beni tanıyordu. Sucu’yu da tanıyordu. “Zincir vurgunu delinin biri taş atıp lambaları kırdı” dedi.

“Sucu muydu?” dedim.

“Hayır, zincir vurgunu başka bir deliydi, alıp götürdüler” dedi.

Geri döndük. Yolda gelirken rahip Sucu’nun nerede olduğunu sordu. Bilmiyorum, dedim. Uzun zamandır bu özelliklerde birini aradığını söyledi. Eskiden marangozmuş, ne kadar aradıysam izine rastlayamadım, dedi.

“Benim kardeşimi arıyorsunuz” dedim.

“Nerede bulabilirim onu?”

“Birkaç gündür benim de haberim yok ondan, ortalıklarda görünmüyor.”

“Neden?”

“Nerden bileyim, ara sıra kafasına esiyor işte böyle.” “Hadi ya! Ne yapacağız şimdi?”

“Pardon kim olduğunuzu ve ondan ne istediğinizi sorabilir miyim?” “Ben kızının vaftiz babasıyım.” ilk kez duyuyordum.

“Kızı mı?”

“Evet, haberiniz yok muydu?”

“Ne haberi?”

Birisi hızla koşuyordu, kıç üstü kara oturdum. Rahip elimden tutarak yerden kalkmama yardımcı oldu.

“Kusura bakmayın fakat dediklerinizden hiçbir şey anlamadım.”

“Dükkana geçip orada konuşabilir miyiz?”

Dükkana gittik. Masanın arkasına geçtim. O da sandalyesini sobanın yakınına çekti. Yorgun ve kaygılı görünüyordu ama dakik ve dikkatliydi, tane tane konuşuyordu.

“Kardeşinizin adı Aydın Orhani mi?”

“Evet.”

“Kardeşinizin on beş yaşlarında îlmira Orhani isminde bir kızı var. Annesinin ismi de Surmelina. Aydın Bey’ in nüfus cüzdanı da yanımızda” dedi.

Babanın soyu devam etmişti. Fakat hiç beklemediğim bir yerden. “Nüfus cüzdanını bana vermelisiniz” dedim. “Neden kızına değil de size?” “Hangi kız? Kendisi fazla bir de...”

Sinirlenmiştim. Rahip aynı yumuşaklıkla elini uzatıp tokalaştı ve çıkıp gitti.

“O nüfus cüzdanını bana vermelisiniz” dedim.

“Başka bir zaman tekrar huzurunuza gelirim, şimdilik hoşça kalın!” dedi ve gitti.

Paltosunun cebinden ipi çıkartarak tavandan sarkan çengellere baktı. Bir an beş dakika bile sürmeyecek ve tüm bu kör titreyişler sona erecek diye düşündü. Lakin dünyanın asla hareketsiz durmayacağını biliyordu. Aydın ortaya çıkacaktı, kahverengi takımının altına bej gömlek giyinecek, üzerine de eflatun kravat takacaktı; sabahları Erdebil’in en büyük kuruyemişçiler çarşısına gelecek ve işte öyle bir fonksiyondayken servetin mutlak sahibi olacaktı. Farz edelim ki yedinci ve kırkıncı günlerde Orhan’a mevlit okutacaktı ama yine de dünya dönmeye devam edecek, şehir aynı gürültüyle yeni bir sabaha merhaba diyecek, iki gün sonra da

Orhan diye birinin olduğunu herkes unutacaktı. Hayır Tanrım, hayır bu adil değil. Bu Sucu ve Suculuk, hepsi oyun olmalıydı. Belki de hakkıydı. Çünkü insanlar hayatın yarısını yaşayabiliyorlar ancak. Ben ilk yarışıydım, o da ikinci yarısı olacaktı. Fakat bu oyuna engel olacağım. Her şey benim adıma kayıtlı nasıl olsa. Ne ev ne dükkan ne de kayısı bahçesi, hiçbiri onun adına değil. Bir tek pörsümüş papak ile üzerindeki giysiler onun, bir de yer seviyesinden yedi basamak altta sarnıca benzer tek odalı küçük bir bodrum katı. Duvarları rutubetliydi, baba işçi getirerek şişmiş sıvasını döktürdü ve tekrar yeniden yaptırdı. Fena bir yer değil aslında. Bir gece de uyudum orada. Yazları serin, kışları ise sıcak olur. Sıcacık ne güzel! Ama adamın içi kararıyor nedense, kapkaranlık, mezar gibi. Uykusu da mezardaki uykuya benziyor. Baba o asık suratıyla mezarında uyuyor şimdi. Aydın’ı görür görmez yüzünden düşürmediği çatık kaşlarıyla. Ama mezarlık

ağaçlarının kökü o kadar sarmış ki onu şimdi yerinden kımıldayamıyordur eminim. Kemiklerine dolanmışlar, sıkıyorlar habire. Onun için bazı ağaçlar asık suratlı görünür ya. Dünyanın borcu onlardan isteniyormuş gibi. Kendisine borçlu olduğumu düşündüğüm insanlardan da nedense nefret ediyorum.

“Aydın sen esnaf olmak için yaratılmamışsın. Hem baba da yok artık seni engelleyecek, çek git okulunu oku, istersen edebiyat oku, tüm masraflarını karşılarım ben” dedim.

“Hayır, asla!” dedi.

“Neden? Niçin bu kadar inatlaşıyorsun?”

“İş işten geçti artık, babanın vasiyetini görmezlikten gelemem.”

İşte o saatten sonra her ne şekilde olursa olsun icabına bakmayı düşündüm. Yapabileceğim herhangi bir yöntemle.

“Bu şekilde de ömür sürüyor işte, artık okuyacak hevesim kalmadı” dedi çünkü.

Ne yapsam yola gelmiyordu. Zoraki iş yapıyordu, hamallar gibi. Her gün öğleden sonra saat dörtte çıkıp gidiyordu. Bana mısın bile demiyordu. Hesap kitapları ayırmaya da yanaşmıyordu. Son sözümü söylemiştim, o ise ölülerimizin kemiklerini sızlatmayalım diyordu habire. Anne de sürekli hastaydı, gayrimenkullerin lafını bile edemiyorduk yanında.

Sonra ben kendi kararımı verdim ve Astara’ya gittim. Astara ormanlarında seksen yaşında iki acuze kızın, kişinin falına bakarak önünde kendisini bekleyenleri söylediklerini duymuştum. Kısırlığı bile tedavi ediyorlardı. Bir kadın yıllarca doğuramadığını, bu iki yaşlı acuzenin yanına gittikten sonra on bir kez doğum yaptığını söylüyordu. Bekçi Ayaz, “Bu ikisi bir dua okuyor var ya hiç sorma, iki karın olsun birbirlerinden haberleri olmadan ikisiyle de aynı yatakta yatabilirsin şerefsizim” diyordu. Adamın biri de anadan doğma kör olduğunu, onların yanına gittikten sonra gözlerinin açıldığını, şu an başkalarından daha iyi gördüğünü söylüyordu. Ben niye derdimi derman etmeyeyim, dedim.

Oraya vardığımda kadınlardan birinin Rusya’ya gittiğini söylediler, diğeri ise ölüm döşeğindeydi. Sapsarı kesilmişti, menfur ve çirkef. Yerlere saçılan uzun beyaz saçlarıyla yüzünün derisi alınmış iskeletlere benziyordu. Banknotları dizdim önüne. Bir de baktım gözleri yakut gibi parladı. “Söyle” dedim.

Nohut falı açtı, kemik falı tuttu, zayiçe hesabı yaptı ama hiçbiri gelmedi. Birkaç banknot daha attım önüne. Duman falı açtı bu sefer. İnsan eline benzeyen kuru bir yaprağı ateşin üzerine koydu, ansızın

kesif bir duman inlercesine havaya yükseldi. Sonra hangi dala konacağını bilmez gibi havada kanat çırptığını aha şu gözlerimle gördüm. Attım banknotları önüne ve “Daha fazla söyle” dedim.

“Yolunun üzerinde birisi var” dedi.

Su falına baktı. Su dolu kase içerisinde tüm ailemi film şeridi gibi gözlerimin önünden geçirdi. Tüm yaşamımı yeniden diriltti, kaseden babayı çekti sonra anneyi getirdi, Aydın’ın haysiyetini beş para etti, ne yaptıysa Ayda’yı yaşatamadı.

“Şehir dışında, bir değnekle nasıl olur?” dedim.

“Hayır. Yanlış olur” dedi. Sazlıklar arasındaki rüzgâr gibi uğulduyordu.

“Kayalıklardan aşağıya atarsam nasıl olur?” dedim.

“Hayır” dedi. Tutuk ve kuru böğürüyor, ardından tekrar inliyordu. “Hayır.” Sonra da yutkunuyordu. Bir süre sessiz kaldı, pürdikkat bana bakıyordu.

“Söyle” dedim.

Tespih falı tuttu fakat yine bir şey gelmedi. “Yemeğine zehir koyayım mı?” dedim.

“Hayır, hayır, yanlış olur” dedi.

Ardından anormal şekilde kahkaha atmaya başladı.

“Kırlangıç beyni mi yemişsin sen be adam!” dedi.

Ve ben koşmaya başladım. Kaldırımları geçtim, caddeleri ardı sıra bıraktım. Yılan kıvrımı gibi iç içe girmiş toprak geçitten geçtim ve eve kadar koştum. Yazın sonlarıydı, bahara kadar kırlangıçların gelmesini bekledim. Dükkândaki masanın üzerine bir takvim koyup gün saymaya başladım. Kar yağıyordu. Etraf balta kesmez buza dönmüştü. Kargalar, çam ağaçlarının üzerine konmuş, “Kar, kar” diyorlardı. Bahar gelmek bilmiyordu bir türlü. Kış boyunca koşmuş gibi, herkesten daha önce baharı fark etmiştim. Sabahın erken saatlerinde Viladere etrafındaki dağlara çıktım. Güneş doğmadan evvel, beyaz bir şeker çuvalı aldım ve dağın üst taraflarına doğru tırmanmaya başladım. Pusuya yattım. Güneş doğduktan sonra saklandıkları yeri görebilmiştim. Kırlangıçlar, sürüler hâlinde başımın üstünden geçiyordular, o kadar yakınımdan uçuyordular ki elimi atsam en az birkaç tanesini yakalayabilirdim.

Ne annenin şefkatine ne de babanın babalık şefkatine ihtiyacı olduğunu duyumsuyordu. Bağırdı. Korkmamak için bağırdı. Yine uzaktan kurtların sesi duyuluyordu ve ayaklarını yere çarpa çarpa geliyorlardı. Aç gözleriyle ağızlarını açmış geliyorlardı. Ellerine baktı,

uzaktan tırnaklarının etrafı kan toplamış görünüyordu, kemikleri ise alabildiğince sızlıyordu. Gözlerinin etrafı ise acayip şekilde yanıyordu sıcaktan.

Elimi yuvaya götürdüm. Beş tanesini bir kerede yakalayıp çuvala koydum. Ağızları durmuyordu. Tekrar elimi yuvaya götürdüm bu sefer de iki tane birden geldi elime. Sonra mağaranın içinden kara duman gibi hızla çıkan büyükçe bir kırlangıç sürüsü gördüm. Çuvalı omzuma attım ve doğruca Büyük Ağanın kahvesine gittim. Hiçbir canlı yoktu orada. O kaleye benzer binanın, kapı ve pencereleri üzerinde durmuş dışarıyı izleyen birkaç baykuş vardı o kadar. Kapıyı çaldım. Adını bağırdım. Kimsecikler yoktu. Tekrar kapıyı vurdum. Tam o sırada arkamdan, ayağında sağlam mı sağlam deri çizmeleri, uçlarını yukarıya kıvırmış kaytan bıyıkları ve elinde başı kesilmiş iki tavşan tutan bir adamın sesini işittim. “Büyük Ağa’yı soracaktım?” dedim. Baktım ki bir ayağı aksıyor. “Hayırdır ne işin var Büyük Ağa’yla?” “Kendisini görmem gerekiyor.” “Büyük benim, söyle bakalım.”

İlkbaharın ortalarıydı, çuvaldaki kırlangıçlar dahi cıvıl cıvıl ötüyordu. “Ben...” dedim. Diyeceklerimi bir anda unutmuştum. Yanımdan geçerken benim iki katım olduğunu fark ettim, saçları düz ve çift renkliydi. Beyaz ve gümüşü.

“Çayın var mı? “dedim.

“Bunca yolu çay içmeye mi geldin buraya” dedi ve kahvehanenin kapısını açtı. Kapının ahşap sürgüsünü yuvasından çekti. İçeriye girdik. Hava nispeten serindi ve semaverin buğusu tavana vuruyordu. Tahta sedire oturdum ve duvardaki resimlere baktım, Rüstem ile Ekvandiv[24] duruyordu karşımda.

“Sığırcık mı yakaladın?” dedi.

“Hayır, kırlangıç” dedim.

Bir bardak sıcak çay doldurdu.

“Kırlangıç mı? Kırlangıçlara ne yapacaksın?” dedi.

“Yabancılar kırlangıçları yakalayıp kuruttuktan sonra içini dolduruyor ve evlerine asıyorlar” dedim.

“Öyle mi?” dedi.

“Bizim evin arkasında fabrikası olan Lord Bey adında birisi vardı. Ondan öğrenmiştim. Bunları da kurutacağım. Ama bir iki tanesini de pişirip yersek fena olmaz hani!” dedim.

Çayı önüme bıraktığında altlığındaki su yere döküldü ve bardağı pencereden süzülen ışığın önünde tutarak renginin nasıl olduğuna baktı.

“Kaç yıl önce birisi sipariş vermişti, pişirmiştim ona. Çok hoşuna gitmişti” dedi.

“Pişirmesini biliyor musunuz?”

“Benim işim bu.”

Tavşanları masanın üzerine koydu ve elindeki büyük bıçakla ikisinin de karnını deşti. Postlarını etlerinden ayırırken, “Aynı kişi geçen sene de gelmişti” dedi.

“Değerli bir misafirim var” dedim.

Önündeki tavşanların deşilmiş karnından, tavşan postu gibi yumuşak ve beyaz buğular yükseliyordu havaya.

“Kimmiş bu değerli misafir?” dedi.

“Tanımazsın’’ dedim ve çayı altlığa dökerek başa diktim.

“Benim işim bu, bu işin ustası benim” dedi.

“Şimdiye kadar yediğin oldu mu?” dedim.

“Tadına baktım tabii. Ama yemek desen...” kanlı elleriyle sigarasını yaktı. “Hayır” dedi.

“Bunlardan güzel yemek yapmanı istiyorum” dedim.

“Doğrusunu istersen bu kuşlardan yemek yapmak uğraştırıcı bir iş. Başımızı ağrıtabilir. Fakat daha önce kendisi için yaptığım o adam, tadı damağımda kaldı, diyordu.”

Çayın geri kalanını içerken tavşanların ikisinin de derisini yüzmüş, işini bitirmişti. Alnına kırmızı yağlı iki et parçası yapışmıştı.

“Beynini de pişirmeni istiyorum” dedim.

“Beyni mi?” dedi ve aklı karışmış bir hâlde yüzüme baktı. “Sakın kendin yemeyesin ha!”

“Biliyorum. Uğraştırıcı bir iş, parası da çok ama dedim ya değerli bir misafirim var, onun için.” Der demez de sırtımın titrediğini, vücudumda ne kadar kemik varsa hepsinin sızladığını hissettim ve daha önce hiç başıma gelmedik hâlde ellerim titredi.

“Çuvalı ver” dedi.

Çuvalı elimden aldı ve “Sakın kendin yemeyesin, ona göre!” dedi.

Çuvalı eline verirken dilimin, damağıma yapışmış gibi ağırlaştığını hissettim.

Tavladan dışarı çıktı. Şakaklarında kaynayan aşırı vücut sıcaklığıyla etrafa baktı. Kalbi hızla çarpıyordu ve o beyaz vadide siyah bir leke

görür umuduyla ne kadar gücü varsa hepsi gözlerinde toplanmıştı.

Başı sonu belli olmayan bu vadi nereye çıkıyordu acaba? Hem saat kaç şu anda? Hayır. Tanrım hayır. Bu adil değil!

Paltom üzerimde değildi. Geri döndürmeye çalıştım onu. Tekrar zincire vurmak istedim. Şimdiyse bağlamak istiyorum ellerini. Zamanı geldi. Yaşayacağını yaşadı zaten daha fazla yaşamak isteyeceğini sanmıyorum. Buraya, şu tavlaya bağlarsam birkaç saat içinde sessiz sedasız ruhlar âlemine göçer. O zaman da ona, “Aydın, senin güzel bir kızın var. Biliyor muydun?” diyeceğim.

Şu günlerde gelip, “Beyim, beyim babamın dükkânı burası mı?” diyeceği kesin, kumral saçlı melez bir kız.

“Baban kim senin?” diye soracağım.

“Delinin birisi.” Gülünç değil mi? Gerçekten gülünç. Baba da enteresan biriydi. Ölümünden birkaç ay sonra mezarının başına gitmeye heveslenmiştim. Ürküten bir sonbahardı. Şehrin caddeleri baştan sona çınar yapraklarıyla örtülmüştü ve gömütlükteki yapraksız ağaçlar üzerinde binlerce karga vardı. Allah’ın karakargaları dallar üzerine sürüler hâlinde öyle bir dizilmişlerdi ki gören de gösteri salonunda keyifle sonat tarzı müziğin ritmine kapılmışlar sanırdı. Gömütlüğün iç karartan yüksek duvarına döndüm ve çift kanadı yeşil renkli kapısından içeriye girdim. Her zaman on, on iki dilenci adamın arkasına takılırdı orada. İçlerinden birisi ceketimi yırtarcasına çekiştiriyordu.

“Çeksene lan elini eşek herif!” dedim.

Hep birden kaçmaya başladılar. Babanın mezarı gömütlüğün sağ tarafında, genç bir çınar ağacının gölgesindeydi, mezarın üzerini çınar yaprakları kaplamıştı. Ayağımla yaprakları kenara ittim. Mezar taşını okudum ve sonra ölülerin gösteri salonunu izlemeye başladım. Belirli aralıklarla birisi geliyor, diğeri gidiyordu. Bazıları da mezar üstlerinde dolaşıyordu.

“Baba, ne hâle geldik görüyor musun? Ölüler şehrinin sadece burası olduğunu zannetme sakın. Dışarısı da en az burası kadar ölüler şehridir. Lanet her tarafı sardı. Bizi sardı. Kardeşliğimizi sardı. Yeryüzünün lanetlileri olup çıktık” dedim.

Mezar taşının üzerine oturarak devam ettim konuşmaya.

“Fıstık balyalarını kırk basamak aşağıya aha şu omuzlarımla götürüp getirdim. Hem de yıllarca. Kendin tanıktın buna, Tanrı’n da tanık. Bu yeni yetme, işten anlamaz salağın elini kolunu sallayıp her şeyin üzerine konmasına katlanamıyorum ben. İyi ama sen niye hakkımı zayi ettin? Niye hakkımı diğerlerine peşkeş çektin?”

Elime küçük bir taş aldım ve kabrin üzerine birkaç kez tıkladım, yıldız çizdim sonra da fatiha okudum.

“Baba, hiç saygı duymuyorum ona biliyor musun?” dedim. Geçenler ve küçük dilenciler sesimi duymasın diye kabrin üzerine eğildim. “Gözümde bir sinek kadar değeri yok” dedim. Fakat dükkânın ikiye ayrılması, kervansarayın hemen yanında büyük ve aydınlık bir dükkânın da kendi adıma olması, içimde kalan tek şeydi.

Aşırı ateş ve titreme zihnini karıştıracak şekilde çökmüştü üzerine. Dişleri mızıka takımı gibiydi, göğüs kafesi üsteliyordu. Bir an ısındığını hissetti. Elini alnına götürdü, ateşten yanıyordu, kahvenin önünde dizleri üzerine çöktü ve karlarda oturdu. Kendini kahvenin içine atmak için ter döküyordu fakat gülünç bir uyuma isteği engel olmuştu ona. Ardından gökyüzünün küçüldüğünü ve sinsice kendisine doğru geldiğini gördü, kendini de görmüştü. Gökte öylece duruyordu. Ellerini kara sapladı. Bir avuç kar alıp alnına götürdü. İyi. İyi. Bugün cuma. Tuz gölünde silik dalgalar vardı ve babanın tüm vücudu gıdıklanıyordu.

“Aferin Orhan; sür, sür, iyi sür” dedi ve ben de sürdüm. Bir paket kabak çekirdeği alıp bodruma indim. Aydın yatağında uzanmıştı, belki de uyuyordu. Göğsünün üzerine düşmüş kitabıyla. Çekirdekleri çıtlatıp kabuklarını üzerine atıyordum. Öğleden akşama kadar işim buydu. Kabak çekirdeğinin kabukları altına gömmüştüm onu. Anne elinde çay tepsisiyle merdivenlerdeydi.

“Ne yani?” dedi.

“Gülmek için” dedim.

Aydın uykudan uyandı ve kabukların arasından çıktı.

“Kim bunları yemiş?” dedi.

“Ne olacağını görmek istemiştim” dedim.

“Utan, utan” dedi anne.

Ve Aydın yüzünü astı. Yıllardır görememiştim yüzüme baktığını. İyi, şimdi babanın bedenine fıstık gibi sağlam mı sağlam bir aşı yapacağım. Fakat yukarı gitti. Yukarı. Uçurtma gibi gitti. Yukarı. Pantolonumu ne diye çekiyorsun lanet olası? Demek insanlar böyle ölüyormuş? Yardım eden çıksa ölmeyecekler demek ki? Yer küçülüyor ve yukarı doğru çıkıyor. O zaman da insan şişiyor, şişiyor ve dünya kadar oluyor, sonrada patlıyor. Hayır. Tanrım. Bu adil değil.

‘‘Azer, sırtıma bir battaniye at” dedi. Dişleri durmadan birbirine değiyordu.

‘‘Azer, sırtıma kalın bir yorgan at” dedi. Gözleri bir şeyleri takip ediyordu. Sıcaktı ve peyderpey gökten yüzüne düşen sonra yayılan

sonra da eriyen kar taneciklerini göremiyordu.

“Yüzüme at yüzüme” dedi.

Ardından tuhaf bir güçle kalkıp oturdu ve yere daldı. Yuvasını arıyordu, vücudun tüyleri katılaşmıştı. Ellerini yere sürdü sonra başıyla karların altına gömüldü, gömüldü ve karlar ortasında kaldı, ardından kalktı ve oturdu. Etrafa baktı zorla da olsa ayakta durabiliyordu. Artık yürüyebilirdi. Sırılsıklamdı üzeri. Buz kütlesi gibi. Fakat yürüyebilirdi.

Oradan tuz gölünü görebiliyordu. Ağzıyla gölün üzerindeki karları kenara itti, silik dalgaları ve mavi sularıyla gölü gördü. Sürüne sürüne sazlığa gitti. Deli Aydın. Hayır. Aydın. Nerdesin?

“Bul getir onu ahmak” diyordu anne. Bas sesiyle kendine sesleniyordu. Aydın karşısında oturuyordu. Taş yontusu gibi.

“Ne yaptın ona şerefsiz!” dedi anne.

Kuru ve iç içe geçmiş sazlığa yetişmişti. Düzenli ama keyifli bir yanma gerilmişti yüzüne. İlk kez soğuktan bu kadar haz alıyordu. Karların altına gömülmüş göl, kımıldamaya bile cesaret edemiyordu, sazlıklar

Birleşmiş Milletler gibi değildi artık. Eğik bir bayırda duran dibe çökmüş bir yerdi. Olduğu yerde oturdu. Yüksek sesle, “Al sana Birleşmiş Milletler. Ama asla mahkeme olmayacak” dedi. Bir bayrak almak istedi fakat eli yetişmiyordu. Bayrak yemek istiyordu.

“Çay içeceğine ekmek ye” dedim.

Son gücünü de kullanmıştı. Kılını kıpırdatacak gücü kalmamıştı. Bayraklar gibi o da çöktü. Etrafa baktı. Her şey ölüm kadar sessizdi ve kar savaşım vermeye devam ediyordu. Kendini ölümün sessizliğinde gördü ve kar, savaşım vermeye devam ediyordu. Ölüm sessizliğindeki bayrakları gördü ve kar onlarla savaşım vermeye devam ediyordu. Sonra anneyi gördü, gökten inmiş iki eliyle Orhan’ın başparmaklarından çekiyordu.

“Hayır anne. Hayır” dedi.

Anne tek laf etmiyordu. Yalnızca gülüyordu. Sevgiyle gülüyordu. “Hayır anne. Adalet bu mu anne?” dedi.

Anne başparmaklarını hızla çekiyordu. Tacir adam düştü mü hızlı düşer, ayaklarımın önünü bile göremiyorum şimdi.

“Hayat ne kadar da zor” dedi.

Sürü halindeki kırlangıçlar karlar ortasında açılıp kapanarak geliyordu, dağılıyorlardı, toplanıyorlardı ve sonra siyah bir nokta olup gidiyorlar, gidiyorlar, gidiyorlar ve bene dönüşüyorlardı. Gökyüzü ne

kadar da sarıydı. Bacalar nasıl duman üflüyordu öyle. Kargaların yeri çam ağaçlarının üstüydü. Ve sabahları, “Kar, kar” diye serenat yaptıklarında o uykudan uyanıyordu. Kargalardan iki tanesi radyonun tahtadan yapılma anteni üzerine konuyordu. Tam karşıya. Füruzan’ın ve o komşunun evi üzerine. Birisi daha erken geliyordu, anten üzerindeki diğerini gagasıyla kovalıyordu. Sonra o karga da gelip uzun haç şeklindeki anten üzerinde sallanıyordu. Sonunda da düşmüştü. Diğeri ise çamdaki yuvasına gidiyordu.

Anne el çeker gibi değildi. Zorla çekiyordu. Orhan bağırdığını sanıyordu. Ayaklarını gölün lös kıyısında dibe indiriyordu. Ayağını tutacağı bir yer arıyordu. Gittikçe dibe batıyordu. Anne gökte baş aşağı olmuştu ve rüzgar eflatuni eteğini dalgalandırıyordu.

Baba, hiç kıştan bahara kadar koştuğun oldu mu? Sizler ölüsünüz. Sizler. Oysa ben kıştan bahara kadar koştum. Ve gözlerim sürekli gökyüzündeydi, güneşi arıyorlardı.

Gözleri kıtlık senesini geride bırakarak açlıktan beslenmiş bir adamın gözleri gibiydi. Tuz gölünü, ağaç gövdesindeki kırlangıç yuvasının alt tarafından görüyordu sanki, yaşıyordu fakat yaşadığını bilmiyordu. Hayır. Ölüydü, öldüğünü bilmiyordu. Gayri ihtiyari ellerini paltosunun cebine götürerek ipi çıkardı. Bağırdı. “Aydın, Deli Aydın!” Sesi boğazından yukarı çıkmadı.

“Beni öldürme, beni öldürme” dedi.

“Korkma. Seni öldürmeyeceğim’’ dedim.

“Öyleyse beni öldür ama bunu bana yapma. Gerçekleşmesini istediğim ideallerim var henüz” dedi.

“İdeallerine kavuşacaksın” dedim.

“Sen pisliğin tekisin” dedi.

Bir anda şehirdeki kuruyemişçilerden alacaklarının olduğunu hatırladı. Hem de yığınla. Çeki vardı. Dönmesi gerekiyordu. Borçları tahsil etmeliydi. Alıp gidiyorlar.

“Dadaş, hayatımla oynuyorsun. Seninle ne işim olabilir ki benim?” dedim.

Ve toplam on gece iç huzuru olmadan uyudum. Bodruma bakıyordum ama orada değildi. Katiyen orada değildi.

Bundan daha dramatik olamazdı. Aydın’ı bulamadan defterim dürüldü. Bu da benim alınyazım. Fakat bu zehri kafaya diken sadece ben değildim, Ayda da kendini öldürdü. Belki Aydın’ın ayrılığından, hem de kadınca fantezileriyle, ne yaparsın işte?!

Aydın, ‘‘Adamın vücut sıcaklığı kırk iki dereceye vardığında, ölmüş olur. Öyleyse ölülerin vücut sıcaklığının kırk iki derece olduğunu kabul etmelisin” diyordu.

‘‘Aydın hayır, ben seni öldürmeyeceğim. Sen de beni öldürme” dedi. Sonra yavaşça sulara gömüldü. Sıcaktı ve dalgalar her geldiğinde havaya yumuşacık çiy taneleri savruluyordu. Kar, gürültüsüz, ağır ağır yağmaya devam ediyordu. Gökyüzü ne kadar da güzeldi. “Dadaş, bırak öyleyse kendim öleyim” dedi.

Uyumak istiyordu. Ve uyudu. Usulca uyudu. Görenlerin, “Birisi suda kendini asmış galiba’’ diyeceği süssüz ve yalın şekilde suyun üzerinde, başının hemen üstünde duran şey, cebinden çıkardığı ipti.

Notlar

[←1]

Kitapta yer yer Azerice diyaloglar var.

[←2]

Elborz sıradağları içinde olup Tahran'ın 65 kilometre kuzeydoğusunda bulunan 5739 metre yüksekliğindeki İran’ın en büyük dağı.

[←3]

Şiilerin şaşkınlık veya tehlike anında kullandıkları dinsel ve mezhepsel imgeler içeren tepki ifadelerinden birisi.

[←4]

Şehriver: Celali takviminin altıncı ayı. Yirminin Şehriverinden, 1320 (1942) yılının altıncı ayı kastedilmektedir.

[←5]

Şii inanışına göre ay veya güneş tutulmalarında ya da deprem, erozyon, sel gibi doğal afetler sırasında veya sonrasında kılınması vacip olan korku namazı.

[←6]

Şiilerde ölüm döşeğindeki kişiye teberrük ve şifa niyetiyle Hz. Hüseyin'in şehit edildiği Kerbela toprağı yedirilir.

[←7]

Muhammet Ali Fûruği: Politikacı, araştırmacı yazar. Kaçarlar Hanedanlığı'nın son döneminde ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Paris Barış Konferansı'nda Iran özel temsilciliği yaptı. Ardından Dışişleri Bakanlığı'na getirildi. Pehlevi Hanedanlığı'nın ilk Başbakanı olan Fûruği, Tahran Üniversitesinin de kurucusudur.

[←8]

Farsçada tanışmalar genelde soy isimle yapılır. Abadani, aynı zamanda Abadan anlamına da gelir. Abadan, İran'ın güneyinde, Basra Körfezinde yer alan büyük bir liman kentidir.

[←9]

İçerisinde günlük duaların da bulunduğu kalın bir dua kitabı.

[←10]

Şiirin aslı Azeri Türkçesiyle söylenmiştir.

[←11]

Modern İran şiirinin öncüsü.

[←12]

Tebriz ile Zencan şehirleri arasında kalan küçük tarihi bir yerleşim yeri. Tarihte İlhanlıların başkenti olmuştur.

[←13]

Şineva: Duyan, işiten anlamına gelir.

[←14]

Yüzyıl ölü kaldıktan sonra tekrar diriltilen İsrailoğullarına gönderilmiş peygamberdir. İbranice adı izra'dır.

[←15]

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'nün eski adı.

[←16]

İran'ın Azerbaycan Eyaletine bağlı Erdebil şehri sınırları içerisinde yer alan kaplıcalarıyla ünlü yüksek bir dağ.

[←17]

İran'ın pek çok bölgesinde Arap ülkelerinde olduğu gibi öğlen arası iki ve üç saatliğine dükkânlar kapanır.

[←18]

Beş kapısı da avluya açılan evlere denilir. Klasik İran mimarisinin bariz örneklerindendir.

[←19]

Dom koloft: Kalın kuyruklu.

[←20]

Dinozorun Farsça ağzıyla söylenişi.

[←21]
Abbasilere vezirlik yapmış İranlı hanedan.

[←22]

İran'ın Pakistan sınırındaki Doğu Eyaleti. Zabülistan diye de geçer.

[←23]

Emir Erselan Rumi: Bir halk kahramanı.

[←24]

Doğunun büyük epope eseri Şehname'deki efsanevi kahraman Rüstem ve onun öldürdüğü kör ejderha.